

I. zvláštní odbor MV

Studijní ústředí

Stanislav Motl

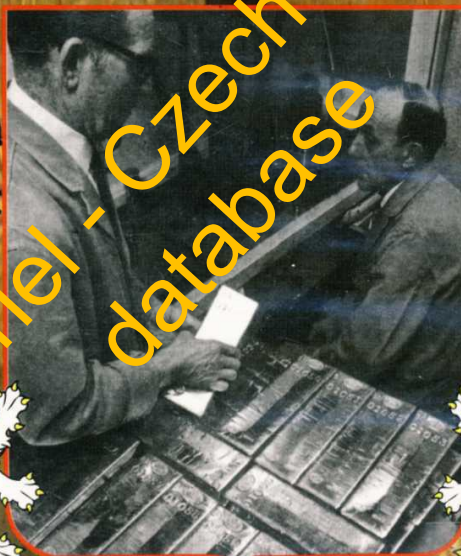
A/9-119/10-1

KAM ZMIZEL ZLATÝ POKLAD REPUBLIKY

Výtisk č.

devisového
nacistického

jeho využívání

O tom, jak jsme museli spojencům platit zlatem

Stanislav Motl

KAM ZMIZEL ZLATÝ POKLAD REPUBLIKY

O tom, jak jsme museli spojencům platit zlatem za to, že naši vojáci mohli po jejich boku umírat ve válce proti Hitlerovi

Kniha začíná v roce 1982, kdy na starém ruzyňském letišti usedly tři letouny TU104. Na palubě měly přes 18 tun čs. měnového zlata, přivezeného z Velké Británie. Zhruba 10 tun z tohoto množství bylo ve vzácných historických mincích. Celá tato operace byla tajná, veřejnost nesměla znát pravou podstatu toho, co tomu všemu předcházelo. Tajemství provází tuto operaci dodnes. Zejména na českém ministerstvu zahraničí... A vysvětlení? Česká veřejnost není údajně ještě zralá na to, aby celou transakci pochopila. Přesto se autorovi nakonec podařilo získat, zejména v zahraničí, často unikátní archivní materiály. Nejcenějším úlovkem jsou bezesporu podrobné zápisy z mezivládních jednání mezi Československem a Velkou Británií, které podle tvrzení archivařů na ministerstvu zahraničí podléhají dosud režimu utajení.

Kniha Stanislava Motla, jejíž součástí je bohatý obrazový materiál a desítky autentických dokumentů objevených v nejrůznějších archivech u nás i v zahraničí, popisuje dramatické pátrání po osudech zlatého československého pokladu. Popisuje také mnohá zajímavá setkání s pamětníky a zveřejňuje utajované zápisy z vleklých a pohnutých jednání.

O navrácení československého měnového zlata, kterým Československo zaplatilo USA a Velké Británii „daň za osvobození“. Zúčtování bylo neúprosné: Československo muselo platit např. i za uniformy a výzbroj nejenom živých, ale i padlých vojáků, jakož i za bomby, které nasazenci shodili na Německo.

Před pěti lety, opět tajně a ve vši tichosti, naše vláda a tehdejší vedení ČNB pod vedením guvernéra Tošovského vyměnila drtivou většinu našeho zlatého pokladu, na který se skládaly celé generace, s Německem – za dluhopisy. Zlato, které bylo stejným symbolem jako třeba státní hymna či státní vlajka, zmizelo.

STANISLAV MOTL

nar. roku 1952 v Ústí nad Orlicí, pracuje jako televizní reportér pořadu Na vlastní oči a dlouhodobě se zabývá mimo jiné historickou publicistikou, zejména z období druhé světové války. Do povědomí veřejnosti vešel například svými reportážemi týkajícími se pátrání po nepotrestaných nacistických zločincích. Jeho tvorba však zahrnuje široké spektrum námětů – od kriminalistického žánru, přes autentické zážitky válečného reportéra, až k dobrodružným okamžikům prožitým při námořních či horolezeckých expedicích. Dosud vydal: Muži generála Pattona; Milan Rastislav Štefánik; A třináctý byl kat...; Tváře osudu; Útěk z pekelného domu; Nacisté pod ochranou aneb kdo vlastně prohrál válku?; Prokletí Lídy Baarové.

Copyright © Stanislav Motl, 2003

© Rybka Publishers, 2003

ISBN 80-86182-69-X

ZLATO V PROUDU ČASU (Místo úvodu)

Více než šest tisíciletí vzrušuje zlato člověka... Magický žlutý kov, který se stal symbolem krásy, radosti, ale také prokletím, ztělesněním zla a temných sil. Zlato dovede udělat z člověka šťastlivce i žebráka. Oslepuje rozum, demoralizuje. V jeho jménu lidé umírali a umírají.

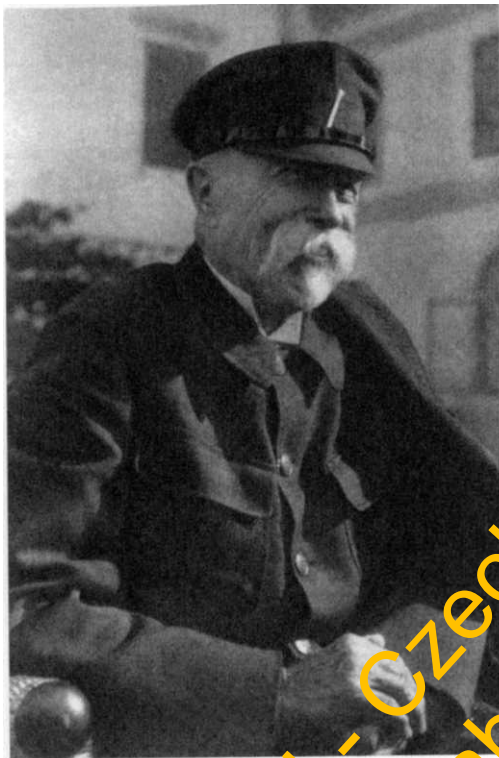
Mnozí ekonomové, myslitelé a politici už mnohokrát předpovídali, že zlato v dohledné době svou moc ztratí. Opak je ale pravdou a zlato dodnes zůstává pro miliony lidí tou nejvyšší hodnotou. Protože zlato vždy zůstalo a zřejmě i zůstane univerzálním platidlem – zejména v kritických okamžicích lidské historie.

Přiznám se, že ty chvíle, které jsem po celé měsíce a roky prožíval při pátrání – ať už v domácích či zahraničních archivech, v knihovnách, mezi historiky, ekonomy, diplomaty a pamětníky – po osudech československého zlatého pokladu, patří k těm nejvzrušivějším a nejdobrodružnějším v mém dosavadním životě.

Osud našeho zlata je totiž i osudem této země, tohoto národa.

A tak se mi před očima – skoro jako na filmovém plátně – promítaly dějinné okamžiky uplynulého století.

Sarajevský atentát; vyhlášení první světové války; zákopové boje; bodákové útoky; smrtící yperit; anabáze československých legionářů v Rusku; tajemství carského zlata; Tomáš Garrigue Masaryk; nadšení lidé, kteří se skládali na zlatý poklad republiky – jako kdysi jejich otcové a dědové, vybírající halěr po halěři na vysněnou Zlatou kapličku nad Vltavou; Alois Rašín se svou odvážnou měnovou politikou; mnichovské ponížení; úsilí dr. Edvarda Beneše a jeho nejbližších o uznání československé exilové vlády ve Velké Británii; letecká bitva o Anglii; hrdinství našich letců; boje československých vojáků u Tobruku či u Dunkerque, stejně jako třeba u Sokolova, Kyjeva nebo na Dukle; nacistické drancování v Protektorátu Čechy a Morava; loupež našeho měnového zlata; holocaust; více než čtvrt milionu zavražděných a padlých Čechoslováků; objevení ukradeného zlatého pokladu v podzemí solných dolů a začátek nekonečných

„Nový pojem československého státu našel svou zázračnou reprezentaci v činu, jenž zrozen na pohraničí, Čech povalečů a Slováků, byl živou syntézou obou národních větví“ napsal Karel Čapek... Román Garrigue Masaryk se ještě za svého života stal symbolem nového státu, jeho nejvyšší autoritou.

tahanic o jeho návrat do Československa; únor 1948; druhé Benešovo ponížení; tragická smrt Jana Masaryka; padesátá léta; osmašedesátý; roky, kdy se náš zlatý poklad stal jedním z nástrojů studené války; návrat zbytku československého zlata v roce 1987, listopad 1989 a nástup dravých finančníků, kteří zlatý poklad, symbol státnosti, využili k bankovnímu byznysu...

Příběhem

československého zlata se, zejména v posledních letech, zabývalo a zabývá několik českých historiků. Vzpomeňme například dlouholetého vedoucího archivu České národní banky Jiřího Novotného. Dále třeba Eduarda Kubů, který u příležitosti londýnské konference

„Nazi gold“, konané počátkem prosince 1997, přednesl zasvěcený příspěvek „Československé zlato a jeho vydání nacistickému Německu“. Významnou publicistickou stať „Británie a československé zlato“ otiskl ve sborníku Soudobé dějiny v roce 2000 Vít Smetana. Jmenovat je třeba i historiky Jaroslavu Milotovou, Drahomíra Jančíka, Jana Kuklíka, Jiřího Šoušu. Ale jsou i další.

Pro mě mají osudy československého zlata ještě jeden zajímavý rozměr. Uvědomil jsem si to zejména v době, kdy jsem připravoval

první z řady televizních reportáží, věnovaných právě československému zlatu. Zaujaly mne totiž některé na první pohled neuvěřitelné a šokující okolnosti. Okolnosti, o kterých většina lidí v této zemi dosud vůbec neví. A možná i proto, že to prostě nesmějí vědět...

„Já bych tohle všechno zatím na vašem místě nezveřejňovala, pochopte, lidi na to ještě nejsou dost zralí,“ nabádala mne jistá paní archivářka, když jsem s ní konzultoval některé výsledky pátrání o takzvaném britském válečném úvěru. Ta paní tak činila zřejmě v dobré víře a s přesvědčením, že lidé v této zemi budou mít možná problémy přijmout fakt, že v době druhé světové války mohli naši vojáci bojovat a umírat po boku našich západních spojenců jen za cenu toho, že jsme za to museli – třeba zrovna Velké Británii – tvrdě zaplatit. Čím? Naším zlatým pokladem.

Objevené dokumenty a vzpomínky několika posledních žijících pamětníků mi – kromě radosti, kterou asi prožívá každý badatel, když se mu podaří najít něco zajímavého – přinesly také smutek. Smutek z toho, že hrdinství těch, kteří v letech 1939 až 1940 opouštěli, často za velmi dramatických okolností, svoji vlast, aby mohli bojovat proti Hitlerovi, se mnoho let po válce stalo předmětem obchodních spekulací, ideologického boje, vydírání.

Bylo to pro mne horké poznání. Přesto ale – byť se to zdá jakkoliv podivné – bych se chtěl o toto horké poznání podělit i s ostatními.

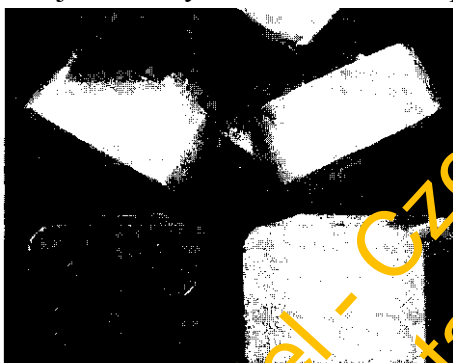
(Prosinec 2009)

TAJEMSTVÍ ÚNOROVÉ NOCI

Je mrazivá noc dvaosmdesátého roku. Sobota 20. února. Na starém ruzyňském letišti přistává letoun TU 154. Zanedlouho se na betonovou plochu postupně snášejí další dva letouny.

Na přistavených schůdcích se objevuje kapitán prvního letounu. Má za sebou dramatický a vyčerpávající let z Curychu přes Salcburk, Vídeň a Bratislavu. Dramatický proto, že celá tahle mise byla utajená. Cesta všech tří letadel probíhala za přísných bezpečnostních opatření.

Za kapitánem se objevují další členové doprovodu. Na letišti už čekají desítky lidí. Jsou netrpěliví. Celá mise měla totiž několikahodinové zpoždění. Na poslední chvíli došlo k přetahům na letišti v Curychu.

Podobné zlaté cihly — ale bylo jich mnohem více — přivezl 20. února 1982 letoun TU 154

Skladovací prostor prvního letadla spouští první plato s úhledně uloženými zlatými cihlami.

Následuje plato s modrými plechovými barely; obsahují vzácné mince nejrůznějšího druhu. Mince nevyčísitelné historické, kulturní a numismatické hodnoty. Vykládka pokračuje. Jedno plato za druhým... O den později vydává Československá tisková kancelář strohou zprávu: „18,4 tuny měnového zlata, které USA a Velká Británie pod různými záminkami desítky let zdržovaly – dopraveny v sobotu do ČSSR.“

Tehdejší oficiální list Rudé právo (22. února 1982) napsalo:

„Dne 20. února převzal ve Švýcarsku zmocněnec vlády ČSSR od zástupců vlád USA, Velké Británie a Francie 18,4 tuny československého měnového zlata. Jde o část zlata, které bylo za 2. světové války uloupeno Československu nacisty. USA a Velká Británie až dosud jeho vrácení ČSSR pod různými záminkami

odmítaly. Zároveň s navrácením československého měnového zlata byly vyřešeny vzájemné otevřené finanční a majetkoprávní otázky mezi ČSSR na jedné a USA a Velkou Británií na druhé straně, které vznikly v průběhu války a po ní. Zlato bylo tentýž den dopraveno do ČSSR.“

A to bylo všechno. V dalších letech se kolem československého zlata rozhostilo ticho.

Jak to, že návrat tak velkého množství zlata nebyl provázen přece jenom větší slávou, jak by si to československý zlatý poklad zaslouhoval? Proč místo toho následovaly celé roky mlčení?

Jako by to zlato bylo už tehdy ve dvaaosmdesátém roce obestřeno nějakým tajemstvím.

Eldariel - Czech elves
database

JEDNA ZÁHADA ZA DRUHOU

„Mohl bych ve vašem archivu najít nějaké dokumenty, které by jakkoliv souvisely s návratem našeho zlata ve dvaosmdesátém roce?“

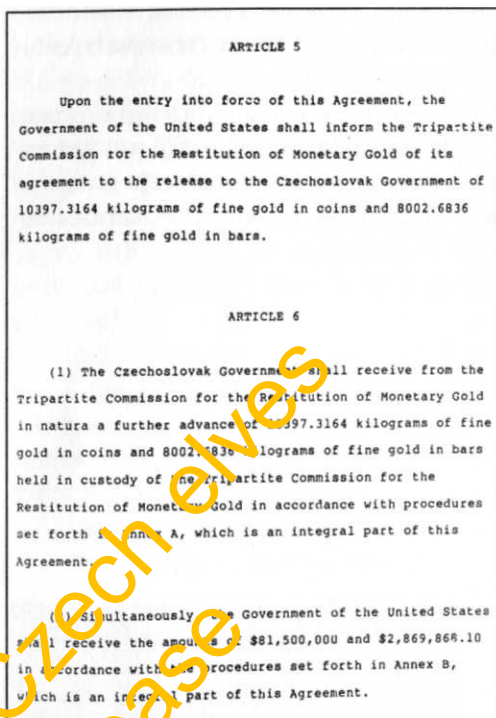
Tuto otázku jsem na jaře roku 1999 položil tehdejšímu mluvčímu českého ministerstva financí Liboru Vackovi.

Vzápětí jsem se dozvěděl, že ve zdejším archivu by mi mohli nabídnout českou i anglickou verzi dohody mezi tehdejším Československem, Velkou Británií a Spojenými státy americkými – o předání československého měnového zlata.

„Jenomže já mám zájem i o dokumenty z doby ještě předtím,“ řekl jsem. „Třeba zápisy z jednání, které transferu zlata předcházely.“

Pan mluvčí reagoval záporně. „Jak jsem zjistil, právě tyto dokumenty podléhají režimu utajení. Něco vám řeknu, před nějakou dobou jsme sami potřebovali získat informace právě o tomto procesu, mám na mysli právě to, co předcházelo návratu našeho zlata, ale narazili jsme. Mnohé tyto listiny jsou prý stále přísně tajné.“

„Mám tomu rozumět tak, že všechno to, co se odehrálo okolo

V archivu českého ministerstva zahraničí studuji nejen ve smlouvu mezi Československem a vládou Spojených států amerických „o vypořádání určitých otevřených nároků a finančních otázek“.

vydání našeho zlata, je tajné i pro ministerstvo financí?“ ptám se nevěřicně.

„Ano, je to tajné a tyhle dokumenty nemá ministerstvo financí vůbec k dispozici.“

Nechápu, že více než deset let po listopadovém převratu podléhají informace o tom, co se dělo s naším zlatým pokladem třeba v osmdesátých letech – přísnému utajení... Jak je ale patrné, všechny tyto choulostivé údaje by měli mít k dispozici na českém ministerstvu zahraničí. Ve zdejším archivu. Budu mít štěstí?

Ale ani tady příliš nepochodím. Přestože ve zdejším archivu jsou vlivní lidé, ochotní pomoci. Ale předpisy jsou předpisy...

Jediné, co si zde mohu nerušeně prostudovat, jsou dvoustranné dohody o vydání našeho zlata. Jde o dohody mezi naší zemí, Velkou Británií a Spojenými státy americkými.

Vezmu si tedy mikrofilm a jdu s nimi do prohlížečky.

„Dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Spojených států amerických o vypořádání určitých otevřených nároků a finančních otázek...“

Pod článkem 6 stojí:

(1) Československá vláda obdrží od Tripartitní komise pro restituci měnového zlata in natura další zálohu 10 397,3164 kilogram ryzího zlata v mincích a 8002,6836 kilogramu ryzího zlata v prutech drženého v opatrování Tripartitní komisi pro restituci měnového zlata...

(2) Současně vláda Spojených států obdrží částky US \$ 81 500 000 a US \$ 2 869 868,10...“

Pročítám pak dohodu mezi vládou Československa a vládou

Article 1

The Government of the Czechoslovak Socialist Republic [hereinafter referred to as 'the Czechoslovak Government'] agrees to pay in accordance with the provisions of this Agreement and the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland [hereinafter referred to as 'the Government of the United Kingdom'] agrees to accept, the net sum of 24,266,610 pounds sterling [twenty-four million, two hundred and sixty six thousand, six hundred and sixteen pounds sterling] in full and final settlement and discharge of their mutual claims as set out in Articles 2 and 3 below.

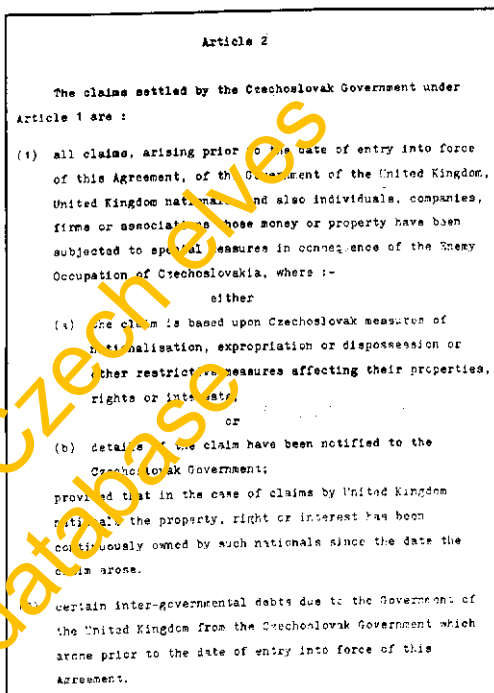
Co jsme vlastně museli Velké Británii za to platit přes 24 milionů liber? Co bylo pravýn důvodem?

Spojeného království Velké Británie a Severního Irska.

„Vláda Československé socialistické republiky (dále jen československá vláda) souhlasí zaplatit v souladu s ustanoveními této Dohody a vláda Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (dále jen „vláda Spojeného království“) souhlasí přijmout netto částku 24 266 619 liber sterlingů (dvacet čtyři miliony dvě stě šedesát šest tisíc šest set devatenáct liber šterlinků), jako úplné a konečné vypořádání a vyrovnání jejich vzájemných nároků...“ Sečteno a podtrženo – aby nám Američané a Britové tehdy ve dvaosmdesátém roce vůbec vydali naše zlato, museli jsme nejprve zaplatit přes 80 milionů dolarů a více než 24 milionů liber.

Z příslušných dokumentů lze vyčíst, že Spojené státy americké a Velká Británie si nechaly zaplatit za náetek svých občanů znárodněný u nás po pětadvacátém roce. Jenomže – bylo znárodnění jediným a pravým důvodem? Tyto

pochybnosti se ve mně objevují ve chvíli, kdy čtu text mezivládní dohody mezi Velkou Británií a Československem, přesněji řečeno – článek 2. V závěru tohoto odstavce se totiž také píše, že Československo (aby dostalo zpět své zlato – pozn. S. M.) musí předem také zaplatit „určité mezivládní dluhy československé vlády

Ve chvíli, kdy jsem pročítal tuto část britsko-československé smlouvy z roku 1982, jsem ještě zdaleka netušil, že jsem právě na začátku mnohaměsíční cesty po nejrůznějších archívech nejenom u nás, ale i v zahraničí.

vůči vládě Spojeného království, které vznikly přede dnem vstupu této dohody (v prosinci 1981 – pozn. S. M.) v platnost“.

Co všechno se asi pod tímto šalamounsky koncipovaným souvětím skrývá?

Zmíněný odstavec mezivládní dohody mezi Velkou Británií a Československem mi nasadil pomyslného brouka do hlavy. Odstartoval mou další mnohaměsíční cestu po nejrozsáhlejších archivech – abych se postupně dozvídal o mnichovském úvěru, o válečném úvěru, abych se dozvídal o okolnostech, za jakých tyto úvěry vznikaly... Přičemž protagonisty byli: československý zlatý poklad a s ním naši živí a mrtví váleční hrdinové, kteří se stali součástí vysoké hry politiků.

Pro lepší pochopení se však musíme vrátit o mnoho let zpátky. Až ke kořenům. Do doby zrodu našeho zlatého pokladu.

Eldariel - Czech elves
database

NÁRODNÍ SBÍRKA

V knize Ferdinanda Peroutky „Budování státu“ se můžeme dočíst mimo jiné také o tom, jak se v roce 1918 představitelé nově vytvořeného Národního výboru – Antonín Švehla, František Soukup, Jiří Stříbrný a Alois Rašín (později vešli do dějin jako „muži 28. října“) objevili v poledne 28. října na Zemském místodržitelství na Malé Straně, kde však zastihli pouze zástupce místodržitele Jana Kosinu. Jeho nadřízený, hrabě Maximilian von Coudenhove, odjel totiž časně ráno do Vídně – vyžádat si instrukce „pro tuto vážnou chvíli“. Po desetiminutové diskusi musel Jan Kosina vstát na vědomí, že Národní výbor československý přebírá odpovědnost za klid a pořádek. Jak Antonín Švehla doslova prohlásil: „Národní výbor se v zájmu udržení pořádku usnesl převzít správu země, jakožto části nového československého státu.“

Tato návštěva vlastně předznamenovala vyhlášení Československé republiky.

Muži 28. října se pak vydali do centra Prahy. „Po cestě viděli kromě praporů a trikolor také rozbité vykladní skříně. Rašína zamrazilo. Do ulic byly okamžitě posílány kapely, aby se radostnými a dobře inscenovanými oslavami předešlo řádění, ničení a násilnostem. V otevřeném automobilu projeli Václavským náměstím, kde se už shromažďovaly tisíce lidí. Promluvili všichni čtyři. Poté se navzájem objímali a líbali. Byl to zajisté pohnutý okamžik, který povznášel nejen je osobně, ale i přihlízející a jásající davy...“ Tak popisuje okamžiky vzniku Československé republiky Jana Šetřilová v knize „Alois Rašín“.

A byl to především Alois Rašín – někdejší vůdce tajné protihabsburské organizace Maffie, za což byl společně s Karlem Kramářem odsouzen roku 1916 pro údajnou velezradu k smrti, aby byl po roce amnestován – který měl mimořádný vliv na budování ekonomiky nové republiky. Sehrál významnou úlohu při hospodářském osamostatňování Československé republiky a vytváření ekonomiky nové.

Alois Rašín opatřil ze všeho nejdříve nezbytné peníze pro zajištění

chodu státního aparátu – a sice půjčkou. Přijal další opatření a především přistoupil k řešení nejdůležitější ekonomické otázky – vytvoření samostatné a hodnotné československé měny. Do poloviny února 1919 připravil – společně s nejbližšími spolupracovníky, mezi něž patřil i ředitel Živnostenské banky Jaroslav Preiss – plán měnové reformy. Ten předpokládal, že se hospodářsky oddělíme od Vídně – okolkováním dosavadních bankovek. Zároveň s měnovou odluhou chtěl Rašín likvidovat inflaci. Jak? Radikálním zadržením osmdesáti procent oběhiva. Zadržených osm miliard korun mělo být kryto majetkovou dávkou.

Rašínův návrh však narazil na odpor a ministr financí musel tedy přistoupit na kompromisní řešení. V každém případě se však mladá republika vrátila k úvěrovému hospodářství a k fungujícímu trhu.

Rašínova měnová reforma z jara 1919 přinesla nejenom osamostatnění naší měny, ale i celého československého hospodářství.

Alois Rašín byl člověk, který nesnášel kompromisy. Často vystupoval velmi tvrdě a něčemu pochopnému i hodně nepřátel. Ferdinand Peroutka ve svém „Budování státu“ vzpomíná na jeden z Rašínových projevů, kdy ministr financí prohlásil: „Nebudeme-li schopni konkurence, tedy, pánové, nic vám nepomůže, kdybyste měli mzdy bůhvíjak vysoké, ty mzdy musí jít dolů.“ A pak ještě začal hovořit o tom, že za války si lidé zvykli žít na útraty státu, což prý musí jednou provždy přestat... Tento Rašínův projev – podle Ferdinanda Peroutky – vyvolal bouři nevole zejména v řadách poslanců sociálně demokratické strany.

První československý ministr financí hlídal jako ostříž státní pokladnu, zdráhal se poskytovat peníze na podpory v nezaměstnanosti, jindy třeba na nákup americké mouky a slaniny a jejich dotování na vnitřním trhu; neustále se tedy ocital ve sporu hlavně s ministrem pro zásobování lidu Bohuslavem Vrbenským... Na mnohé občany musely přinejmenším svérázně působit leckteré Rašínovy politické názory.

O lidech, kteří sotva přežili válku, často s nevyлéčitelnými nemocemi a zraněními, Rašín říkal, že za války zlenivěli, protože v

Muži 28. října... členové předsednictva Národního výboru čs. z 28. 10. 1918. Stojící zleva: dr. František Soukup, Jiří Stříbrný, dr. Vavro Šrobár. Sedící zleva: dr. Alois Rašín a Antonín Švehla.

zákopech nebylo třeba pracovat. Lidé si prý také zvykli na to, že stát je „omnipotentní, že za ně vše zařídí, a až převezme doly a velkostatky, stanou se všichni státním úřednictvem, které se bude rvát o hodnostní třídy“. Jak v knize České země v éře první republiky (1918-1938) uvedl Zdeněk Kárník, Rašín si jistě pletl

roli spořivého pána domácnosti s úlohou políčka a ministra. „Avšak ve funkci ministra financí, který se rve s ostatními o každou korunu, ve věci finanční odluky Československa (a také odluky celní) byl mužem na svém místě a doslova nenahraditelným.“

Alois Rašín vytrvale propagoval heslo „Šetři a pracuj!“. V těchto slovech viděl podstatu stabilního a prosperujícího Československa. A právě v duchu tohoto Rašínova hesla vznikl v roce 1919 nápad uspořádat národní sbírku, jejímž cílem mělo být vytvoření československého zlatého pokladu. Národní sbírka měla pokračovat příštích pět let a inspirací byl příklad z druhé poloviny devatenáctého století, kdy Češi začali vybírat peníze na postavení Národního divadla.

Dnes už se ví, že československý zlatý poklad rozšířili naši legionáři.

V československých legiích, které v době první světové války bojovaly za vytvoření Československé republiky, působilo – ve Francii, Itálii a hlavně v Rusku – téměř 100 000 Čechů a Slováků. Nejvíce z nich, více než 60 000, bylo v Rusku. Více než čtyři tisíce z nich našlo na bojištích smrt.

Je pondělí 28. října 1918. Lidé, kteří se shromáždili v pražském centru, se právě dozvěděli o vzniku československého státu.

Mezi československé legionáře v Rusku patřil také Alois Vocásek. V roce 2002, ve svých neuvěřitelných 106 letech, mi tento stále neobyčejně svěží účastník legendární bitvy u Zborova vyprávěl příběh, na jehož konci byl i příspěvek na Zlatý poklad republiky.

Bylo to ve chvíli, kdy pan Vocásek začal vzpomínat na tehdejšího podplukovníka Sergeje Vojcechovského, který v československých legiích působil nejprve jako náčelník štábu 1. střelecké divize Husitské, potom jako velitel střeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova, aby se později stal členem Prozatímního výkonného výboru, což byl nejvyšší orgán československého odboje v Rusku. Alois Vocásek dělal jeden čas generálu Vojcechovskému spojku...

„Jednou jsem se ocitl ve skupině, kterou vedl poručík Morávek. Byl to sekáč chlap. Velmi odvážný. Zrovna jsme ustupovali, když nás zastavila řeka. Dodnes si pamatuji, že se jmenovala Mňas. Dostávali jsme se přes ni velmi zdlouhavě a sice tak, že dva ruští kozáci postupně přepravovali naše vojáky koňmi. Já měl najednou takové divné tušení... krajina byla dost otevřená, nepřítel nás měl jako na dlani. Co kdyby se tu někde objevil? Tak jsem vzal pušku, ani nevím, co mě to popadlo, dal jsem ruce s puškou nad hlavu a

vstoupil rovnou do řeky. A začal jsem se brodit na druhou stranu. A ještě jsem zavolal: 'Bratři, za mnou!' A ostatní šli opravdu za mnou. A tak jsme řeku šťastně přebrodili. A uplynulo sotva několik minut, když nepřítel začal pálit přesně do míst, kde jsme ještě před chvílí stáli... Měli jsme štěstí. Poručík Morávek ke mně přišel, sundal si ze své blůzy svůj válečný kříž a ten připnul na moji uniformu.“

Alois Vocásek si v průběhu své ruské anabáze vysloužil celkem dva válečné kříže a několik dalších medailí. Jak mi řekl, poté, co se v roce 1920 vrátil do nově vytvořeného Československa, věnoval všechny své medaile na zlatý poklad republiky. A totéž prý udělala spousta dalších legionářů... (Pro vysvětlení - tuto a další lidé neodevzdávali zdaleka jenom zlato, ale třeba také stříbro, různé šperky či starožitnosti, které bylo možno později využít na nákup zlata.)

Alois Vocásek prožije v příštích letech neobyčejně dramatické osudy: V osmatřicátém roce, pod dojmem mnichovské kapitulace, kterou bude považovat i za projev zbabělosti a neschopnosti našich politických představitelů postaví se na odpor Hitlerovi, vstoupí do organizace českých nacionalistů a fašistů VLAJKA. Přestože z ní po několika měsících odejde, vyslouží si punč, který ho po válce přivede na mnoho let do vězení a ani v roce 2002, ve svých 106 letech, nebude Československou obcí legionářskou „vzat na milost“.

Pan Vocásek mi tvrdil, že svůj příspěvek na zlatý poklad republiky věnoval dobrovolně. Možná však byly i jiné případy...

Někdy v druhé polovině sedmdesátých let mi zajímavou příhodu s československým zlatým pokladem vyprávěl jiný legionář. Jeho jméno však neuvádím, třebaže ten muž je už více než dvacet let po smrti. Tuším totiž, že by si v této souvislosti prozrazení svého jména ani nepřál...

Starý pán mi tenkrát vyprávěl o tom, jak coby ruský legionář přišel ke dvěma pozlaceným svícům. Správně je měl sice odevzdat příslušnému odboru legií, on to však neudělal. Celé tři roky je schovával ve svém tlumoku, vláčel se s nimi po Sibiři, až do Vladivostoku, a potom na lodi přes půlku zeměkoule.

„Celý život jsem byl chudý jako kostelní myš a celé ty roky jsem snil o tom, jak doma jednou zbohatnu a budu se mít dobře... Pak jsme se dostali do Terstu a vlakem domů. Na hranicích jsme líbali zemi, já byl tak šťastný... Jenomže v Praze přišli policisté a začali prohlížet naše věci. A našli u mě ty pozlacené svícny. Já jim pořád opakoval, že jsem je neukradl, že to byl dar, který mi dal kdysi někde

u Kazaně jeden pop, jemuž jsem dělal střechu na kostele, ale nic to nebylo platné. Svícny mi prostě zrekvírovali, prý na zlatý poklad republiky. Ani nevíte, jak jsem v té chvíli ten zlatý poklad nenáviděl,“ řekl ministr pán se smutným úsměvem.

Zlatá sbírka začala, zejména po roce 1920, utěšeně přibývat. V prvních měsících sbírky se sešlo například 94 520 zlatých mincí a medailí. Zlatému pokladu

Příslušníci československé brigády v zákopech Zborova. Úspěšné bojové vystoupení Čechoslováků proti rakousko-uherskému vojsku dne 2. července 1917 bylo počátkem slavné tradice československých legionářů.

republiky pomohlo, mimo jiné, také vypsání vnitřní valutové půjčky. Podle zákona č. 88 z 25. února 1919 byla československá vláda zmocněna vypsát 4% půjčku ve zlatě a ve valutách. Tato půjčka (vynesla například 3260 kg ryzího zlata) byla splacena do roku 1926, přičemž věřitelé požadovali běžné splácení v korunách. Svou roli sehrálo i

Muž, který smrtelně zranil Aloise Rašína – Josef Šoupal. Bude odsouzen k osmnáctiletému vězení. Po 2. světové válce si změnil jméno na Josefa Pravdu a bude sepsávat paměti o svém životě a hlavně o svém tehdejší činu.

vyhlášení nabídkové povinnosti valut a deviz, zákaz vývozu zlatých mincí, nezpracovaného zlata atd.

Zlato tedy přibývalo.

To i přesto, že 5. ledna 1923 byl tvůrce československé ekonomiky Alois Rašín smrtelně zraněn devatenáctiletým anarchistou Josefem Šoupalem, bývalým členem komunistické strany, který na Rašína vystřelil z bezprostřední blízkosti ze sedmiranného browningu ráže 6,35. Svým činem chtěl Šoupal, jak později řekl vyšetřovatelům, „prospěť pracující třídě a zastrašit reakci“.

Alois Vocásek. Fotografie byla pořízena před jeho odchodem na frontu, v roce 1914.

Podle lékařské zprávy projektil vnikl do Rašínova těla těsně vedle levého dolního okraje desátého obratle, proletěl míchou, prorazil kostěnou hmotu a uložil se do jedenáctého obratle... Atentátníkova střela zasáhla i míchu; znamenalo to úplné ochrnutí dolních končetin, břišního svalstva, těžké poruchy střev a močového měchýře. K tomu se přidaly ještě další komplikace. Způsobil je šok a také infekce zanesená do rány.

Alois Rašín podlehł atentátu – po nepředstavitelných bolestech – 18. února třicátého roku. Ovšem jeho ekonomické reformy, stejně jako reformy jeho spolupracovníků, včetně jeho ekonomického odpůrce a ministra financí v letech 1920-1921 Karla Engliše, začaly přinášet své ovoce.

Součinnost průmyslového dědictví z doby rakousko-uherského mocnářství, spolehlivé cenné papíry a také obchod se zbraněmi – znamenaly mimo jiné i to, že Československo přežilo hospodářskou krizi počátku třicátých let přece jen lépe než většina dalších zemí.

Československo se stalo ostrovem měnové důvěry a spořádaných peněžních poměrů. V polovině dvacátých let bylo proto možné přejít k politické měnové a finanční stabilizaci.

Svou nezanedbatelnou roli v tom hrálo i naše zlato.

Alois Rašín na fotografii z roku 1895. Později, když se stal prvním národohospodářem Československa, si pro svou odvážnou finanční politiku vysloužil nejenom obdiv, ale také nenávisť. Stal se iniciátorem sbírky na československý zlatý poklad.

Ještě v roce 1919 nemělo Československo takřka žádné zlaté rezervy. I když je zapotřebí říci, že na účet nové republiky bylo převedeno 12 057,3 kilogramu zlata z bývalé Rakousko-Uherské banky.

Ovšem už v roce 1926 měla nově založená Národní banka československá čtyřicet tun měnového zlata. Také díky národní sbírkě, kdy se vytváření zlatých menových rezerv stalo vlastně vešle veřejnou.

Darilo se naplnit základní Rašínovu myšlenku o vytvoření zlatého základu československé koruny jinak řečeno – vznikly podmínky pro spojení koruny se zlatem a pro postavení Československa jako země zlatého standardu. Vznik československé měny v roce 1919 byl v představách většiny odborníků spojen s rázorem, že v konečné fázi to nemůže být měna jiná než zlatá – se všemi atributy, které k ní patří. Byl to svým způsobem i výraz tehdejšího myšlenkového proudu v Evropě, který se chtěl vrátit ke zlatu jako spolehlivému základu měnové stability...

Když jsme u zlatého pokladu republiky, nabízí se nám ale ještě jedna otázka – jestli nová republika neměla ještě nějaký jiný „zlatý kanál“...

ZLATÝ EŠALON ADMIRÁLA KOLČÁKA

Byla to vlastně tak trochu náhoda. Sedím v archivu poslanecké sněmovny České republiky a pročítám si zápisy z jednání v prvních letech Československé republiky. A najednou čtu jméno – Rudolf Lodgman. Pozoruhodná postava. V letech 1920-1925 poslanec Národního shromáždění za Německou nacionální stranu (DNP). Předtím – v roce 1918, jeden z vůdců odbojné akce, kdy se němečtí nacionalisté pokusili – jako odpověď na vyhlášení Československé republiky – vytvořit čtyři samostatné provincie, které hodlali odtrhnout od českých zemí. Rudolf Lodgman von Auen se dokonce na čas stal v Liberci takzvaným zemským hejtnanem několikadenní „provincie Deutschböhmen“. Podle zápisů z jednání někdejšího československého Národního shromáždění je patrné, že pan Lodgman, podle pamětníků muž, který miloval pestré motýlky a elegantní obleky, vystupoval neobyčejně kriticky vůči tehdejší československé politice. Trnem v oku mu byl zejména dr. Edvard Beneš, v roce 1925 ministr zahraničních věcí.

V květnu 1925 vystupuje Rudolf Lodgman s obviněním, že českoslovenští legionáři v Rusku odcizili údajně obrovskou část carského zlatého pokladu.

Jak pan poslanec ve své řeči přiznal, své informace měl z článku otištěného 5. května 1925 v listu Osteuropäische Korrespondenz. (Jde o doslovný přepis stenoграфického záznamu – pozn. S. M.)

Při čtení vášnivé řeči pana Lodgmana, který obvinil naše legionáře i z toho, že se podíleli na zbídačení ruského lidu, jsem si vybavil i článek z doby mnohem pozdější.

Krátce po listopadu 1989 se totiž v listu Moscow Life (Nezavisimaja gazeta) objevil článek Viktora Čerepachina. Autor v něm tvrdil – ovšem bez jakýchkoliv důkazů – že „českoslovenští legionáři vyvezli v chvatu a vzrušení z nevídaného úspěchu 30 563 pudů zlata (1 pud = 16 kilogramů) v mincích, slitcích a klenotnických výrobcích. Slitky stříbra, platiny a cenné papíry se nepočítaly, takovými zbytečnostmi se nikdo neobtěžoval.“

Rudolf Lodgman von Auen. Vášnivý obhájce práv německé menšiny v Československu. Přestože nadšeně přivítá mnichovskou konferenci v osmatřicátém roce a také Adolfa Hitlera, později ustoupí politicky do pozadí, aby se pak po skončení války stal jedním z organizátorů sudetoněmeckého landsmanšaftu.

Jak to tedy vlastně s ruským pokladem bylo?

Počátkem července 1918 obsadili českoslovenští legionáři sibiřskou magistrálu – až do Vladivostoku. O několik dní později, 6. srpna, dobyli legionáři, pod vedením Josefa Jiřího Švece a Karla Kutlvašra, Kazaň, kde se v té době nalézala zhruba polovina ruského státního pokladu. Bolševické jednotky sem zlato převezly z obavy před další německou ofenzivou.

Kazaň tehdy patřila k nejlépe zásobeným městům Ruska. K dispozici tu byly i sklady s bohatými zásobami zbraní a munice, včetně jiného, hlavně zdravotnického materiálu. Ovšem největší pozornost musela být zcela logicky upřena – ke zlatému pokladu.

Mezi prvními legionáři, kteří ruské zlato spachtli, byl tehdejší zástupce prvního pluku

v kazaňském štábu, plukovní lékař a pozdější známý spisovatel František Langer. Své tehdejší zážitky popsal například v knize „Za cizí město“. František Langer tu mimo jiné psal o pocitech, které v něm vyvolala návštěva sklepů kazaňské státní banky, kde uviděl na vlastní oči bedničky z dubového dřeva naplněné zlatými cihlami, pruty a mincemi. To vše údajně v půlmiliardové hodnotě... Uviděl také pytle plné různých bankovek a cenných papírů...

Čechoslováci, společně s příslušníky srbského batalionu, odolávali útočícím jednotkám Rudé armády jeden měsíc. Poté z Kazaně ustoupili. A jak už dnes víme,

Se jménem Alexandra Vasiljeviče Kolčáka, jehož tvrdé a často až kruté metody odmítala většina československých legionářů, je spojen nejasný osud ruského zlatého pokladu.

ustoupili také s velkou částí ruského zlatého pokladu.

Vlastimil Vávra ve své stati „Kam se poděl zlatý poklad?“, otištěné v magazínu Hlas revoluce v roce 1988, připomíná některé někdejší sovětské historiky – Gaka, Dvoranova a Papina – kteří v časopisu Istorija SSSR č. 1/1960 tvrdili, že českoslovenští legionáři údajně v Kazani uloupili „30 563 pudů cenností ve zlatě v ceně 651 milionů 532 tisíc 117 rublů, 86 kopejek“.

Podle zmíněných autorů bylo zlato po nějaké době převezeno do Ufy, posléze do Čeljabinska, kde samarská vláda (neplést si s vládou ruských bolševiků) požádala Čechoslováky o to, aby poklad strážili. Později se poklad dostal do Omska, kde skončila téměř čtrnáctiměsíční strážní úloha československých legionářů.

Dodejme ještě, že vzpomínání sovětských historiků přiznalo, že už do Kazaně se zlato dostalo „bez náležitých seznamů“. Znamená to, že nikdo nemohl zjistit, co se ze zlatého pokladu třeba už v průběhu cesty do tohoto města, které posléze obsadili Čechoslováci, vlastně ztratilo.

V Omsku se carský poklad dostal do rukou tehdy pětáctýřetiletého admirála Alexandra Vasiljeviče Kolčaka, někdejšího člena Nansenovy polární výpravy, později viceadmirála a velitele černomořského loďstva, v dalších letech jednoho z hlavních vůdců ozbrojených sil bojujících proti vládě ruských bolševiků. Zároveň však nemilosrdného autokrata, jehož metody, zejména při zacházení se zajatci, se přičítají většině československých legionářů.

V roce 1919 získávala však už Rudá armáda vojenskou převahu. A zrovna v době, kdy v nově založeném Československu začínala národní správka na zlatý poklad republiky, Kolčakova vojska panicky ustupovala Sibiří. A to i s vlakem o 18 vagonech, v nichž byl uložen zlatý poklad.

Dne 24. prosince 1919 nařídil nejvyšší velitel spojeneckých vojsk na Sibiři generál Maurice Janin, aby československé legie převzaly i ochranu tohoto vlaku. Legionáři se tak znovu ocitli v bezprostředním kontaktu s carským zlatem.

O necelý měsíc později, 22. ledna 1920, se v Irkutsku zmocnil vlády Revoluční výkonný výbor. Jeho představitelé přišli k

Spisovatel František Langer patřil mezi ty, kteří měli v Kazani možnost spatřit na vlastní oči část ruského zlatého pokladu... Snímek pochází z pozdějších let, z doby druhé světové války, kdy František Langer působil jako vojenský lékař ve Velké Británii.

února 1920, tedy už po podepsání dohody mezi legionáři a ruskou stranou, posílá dr. Edvard Beneš, v té době už čerstvý ministr zahraničí Československé republiky, dopis vedení

československým legionářům s návrhem: Zaručí jim odjezd na východ, dále do Vladivostoku, když předají ruský zlatý poklad...

Dne 7. února je podepsána dohoda.

Ve stejný den je v Irkutsku popraven zajatý admirál Kolčak.

Prvního března 1920 dochází k předání ruského zlata. Údajně šlo o jednu třetinu původního množství, které odcestovalo z Kazaně v srpnu 1918.

Podle již vzpomínaných sovětských historiků to bylo způsobeno mimo jiné tím, že s pokladem velice marnotratně zacházel admirál Kolčak a také jej „rozkrádali takzvaní spojenci“, kteří Kolčakovi prodávali zbraně a munici za přemrštěné ceny ve zlatě.

V této souvislosti stojí za pozornost, že za zbraně a střelivo se platilo zlatem. V dalších kapitolách se dočteme, že tomu tak bude i ve druhé světové válce. Zlato, jako univerzální platidlo, získává totiž mimořádnou důležitost právě v době válek...

A ještě jedna věc stojí za zmínku. Dne 13.

Českoslovenští legionáři na Sibiři. Tito strážci intendantního vlaku se nechali fotografovat při -40 stupních Celsia.

našich legií. Doslova píše: „Spojenci by rádi viděli, kdyby byl zachráněn vlak se zlatým pokladem ruským. Je-li dosud ve vaší moci, pokuste se odvézt jej do bezpečí, eventuálně do Čech.“

My ovšem víme, že to v této době už možné nebylo.

V době předání ruského zlata se řešila i otázka krádeže, zjištěné 14. ledna 1920. Bylo to v době, kdy vlak byl pod kontrolou smíšené československo-ruské stráže. Ztratit se mělo 13 beden zlata. Za zloděje byli označeni někteří členové ruského strážního oddílu, kteří se vzápětí ocitli ve vězení. Následné vyšetřování však nebylo dovedeno do konce...

V duchu toho, co bylo řečeno předchozími řádky, odpovídal v roce 1925 na interpelaci poslance Rudolfa Lodymana právě ministr zahraničí dr. Edvard Beneš. Připomněl mimo jiné, že ruské zlato cestovalo do Kazaně zapečetěné, pod dozorem ruských státních úředníků. Popisoval, za jakých okolností „zatímní všeruská vláda (direktorium)“ požádala československé vojsko o „poskytnutí vnější vojenské ochrany“.

Beneš také podrobně osvětlil, jak došlo počátkem roku 1920 k předání zlata ruským vojenským oddílům. „Předání se účastnili také zástupci místních obyvatel... U vagonů zjištěna neporušenost starých plomb přivěšených ruskými úřady v Omsku, přidány nové plomby velitelství spojeneckých vojsk, podrobně pak prohlídky dvou vagonů, provedené na zkušební namátkou bylo zjištěno, že počet bedniček a pytlíků se zlatem v nich obsažených se shoduje s počtem udaným v aktuálním stavu kontroly v Omsku. K vlaku se zlatem postavena pak podle rozhodnutí vysokých komisařů spojeneckých stráž z oddílů těch národů, které je tam měly. Bez této ochrany bylo by zlato pravděpodobně rozkradeno, jak svědčí případy pokusů o vyloupení pokladů cizími živly na cestě transportu...“ Dr. Beneš pak znovu připomíná vyloupení 13 bedniček zlata na stanici Tyreť – „v době, kdy transport ochraňovala ruská stráž“. (Byla to ale československo-ruská stráž – pozn. S. M.)

Ovšem, jak Beneš přiznává, při prohlídce bedniček se zlatem se ukázalo, že jistá část z nich má poškozené pečeti. Komise to vysvětlila několikerým převážením a překládáním zlata. Vrchní

pokladník N. P. Kubalko prohlásil, že „je to následek otvírání bedniček při ověřování“. Při další prohlídce se ukázalo, že poškozeny byly některé pytlíky se zlatem – podle závěru komise zásluhou změn teploty a nepříhodných podmínek uložení.

Podle dochovaných dokumentů předali českoslovenští legionáři všechny vagony s ruským zlatem. Celkem 1143 bedniček a 1678 pytlíků se zlatem. „Plomby a vagony byly shledány – až na zmíněné nesrovnalosti – v pořádku a ochranu zlata přejal ruský oddíl, 7. rota irkutského sovětského strážního pluku.“

Zároveň od vagonů odešla poslední legionářská stráž, kterou tvořili příslušníci 2. kulometné roty 10. pluku. Poslední československý vlak, šlo o příslušníky kulometného praporu 10. pluku, odjel z Irkutsku 1. března 1920 – po 19. hodině...

V závěru své odpovědi na interpelaci poslance Rudolfa Lodgmana dr. Beneš ještě připomněl, že podobné invektivy o údajném odcizení ruského carského pokladu čísl. i

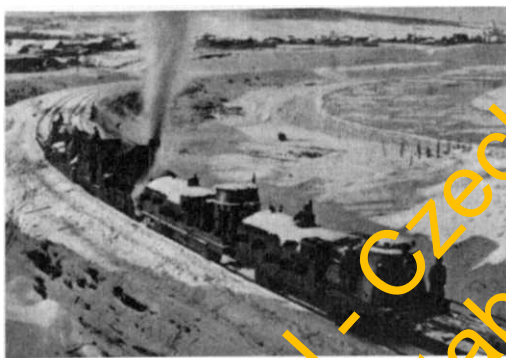
V podobných vagonech převáželi českoslovenští legionáři i velkou část ruského zlatého pokladu. londýnský týdeník The Economist (50. 5. 1925). Proti tomuto článku se však ohradili tehdejší představitelé československé Legiobanky a obsáhle vysvětlili, jakým způsobem byl kapitál této banky opravdu vytvořen.

Když už jsme u Legiobanky, stojí za to vrátit se k již vzpomínané studii Vlastimila Vávry. Poměrně obsáhle popisuje, jak vedení našich legií vytvořilo zvláštní orgán týlového vojska – Technické oddělení (TECHOD). Podle autora šlo o obchodní a podnikatelský orgán, který vlastnil a řídil sibiřské doly, obchodoval se surovinami, nakupoval ve velkém drahé kovy, především platinu, surovou vlnu, kožešiny, kaučuk... Zařizoval také lodní dopravu legionářů do vlasti. Duší tohoto podnikání byl šéf finančního odboru politického vedení

legií František Šíp. Vlastimil Vávra cituje jeho dopis z 5. 11. 1919, adresovaný vojenskému vedení:

„Vzhledem ke zdejším celním poměrům jest nutno, aby náš známý kovový poklad byl co nejdříve poslán do Vladivostoku, dokud jest zde TECHOD, který obstará nalodění a dopravu domů...“

Podle autora však „kovový poklad“ není totožný s ruským státním pokladem. Pisatel vychází z logického závěru, že by o něm František Šíp nepsal tak otevřeně a nezmiňoval by se o celních poměrech. Zřejmě šlo tedy o drahé kovy získané legionářským podnikáním. Tím spíše, že už v prosinci 1919 byla na Sibiři zřízena Banka československých legií – s cílem obchodně disponovat úsporami

Cesta přes Sibiř až do Vladivostoku. Odkazuje se, že ruské tažení nepřešlo na 4000 československých legionářů; jejich hroby jsou uloženy od Karpat až po Tichý oceán.

československých legionářů. Nutno říci, že tato banka navázala finanční spojení s Preissovou Živnobankou.

Kdo ví, o jaké chomstivé transakce šlo... nedácos ale prozradí uchovaný dokument ze štábu 1. divize. Píše se zde o utajovaném převozu 750 beden na lodi Sheridan z Vladivostoku do Terstu. K tomuto převozu došlo v létě

1920. Z Terstu byl tento náklad přepraven do Československa „v sanitním vlaku – pod postelemi vojáků, označených za duševně choré...“.

Vlastimil Vávra ještě cituje další dopis zmíněného Františka Šípa, který se později stal hlavním ředitelem Banky československých legií v Praze.

František Šíp – 13. dubna 1920 – psal svému strýci: „... ulovil jsem v té době nějaké zlato, měli jsme chlupy na několik vagonů stříbra, ale nepodařilo se nám včas dostati lokomotivu a pak bylo pozdě. Zlato jsem přirozeně kupoval pro účet Legiobanky v

drobných partiích a počínám Ti ho posílat. Zatím pošlu 3 bedničky různými loděmi...“

Kam se tedy podělo chybějící zlato z ruského zlatého pokladu? Viktor Čerepachin – o jeho článku již byla řeč – zastává stanovisko, že se jím částečně obohatili českoslovenští legionáři. Na druhé straně však přiznává chyby v příslušných dokladech; nepopírá rozhazování zlata admirálem Kolčákem a dodává, že část tohoto zlata skončila rovněž v Japonsku, Francii, Švédsku, Velké Británii – tyto státy měly totiž v Rusku své vojáky či civilní zástupce.

V pražském Vojenském ústředním archivu existuje doklad o tom, že naši legionáři předali Rusům 18 vagonů zlata. Předáním zlatého pokladu sovětské vládě byl pověřen Antonín Mikuláš Čila, pozdější brigádní generál a autor československých vojenských předpisů. Přestože se dožil pozhnaného věku (zemřel v Praze 31. května 1983 ve svých sto letech), podrobnější zveřejnění o své zlaté misi nezanechal.

Otázka ruského zlatého pokladu je tedy stále otevřená. I když, po tom všem, co o úloze našich legionářů v souvislosti s ruským zlatem už víme, je pravděpodobné, že prostředky Legiobanky vzešly spíše z podnikatelských aktivit oddělení TCHOD, ať už na tyto aktivity máme názor jakýkoliv.

Legends o tom, jak legionáři kradli ruský zlatý poklad, vzešly pravděpodobně z tajemné cesty sanitního vlaku, kdy se pod postelemi duševně chorých skrývaly bedničky s neznámým obsahem.

Těžko dnes s odstupem doby odhadnout, jak byl s vysvětlením dr. Edvarda Beneše spokojen Rudolf Lodgman von Auen. Podle toho, co o něm víme z předpisů jednotlivých vystoupení v Národním shromáždění, je zřejmé, že měl přinejmenším výhrady...

V příštích letech bude ovšem kariéra pana Lodgmana stoupat. A to přestože v třicátých letech bude považovat vůdce sudetoněmeckého hnutí Konráda Henleina za nepřijatelného člověka. (Po válce si to bude přičítat k dobru – pozn. S. M.) Ovšem vstup nacistické armády do československého pohraničí v roce 1938 okomentuje pan Lodgman nadšeným telegramem odeslaným

Hitlerovi:

„V den vstupu německých vojsk do Teplic-Šanova Vás z celého srdce zdravím, můj Vůdce, jako zástupce říše. Děkuji prozřetelnosti, že mi bylo umožněno prožít tento den, v jehož příchod jsem doufal již od svého mládí a v který jsem posledních dvacet let věřil přes kolem panující malomyslnost. Zrada na právu sebeurčení pro německý národ mohla být pomstěna jen jím samým. Vy, můj Vůdce, jste nám dal otčinu a vlast, německému lidu sebevážnost a víru v nacionální ideu, Evropě jste však ukázal cestu, bez které by byla vydána napospas nepředstavitelnému ničení. A nemohu nechat přejít den našeho osvobození, aniž bych vzpomněl svého i Vašeho zesnulého přítele a spolubojovníka Hanse Knirsche, který až do své smrti věřil v Německo a jeho poslání, můj Vůdce. Ve vzpomínce na něj posílám tento pozdrav.“ (Herde, G., Stolze, A.: Die Sudetendeutsche Landsmannschaft, Köln 1987.)

Eldariel - Czech elves
database

Adolf Hitler na snímku z roku 1917. Fotograf ještě netušil, že se dívá na tvář ďábla...

VE STÍNU HÁKOVÉHO KŘÍŽE

Někdejší poslanec československého Národního shromáždění Rudolf Lodgman von Auen, který svého času zastupoval na půdě československého parlamentu Německou nacionální stranu (DNP) a který také tvrdil, že českoslovenští legionáři ukradli v Rusku „obrovské množství zlatého carského pokladu“, předznamenal vlastně už v minulé kapitole nejenom další osudy naší země v příštích letech, ale také osudy našeho měnového zlata.

Dne 30. ledna 1933 se Adolf Hitler stává v Německu novým říšským kancléřem. Třiačtyřicetiletý rodák z hornorakouského městečka Braunau na řece Innu, svého času málo úspěšný výtvarník, kterého ještě 27. ledna 1933 říšský prezident Hindenburg pohrdavě nazval rakouským frajtre, přijal tuto poctu, jak je patrné z rozsáhlé memoárové i jiné literatury, která se touto událostí zabývá, s neskryvaným nadšením. A nejenom on. Joseph Goebbels, v té době „pouze“ vůdce berlínských nacionalistů, v rozhlasovém projevu ještě té noci řekl:

„Nedomnívám se, že boj je ukončen. Zítra ráno začneme s novou prací a s novým cílem. Jsme pevně přesvědčeni, že nadejde den, kdy v Německu nepovstane jen nacionálněsocialistické hnutí, ale celý národ. Kdy se tento národ rozpomene na své prahodnoty a nastoupí pochod do své budoucnosti. Plným právem je možno říci: Německo se probouzí!“

A Hitler, ještě před budovou říšského kancléřství, pronese památnou větu: „Již nikdy mne odtud nedostane žádná moc na světě!“

Zároveň s nástupem Adolfa Hitlera sílí také odpor německých obyvatel v československém pohraničí vůči Československu.

Po roce 1918 žilo v Československu přes tři miliony německých občanů, to je asi 23 procent z tehdejšího celkového počtu obyvatel. Z

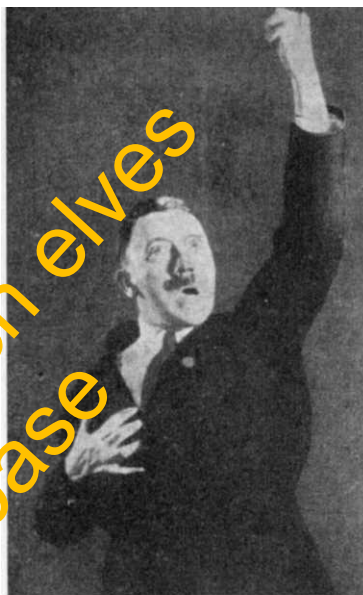
četných historických prací i ze vzpomínek pamětníků, jak u nás, tak i v Německu, je zjevné, že většina Němců se s novou republikou odmítala smířit. Je však třeba otevřeně říci, že příčiny tohoto stavu byly i na naší straně.

Podle Bořivoje Čelovského („Mnichovská dohoda 1938“) nastoupila v roce 1919 Praha ve své národnostní politice ne zrovna tu nejlepší cestu. Ústavu republiky schválil nezvolený parlament bez účasti sudetských Němců a jiných národnostních menšin. Byl to symptom a současně obrovská zátěž pro příští menšinovou politiku Prahy.

Dalo by se hovořit třeba o hospodářské krizi, která přinesla bídu také do pohraničních oblastí. A citelně zasáhla hlavně sudetské Němce, kteří to považovali za neschopnost československého státu řešit neutěšenou hospodářskou situaci.

Ovšem na druhou stranu měli sudetští Němci v ČSR plná menšinová práva. Chybělo jim však (Miroslav John, „Čechoslovašismus a ČSR 1914-1938“) „odtivější nadřazené postavení“. Zřizování českých menšinových škol a činnost českých spolků v oblastech, kde se cítili být pány, označovali za neslýchaný národnostní útlak, potlačování odvěkových německých práv a za násilnou čechizaci. Odvolávali se kvůli tomu dokonce až ke Společnosti národů v Ženevě...

V té době dominovala mezi sudetskými Němci Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei (DNS-AP), kterou už v roce 1907 založil Rudolf Jung, v letech 1920 až 1933 poslanec

V této době byl ještě budoucí Führer pouhým řečníkem v německých pivnicích. Už však měl za sebou mocné spojence, některé německé průmyslníky, milionáři Thyssenem počínaje a Kruppem konče. S jejich pomocí bude Hitler jednou drancovat i Československo včetně našeho zlatého pokladu.

československého parlamentu.

V roce 1933 se další z čelných představitelů DNSAP Hans Krebs rozhodl společně s nejbližšími spolupracovníky stranu rozpustit. To bylo proto, že už předtím uzavřel, s požehnáním Adolfa Hitlera, který vyhrál v Německu volby a byl jmenován říšským kancléřem, dohodu s učitelem tělocviku v Aši Konrádem Henleinem. Ten totiž tři dny před oficiálním rozpuštěním DNSAP vydal známé prohlášení k založení Sudetoněmecké vlastenecké fronty (Sudetendeutsche Heimatsfront). Dne 4. 4. 1935 změnilo toto hnutí název na Sudetendeutsche Partei (SdP).

Tato strana získá záhy ve volbách nečekaný úspěch. Dosáhla 1 249 497 hlasů, což je 67,2 procenta z celkového počtu německých hlasů v Československu. Strana tak získává kresla pro 44 poslanců a 26 senátorů.

Její tažení, jehož cílem bude nepokrytě proklamované rozbití Československa – dosažené mnichovskou dohodou v osmatřicátém roce –, může tedy začít...

V dalších letech poroste také aktivita ozbrojených oddílů sudetských Němců. Pokud si dnes, s odstupem času, vezmeme k ruce ověřené statistické údaje, zjistíme, že do 24. září 1938 uskutečnil Freikorps (Sudetoněmecký dobrovolnický sbor) na 300 vpádů z Německa na naše území, přičemž způsobil republice značné materiální škody a zavlekl na 2000 našich občanů do nacistického Německa. Obrana Československa zaplatila v téže době svými životy 110 vojáků a příslušníků Stráže obrany státu a dalších 50 jich bylo zraněno.

V této nevyhlášené válce padlo (Český antifašismus a odboj, slovníková příručka) pak od září 1938 do 15. ledna 1939 při výkonu služby, v boji proti nacistům, ale i beckovským a horthyovským teroristům celkem 262 vojáků a příslušníků Stráže obrany státu a 315 mužů bylo raněno...

Ale vraťme se zpátky zhruba do poloviny třicátých let. Vedení tehdejší Národní banky československé si velmi dobře uvědomovalo narůstající nebezpečí ze strany hitlerovského Německa.

Sudetoněmecká mládež, kterou Konrad Henlein organizoval podle vzoru Hitlerjugend, při pochodu československým pohraničím...

Nadějný britský ministerský předseda Neville Chamberlain po návratu z Mnichova. Onedná si ještě myslel, že se mu podařilo zachránit pro Evropu mír...

Není divu, že právě v těchto letech rostly zásoby československého zlata deponovaného v zahraničí. Zejména ve Velké Británii.

A tak se bezprostředně před Mnichovem nacházelo v bankovních trezorech 96,6298 tuny československého zlata. (Jde o údaj Národní banky československé k 15. září 1938 – pozn. S. M.) Většina našeho zlata byla uložena v zahraničí, ve Velké Británii, ale například i ve

Švýcarsku a Belgii. Tato místa považovali naši představitelé za nejbezpečnější.

Jak se však v průběhu příštích let mělo ukázat, tak bezpečná místa, alespoň pro náš zlatý poklad, to zase nebyla...

Nejvíce zlatých rezerv mělo Československo uloženo – prostřednictvím Banky pro mezinárodní platby v Basileji – v londýnské Bank of England.

Pár slov o Bance pro mezinárodní platby. Tato banka (Bank for International Settlements – BIS) vznikla v lednu 1930. Jejím hlavním cílem bylo ulehčit mezinárodní transfery financí. Měla být zcela nezávislá – aby se takzvaně odpolitizovaly pokračující platby válečných reparací a splácení půjček.

V březnu 2000 vyšel v Central Europe Review článek britského historika Martina D. Browna, který se zabýval osudy zlatého pokladu Československa. Zmínil se tu rovněž o postupném přemísťování československého zlatá, v souvislosti s nacistickým nebezpečím, do zahraničí. Podle Browna to bylo také dáno „pochybnou vírou“ Edvarda Beneše v nedotknutelnost mezinárodních institucí v meziválečném období, než jen samotnou spolehlivostí banky BIS. Podle Browna byla Benešova víra „pošetilá“, protože, jak se posléze ukázalo, tyto mezinárodní instituce se „podřizují vůli velmocí, a nikoliv mezinárodnímu právu“.

Mnichovská dohoda ze dne 29. září 1938, kterou bez účasti Československa podepsali, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Arthur Neville Chamberlain a Edouard Daladier, znamenala nejenom porážku Maťarykovy republiky, ale i počátek hluboké hospodářské destrukce našeho státu.

Signatáři mnichovské dohody se netajili nadšením. Včetně zástupců Velké Británie a Francie, tedy našich spojenců.

Bořivoj Čelovský v knize „Mnichovská dohoda 1938“ popisuje nadšení pánů Chamberlaina a Daladiera: „Čestná stráž má ‚k počtě zbraň!‘, bubny víří, dav zdraví státníky hlasitým ‚Heil!‘“.

Při jejich cestě do hotelu zdraví Mnichované vysoce postavené anglické a francouzské hosty nadšeně a srdečně. Hotely obou státníků obyvatelstvo Mnichova oblehlo a házelo jim květiny; oba

vyhověli jeho přání a vyšli na balkony.

Chamberlain byl zjevně dojat. Daladier děkoval se slzami v očích. To byl počátek všeobecného nadšení, které brzy zachvátilo celý svět. Nakonec přesvědčilo i západoevropské státníky a mnohé další upevnilo ve víře, že Mnichov byl vlastně velký úspěch...“

Koho by tehdy zajímalo, že v odstoupených pohraničních oblastech Československa, které rozhodnutím mnichovské dohody připadly nyní hitlerovskému Německu, žilo i na 800 000 Čechů, které z velké části čekalo potupné vyhnání z jejich domovů!

Zhruba jedna třetina tehdejšího Československa se ocitla pod správou nacistického Německa. Němci zabrali asi 28 000 kilometrů

Adolf Hitler vstupuje triumfálně do německého československého pohraničí. V této chvíli přijímá hold příslušníků sudetoněmeckého Frickopasu, zraněných při bojích s československými vojáky.

čtvrtě našich
zemí.

Prezident Edvard Beneš byl nucen abdikovat. Ve svém rozhlasovém projevu na rozloučenou řekl: „Všecko to bude jednou soudit historie a rozhodne spravedlivě. Řeknu jen to, co cítíme bolestně všichni: oběti, jež od nás byly tak důrazně žádány, jsou

neúměrně a nejsou spravedlivé. Národ toho nikdy nezapomene, i když to nesé s důstojností, klidem a sebevědomím, jež budí obdiv všeobecný. Je v tom vidět sílu národa a mravní velikost jeho synů a dcer...“ V závěru pak Edvard Beneš ještě řekl: „Končím výrazem opravdového přesvědčení, výrazem své hluboké víry ve věčnou sílu a pevnost našeho národa, v jeho energii, houževnatost, vytrvalost a hlavně v jeho víru v ideály lidskosti, v ideály svobody, práva a spravedlnosti, za něž tolikrát bojoval, za něž tolikrát trpěl a s nimiž vždycky znovu zvítězil. I já jsem pro ně bojoval. A zůstanu jim věren. Neopustím také loď v bouři. Věřím naopak, že v této chvíli je

taková oběť politicky nutná, i když neznamená, že bych zapomněl svou povinnost pracovat jako občan a vlastenec dál.“

Po této řeči odjel dr. Edvard Beneš se svou ženou do Sezimova Ústí a 22. října 1938 odcestovali oba do exilu. Nejprve do Londýna a odtud později do Spojených států amerických (Francie ho předtím odmítla), kam Beneše pozvala Univerzita v Chicagu...

V okleštěné zemi se vlády ujali agrárníci, prezidentem se stal dr. Emil Hácha. Vznikla druhá republika, jejíž mnozí představitelé otevřeně či skrytě koketovali s Hitlerem.

Nátlak nacistického Německa na Česko-Slovensko sílil. A týkal se také hospodářských zájmů tehdejšího Německa. Nacisté už tehdy projevovali zájem o naše zlato a hodnotné devizy.

Jak uvedl dr. Eduard Kubů na mezinárodní konferenci o nacistickém zlatě v Londýně (1997), už bezprostředně po Mnichovu naléhalo Německo na Národní banku Československou, aby vydala Deutsche

Před odsunem ze Sudet... Čeští obyvatelé odcházeli, často jen s několika zavazadly, hledat nové domovy v českém vnitrozemí.

Reichsbank „zlaté krytí platidel, obíhajících na území obsazeném německými vojsky“. V zabraném pohraničí bylo postupně staženo 1250,6 milionu Kč v bankovkách a 1502,7 milionu Kč ve státěm vydaných cenných papírech. Po obtížných jednáních, která se odehrávala pod neustálým nátlakem nacistického Německa, byla „státovková“ část kompenzována formou „odkupu“ majetku, patřícího okleštěnému Česko-Slovensku. Šlo zejména o výkup

průmyslové účasti pražských bank v pohraničí a o převzetí československé vojenské výzbroje, o niž měli Němci zájem.

Ovšem „v jednáních o úhradu bankové části stažených platidel nárokovalo Německo zlato a hodnotné devizy a současně odmítalo jednat o poměrné části vyjádřené v peněžních příkazech a ve finančním vyrovnání“. Jak dále uvádí Eduard Kubů, dne 4. března 1939 byli naši představitelé nuceni podepsat s Německem dokument, na jehož základě bylo 769 milionů Kč kryto československými nemovitostmi v odstoupeném pohraničí a peněžními půjčkami, které tam byly poskytnuty. Zbytek pak byl uhrazen zlatem. Toto československé zlato, více než 14 tun, bylo převedeno na Deutsche Reichsbank těsně před 15. březnem 1939.

Okleštěná republika byla na kolenou.

Je 22. října 1938. Československý prezident dr. Edvard Beneš abdikoval a právě se na letišti v Ruzyni chystá k odletu z vlasti.

PŮJČKA PONÍŽENÉMU

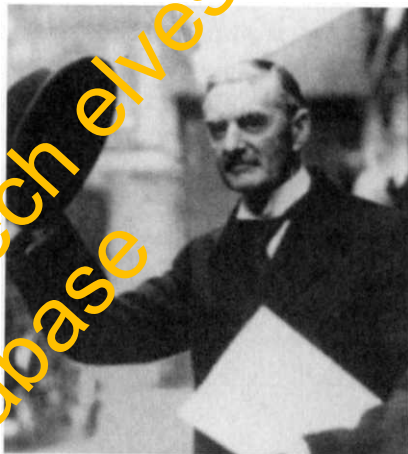
Ten dokument je možné objevit ve spisovně českého ministerstva financí... Velká Británie nabízí poníženému československému spojenci cosi jako finanční kompenzaci. Půjčku.

Zmíněný dokument vejde později do historie jako mnichovský úvěr. A bude strašit politiky, ekonomy a diplomaty v obou zemích ještě desítky let po skončení druhé světové války.

Velká Británie se rozhodla – bezprostředně po Mnichovu – poskytnout naší zemi mnohamilionovou půjčku (20 milionů liber šterlinků, které však naše země měla čerpat postupně) – „k překonání těžkostí“. Ovšem na těchto „těžkostech“ se právě Velká Británie velkou měrou podílela. Z těchto peněz měly být alespoň částečně kompenzovány ztráty, které Československo mnichovskou dohodou utrpělo.

V knize „Okupované pohraničí a české obyvatelstvo 1938-1945“ Josef Bartoš uvádí, že kdybychom okupaci československého pohraničí posuzovali z čistě ekonomického hlediska a izolovaně od celkových záměrů

německého nacismu, museli bychom konstatovat, „že v hospodářském směru nebyl tento zábor nějakou mimořádně velkou kořistí. Také říšská vedoucí místa, jak vyplývá ze záznamu zahraničního úřadu v Berlíně z 20. září 1938, se domnívala, že hospodářský přínos československého pohraničí, v tomto případě hlavně v zásobách hnědého uhlí a dřeva, je vyvažován problémy lehkého průmyslu, hlavně textilu, který je závislý na vývozu; také zdejší zemědělství nestačí krýt místní potřebu. Zároveň však bylo zdůrazněno, že v dané situaci jsou ekonomické zdroje sudetských

Neville Chamberlain stál i za mnichovským úvěrem, který měl být alespoň malou náplastí pro naši poníženou a opuštěnou zemi...

území pro Říši celkově přínosem.“

Autor ale připomíná také skutečnost, že zcela jinak se nám bude jevit situace, když začneme zkoumat důsledky odtržení pohraničí pro zbývající československé území. „Republika byla zbavena nejen velkých hospodářských kapacit, ale podstatně se změnila i těžko po roce 1918 budovaná rovnováha mezi jednotlivými odvětvími hospodářství, průmyslu i zemědělství. Některá hospodářská odvětví, zvláště v oblasti dopravy, byla úplně zmrzačena.“ Již z těchto údajů je patrné, že okleštěná republika nemohla bez nějaké významné finanční injekce vůbec existovat.

Velká Británie nám, podle svého rozhodnutí, měla tedy postupně poskytnout 30 milionů liber. Nakonec šlo o 10 milionů. Z toho 4 miliony měly být „darem“ za odstoupení Sudet. Z této částky měl být dotován fond pro vystěhovalce, zejména se to týkalo Židů. Ostatně – zmíněná půjčka byla vázána podmínkou, že v tehdejším Československu nedojde k diskriminaci židovských občanů... Peníze nám Britové půjčili na jednaprocentní úrok.

Edouard Daladier si v osmatřicátém roce, stejně jako jeho britský kolega Neville Chamberlain, myslel, že obětováním Československa bude zajištěna bezpečnost Evropy. O necelé dva roky později bude však, jako francouzský ministr obrany, svědkem potupné porážky své země. Další roky stráví v německých koncentračních táborech Buchenwald a Dachau.

Do 15. března 1939, kdy začala okupace Čech a Moravy, jsme z této půjčky vyčerpali 2,5 milionu liber. Zbytek, ve výši 3,5 milionu liber, byl hned po 15. březnu zablokován. V roce 1940 byl z něho vytvořen československý fond (Czecho Slovak financial claims fund), jehož správou bylo pověřeno britské ministerstvo financí. Toto ministerstvo mělo z této částky platit různé závazky československé vlády nebo „osob, sídlících nebo uskutečňujících obchod na území bývalé ČSR“ vůči britským věřitelům. Přesněji řečeno – z prostředků tohoto fondu se měly

hradit pohledávky Britů vůči Československu, pohledávky, které „zmrazila“ německá okupace a samotní Němci. Šlo o různé neuhrazené faktury, nesplacené úvěry... Československo – coby už odepsaný stát – nemělo žádnou možnost rozhodovat o tom, které pohledávky budou hrazeny. Není proto divu, že svou šanci vycítili i různí spekulanti a podvodníci. Historie zná případ, jehož hlavním aktérem byl Robert Boothby...

Robert J. G. Boothby se už ve čtyřiaadvaceti letech stal poslancem za Konzervativní stranu. V letech 1924-1929 byl osobním tajemníkem tehdejšího ministra financí Winstona Churchilla. V roce 1940 byl jmenován ministrem financí v Churchillově vládě.

Boothby, který pocházel ze staré šlechtické rodiny, se – podle závěru vyšetřovací komise – údajně spojil s několika obchodníky, v některých případech šlo prý dokonce o spekulanty, kteří obchodovali na území pomnichovského Česko-Slovenska. Tito podnikatelé žádali po 15. březnu 1939 odškodnění za neuskutečněné obchody. Boothby měl prosadit, aby britský parlament schválil, že podnikatelé dostanou požadované finanční prostředky z nevyčerpaného mnichovského úvěru... Této situace tehdy chtěli využít, jak už bylo řečeno, někteří spekulanti. Boothby musel čelit obvinění, že jeden z takovýchto obchodníků si jmenovaného políčka zavázal – údajně vysokou finanční provizí. Byl z toho skandál a Boothby se ocitl před vyšetřovací komisí britského parlamentu. Ta posléze vydala zprávu o tom, že Boothby „poškodil čest parlamentu a konal v rozporu s tím, co se od člena parlamentu očekává“.

Německé obyvatelstvo Sudet vítá nadšeně Adolfa Hitlera.

Jak se ale ještě později dozvíme, jeho vina nebyla tak docela jednoznačná...

Buď jak buď – ze zmíněného fondu, který nám po „Mnichovu“ poskytla Velká Británie, bylo posléze vyplaceno přes 2 miliony liber.

Po skončení války nám Britové vyčíslí mnichovský úvěr celkovou částkou 4,43 milionu liber...

Adolf Hitler, v dobové karikatuře, polyká Československo...

DRUHÝ MNICHOV

Dne 14. března 1939 se slovenský sněm usnesl na vyhlášení samostatného a nezávislého Slovenského štátu – tomu všemu předcházelo jednání Jozefa Tisa s Adolfem Hitlerem... Tiso byl v Berlíně přivítán už s poctami náležejícími hlavě státu. Hitler sliboval záruky hranic Slovenska, ovšem nezapomněl dodat, že pokud se Slovensko okamžitě neodtrhne, „ponechá události vývoji“.

Několik minut po vyhlášení Slovenského štátu překročila maďarská vojska hranice kdysi československé Podkarpatské Rusi...

V Čechách se opět rozhořely nacistické provokace. Například už v

nocí z 13. na 14. března podnikne asi 600 Němců útok na četnickou stanici ve Stonařově u Jihlavy. Němci pak stanici demolují a zmocní se pušek. Při následné přestřelce mezi útočníky a českým policisty je zastřelen jeden československý civilista. Dva policisté jsou těžce zraněni.

Adolf Hitler a slovenský prezident Jozef Tiso. V pozadí říšský ministr zahraničí Joachim von Ribbentrop.

Za této atmosféry udělal dr. Emil Hácha, bývalý prezident Nejvyššího správního soudu, řečeno slovy Jamese Poola (Tajní spojenci Adolfa Hitlera 1933-1945) „fatální chybu, požádal o setkání s Hitlerem“...

Říšský kancléř si však dává na čas. Emila Háchu a ministra zahraničí Františka Chvalkovského přijme až po půlnoci, tedy už 15. března.

Vyděšený Hácha třesoucím se hlasem pronese, že je moc rád, když má tu čest poznat nejmocnějšího státníka Evropy. Vždy prý po tomto setkání toužil. „S nadšením jsem pročetl vaše myšlenky.“

Hitler si pak vezme slovo. Začíná mluvit tiše, hlas ovšem stále zvyšuje. A pak to přijde: „Dnes ráno v šest hodin překročí německé

vojsko československé státní hranice. Narazí-li na odpor, bezohledně jej zlomí. Mé rozhodnutí je nezměnitelné.“

Hácha se zhroutí. Hitlerův osobní lékař profesor Theo Morell musí přispěchat s injekcí.

Hácha se na chvíli vzpomíná, ovšem jen do té doby, než mu říšský maršál Hermann Göring s úsměvem začne říkat, že by mu bylo nesmírně líto, kdyby prý musel bombami zničit krásnou Prahu.

Pak už zbývá podepsat příslušné listiny...

Osud Čech a Moravy byl zpečetěn. Nacistický vůdce vzal zemi „pod svou ochranu“...

Avšak už několik dnů před těmito událostmi svolal říšský maršál Hermann Göring důležitou poradou. Jejími účastníky byli: zvláštní zplnomocněnec říšského ministerstva hospodářství Hans Kehrl, dále hospodářští a finanční odborníci Hans Wohltat, baron Lüdingshausen, Walter Pohle, Karl Hasche, Kruppův zplnomocněnec Hans Eltze.

„Pánové,“ oslovuje přítomné zjevně dobře naložený Göring, „vaším úkolem bude hned po příchodu našich vojsk do Prahy dát se rovnou do práce. Vy, pane Kehrl, zaujmete se svou skupinou místo v Národní bance. A především – zjistíte přesné množství československého zlata. A vy, pane Wohltate, se postaráte o to, aby se československé zlato, které je, jak víme, uložené v Bank of England, dostalo co nejrychleji do naší Říšské banky.“

Göringovo slovo – už také proto, že v této době vedl Úřad pro čtyřletý plán – bylo pro ostatní závazkem. Proto také musel být jeho rozkaz bezesbýtku splněn.

Už ráno 15. března 1939 přicházejí s prvními německými jednotkami do Prahy také zástupci nejvýznamnějších říšskoněmeckých bank – Deutsche Bank a Dresdner Bank. Cílem bylo připravit si dobré výchozí pozice k rychlému průniku do finanční a průmyslové struktury českých zemí. Tyto pozice si ovšem tyto banky začaly připravovat už bezprostředně po Mnichovu; zaměřily se zpočátku na získání filiálek pražských bank, působících na území, které jsme museli na podzim osmatřicátého roku postoupit Německu.

Vyděšený dr. Emil Hácha na audienci u Adolfa Hitlera. Vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava je v tomto okamžiku už jen otázkou několika hodin.

Vše se podařilo podle předpokladů. Naš známý Hans Kehrl, generální referent na říšskoněmeckém ministerstvu hospodářství, si mohl mnout ruce.

A s ním ostatní nacisté.

Vždyť hospodářství českých zemí mělo mít pro nacistické Německo, které žilo přípravami na válku, mimořádnou cenu.

Adolf Hitler ve svém projevu předneseném v říšském sněmu uvedl, že okupaci českých zemí třetí říše získala mimo jiné 2175 polních děl, 469 tanků, 500 protiletadlových zbraní, 43 000 kulometů, 1 090 000 pušek, 114 000 revolverů, zhruba jednu miliardu nábojů a tři miliony protiletadlových granátů. Tyto zbraně, včetně střeliva by stačily k vyzbrojení zhruba třiceti divizí, to znamená asi poloviny tehdejšího wehrmachtu! Ukořistěná děla představovala obzvláště významnou položku, protože právě československá těžká dělostřelecká technika patřila k nejmodernějším zbraním v Evropě a právě tady bylo Německo nejvíce zranitelné... (Údaje pocházejí z knihy Jamese Poola Tajní

spojenci Adolfa Hitlera 1933-1945.)

Němce však zajímal nejenom český zbrojní průmysl, ale také průmysl těžký a hutní, jenž podle úvah Hermanna Göringa měl pomoci kapacitně přetíženým říšskoněmeckým provozům, týkalo se to hlavně metalurgie... Göring si vyhradil právo rozhodovat o všech zásadních hospodářských otázkách protektorátu.

Jak ovšem už víme, tlustý maršál Göring, který si nadevše zamiloval požitkářský způsob života, aby se mohl obklopovat vzácnými věcmi, měl zálsusk hlavně na československé měnové zlato.

Pro zajímavost, abychom si lépe uvědomili Göringův vztah hlavně k vzácným šperkům, nahlédněme do deníku někdejšího ministra italské fašistické vlády a zetě Benita Mussoliniho, hraběte Galeazza Ciana. Následující zápis pořídil poté, co se v Římě sešel právě s Hermannem Göringem. „Při obědě mluvil Hermann Göring jen o svých špercích. Na ruku měl skutečně nádherné prsteny... Svěřil se, že si hraje s drahokamy jako dítě s kníčkami. Občas – jako například teď cestou do Říma – ho přepadne zvláštní nervozita“

Jeho pobočníci znají lék. Přinesou malou vázu s diamanty. Göring je vysype na stůl, odhaduje jejich cenu, promíchává je – a tím znovu získá dobrou náladu...”

Co se týče československého zlata, je prokázáno, že Göring a další nacističtí představitelé po něm prahli ještě před březnovou okupací. A tak počátkem března 1939, tedy ještě před okupací, jak už bylo ostatně uvedeno, podlehlo Česko-Slovensko výhrůžkám a

Někdejší prezident Nejvyššího správního soudu, odborník v oboru anglického veřejného práva, správní justice, domácího a zahraničního ústavního práva – dr. Emil Hácha... státní prezident v Protektorátu Čechy a Morava, který po osvobození zemře ve vyšetřovací vazbě na Pankráci.

převadlo na Deutsche Reichsbank, kromě deviz za 15 000 000 Kč, také požadované zlato. Více než 14 tun. (Přesně 14 536 kg zlata, které mělo cenu 466 milionů korun čili tehdejších 15 milionů dolarů.)

To byl však teprve začátek...

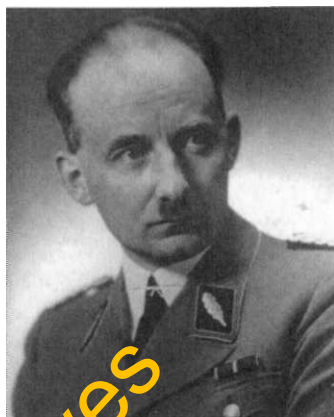
Nedlouho po Hansi Kehrlovi se v Praze objevil také Friedrich Müller. Deutsche Reichsbank ho vyslala do Národní banky československé (za okupace bude přejmenována na Národní banku pro Čechy a Moravu) jako svého zvláštního pověřence.

Do Národní banky československé pak přišel ještě další pověřenec. Herbert Winkler. Stal se vedoucím devizového referátu této banky.

Devizový referát Národní banky pro Čechy a Moravu se stal rezidenturou nacistických tajných služeb. Vládli tu němečtí komisaři, vesměs členové SD (sicherheitsdienst), abvehru a gestapa. Okupační moci sloužili však i mnozí čeští pracovníci banky. V letech 1939 až 1945 nacisté založili značné množství evidenčních karet (Führungskartei) se jmény českých zaměstnanců, kteří okupačním úřadům poskytovali jakoukoli pomoc, především informace... Hlavním úkolem devizového referátu bylo urychleně začlenit český finanční aparát do rozsáhlého německého zbrojního programu...

Nacisty zajímá nejvíce zlato. Už také proto, že horečné zbrojení nebezpečně snížilo stav zlata a hlavně deviz v samotné Deutsche Reichsbank.

Zlato, právě v této době, je v Evropě čím dál žádanější. Pro Německo je například vítaným zdrojem pro nákup a dovoz strategických surovin. Na počátku devětařicátého roku mělo totiž Německo ve srovnání s USA, Velkou Británií, Francií, Itálií a

Hans Kehr, generální referent na říšskoněmeckém ministerstvu hospodářství. Ve skutečnosti šlo o SS-Standartenführera, pracujícího ve službách nacistické zpravodajské služby SD (Sicherheitsdienst des Reichsführers SS).

dalšími státy velmi málo zlata – jen za 17 milionů zlatých dolarů, zatímco například USA měly zlato v hodnotě 8126 milionů a Francie za 1435 milionů.

Dne 18. března 1939 dostává vedení Národní banky Československé příkaz, aby československé zlato, uložené prostřednictvím Banky pro mezinárodní platby v Basileji u Bank of England, bylo převedeno na účet Deutsche Reichsbank (Říšské banky).

Podle příspěvku dr. Eduarda Kubů na londýnské konferenci o nacistickém zlatu (1997) Friedrich Müller údajně přinutil pod hrozbou zastřelením ředitele Národní banky Františka Peroutku a Josefa Malíka k tomu, aby sepsali a vypravili dva příkazy k převodu československého zlata, uloženého ve Velké Británii. Jeden z nich, adresovaný Bank of England do Londýna, požadoval predisponování 26 793,7 kilogramu zlata Bance pro mezinárodní platby v Basileji.

Někdejší statečný válečný pilot z první světové války, později pravá ruka Adolfa Hitlera a požitkář Hermann Göring. Ještě dávno před vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava si nechal zjistit všechny dostupné informace o tom, kde všude je československé měnové zlato uloženo.

Druhý příkaz požadoval, aby basilejská banka převedla 23 087,3 kilogramu zlaté depozita 28 309,3 kilogramu vedeného u Bank of England na účet Deutsche Reichsbank u téže banky. Poněkud jiný pohled má na tuto událost Vít Smetana („Británie a československé zlato“). Nepochybuje sice o tom, že na oba ředitele byl činěn nátlak, „nicméně hrozbu okamžité popravy relativizuje fakt, že Malík s Peroutkou dokázali odkládat odeslání příkazů formou dopisů... a učinili tak až po telegrafickém ujištění a potvrzení Říšské banky, že zlato bude

uloženo stejným způsobem jako dosud, volně k dispozici Národní bance československé, a že vlastnická práva posledně jmenované nebudou

transferem poškozena.“

A dodejme ještě, že Friedrich Müller opravdu nemohl v březnu 1939 ředitele Národní banky k čemukoliv nutit – do protektorátu totiž přišel až v srpnu 1939...

Je ale zjevné, že tehdejší představitelé Velké Británie moc dobře věděli, že příkaz k transakci podepisovali oba ředitelé Národní banky pod nátlakem. Úředník Národní banky František Blažek na tuto okolnost upozornil, při tajné schůzce, tehdejšího britského velvyslance v Praze.

Dva další čeští odbojáři informovali o vynuceném převodu zlata rovněž francouzské velvyslanectví v Praze.

Nic se však nestalo, a tak 20. března 1939 bylo více než 23 tun československého zlata vydáno nacistům. Ti okamžitě tuto zlatou injekci využili k nákupu dalších strategických surovin. Věděli dobře, co dělají. Ve hře už bylo napadení Polska.

Vše proběhlo v tajnosti...

Dalších osm týdnů se nic neděje. Ovšem 18. května 1939 vybuchne bomba. V listech Financial News a Daily Telegraph vycházejí články o transferu československého zlata.

V prvním případě Paul Einzig, autor zasvěcených ekonomických komentářů, který se v příštích letech bude problémem československého zlata velmi intenzivně a kvalifikovaně zabývat – však o něm ještě uslyšíme –, tvrdil, že britská vláda se v případě československého zlata rozhodla obejít nedávno přijatý zákon o zablokování československých účtů...

Je z toho skandál. Bývalý premiér Lloyd George žádá od vlády vysvětlení. Ministr financí John Simon se ocitá pod palbou dalších významných osobností.

Je to hlavně „zarputilý buldok“ Winston Churchill, který 26. května hovoří v Dolní sněmovně o „veřejné pohromě, kterou je předání 6 milionů liber šterlinků českých peněz do rukou těch, kdo rozbili a zničili Československo...“ Winston Churchill, který dobře ví, že válka je už na spadnutí, úctyhodným britským poslancům říká: „My se tady zabýváme tím, že povoláme náš lid do armády, vyzveme jej k tomu, aby přijal novou formu vojenské služby; platíme tady

daně v gigantickém měřítku proto, abychom sami sebe chránili. Pokud je v téže době náš vládní mechanismus tak neohrabaný, že těchto 6 000 000 liber ve zlatě může být předáno nacistické vládě v Německu, která si jen přeje je použít a jenom je používá stejně jako v případech všech zahraničních měn ke zvýšení svého zbrojení, pokud tyto peníze mají odejít z našich rukou, aby se za určitých okolností vrátily ještě rychleji, než odešly, pak to zcela zesměšňuje úsilí, které náš lid vyvíjí na všech frontách i na všech místech, aby zajistil národní obranu a zmobilizoval veškerou sílu země.“

Podle Víta Smetany měl Winston Churchill informace o československém zlatém pokladu přímo od Jana Masaryka. A byl to právě Jan Masaryk, který později několikrát připomněl ta slova Winstona Churchilla, věnovaná československému zlatu:

„Úspory nešťastného a porobeného lidu jsme vydali německému agresorovi. Je to druhý Mnichov...“

Debata o československém zlatě pokračovala mezi britskými politiky i publicisty i v dalších týdnech.

Vzpomínáte si na Roberta J. G. Boothbyho, který, podle parlamentní vyšetřovací komise, prosadil, údajně pod vlivem toho, že si ho „zavázal jistý spekulant, aby britští podnikatelé, kteří měli

Do této budovy britské ambasády v Praze vstoupil 17. března 1939 účetní z Národní banky František Blažek. Protože britský vyslanec byl údajně zaneprázdněn, přijal pana Blažka český tajemník velvyslanectví pan Tkadlčík. Bankovní úředník ho informoval o chystané transakci československého zlatu z Velké Británie do nacistického Německa. A žádal, aby britská vláda tomuto transferu okamžitě zabránila.

pohledávky v někdejším Československu, dostali své peníze z takzvaného mnichovského úvěru, určeného zejména na pomoc uprchlíkům...“? Právě ale v této době se Boothby zařadil mezi výrazné kritiky vydání československého měnového zlata nacistickému Německu. Podle historika Víta Smetany („Británie a československé zlato“) zdůraznil Boothby ještě na půdě parlamentu fakt, že tehdejší ministr financí John Simon o této transakci nevěděl. „Že se guvernér (autor měl na mysli šéfa Banky pro mezinárodní platby – pozn. S. M.) ministru financí nezmínil o transferu pěti či šesti milionů liber, bylo podle Boothbyho prostě neuvěřitelné.“

Vít Smetana se rovněž vrací k údajným „čachram“ Boothbyho s mnichovským úvěrem a tuto verzi odmítá. To, že Boothby odstoupil v roce 1942 ze své funkce ministra výživy a z funkcí dalších, považuje Smetana za následek „křivého nařčení z defraudace čs. zlata a následné tiskové kampaně...“ (Pro zajímavost ještě dodejme,

„Úspory nešťastného a porobeného lidu jsme vydali německému agresorovi. Je to druhý Mnichov,“ řekl Winston Churchill na adresu těch, kteří v březnu 1939 vydali více než 23 tun československého zlata Hitlerovi.

že po válce Boothby působil například ve stanici BBC a v roce 1958 získal titul barona...“)

Faktem je, že tehdy, po vydání československého měnového zlata, se ministr financí John Simon ocitl pod velkým tlakem, a byl proto nucen označit transfer za „politováníhodnou událost“. Dokonce prohlásil, že on sám lituje, že vůbec k této akci došlo. V mimořádně kritickém tónu psal své články na téma československého zlata vzpomínaný Paul Einzig. V jednom svém článku dokonce uvedl, že celý transfer se odehrál v důsledku politického tlaku Berlína.

Za hlavního viníka vydání části našeho zlata byla nejčastěji označována basilejská Banka pro mezinárodní platby.

Na konci června se od celé transakce distancoval francouzský ministr zahraničí Georges Bonnet.

Československý zlatý poklad se 11. července dostal dokonce na pořad jednání ve Sněmovně lordů. Joseph Montague Kenworthy, baron Strabolgi, někdejší námořní důstojník a ve Sněmovně zástupce

Jan Masaryk (ve své londýnské kanceláři) patří mezi ty československé politiky, kteří se po celou dobu války zajímali o okolnosti převodu československého zлата, uloženého na Západě, nacistické mu Německu.

labouristické opozice – jak uvádí Vít Smetana – působivě zpochybnil obvyklé vládní argumenty o bankovní morálce, etice mezinárodních financí... když zdůraznil, že ředitele Národní banky československé po invazi do Česko-Slovenska nejednali svobodně, nýbrž pod nátlakem. Přitom uvedl tři případy, kdy se za podobných okolností jednotlivé britské banky rozhodly uložené finanční fondy svým klientům nevydat. Šlo například o ruské vklady v několika bankách, o vklad španělské centrální banky ve výši 1,25 milionu liber v době občanské války a rakouské vklady v Londýně po anšlusu...

Lze říci, že léto devětatřicátého roku bylo ve Velké Británii ve znamení československého zлата. Články na toto téma vycházely v nejprestižnějších britských listech. Informace o převodu československého zлата nacistům se objevovaly i v jiných západních zemích, dosud neporobených Hitlerem. O zlatém pokladu okupované

země se hovořilo i ve Spojených státech amerických. Pro spoustu lidí byl fakt vydání více než dvaceti tun zlata nacistům neuvěřitelnou informací. Pro leckoho to byl šok.

A šok to byl zejména pro někdejšího československého prezidenta dr. Edvarda Beneše.

Podle dosud žijících svědků dorazili nacisté do budovy bývalého prezidia Národní banky československé v dnešní ulici Politických vězňů hned 15. března 1939 odpoledne.

JUDr. Eduard Táborský – první zpráva v době, kdy začínal působit jako osobní tajemník Edvarda Beneše.

Rok 1990. Pan profesor Eduard Táborský (na obrázku s manželkou) se po více než 40 letech vrací do Prahy. Bude první, který mne přivede na myšlenku zabývat se podivnými a hlavně tajemnými osudy československého měnového zlata.

CO MI VYPRÁVĚL TAJEMNÍK

Je jaro 1990. Navštěvuji prostorný dům, který má za sebou zajímavý osud. Svého času v něm žil hrdina druhé světové války, armádní generál Karel Klapálek. Po jeho smrti tu bydlela, společně s manželem, jedna ze dvou generálových dcer.

V době mé návštěvy tu pobývá ještě jeden vzácný host, který sem právě dorazil ze Spojených států amerických. Po více než čtyřiceti letech. Je to bratr manžela někdejší slečny Klapálkové.

A tak mám možnost poznat bělovlasého, inteligentního a usměvavého muže, o němž vím, že po dobu šesti let, v letech 1939 až 1945, působil jako osobní tajemník Edvarda Beneše.

Pan Eduard Tábořský, který v době našeho setkání, třebaže mu bylo již 80 let, působil stále jako profesor na University of Texas v Austinu, mi pověděl (sešli jsme se společně ještě i v pražském Obecním domě) řadu zajímavých věcí, o kterých jsem dosud neměl ani tušení. Týkaly se samotného dr. Edvarda Beneše a týkaly se také – československého měnového zlata.

Podle vzpomínek profesora Tábořského byl přílet Edvarda Beneše do Velké Británie – předtím, jak víme, působil nějakou dobu ve Spojených státech amerických – skličující. „Britské úřady, které dosud ani v nejmenším nemínily anulovat svou účast na mnichovské konferenci, daly Benešovi okamžité najevo, a sice přes Jana Masaryka, že od něho očekávají loajlnost. Jinými slovy ho žádaly, aby nezneužíval ponostitost Velké Británie k politickému působení,“ vyprávěl mi pan profesor.

Ještě otevřenější než ke mně byl pan profesor Tábořský ve své knize „Prezident Beneš mezi Západem a Východem“. Tato kniha vyšla prvně v nakladatelství Hoover Institution Press, Stanford University ve Stanfordu, California USA – v roce 1981.

Na mnoha místech své knihy neskrývá Eduard Tábořský své rozladění nad tím, jak se v prvních týdnech okupace Čech a Moravy chovali západní spojenci jak k Edvardu Benešovi, tak i k celému československému exilu.

V červnu 1939 to podle Eduarda Tábořského vypadalo ve Velké Británii tak, že „v britské a francouzské vládě se dokonce uvažovalo o tom, že uznají právoplatnost Hitlerovy akce z 15. března 1939“.

Edvard Beneš byl touto situací zdrcen. V té době se dokonce objevily zprávy o tom, že premiér Chamberlain uvažuje o uzavření československého velvyslanectví v Londýně. Beneš tehdy napsal dopis určený ministru zahraničí lordu Halifaxovi. Tento dopis doručil do Halifaxovy rezidence na Eaton Square právě Eduard Táborský. Podle jeho vzpomínek byla ministrova reakce dost vyhyčbavá a prohloubila Benešovu nejistotu.

Mnohem později se Eduard Táborský dostal ke zpřístupněným britským archiváliím, aby si uvědomil, že Velká Británie zamýšlela zlikvidovat československé velvyslanectví v Londýně na podzim 1939. Nestalo se tak pouze proto, že vypukla válka.

Zděšení Edvarda Beneše se vystupňovalo ještě více ve chvíli, kdy se dozvěděl, že Chamberlain byl nakloněn i dalším jednáním mnichovského typu. Eduard Táborský hovořil o chystaných jednáních na účet Polska. Tato jednání „ztroskotala jediné díky Hitlerově aroganci a jeho přesvědčení, že muži, s nimiž se setkal v Mnichově, nejsou ti, kdo by začali novou válku“.

Nutno dodat, že v tomto případě nejde pouze o tvrzení Eduarda Táborského či Edvarda Beneše, o Chamberlainových záměrech se dnes můžeme dozvědět z mnohých dostupných britských i německých dokumentů.

Je patrné, že v prvních měsících po okupaci Čech a Moravy až do vypuknutí války 1. září 1939 byl Edvard Beneš pro mnohé tehdejší britské politiky stále nežádoucí osobou. Jak později napsal Eduard Táborský Beneš byl totiž „první obětí jejich jednání s Hitlerem, živoucím momentem jejich viny a jejich politické krátkozrakosti; byl to muž, který jim v roce 1938 řekl, že ve hře je mnohem víc než osud Sudet; muž, jehož varování se ukázala jako správná po necelých šesti měsících; muž, který varoval, že ústupky Hitlerovi jen posílí jeho apetýt a mohou nakonec vést k válce. Byl považován za pařež, o který se klopýtá na cestě appeasementu. Veškerá jeho veřejná činnost byla vrcholně nežádoucí, i kdyby se zdržel kritiky britské a francouzské politiky...“

Pan profesor Táborský se v osobním rozhovoru znovu vrátil k Benešovu slibu loajálnosti britské vládě. „Jan Masaryk musel už 28.

října 1938 britskou vládu ujistit, že dr. Beneš bude ve Velké Británii žít jako soukromník, nebude navazovat veřejné či politické kontakty, nebude poskytovat novinářské rozhovory a nestane se v žádném smyslu zdrojem problémů pro vládu Jeho Veličenstva nebo pro vládu československou.“ (Myšlena samozřejmě vláda Rudolfa Berana s prezidentem dr. Emilem Háchou – pozn. S. M.]

Dokument o tomto Masarykově jednání je možné dodnes najít v archivu britského ministerstva zahraničí...

Co se týče vydání československého zlata nacistickému Německu, tato zpráva, podle vzpomínek Eduarda Táborského, doktora Beneše neobyčejně zdrtila. Je ovšem zvláštní, že sám Eduard Beneš se ve svých obsáhlých pamětech o zlatém pokladu nezmiňuje. Proč vlastně tuto tak významnou událost svého exilového života zamlčel?

Nechtěl jítřit staré rány? Nechtěl „dráždit“ mocného spojence? Měl na mysli nějaké politické ústupky? Každá odpověď bude chtít nechtě patřit pouze do sféry dohadů a spekulací.

Eduard Táborský v knize „Prezident Beneš mezi Západem a Východem“ píše:

„Bylo to vlastně 6 milionů liber ve zlatě, které Chamberlain věnoval jen tak pro nic za nic Hitlerovi. Beneš, který měl radost z toho, že naši někdejší spojenci Francie a Velká Británie učinili už značné pokání za ‚Mnichov‘, byl tehdy nanejvýše rozhořčen.“

Z předchozí kapitoly je však patrné, že rozhořčení projevíli i mnozí britští publicisté, včetně některých politiků. Byla už řeč třeba o Winstonu Churchillovi.

A právě Winston Churchill, společně s Antonym Edenem, svým pozdějším ministrem zahraničí, uspořádal 27. července 1939 na Benešovu počest soukromý oběd, jehož se zúčastnilo, podle údajů Eduarda Táborského, dalších 40 politických představitelů tehdejší Velké Británie.

„Nevím, jak se věci dále vyvinou,“ prohlásil při obědě Winston Churchill, „a nemohu říci, zdali Velká Británie půjde kvůli Československu do války. Ale jsem si docela jist, že mír, který budeme uzavírat, se nebude uzavírat bez Československa. Slibuji, že pokud budu živ, budu pracovat, abych odčinil ten hrozný zločin,

kterého jsme se dopustili na vaší zemi.“

Podle Eduarda Táboorského byl dr. Beneš velmi dojat, když v Churchillových očích spatřil slzy.

Dr. Edvard Beneš, jak později napsal ve svých Pamětech, považoval tento slavnostní oběd za „manifestaci“. Jak ještě uvedl, „celá tato schůze byla velmi důležitým a charakteristickým znakem situace v Anglii vůbec. Jaký to byl rozdíl proti poměrům v Londýně před půl rokem, kdy jsem se chystal na cestu do Spojených států! Jaké to bylo zcela jiné rozpoznávání, oč jde vlastně v Německu a na evropském kontinentě, a jak jinak se projevovala nálada vůči tomu, co se stalo minulý rok v britské politice a zkrátka jak se tehdy postupovalo vůči nám! Viděl jsem jasně hned, že se můžeme a musíme připravovat, abychom i v Anglii svůj boj o osvobození a práci k povalení německého nacismu s plnou rozhodností a neústupností v krátké době začali. Bylo to pro nás v těchto chvílích povzbuzení ohromné!“ Na slavnostním obědě také dr. Beneš veřejně prohlásil, že už je jen otázkou času, kdy „mnichované“ Chamberlain a Daladier budou muset odejít ze svých postů.

Benešův odhad se potvrdil. Nejprve v březnu 1940 rezignoval Daladier a v květnu téhož roku to byl Chamberlain.

Slavnostní oběd se tedy Benešovi vydařil. Jak vzpomínal Eduard Táboorský „doslova s velkým optimismem“.

Pro Edvarda Beneše bylo tohle všechno velmi potřebným impulsem. Okamžitě se nadšeně pustil do další práce. Nasadil prý až zničující tempo, nejenom pro sebe, ale hlavně pro své tehdejší spolupracovníky. „Pracovali jsme sedm dní v týdnu, takřka bez oddechu“, vyprávěl mi profesor Táboorský. „Co se mě týče, dělal jsem zpočátku všechno možné, psal na stroji, připravoval anglické koncepty... Jeden čas jsem dokonce doprovázel Beneše i při procházkách, s pistolí v kapse, coby jeho osobní strážce. Jezdil jsem s ním na všechny důležité cesty a setkával se jeho prostřednictvím s nejrůznějšími politickými osobnostmi.“

Edvard Beneš věnoval velké úsilí hlavně tomu, aby se Velká Británie vyrovnala s mnichovskou dohodou.

„Byla to velká a záslužná práce,“ vyprávěl mi Eduard Táboorský.

„Británie sice po čase prohlásila, ústy svých představitelů, že mnichovská dohoda je neplatná, ale proto, že ji Německo zničilo – myslím tu smlouvu. Beneš však chtěl více, chtěl, aby Československo bylo uznáno ve svých předmnichovských hranicích. Byla to úmorná a často velmi napínavá jednání. Vzpomínám si třeba, jak z Benešovy kanceláře prudce vyšel britský velvyslanec u naší exilové vlády pan Nichols. V obličejí byl celý rudý a neustále vrtěl hlavou. Ze zápisu jednání jsem se pak dozvěděl, že ho rozčilil problém mnichovské dohody. V tomto směru dokázal být Beneš i velmi nepříjemný... Argumentoval tehdy také tím, že tuto dohodu oficiálně odmítl Sovětský svaz a uznal československé předmnichovské hranice. Chtěl, aby totéž udělala i Británie. Víte, ono to mělo svůj podtext. Už tehdy se totiž Beneš obával příštího vlivu Sovětského svazu ve střední Evropě a přál si větší účast Velké Británie a Spojených států amerických... Posléze se mu u Britů podařilo prosadit klauzuli, že při rozhodování o poválečných hranicích Československa nebude Velká Británie ovlivněna mnichovskou dohodou.“ (Ovšem Edvard Beneš dosáhne, po zdoluhavých jednáních, od Velké Británie prohlášení o neplatnosti Mnichova až v srpnu 1942. O měsíc později se tak stane i v případě Francie, reprezentované Charlesem de Gaullem... pozn. S. M.)

Aktivita Edvarda Beneše a jeho spolupracovníků nesla však tak jako tak ovoce. Dne 18. července 1941 získala československá exilová vláda ve Velké Británii svůj oficiální statut.

Ale měli bychom se znovu vrátit k československému zlatému pokladu. Jak už víme, 14 tun zlata jsme museli vydat nacistům po Mnichovu. V Bank of England jsme měli zhruba 50 tun zlata. Z toho 23 tun predisponovali – prostřednictvím Banky pro mezinárodní platby v Basileji – v březnu 1939 Britové do Německa. V Bank of England tedy zůstalo ještě zhruba 26 tun československého měnového zlata. Avšak i toto množství, podle vynuceného příkazu zaslání z Národní banky v Praze, mělo putovat do hitlerovského Německa.

V tomto případě však už byli Britové obezřetnější. Dne 13. října 1939 putuje do Basileje, k rukám ředitele Banky pro mezinárodní

platby, depeše, ve které představitelé Velké Británie žádají, aby ředitel této banky chystaný transfer odmítl.

Podle Víta Smetany („Británie a československé zlato“) Němci pak v průběhu listopadu 1939 svou žádost stáhli.

Při vší úctě k těm Britům, kteří se v roce 1939 postavili proti vydání československého zlata nacistům, můžeme usuzovat, že v případě druhé části našeho zlatého pokladu tu měla Velká Británie už své zájmy. Bylo krátce po vypuknutí války, naši západní spojenci už stáli ve válce proti Hitlerovi, a vědělo se, že zlato, právě v těchto vypjatých dobách, je pro válečné hospodářství nezastupitelné, hlavně co se týče nákupu zbraní, střeliva či strategických surovin.

Winston Churchill, který se jako první z vysokých britských politiků veřejně připojil k Edvardu Benešovi a podpořil jeho myšlenku československého zahraničního odboje, vnesl, podle vzpomínek dr. Eduarda Tábořského, potřebný impuls do života dalších představitelů československého exilu.

Winston Churchill a Edvard Beneš mezi československými vojáky ve Velké Británii.

Eldariel - Czech
database

ČAS DRANCOVÁNÍ

V průběhu devětařicátého roku zůstávalo v bankovních trezorech Národní banky v Praze stále ještě značné množství československého zlata.

Bylo však zřejmé, že je jen otázkou času, kdy i toto zlato zmizí kdesi v Říši.

Ledacos už napovídal výnos, který vydal Adolf Hitler 16. března 1939, výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava:

„Po tisíc let náležely k životnímu prostoru německého národa česko-moravské země...“ Hitler mimo jiné ještě prohlásil, že československý stát prokázal „svou vnitřní neschopnost k životu a propadl proto nyní také skutečnému rozkladu“.

Výnos o zřízení protektorátu zcela popírá státní schopnosti českého národa a nepokrytě přiřkl Čechům roli podřízených německému národu.

Nastala germanizace českých zemí.

Jedním z cílů nacistických okupantů bylo zapojit české země do „německého hospodářského prostoru“. Okupanti tu velmi rychle zaváděli válečnou ekonomiku. Ta se vyznačovala státním řízením průmyslové výroby. V říjnu 1939 byl v zásobování zaveden přidělový systém – podle významu konkrétní pracovní činnosti pro válečné hospodářství...

Počátkem roku 1940 podle v Berlíně rozhodnutí o převezení veškerých zásob našeho zlata do Říše konkrétně do Reichsbank.

V červnu 1940 odvázejí nacisté z Národní banky 6,376 tuny zlata – jde hlavně o bohatou numismatickou sbírku zlatých mincí. A na podzim téhož roku odjíždí do Říše dalších 1,009 tuny

První chvíle Protektorátu Čechy a Morava. Dr. Emil Hácha s říšským protektorem Konstantinem von Neurathem.

zlata. Pochází ze zásob devizově autonomních firem, Škodovky a Zbrojovky...

Národní banka byla nucena na krytí protektorátních závazků vůči německé říši zlato „prodávat“. V prvním roce protektorátu se jednalo o 12,58 tuny. Kromě toho, jak už bylo řečeno, mělo nacistické Německo již k dispozici rovněž více než 23 tun československého měnového zlata, které Hitlerovi vydala Velká Británie.

Podle sborníku „Rozumět dějinám“, který vydal kolektiv autorů pod patronací českého ministerstva kultury, měla v letech 1939 až 1945 získat třetí říše do své správy celkem 42 899 tun ryzího měnového zlata.

Avšak některé poválečné dokumenty hovoří o tom, že v důsledku německé okupace bylo Československo připraveno o 45 tun měnového zlata...

Nacisté se zajímali hodně také o zlaté mince, které tvořily neodmyslitelnou součást československého státního pokladu.

Ražba zlatých a jiných vzácných mincí měla v naší zemi hlubokou tradici. Ovšem ve středověku, kdy v českých zemích převažovala spíše těžba stříbra a obíhaly tu převážně stříbrné mince, byly zlaté mince raženy spíše jen výjimečně, hlavně při slavnostních příležitostech.

Na tradici vzácných mincí navázala po roce 1918 Československá republika.

Z knihy Jan Štruže a Bohumila Studýnky „Zlato – od magie až po finanční spekulace“ se můžeme dozvědět, že Československá republika schválila už v roce 1923, u příležitosti pátého výročí obnovy státní samostatnosti, ražbu zlatých dukátů a dvojdukátů.

Tyto mince jsou v numismatických kruzích známé jako svatováclavské.

„V roce 1929, u příležitosti milénia smrti knížete Václava, byly u nás vydány pětidukáty a desetidukáty. Jejich ražba skončila v roce 1939...“

V třicátých letech měly svatováclavské dukáty, ražené v letech 1923 až 1939, mimořádnou hodnotu a v zahraničí byl o ně, podle zmíněných autorů, „velký zájem“.

Mezi vzácnými mincemi, které tvořily součást zlatého pokladu, byly rovněž, jak je patrné z uchovaných soupisů, také například zlaté dolary, holandské guldeny, německé marky... To všechno tedy – a mnoho jiného – zmizelo v sejfech Deutsche Reichsbank, kde už čekaly vzácné mince ze zlaté zásilky, kterou v březnu dodala Velká Británie. Jen pro zajímavost – tehdy v březnu nacisté získali mimo jiné 151 620 kusů říšských marek ve zlatě, včetně vzácných jubilejních svatováclavských dukátů a dalších mincí.

Speciální komando nacistů loupilo také v pražských akciových bankách, spořitelnách, zastavárnách... Říše tak získala další cennosti za 65 milionů korun. Co se týče samotné Národní banky – už v prvních dnech okupace se okupanti zmocnili cenností na hotovosti, a třeba také ve valutách, za více než miliardou korun. Drancování Čech a Moravy dále pokračovalo. A nejenom ve vztahu k měnovému zlatu. Vždyť ještě v roce 1935 bylo Československo největším výrobcem a vývozcem zbraní na světě. V našich továrnách se tehdy vyrábělo daleko větší množství tanků, lehkých děl a dalšího vojenského vybavení, než kolik se vyrábělo ve velké Británii. Ostatně – o Hitlerově nadšené řeči v říšském sněmu, kde vypočítával ukořistěné československé zbraně včetně střeliva, už byla řeč...

Jak napsal již vzpomínaný britský historik Martin D. Brown, když německé armády postupně napadly Polsko, Francii a Rusko, dělo se tak i „v českých tancích, s českými zbraněmi a s českou municí. Toto bylo skutečně ničivé dědictví Mnichova a mnichovanství, nikoliv mytická víra, že je nepřípustné vyjednávání s diktátory, o čemž jsme byli přesvědčováni...”

V červnu 1940 odvázejí nacisté z Národní banky 6,376 tuny zlata – jde hlavně o bohatou numismatickou sbírku zlatých mincí, kterou tvoří i zlaté svatováclavské dukáty.

Pišeňská Škodovka patřila už od roku 1939 k nejúčinnějším zbrojním podnikům, které pracovaly ve službách nacistické třetí říše.

Okupace českých zemí znamenala i výrazný zásah do měnové politiky. Protektorátní koruna byla oproti říšské marce značně podhodnocena.

Cílem nacistů byla germanizace českých zemí, v první etapě pomocí germanizace „českého hospodářského prostoru“.

UMŘI, ALE NEJPRVE ZAPLAŤ!

Víme, že v době vypuknutí druhé světové války zůstalo ve Velké Británii ještě více než 26 tun našeho zlata, které Banka pro mezinárodní platby, také na žádost Velké Británie, už Hitlerovi nevydala.

Nacisté však byli na postupu. V září 1939 padlo Polsko.

Počátkem května 1940 vytáhl Hitler na západ. Obrovské masy vojsk, tanků, děl a letadel pronikaly bleskově do nitra Lucemburska, Belgie, Holandska a do Francie...

Holandsko kapituluje. Po Holandsku Belgie...
Počátkem června směřují už německé tanky na Paříž.

V té době tu bylo připraveno bojovat více než 5000 Čechoslováků, ať už z řad krajanů či stateční muži, kteří se do Francie dostávají dramatickými cestami z protektorátu...

V červnu 1940 odcházejí i Čechoslováci na frontu, aby bránili zemi, která sehrála tak hanebnou roli v období Mnichova.

Do bojů zasáhnou například příslušníci 2. československého pluku, kteří svedou hrdinné ústupové boje na řece Loire. Čechoslováci budou bránit své pozice i ve chvíli, kdy francouzští vojáci, včetně přiděleného dělostřeleckého pluku, v nastalém zmatku ustoupili.

Mnoho našich vojáků si za statečnost u řeky Loiry vyslouží záslužné československé válečné kříže. Budou mezi nimi i poddůstojníci Jozef Gabčík a Jan Kubiš, kteří o dva roky později sehraji klíčovou roli při atentátu na Reinharda Heydricha.

Do přímých bojů za záchranu Francie zasáhne také více než 170

Německý voják dobývá Evropu...

československých letců a příslušníků pozemního personálu. Štábní kapitán Alois Vašátko dokáže během krátké doby sestřelit, ať už sám nebo ve spolupráci, 15 nepřátelských letadel. Poručík František Peřina zničí 14 nepřátelských letounů. Oba budou vyznamenáni řádem Légion d'Honneur...

Přesto je Francie poražena. Čechoslováci se ocitají ve smrtelném nebezpečí. Dalo se totiž očekávat, co se s nimi stane, když padnou do rukou nacistů.

„My jsme v těch dnech prožívali chvíle skoro až zoufale: šlo nám tu vojensky o všechno,“ uvedl později dr. Edvard Beneš ve svých Pamětech. Někdejší československý prezident a nyní hlava československého exilu ve Velké Británii si moc dobře uvědomoval, že ztráta našeho vojska by mohla výrazně oslabit další politické aktivity československého exilu.

Usiloval, a nejenom on, o to, aby českoslovenští vojáci mohli být včas odtransportováni právě do Velké Británie. V té době byla už tato ostrovní země v boji proti Hitlerovi osamocena – poté, kdy Sovětský svaz podepsal známý pakt s hitlerovským Německem. Britové si uvědomovali, že každý zachráněný voják, a to se týkalo nejenom Čechoslováků, ale třeba i Francouzů či Poláků, má pro tuto zemi mimořádnou cenu.

Nositelé řádu Légion d'Honneur: zleva Alois Vašátko (zahyne 23. června 1942 jako velitel československého wingu) a František Peřina (přežije válku, aby v roce 1948 za dramatických okolností opustil s malým letounem komunistické Československo. Do své vlasti se společně s manželkou vrátí až po roce 1990.).

Šlo tedy o to bezpečně evakuovat mnohatisícovou masu vojáků do bezpečí.

Na evakuačních lodích vyplulo nakonec asi 4000 našich vojáků a okolo 500 civilistů.

Atmosféru tehdejších okamžiků vystihuje kniha „Dobří vojáci padli“, zpracovaná ze vzpomínek tehdejšího poručíka československého letectva Stanislava Rejthara:

„Pryč z Francie, to bylo naše heslo. Chtěli jsme na loď, abychom se mohli přepravit do Anglie. Řekli nám, že nejsou lodě, přístav že je zablokovaný a že platí přísný zákaz opouštění přístavu. To nás neodradilo. Lidi jsme poslali spát a sháněli jsme loď. Měli jsme štěstí, že mezi námi byli Baťováci, kteří se v takových věcech vyznali. Nějaký kláda Pospíšil z Prostějova skutečně sehnal Holanďana, který byl ochoten nás přepravit menší nákladní lodí od burských oříšků do Anglie. Domluvili jsme se pozdě v noci. My, důstojníci, jsme už nespali, jen jsme podržovali s pistolí v ruce. Němci mohli dorazit každou chvíli. Časně ráno bylo třeba

Českoslovenští vojáci ve Francii. V červnu 1940 odcházejí na frontu, aby bránili zemi, jejíž představitelé sehráli tak hanebnou roli v období Mnichova.

Do bojů o Francii zasáhli například příslušníci 2. československého pluku, kteří svedli hrdinné ústupové boje na řece Loire. Mnozí z nich budou později ve Velké Británii vyznamenáni Edvardem Benešem Československým válečným křížem. Jako například Jan Kubiš, který v květnu 1942, společně s Jozefem Gabčíkem, smrtelně zranil zastupujícího říšského protektora v Čechách a na Moravě Reinharda Heydricha.

zorganizovat transport našich lidí do přístavu a nalodit se... Na palubě bylo 85 Čechů, 126 Poláků a ještě jedenáct československých uprchlíků, které jsem přizval v přístavu... Mužstvo cestovalo v podpalubí a důstojníci na palubě... Pluli jsme pět dlouhých dní. Kapitán nařídil, že nikdo nemá vycházet na palubu, neboť jinak, když nás Němci z letadel uvidí, potopí nás. Takhle to vypadalo jako nákladní loď... Po několika hodinách, co jsme vyjeli na širé moře, německá letadla zbombardovala přístav a potopila několik lodí. Letadla také zabarážovala výjezd z přístavu... Zahynulo množství lidí. Byla to prý odvěta za pobití průzkumné jednotky... Pluli jsme opatrně, kapitán se vyhýbal pásu ponorek..."

Jak Stanislav Rejthar (zemřel v roce 1979) vzpomínal, a s ním i další českoslovenští veteráni, ve Velké Británii čekalo na uprchlíky skvělé přivítání. Britové byli chladnokrevní, dobře organizovaní, připravení na válku.

Okamžitě se začaly tvořit československé letecké i pozemní jednotky.

Všichni byli nedočkaví, aby mohli zasáhnout do bojů. Toto přání se jim brzy mělo splnit. Nikdo z nich však netušil, že za to, aby mohli bojovat, budou muset jednou zaplatit. Československým zlatým pokladem.

Ústup z poražené Francie... Na 4000 československých vojáků najde nové útočiště ve Velké Británii, která po podepsání paktu mezi Sovětským svazem a hitlerovským Německem (tento pakt poruší Hitler až 22. června 1941, kdy Sovětský svaz vojensky napadne) zůstává v podstatě samotná v boji proti německému nacismu.

ZBRANĚ ZA ZLATO

Přestože se dr. Edvard Beneš ve svých Pamětech vůbec nezmiňuje o problémech s československým zlatem – zejména na jaře devětattřicátého roku – a vůbec nehovoří o tom, jakou bouři mezi některými politiky způsobilo vydání části našeho zlatého pokladu nacistickému Německu, v jednom místě přece jen slovo zlato padne. A sice v kapitole, kde popisuje uznání československé prozatímní vlády. Beneš zde cituje dopis Edwarda Wooda Halifaxe z 18. července 1940.

Britský ministr zahraničí oznamuje uznání prozatímní československé vlády a zároveň připomíná, že „uznáním prozatímní československé vlády by se ovšem položily některé správní, finanční a jiné otázky, jež by bylo třeba vyřídit, jako například otázka pravomoci nad československými brannými silami a nad československými nevojenskými osobami v této zemi a otázka zlata Národní banky československé (zvláště S. M.). Příslušné úřady londýnské rady projednají tyto otázky s Vámi nebo s Vašimi zástupci, kdykoli bude vhodné...“

Podle vzpomínek dr. Edvarda Beneše zahájili českoslovenští exiloví představitelé dr. Hubert Ripka a generál Sergej Ingr jednání o smlouvách, které by určily směrnutí naší armády a letectva, s britskými brannými silami. „Bylo dosaženo dohody ve věci právního postavení naší armády, její technické organizace, jejího vztahu k britským jednolán a o celkové otázce jejího financování. Smlouva byla podepsána na britském ministerstvu zahraničí 25. října 1940 lordem Halifaxem a Janem Masarykem,“ uvádí Edvard Beneš.

Současně, opět citujeme Edvarda Beneše, bylo podepsáno novým britským ministrem financí sirem Kingsley Woodem a československým ministrem financí dr. Eduardem Outratou „zvláštní finanční ujednání, kterým se upravovalo jednak financování našich branných sil během války, jednak právo disponovat československým zlatem uloženým před Mnichovem u Bank of England“. Jde tedy nepochybně o více než 26 tun československého zlata, které zůstalo ve Velké Británii k dispozici...

Co se týče financování politické a vojenské činnosti v exilu, jak

píše Edvard Beneš, ale i jiní exiloví představitelé, například Karel Feierabend, tato činnost byla financována z našich vlastních prostředků, které nám, jak uvedl Edvard Beneš, „zůstaly k dispozici buď z doby republiky, nebo které jsme během války opatřili pomocí půjčky. Dohoda upravovala rovněž spolupráci na přípravách Velké Británie a Československa pro obnovu hospodářského života republiky, jakmile skončí válka“...

Dodejme, že československá exilová administrativa měla poměrně rozsáhlý aparát. Její členové brali často plat, který byl vyšší, než měli mnozí britští úředníci. Dočíst se o tom můžeme například v dokumentech soustředěných v archivu Benešovy kanceláře Jaromíra Smutného. Kancelář se na toto téma vyjadřuje často velmi kriticky... Třeba když v jednom ze svých zápisů z 21. 4. 1941 konstatuje, že ministr financí prozatímní vlády Eduard Otrata zaměstnává u sebe jistého úředníka za 45 liber měsíčně a kromě toho přijme i milenkou tohoto úředníka jako písarčku, za měsíční plat 22 liber... „Abychom dostali zpět půjčku, kterou mu (zmiňnému úředníkovi – pozn. S. M.) kancelář dala, vyplatí se mu gáze do zadu.“ Na jiném místě Smutný zmiňuje snahy některých exilových představitelů kupovat, s pomocí exilových peněz, továrny, v nichž chtěli zakládat akciové společnosti a podnikat... Ovšem s cílem, aby vydělávali hlavně oni.

Zaměstnanci československého exilu patřili k nejlépe placeným úředníkům ve Velké Británii. Například českoslovenští ministři brali měsíčně okolo 100 liber, což bylo jen o něco méně, než dostávali jejich britští kolegové. Členové československé Státní rady pobírali zhruba 75 liber; jejich britští kolegové – 50 liber. Pokud někdo z našich představitelů promluvil v rozhlase, jehož vysílání bylo určeno do naší okupované země, pobíral 1 libru za minutu. (V roce 1941 bylo rozhodnuto, že vystoupení v rozhlase bude už zdarma – pozn. S. M.) Jen tak na okraj – tehdejší mzda britského kvalifikovaného dělníka se pohybovala okolo 5 liber týdně...

Exil získával peníze z nejrůznějších zdrojů. Dr. Beneš například ještě před „Mnichovem“ nechal poslat velké finanční prostředky na účet československých velvyslanectví v několika zemích. Tyto peníze mu pak umožnily financovat činnost naší emigrace v prvním

období po vypuknutí války. K dispozici měl například také peníze brněnské Zbrojovky, jež mu dal k dispozici generální ředitel a později také exilový ministr financí ing. Eduard Outrata. Finančním zdrojem byly i licenční poplatky za výrobu československého těžkého kulometu, známého v západních armádách pod jménem BREN GUN, které Zbrojovka od západních spojenců dostávala...

Vraťme se však do roku 2000, kdy pátrám po smlouvě, o které Edvard Beneš psal, týkající se poskytnutí válečného úvěru.

Smlouvu z 10. prosince 1940 objevuji v Masarykově ústavu Akademie věd České republiky.

Podle této smlouvy nám měla Velká Británie v první fázi poskytnout 7,5 milionu liber jako půjčku.

Platby se měly, jak stojí v článku 1, uskutečnit s ohledem na: „– náklady hrazené britským Ministerstvem války a Ministerstvem letectva v souvislosti s operacemi Československých ozbrojených sil v souladu s vojenským rozpočtem; výše částky a hlavní body budou projednány oběma smluvními vládami;

– náklady spojené se schvalenými službami, které mohou být předmětem dohody mezi smluvními vládami, by měla nést Československá prozatímní vláda v souladu s civilním rozpočtem; výše nákladů a hlavní body budou projednány oběma smluvními vládami;

– jakákoli další vydání, na nichž se účastnické vlády dohodnou, nebudou hrazena z tohoto úvěru.“

Co se týče placení úvěru, ve smlouvě doslova stojí: „Schvaluje se, že úvěr ve výši 7 500 000 liber uvedený v článku 1 bude přímým závazkem Československé prozatímní vlády vůči vládě spojeného království a otázka termínu splatnosti nebude vznesena před nabytím platnosti Mírové smlouvy mezi Spojeným královstvím a Německem.“

Zalistujme nyní v knize pamětí (Politické vzpomínky) někdejšího ministra londýnské exilové vlády, již zmíněného Ladislava Karla Feierabenda:

„Financovali jsme tedy odboj z vlastních prostředků. Úvěr jsme dostali na základě zlata uloženého Československem u Bank of

England. Svolili jsme, aby Angličané tohoto zlata užili k nákupu zbraní ve Spojených státech a nám vyplatili jeho protihodnotu v librách.“

První československá vláda v exilu. První zprava dr. Ladislav K. Feierabend. Proti němu dr. Hubert Ripka. Dva lidé, kteří budou v příštích měsících a letech vytrvale, v mezích svých možností, bojovat o to, aby zlato uložené ve Velké Británii bylo vráceno Československu.

Jinak řečeno – válečný úvěr nám Velká Británie poskytla teprve poté, co jsme se zavázali, že Britové mohou disponovat s více než 26 tunami našeho zlata, které v Bank of England ještě zbylo po transakci více než 23 tun do nacistického Německa.

Ostatně v příloze Finanční smlouvy mezi vládou Spojeného království Velké Británie a Severního Irska a Československou prozatímní vládou ještě stojí:

Článek č. 4:

„Československá prozatímní vláda souhlasí, I) že veškeré zlato

Československé národní banky bude poskytnuto vládě Spojeného království na podporu Spojeneckých vojenských sil a že za tímto účelem bude toto zlato prodáno CEP (Custodian of Enemy Property = správcem majetku nepřítele) ve Spojeném království Bank of England (Anglické bance) za libry šterlinků.

II) že pojistí předmětné zlato proti jakémukoliv vymáhání vládě Spojeného království, Bank of England a CEP.“

V archivu českého ministerstva financí objevují posléze i zápis ze zasedání exilové vlády. Právě tady dr. Eduard Outrata, který 10. 12. 1940 válečný úvěr podepsal, obsáhle hovořil před svými kolegy o tom, za jakých okolností nám britská vláda byla ochotna úvěr poskytnout. Tím, že jí „dáme k dispozici naše zlato, které bude použito pro válečné úsilí Velké Británie“.

Dům č. 26 v ulici na londýnském předměstí Putney, kde až do podzimu 1940 bydlel dr. Edvard Beneš.

Hlavní představitel našeho exilu dr. Edvard Beneš odchází ze sídla československého Národního výboru v Londýně v č. 114-116 Park Street.

V BOJI

V srpnu 1940 byla zahájena letecká bitva o Velkou Británii. Už od počátku čelili Britové zdrcující přesile. Německé velení vyčlenilo k útoku na Velkou Británii tři letecké flotily, celkem 2422 letadel, z nichž 1553 bylo bombardovacích a střemhlavých a 869 stíhacích.

Britové měli na počátku bitvy k dispozici 52 perutě, z nichž dvacet bylo vyzbrojeno výkonnými spitfiry a 22 hurricany. Celkem šlo asi o 1000 letadel.

Od 13. srpna, kdy nastal „Adlertag“, počátek této bitvy, po dobu deseti měsíců, přičemž rozhodující období spadalo do konce října 1940, zuřily nad Anglií urputné boje. Hitlerův cíl byl jasný: přimět Velkou Británii k totální kapitulaci.

Stovky německých letadel mířily neustále v dlouhých vlnách nad Británií.

Nacistické Německo vstupovalo do letecké války s Velkou Británií s třemi zásadními cíli: zničit britské královské letectvo a britský letecký průmysl, rozvrátit zásobování Anglie potravinami a způsobit co největší ztráty britskému obchodnímu a válečnému loďstvu... Německo však bylo v této bitvě poraženo. Mimo jiné i zásluhou československých letců.

Už v prvních dnech letecké bitvy zasáhli do boje i příslušníci 310. československé stíhací perutě. Na boj po boku československých letců vzpomínal později britský velitel 310. československé stíhací perutě S/Ldr. G. D. Blackwood: „Dostali jsme rozkaz napadnout skupinu nepřátelských letců v prostoru severně od Londýna. Tehdy jsem poznal, jak dovedou českoslovenští letci bojovat. Nebylo třeba rozkazů rádiem, vrhli se na Němce bez rozpaků.

Neberu-li v úvahu, že jsem byl v tomto boji sám sestřelen (G. D. Blackwood se zachránil na padáku – pozn. S. M.), byl jsem s výsledkem prvního utkání vrcholně spokojen.“

Bitva o Británii vrcholila 15. září. Toho dne se nad Anglií objevily stovky bombardérů chráněných stíhači. Britové vyšli z tohoto boje vítězně. Sestřelili takřka 80 letounů. Na tomto úspěchu se výrazně podíleli piloti 310. československé stíhací perutě.

Rozhodující fáze bitvy o Velkou Británii skončila 31. října. Hitler musel chtě nechtě ustoupit. Navíc mu přibýly další starosti. V plném proudu už byly přípravy na zahájení plánu Barbarossa, tedy k napadení Sovětského svazu. K tomuto útoku nakonec došlo, jak je známo, 22. června 1941.

V bitvě o Velkou Británii ztratili Čechoslováci sedm pilotů. Jejich jména můžeme dodnes najít na zdi Kaple Královského letectva ve Westminsterském opatství.

Mezi oběti bojů patřil i četař Josef František, Čechoslovák, který bojoval v řadách 303. polské perutě Tadeusze Kościuszka. Během září 1940 sestřelil Josef František 17 německých letounů. Zahynul, když po návratu z vyčerpávajícího boje havaroval na mateřském letišti...

Naši letci postupně vytvořili i další bojové útvary – 312. československou stíhací perutě, která v době bitvy o Velkou Británii chránila vzdušný prostor nad Liverpoolem, pro Brity životně důležitým přístavem.

Do bojů posíleze zasáhla i 311. československá bombardovací perutě. Poprvé to bylo dne 10. září 1940, kdy podnikla nálet na Brusel. Později bombardovala například průmyslové a vojenské objekty na nepřátelském území. Hlídkovala nad Biskajským zálivem, nad hladinami Severního a Baltského moře...

Další českoslovenští letci působili v britských perutích.

Příslušníci československých pozemních jednotek v době letecké bitvy o Velkou Británii nezasáhli. Přesto plnili důležité úkoly.

Při našem setkání na to vzpomínal dnešní generál tankových vojsk Gustav Svoboda.

V době nacistických úderů na Velkou Británii bylo zničeno mnoho významných objektů. Mnoho civilistů bylo zabito. Avšak obyvatelé této země, v čele s premiérem Winstonem Churchillem a příslušníky britské královské rodiny, čelilo letecké invazi s obdivuhodným klidem a s velkou statečností.

Svého posledního leteckého vítězství docílil Josef František 30. září 1940. Dne 8. října 1940 zahynul při přistávacím manévru na letišti Ewell, Sutton, Surrey. Po válce ho jeho přítel a spolubojovník František Fajtl nazve ve své knize Vzpomínky na padlé kamarády – Hvězdou první velikosti.

Czech Air Ace Killed

A FLYING accident has robbed Polish airmen in Britain of one of their "ace" pilots—Sergeant Josef, a 28-year-old Czecho-Slovakian, whose surname must remain unknown as he has relations under the Nazi rule.

Sergeant Josef shot down 28 German planes—17 in Britain.

When the Nazis entered Czecho-Slovakia, Sergeant Josef was one of the Czecho-Slovakian airmen who machine-gunned advancing German columns until he had no ammunition left. Then he flew to Poland and joined the Polish Air Force.

At the end of the fighting there, he escaped to Syria, and was afterwards attached to a Polish squadron fighting with the French Air Force. He shot down 11 enemy aircraft in France.

The day he liked best to remember was September 9, when he shot down in one combat near Beachy Head a Heinkel 111 and a Messerschmitt 109.

Sergeant Josef was awarded the D.F.M. recently. In France he won the Croix de Guerre, and in England he was decorated by General Sikorski with the Virtute Militari, the highest award for gallantry Poland has to offer.

Dobový britský tisk informuje o statečnosti československého stíhače, bojujícího v řadách polských pilotů, Josefa Františka.

Při našem setkání na to vzpomínal dnešní generál tankových

vojsk Gustav Svoboda.

„V době letecké bitvy o Británii jsme měli na starosti obranu střední Anglie. Měli jsme zasahovat hlavně proti vzdušným výsádkům. Kromě nás tam působili také Britové a Holanďané. Pokud vím, ve Skotsku měli zase podobné úkoly jako my Norové a Poláci... Situace v těchto dnech byla dost dramatická. Britové tehdy museli mobilizovat i přestárlé vojáky... Jak jsme byli vyzbrojeni? Mizerně. Měli jsme na starosti asi 10 000 čtverečních kilometrů území, ale naše zbraně byly opravdu špatné. Musíte si ale uvědomit, že po bojích na francouzském území se u Dunkerque ocitlo v obklíčení 12 spojeneckých divizí a ti vojáci, kteří se na poslední chvíli zachránili, tam nechali skoro všechnu výzbroj. S námi, co jsme utíkali z Francie, to bylo podobné. Francouzi se totiž snažili nás ještě před evakuací odzbrojit. Přivezli jsme jen to, co si kdo ukradl. Já tak sebral jednu karabinu. Někomu se zase poštěstilo vzít třeba kulomet.“

Velká Británie prožívala tehdy opravdu kritické období. Na obranu proti hrozící německé invazi měla k dispozici pouze 24 částečně vyzbrojených divizí. Po obrovské ztrátě těžké techniky u Dunkerque zůstalo Británii pouze 800 polních a 160 protitankových děl a pak ještě 160, většinou lehkých, tanků.

Pro porovnání – německá armáda disponovala 92 divizemi, z toho 10 tankovými a 3 motorizovanými. Jedna německá pěší divize měla 54 polních a 69 protitankových děl. Jedna německá tanková divize disponovala 200 tanky, 90 polními a 153 protitankovými děly.

„Jako Čechoslováci jsme v té době pomohli hodně i morálně,“ pokračoval ve svém vyprávění generál Gustav Svoboda. „Obyvatelé v nás viděli skutečně odhodlané a dobře vycvičené vojsko. A to byla velká síla. Viděli, že jejich zemi brání také cizinci. A to byl velký morální efekt.“

Věděli tehdy českoslovenští vojáci o válečném úvěru?

Pan generál Svoboda říká, že ano. „Šlo vlastně o účelovou půjčku. Přesněji – byl to zákon o půjčce a pronájmu. Velká Británie měla vydržovat naše zahraniční vojsko a po porážce Německa jsme úvěr měli splatit.“

Už méně se ovšem mezi našimi vojáky vědělo, že tento úvěr jsme dostali za cenu, že jsme koncem roku 1940 dali Britům k dispozici více než 26 tun československého měnového zlata...

Co se vlastně s tímto zlatem stalo? V londýnských československých exilových kruzích se všeobecně mluvilo o tom, že Britové ho využili k nákupu zbraní a potřebných surovin... mimo jiné také od Spojených států amerických.

Franklin Delano Roosevelt se zdraví s Edvardem Benešem. Americký prezident Roosevelt měl mimořádnou zásluhu na tom, že se podařilo prosadit zákon Lend-lease, tedy zákon o půjčce a pronájmu, který v letech 1940–1941 významně pomohl bojující Velké Británii.

V té době ovlivňovali veřejné mínění ve Spojených státech

amerických zastánci zásady nevměšovat se do války. Tehdejší prezident Franklin Delano Roosevelt měl složitou úlohu, v probíhajícím předvolebním klání se o svůj úřad ucházel s kandidátem republikánů W. Willkiem. Roosevelt musel čelit zejména voličům, a bylo jich mnoho, kteří prosazovali princip neutrality Spojených států v evropském válečném konfliktu. Přesto se Rooseveltovi podařilo prosadit zákon Lendlease, zákon o půjčce a pronájmu. Oficiálně se tvrdilo, že Amerika uvolňuje nepotřebný vojenský materiál a techniku pro prodej válčícím státům. Podle tohoto zákona měly být zbraně do několika let po válce vráceny v plné nové hodnotě nebo zaplacený v hotovosti.

Gustav Svoboda – první zleva. (Snímek je z roku 1945.) V roce 2000 mi bude generál G. Svoboda vyprávět mimo jiné o okolnostech, které předcházely zbrojním dodávkám ze Spojených států amerických do Velké Británie... Dodejme, že tyto dodávky, které byly v prvních letech války pro Velkou Británii doslova otázkou další existence – se mohly uskutečnit i díky tomu, že československá exilová vláda poskytla této zemi více než 26 tun zlata.

Českoslovenští vojáci zdraví Winstona Churchilla

Voják bránící obležený Tobruk. Doušek pitné vody patřil ve zdejší poušti mezi nejcennější vzácnosti.

Lendlease umožnil ohromný rozvoj amerického zbrojního průmyslu, způsobil sice zadlužení ostatních spojenců, ale znamenal významný vklad do války proti Německu. Díky pečlivě vedeným zápisům generála Gustava Svobody zjistíme, že po vyhlášení zmíněného zákona dodaly Spojené státy americké do Velké Británie například 80 000 kulometů, 750 000 pušek, 900 děl (ráže 75 milimetrů), 1 000 000 granátů a 130 000 000 nábojů do pušek a kulometů.

O tom, jakou roli hrálo ve válečném úsilí Velké Británie, zejména v letech 1940-1941, více než 26 tun československého zlata, dost dobře nevíme. Nevíme ani, zda západní spojenci využili tohoto zlata spíše na nákup válečného materiálu a důležitých surovin nebo k jiným obchodům. Stopa této části československého zlata právě v tomto období mizí. Je sice známo, že Velká Británie velkou část zlatých zásob včetně těch, které zde měly uloženy jiné státy, stihla vyvézt do Kanady. Tyto lodní transporty (v této souvislosti vešly do historie přepravní lodě Emerald, Ponaventure, Revenge, Monarche of Bermuda, Sobieski, Batory a další) se však odehrávaly spíše v první polovině čtyřicátého roku. A o našem zlatě, jak víme, bylo podle československo-britské smlouvy rozhodnuto v prosinci 1940.

Zbývá doufat, že 26 tun našeho zlata posloužilo v boji proti nacistickému Německu, a nikoliv k nějakým transakcím, jejichž cílem bylo rozmnožení bohatství blíže nespecifikovaných bankovních kruhů.

Dne 20. dubna 1941 vykonal ministerský předseda Velké Británie Winston Churchill i s chotí oficiální návštěvu u československých ozbrojených sil.

Čechoslováci ho uvítali s nadšením a zazpívali mu tehdy populární Rule Britannia.

Eduard Táborský později vzpomínal, že britský premiér byl „až k slzám pohnut, když slyšel muže, odhodlané bojovat a umírat za Británii, zpívat na oslavu země, která je v letech 1938 a 1939 nechala napospas nacistům“.

A Čechoslováci dali o sobě jaksepatří vědět.

Byli to například naši stateční obránci severoafrického přístavu

Tobrúk. Příslušníci 11. československého pěšího praporu – Východního, měli velký podíl na uhájení obklíčeného přístavu a na prolomení jeho obklíčení.

Vrchní velitel britských vojsk na Středním východě, generál C. J. E. Auchinleck 10. prosince 1941 ve svém rozkazu uvedl:

„... není dost chvály pro důstojníky a mužstvo, sloužící pod těmito veliteli, ať už jde o Brity, Novozélandčany, Jihoafričany, Australany, Poláky nebo Čechy, není dost chvály pro jejich skvělého ducha a nezlomné rozhodnutí zvítězit bez ohledu na nebezpečí, útrapy a ne jeden neúspěch.“

Počátkem března 1942 dostal velitel naší jednotky podplukovník Karel Klapálek blahopřejný list. Odesílatelem byl velitel 8. armády N. M. Ritche:

„Váš vynikající prapor nyní opouští 8. armádu, ale ještě předtím Vám zasílám poselství, kterým chci ocenit Vaši dokonalou a účelnou práci, vykonávanou vždy v Tobrúku, jakož i později, s radostí a energií. Vojenské chování příslušníků Vašeho praporu zapůsobilo hlubokým dojmem na jejich britské druhy a získalo si jejich obdiv a úctu.“

Podle knihy gen. ing. Gustava Svobody „Československé válečné hroby v zahraničí“ padlo nebo zahynulo při výkonu služby na Středním východě a v severní Africe 37 čs. vojáků.

Obdiv a úctu si na západní frontě vysloužili také příslušníci Československé samostatné obrněné brigády, obléhající přístav Dunkerque. Čs. samostatná obrněná brigáda vznikla ve Velké Británii 1. září 1943. Obléhání přístavu zahájili Čechoslováci 8. října 1944.

Při svém bojovém střetnutí 28. října 1944, v den československého státního svátku, pobili více než dvě stě nepřátelských vojáků. A ještě trochu statistiky:

V roce 1945 působilo v

V době, kdy vrcholily boje o Tobrúk...

řadách Československé samostatné brigády 324 důstojníků a 5352 poddůstojníků a vojáků. U náhradního tělesa, které zůstalo na britských ostrovech, bylo soustředěno dalších 2473 mužů. V průběhu války vyřadili naši vojáci z boje asi 1000 nepřátelských důstojníků a vojáků a do 18. dubna 1945 navíc zajali ještě dalších 890 mužů. Vlastní ztráty – podle již zmíněné knihy gen. Gustava Svobody – od zahájení invaze padlo nebo zemřelo na zranění 195 československých vojáků.

Českoslovenští stíhači sestřelili (od 1. prosince 1939 do konce války) 315 nepřátelských letounů. Pravděpodobně zničili dalších 56 letadel a 112 strojů poškodili. Při útočných operacích nad nepřátelským územím vyřadili velké množství letounů na zemi, námořních a říčních plavidel, lokomotiv, vagonů, motorových vozidel, tanků, děl, minometů, kulometných stánků, radiolokačních a dalších letištních zařízení.

Příslušníci 311. československé bombardovací perute napadli více než 70 nepřátelských cílů v Německu, Francii, Belgii, Holandsku a Itálii, přičemž svrhli přes 1123 tun tříštivých pum a přes 92 000 kusů zápalných pum. Při hlídkových letech nad Atlantikem, Severním a Baltským mořem napadli 55 ponorek a 4 hladinové lodi... (Do tohoto výčtu jsou zařazeny také neúplné údaje z bojů ve Francii v roce 1940.)

Po boku západních spojenců bojovalo více než tisíc československých letců. Zahynulo 531 našich letců. Z nich 154 našlo svůj hrob v mořích a oceánech. (Československé válečné hroby v zahraničí)

Za všechny živé a mrtvé hrdiny jsme měli po válce platit. A nejenom zlatem. Platit jsme měli třeba i zbraně, s nimiž naši vojáci – po boku spojenců – bojovali. Platit jsme měli i náboje do pušek či kulometů.

Velitel 11. československého pěšího praporu – Východního Karel Klapálek. V letech 1941–1942 jako podplukovník vedl naši jednotku, která pomáhala bránit severoafrický přístav Tobruk.

Zaplatit jsme jednou měli dokonce i za bomby, které naši letci vyhazovali na nepřátelské cíle...

Ale to už příliš předbíháme. Zatím jsme stále ještě uprostřed války. Československé zlato postupně zmizelo v Deutsche Reichsbank, zřejmě také ve Spojených státech amerických a nejenom tam.

A mezitím nacisté v Protektorátu Čechy a Morava přišli na další zlatý zdroj. A nabírají z tohoto zlatého zdroje, obrazně řečeno, doslova plnými hrstmi.

Príslušníci 311. československé bombardovací perutě zdaleka netušili, že jednou bude muset jejich země zaplatit i za bomby, které s nasazením vlastních životů svrhávali na nacistické Německo... Tento snímek je zajímavý i tím, že druhý zprava je pilot Josef Horák, který u bombardovací perutě sloužil například i se svým krajcem Josefem Stříbrným. Oba pocházeli z Lidic...

ŽIDOVSKÉ ZLATO

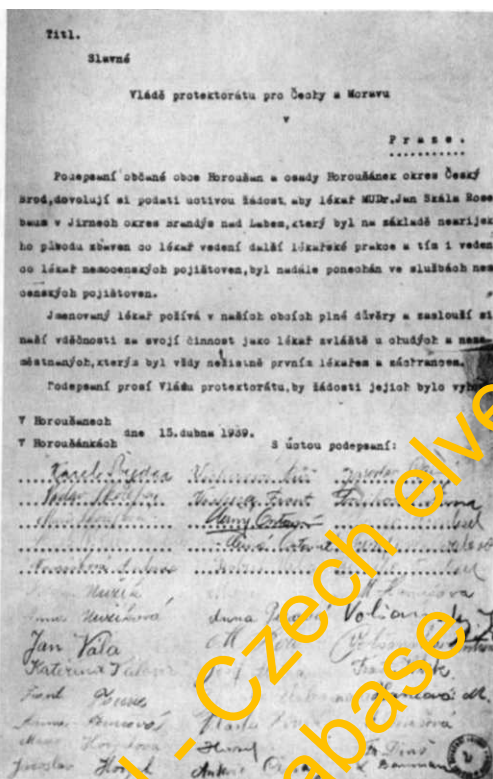
Nenasytní nacisté mohli při drancování Čech a Moravy nejenom beztravně loupit naše zlato z bankovních rezerv, ale měli tu ještě jednu – bohatou – zlatou žílu. Tuhle žílu jim seslaly takzvané norimberské zákony.

Jak známo, 15. září 1935 odhlasoval v Norimberku říšský sněm tři nové zákony, později známé jako zákony norimberské. Byl to zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství a zákon na ochranu německé krve a německé cti. Poprvé od dob feudalismu byla zákonem vyhlášena nerovnoprávnost občanů a jejich rozdělení do kategorií. Podle norimberských zákonů se říšským občanem mohl stát pouze státní příslušník německé krve. Tedy nikoliv Žid. Zákon také vymezoval, kdo má být považován za Žida, a stanovil tak základnu pro další protizidovské zákony – až do úplného vyhlazení Židů.

Cíl byl jasný – zmocnit se židovského majetku.

S trochou nadsázky můžeme uvést, že to nebylo nic tak úplně nového. Existuje totiž listina z roku 1349, kde Karel IV. píše, že se dostal do značné finanční tísně, a proto se musel vypůjčit u bohatých frankfurtských měšťanů přes patnáct tisíc liber. „A za tento obnos jsme jim dali do zastavy všechny naše Židy, kteří jsou v tom Frankfurtu.“ Jinými slovy – kdyby Karel IV. svůj dluh nevrátil, měšťané mohli vybojící peníze získat tím, že by jednoduše zabavili židovský majetek... Přesto všechno je třeba říci, že osvícený panovník Karel IV. neměl nikdy ve svém plánu genocidu jednoho národa a nedá se právě s Adolfem Hitlerem samozřejmě vůbec srovnávat...

Při posledním předválečném sčítání obyvatel v roce 1930 uvedlo jako své náboženství izraelské v Čechách 76 301 lidí. Na Moravě a ve Slezsku to bylo 41 250 lidí. Z těchto 117 551 osob se hlásilo k české národnosti (uváděla se národnost československá) téměř 43 tisíc obyvatel. K národnosti židovské pak 37 tisíc lidí. A k německé – 35 tisíc obyvatel. A další se hlásili k národnostem jiným.

Přestože dnes už víme, že konaná protizidovská opatření byla dílem některých českých kruhů, zejména ještě před 15. březnem 1939, existuje řada příkazů o tom, že řada českých občanů našla odvahu zastat se svých židovských známých a přátel ještě i v prvních měsících protektorátu. V tomto případě se občané obcí Horoušany a Horoušanky postavili za svého židovského lékaře, kterému byla znemožněna další činnost.

Nacistické Německo a bojkot židovských obchodů. Kdo se odvážil do obchodu s židovským majitelem přece jen vstoupit, riskoval, že dostane od příslušníků bojůvek SA výprask.

Zákaz
návštěvy vánočního trhu
 Presidium policejního ředitelství v Praze oznamuje, že návštěva a pobyt na vánočním trhu na Karlově náměstí je Židům zakázán. Mezi jiným jest také zakázán průchod po jízdní dráze, která jest pokračováním Žitná ulice

Jeden protizidovský zákaz následoval za druhým...

V příštích letech však došlo ve složení židovského obyvatelstva ke značným změnám. Do Čech totiž prchali židovští uprchlíci z Německa a Rakouska. Z 30 000 Židů, kteří žili v československém

pohraničí, uprchli po Mnichovu téměř všichni.

V té době, kdo měl možnost a zejména peníze, snažil se dostat z ohrožené země pryč, někam, kam nesahaly norimberské zákony. Mezi Mnichovem a březnovou okupací 1939 se tedy počet Židů snížil u nás zhruba o čtrnáct tisíc. Jde však o lidi, kteří se hlásili k židovskému náboženství. Mimochodem spousta Židů se o svém původu dozvěděla teprve poté, co u nás nacisté začali uplatňovat zmíněné rasistické zákony.

Mnozí publicisté a historikové, zejména v posledních letech, uvádějí, že arizační protižidovská politika byla na našem území jednoznačně v rukou německých okupantů. Není to však tak docela pravda. Dokazuje to například Miroslav Kárný ve své knize „Konečné řešení“. Poukázal tu mimo jiné na skutečnost, že hned po Mnichovu nabyly na intenzitě protižidovské štanice, vyvolané také – Čechy. Příčinou nebylo nic jiného než židovský majetek, jehož hodnotu odhadovala pomnichovská vláda druhé republiky Rudolfa Berana na 16 miliard korun. (Podle jiných údajů mělo jít dokonce o 20 miliard korun.)

Miroslav Kárný uvádí, jak už krátce po odstoupení československého pohraničí se u nás oficiální organizace lékařů, právníků, různé živnostenské a obchodní instituce dožadovaly vyřazení nebo radikálního omezení židovské konkurence“.

Od 4. září 1940 byl Židům zakázán přístup do všech městských lesů v pražském obvodu a od 17. července 1941 do všech ostatních lesů, i do lesů soukromých.

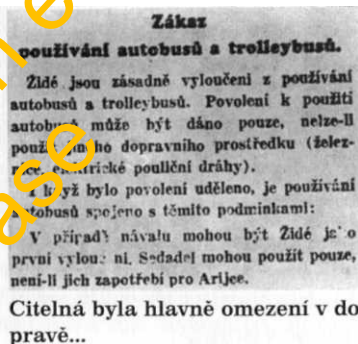
Ústředí československých právníků, Ústřední jednota československých lékařů, Jednota advokátů československých, lékařská komora a advokátní komora v Praze, Spolek československých notářů, notářská a také inženýrská komora, zastupované svými ctihodnými předsedy, starosty, prezidenty, vydaly – 14. října 1938 – memorandum a žádaly na Beranově vládě, „aby pro budoucnost vůbec nebylo přípustné v zájmu nejdůležitějších statků národa, aby povolání lékařská, právnická a technická byla vykonávána Židy“.

Významné československé kruhy vyvinuly tehdy mimořádnou arizační aktivitu. Chtěly tak získat náhradu za hospodářské pozice ztracené v okupovaném pohraničí. „Ve prospěch arizace byly nasazeny všechny páky státní politiky.“ (Miroslav Kárný)

Je známo, že dokonce náš tehdejší velvyslanec v Berlíně František Chvalkovský si 21. ledna 1939 stěžoval ministru zahraničí Jonchimu von Ribbentropovi a osobně i přímo Hitlerovi, že Britové žádají za poskytnutí 10 milionů liber (my už víme, že šlo o mnichovský úvěr) ochranu Židů a „znemožňují jejich násilné vystěhování z Československa“.

Už 17. března 1939, dva dny po vzniku protektorátu, vyhlásila protektorátní vláda na svém prvním zasedání celý soubor protizidovských opatření.

Vláda například vyhověla žádosti obchodnického spolku Merkur a povolila mu vydat štíty do výkladů, označujících obchod za „čistě árijský“. Vláda rovněž vyhověla žádosti výborů lékařské komory pro Čechy, Ústřední jednoty českých lékařů a Lékařské národní jednoty a vydala zákaz výkonu lékařské praxe lékařům „neárijského původu“ ve všech zdravotnických orgánech a zařízeních sociálního pojištění.

Terezínským ghettem prošlo do roku 1945 více než 10 000 dětí. Válku jich přežilo pouze několik desítek...

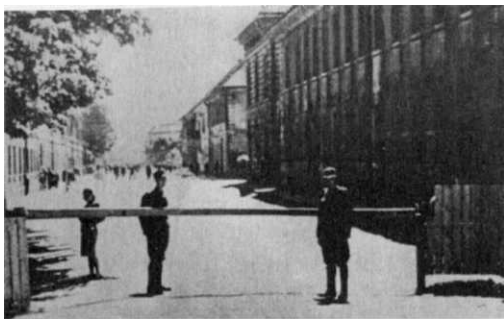
Je však třeba říci, že Státní ústřední archiv dodnes uchovává řadu petic s podpisy mnoha set českých občanů, kteří marně žádali, aby kvalifikovaní lékaři, i když Židé, byli ponecháni na svých místech.

Někteří naši protektorátní představitelé si

představovali, že arizace židovského majetku bude v rukou Čechů. Z této iluze je však nacisté rychle vyvedli. Byl to hlavně nám už dobře známý Hans Kehrl, generální referent říšského ministerstva hospodářství, prodloužená ruka pověřence pro čtyřletý plán Hermanna Göringa a také prezidenta Říšské banky Waltera Funka.

Hans Kehrl okamžitě zmařil arizační aktivitu protektorátní vlády.

Jak uvedla Jaroslava Milotová z Institutu Tereziánské iniciativy na mezinárodní vědecké konferenci Fenomén holocaust (odehrávala se ve dnech 6.-8. října 1999 v České republice), „arizace židovského majetku se tedy v Protektorátu Čechy a Morava stala jak součástí již prováděného ‚konečného řešení židovské otázky‘, tak i součástí připravovaného řešení otázky české. Její politické a hospodářské důsledky začaly postihovat i ty kruhy české společnosti, které ještě na počátku okupace samy usilovaly o získání židovského majetku...“

Do terezínského ghetta odcházeli Židé poté, co byli, v duchu tehdejších zákonů, okradeni o všechny své cennosti, o celý svůj majetek...

Miroslav Kárný upozorňuje na elaborát protektorátní vlády, který „vyslovuje lítost, že vláda nemohla realizovat také další protižidovská opatření, která byla připravena“.

Arizace se měla stát nástrojem germanizace.

Dne 21. června 1939 vydává tehdejší říšský protektor Konstantin von Neurath nařízení o židovském majetku včetně zlata a jiných drahých kovů.

Podle tohoto výnosu bylo Židům a židovským podnikům zakázáno nakládat s nemovitostmi, hospodářskými závody a podíly na nich, cennými papíry všeho druhu, propachtovávat pozemky a hospodářské závody bez písemného schválení říšského protektora. Podle nařízení museli ohlásit u německých vrchních zemských radů zemědělské a lesní pozemky, předměty ze zlata, platiny, stříbra, drahokamy, perly, drahocenné a umělecké předměty, pokud cena jednotlivých předmětů nebo sbírky přesahovala deset tisíc korun. Židé už nesměli získávat nemovitosti, podíly na hospodářských podnicích, cenné papíry, nesměli přejímat a znovuzřizovat hospodářské závody.

V židovských podnicích začali působit správci, kteří přímo podléhali dozoru říšského protektora.

Například Národní noviny v té době zdůrazňovaly, že v arizaci jde vlastně o náhradu škod „způsobených českému národu a že tedy židovský majetek získaný na úkor českého národa mu má být vrácen“.

Mnozí čeští publicisté uvádějí, že arizátorem mohl být v protektorátu vyhradně Němec. Avšak v materiálu z 26. ledna 1940 určeném vrchnímu zemskému radovi v Praze se uvádí, že z celkového počtu 1205 arizátorů bylo 96 Čechů!

Podle Miroslava Kárného, který vycházel mimo jiné z materiálu Ústředny obchodních a živnostenských komor, byli čeští arizátoři „jmenováni do hospodářsky slabých, málo aktivních podniků, z nichž část byla určena ke zrušení. Toto arizátorství bylo namnoze českým osobám udělováno jako projev uznání za jejich zvláštní přisluhovačskou ochotu...“

Zlato a platinu, které musei Židé v Protektorátu Čechy a Morava odebrali, prodávala zpočátku společnost Hudec. Kupcem byla Národní banka pro Čechy a Moravu, přičemž právo disponovat s těmito předměty měli nacisté. Lze říci, že rovněž i prostřednictvím Hudec, která měla sídlo také v pražské Celní ulici č. 11, získali okupanti od židovských občanů mimo jiné 482 kilogramů ryzího zlata.

V září 1939 nařídilo gestapo, že Židé nesmějí po dvacáté hodině opouštět své byty.

Následovaly další zákony a zákazy:

Každý Žid starší šesti let byl povinen nosit na veřejnosti židovskou hvězdu – byla ze žluté látky, s černou obrubou a uvnitř stylizovaným černým nápisem JUDE...

Židé nesměli navštěvovat hostince a kavárny, nesměli se pohybovat ve veřejně přístupných sadech a zahradách v Praze, také v

lesích... Byli vyloučeni ze všech spolků, nesměli navštěvovat sportovní akce, nesměli jezdit rychlíky, pouze osobními vlaky, a to pouze v posledních vagonech. V tramvaji mohli cestovat pouze v zadní polovině vozů. (Josef Polák a Karel Lagus: Město za mřížemi)

Dne 24. listopadu 1941 odjíždí prvních více než 300 mužů do Terezína. Cesta ke „konečnému řešení“, na jejímž konci mělo být vyhlazení všech Židů, tedy začala.

Židé směli nakonec pouze umřít. Jejich majetky však měly zůstat. Pro potřeby třetí říše.

Počátkem jedenačtyřicátého roku opakovali odpovědní úředníci Úřadu říšského protektora často tezi, že cílem „odžidovštění“ je převedení všech vhodných podniků, obchodních firem atd. do německých rukou. Šlo o to, aby do tohoto procesu byly co nejvíce zapojeny německé banky. Důvod: Bylo třeba, aby arizované podniky měly, prostřednictvím úvěrů a půjček, potřebnou životaschopnost. Při výběru vhodného uchazeče – arizátora – mělo být přihlíženo k tomu, aby Němec z protektorátního území získal jistou existenci a aby se pokud možno co nejvíce německých soukmenovců ze staré říše nebo zahraničí přesťahovalo do protektorátu. „Tím bude dosaženo příznivého rozšíření německví v prostoru Protektorátu Čechy a Morava,“ stojí doslova v jednom z dokumentů Úřadu říšského protektora.

Samostatnou kapitolou, týkající se arizovaného židovského majetku, je majetek patřící Židům, kterým bylo povoleno vycestovat do zahraničí – s podmínkou, že téměř všechno to, co tito lidé vlastnili, předejdou německým bankám.

Od července 1939 byl majetek Židů, kteří měli prostředky emigrovat a jimž byla emigrace povolena, soustřeďován v Zentralstelle für jüdische Auswanderung (od srpna 1942 přejmenována na Zentralamt für Regelung der Juden-frage].

V únoru 1940 je Židům nařízeno, aby své cenné papíry, akcie a předměty z drahých kovů, včetně zlata a drahokamů, uložili u některé z devizových bank. Na vázané účty pak museli převést všechny své vkladní knížky.

Židé byli donuceni, aby písemně souhlasili s tím, že německé banky mohou jejich majetek prodávat. Touto činností se zabývala obchodní společnost Hadega, patřící do bankovního koncernu Kreditanstalt der Deutschen.

Za prodané cennosti obdržel židovský klient certifikát o tom, že na jeho vázané konto byla připsána částka, odpovídající zhruba čtvrtině ceny, za niž své předměty prodal. Zbytek – po odečtení pětiprocentní provize – poukázala Hadega na zvláštní konto říšského protektora.

Šperky a jiné podobné cennosti čekala přeměna – rozebrání na kov a kameny. Drahé kovy byly slévány na slitky. Kameny se prodávaly zvlášť.

Slitky zlata a platiny prodávala nejprve Hadega a později Vystěhovalcecký fond – na příkaz německých okupačních orgánů. Kupcem byla Národní banka pro Čechy a Moravu, přičemž právo disponovat s těmito předměty měla německá dozorcí úřadovna u protektorátního ministra hospodářství a práce.

Levein byl jen čekárnou na smrt. Odtud byli lidé odvázeni do vyhlazovacích táborů.

Je ale zapotřebí uvést, že „gestapo nekonfiskovalo cennosti pouze Židům, ale i ostatním protektorátním občanům. Z tohoto důvodu by se jen obtížně vymezil vzájemný podíl, neboť jeho určitou část tvořily cennosti perzekvovaných Čechů“. („Židovské zlato, ostatní drahé kovy a předměty z nich v českých zemích 1939-1945“; napsal kolektiv autorů a vydalo v roce 2001 nakladatelství Sefer a Institut Terezínské iniciativy.)

Zlato, které Národní banka prostřednictvím Hadehy koupila, bylo vedeno na zvláštním účtu. Německá okupační správa mohla s tímto účtem nakládat pouze po předchozím svolení direktoria Říšské banky, přesněji řečeno, po předchozím svolení Hermanna Göringa

coby přidělence pro čtyřletý plán.

Zmíněné zlato spravovala Národní banka až do konce roku 1940. Poté přešla tato práva na dozorčí úřadovnu u protektorátního ministerstva průmyslu, obchodu a živností.

Cestou do plynové komory...

Podle knihy „Židovské zlato...“ od počátku ledna do 20. listopadu jedenačtyřicátého roku obdržela dozorčí úřadovna od Hadegy „dvacet kilogramů zlata a předpokládalo se, že dostane dalších třicet až čtyřicet kilogramů“. Za jedenáct měsíců roku 1941 protektorát „spotřeboval“ 10,694 kilogramu zlata. Více než polovinu tohoto množství využili zubní lékaři...

Na závěr opět ještě několik čísel:

K 15. březnu 1939 žilo v Protektorátu Čechy a Morava 118 310 lidí, označených norimberskými zákony za Židy. Z tohoto počtu se 26 111 lidí stačilo ještě před zahájením deportací na podzim roku 1941 vystěhovat. Nacistickou perzekuci přežilo pouhých 14 045 lidí.

Znamená to, že 78 154 Židů se stalo obětmi „konečného řešení“.

A nyní jak německá okupační správa na těchto všech lidech vydělávala:

Do dubna 1945 získali okupanti od židovských občanů 482,35 kilogramu ryzího zlata, 5,25 kilogramu platiny a 16 700 kilogramů ryzího stříbra. Tohle všechno pocházelo z cenností židovských osob a sdružení.

Okupanti získali rovněž obrovské množství diamantů, brilantů a dalších šperků.

Eldariel - Czech elves
database

SLOVENSKÝ POKLAD

Je na čase, abychom se začali zabývat také tím, co se v letech 1939 až 1945 odehrávalo na Slovensku. Právě Slovensko by nás mělo dost zajímat. Už také v souvislosti se zlatým pokladem, který v době Masarykovy republiky nepatřil pochopitelně jenom Čechům, ale také Slovákům. A budeme-li důslední, patřil rovněž obyvatelům Podkarpatské Rusi, jejichž země tvořila významnou součást Československé republiky.

Po 14. březnu 1939 se Slovensko (Podkarpatská Rus připadla Maďarsku) okamžitě dostalo „úplně do mocenské a ideové sféry nacistického Německa...“ (Ivan Kamenec – Po stopách tragédie)

Slovenští vojáci se zapojili po boku nacistických vojsk do bojů „za nové Německo, za novou Evropu“.

Například slovenští letci se už počátkem září 1939 účastnili útoku na Polsko.

V té době se tu soustředila nemalá skupina československých dobrovolníků, kteří do Polska přehli s jediným cílem – bojovat proti Hitlerovi. Později se část těchto dobrovolníků přesune do Francie a zapojí se do bojů na západní frontě, část vojáků se z Polska dostane na území Sovětského svazu a stane se zárodkem příští jednotky, která postupně svede hrdinské boje například u Sokolova, u Kyjeva, u Dukly...

V době přepadení Polska dlelo v táboře v Bronowicích na devět set našich dobrovolníků. Jejich velitelem byl tehdejší podplukovník Ludvík Svoboda.

Po vypuknutí války, při ústupu, zastihla naše vojáky v oblasti města Hluboczek Wielky formace nepřátelských letadel... Při náletu je zabit četař aspirant JUDr. Vítězslav Grünbaum, který odmítl opustit své stanoviště a pálil proti nepřátelským letadlům.

Podle pozdějšího svědectví několika československých vojáků, například četaře Radoslava Seluckého – měla letadla na křídlech slovenské výsostné znaky...

Klerofašistická vláda Slovenského státu hnala své vojáky při přepadení Sovětského svazu 22. 6. 1941 také na východní frontu.

Slovensko dokonce, jako jediný z Hitlerových satelitů, vyhlásilo válku Spojeným státům americkým...

Velká část slovenského národa přijala vyhlášení Slovenské republiky s uspokojením. Účast ve válce po boku Německa – citujeme teď Karla Richtera a jeho publikaci „Československý odboj na Východě“ – „přinášela slovenskému hospodářství určitý prospěch“. Teprve později bude závislost vládního lůďáckého režimu na hitlerovském Německu přivádět Slovensko a jeho obyvatele do čím dál obtížnější situace...

Už na jaře devětatřicátého roku chápali slovenští představitelé, zejména bankovní odborníci, že je třeba mít zlaté rezervy. Zpočátku se pokoušeli získat alespoň část československého pokladu, na kterou mělo Slovensko nárok. Nacisté však nedali svým slovenským spojencům ani ten příslovečný gram.

Vláda Slovenské republiky vyhlásila tedy – podobně jako v roce 1919 československá vláda – národní sbírku.

Byla odstartována velkolepá reklamní kampaň a slovenští občané odevzdávali dokonce i zlaté obroučky brýlí. Místo nich pak dostávali obroučky ocelové – s nápisem: Slovenský stát děkuje.

Tuto sbírku horlivě podporoval i slovenský prezident Jozef Tiso. Ve filmovém žurnálu – 9. října 1939 – své spoluobčany vyzval k národní sbírce slovy: „Dobrým Slovakem je ten, kdo nosí obroučky brýlí s nápisem Slovenský stát děkuje.“

Zpočátku na zlatý slovenský poklad přispívali i někteří bohatší Slováci, žijící v zahraničí, hlavně ve Spojených státech amerických a v Kanadě. Sbírkou podporovali především valutami. Tato podpora však skončila vstupem Spojených států amerických do války v roce 1941.

V této souvislosti je nasnadě položit si otázku, do jaké míry mohlo jistou část slovenského zlatého pokladu tvořit zlato, které předtím patřilo slovenským Židům. V říjnu a listopadu 1940 vyhlásil Slovenský stát sérii nařízení, týkajících se zajištění peněz a cenností, patřících dosud Židům. Od té doby se všechny platby ve prospěch židovských obyvatel mohly dít pouze na vázaný účet a v určených peněžních ústavech.

Židé nesměli mít u sebe hotovost přesahující 3000 a později pouze 500 Ks. Jak v knize Po stopách tragédie píše Ivan Kamenec, „podle nařízení židovští občané museli uložit v peněžních ústavech všechny cennosti. Cenné papíry, předměty z platiny a zlata (kromě snubních prstenů a zubních vložek), drahé kameny, perly atd., nesměli si v bankách zřizovat bezpečnostní schránky. Pokud Židé uposlechli tyto příkazy, odevzdané peníze, resp. cennosti navždy ztratili.“ V dalších případech Židé zlato a jiné cennosti tajně prodávali – leckdy pod nátlakem a často za nízké ceny.

Podle Ivana Kamence se například v roce 1942 podařilo slovenskému ministerstvu financí získat „z bývalých židovských hotovostí, zlata, šperků či cenných papírů – 281 milionů Ks“. Značná část těchto prostředků však šla paradoxně na židovské deportace.

Slovenský stát totiž měl financovat nejenom transporty Židů do vyhlazovacích táborů, ale musel také platit Německu za každého vysídleného židovského občana 500

říšských marek, tedy asi 5000 až 5500 slovenských korun.

Jak šly roky a německé armády prožívaly jednu porážku za druhou, měnil se i vztah Slovenského státu k nacistickému Německu. Na Slovensku sílilo odbojové hnutí. Přibývalo partyzánských skupin.

Koncem roku 1943 se sblížili představitelé občanského odboje a komunisté. Jejich představitelé uzavřeli Vánoční dohodu, která vedla k založení Slovenské národní rady: měla koordinovat další boj proti domácí diktatuře i jejím německým patronům.

Prezident slovenského klerofašistického státu Jozef Tiso nadšeně propagoval sbírku na slovenský zlatý poklad. Odstartoval kampaň, ve které slovenští občané odevzdávali zlaté obroučky brýlí...

Spokojený Adolf Hitler v kruhu svých generálů sleduje postup svých vojsk v Polsku. Polského tažení se po boku německých vojsk zúčastnili také příslušníci slovenské armády včetně slovenského letectva.

Slovenská národní rada deklarovala rovněž znovuzřízení Československa jako společného státu Čechů a Slováků „na základě rovnosti“...

Dne 6. června 1944 začíná operace Overlord, která vejde do historie jako jedna z největších vylodovacích akcí v dějinách vojenství. Spojenci se vylodují v Normandii a na východě se Rudé armádě otevírá cesta do vnitřního Polska.

Dne 23. srpna 1944 dochází k zásadnímu obratu na Balkáně. V Rumunsku padne vláda maršála Antonescu a země se ocitá v protihitlerovské koalici. Spojencům se otevře cesta – přes Bělehrad a Budapešť – na Vídeň. Blíží se i chvíle Slovenského národního povstání... Ještě před jeho vypuknutím doporučil guvernér Slovenské národní banky univerzitní

Slovenští Židé čelili už od počátku Slovenského státu velmi nevybíravého tlaku.

profesor dr. Imrich Karvaš, aby většina slovenských zlatých zásob byla přes vídeňskou filiálku Říšské banky odtransportována do Švýcarska. Šlo jednak o zlato z národní sbírky, rovněž o zlato vytěžené v dolech u Banské Bystrice a v Kremnici. Ve hře ovšem bylo i zlato a devizy, které Slovensko získalo obchodováním s velkoněmeckou říší.

Dr. Karvaš byl úspěšný a část zlata se po dramatickém putování (po železnici) do Švýcarska přece jen dostala. Ještě před vypuknutím Slovenského národního povstání. Podle Milana Vároše (Osudy zlatých pokladů) se do Švýcarska podařilo převézt 3000 kilogramů zlata vytěženého ve slovenských dolech. Hodnota zlatého pokladu Slovenské republiky ve Švýcarsku „dosáhla konečnou částku, která po válce představovala mnoho set milionů československých korun“.

Vojenské vystoupení slovenských vojáků proti nacistům mělo být sladěno s možnostmi Rudé armády. Povstalečtí velitelé spoléhali na poměrně dobře vyzbrojenou a vycvičenou Slovenskou armádu.

První boje však vypukly již 29. srpna 1944 – což bylo dříve, než byly u konce všechny přípravy...

O den později se z Banské Bystrice ozývá Svobodný slovenský vysílač. Burcujícím „Mor ho!“ vyzývá k celonárodnímu povstání. Banská Bystrica se stává sídlem vojenských a politických orgánů povstání.

Zpočátku se povstalcům podařilo obsadit poměrně rozsáhlé území. Avšak pouze na krátkou dobu.

Proti povstání zasahuje 178. divize pancéřových zákopníků Tatra. Postupně přicházejí na Slovensko další elitní nacistické jednotky, včetně protipartyzánských oddílů s vycvičenými záškodníky, podléhajícími nacistické zpravodajské službě abwehr.

V těchto oddílech působí ve velké míře i příslušníci některých národů Sovětského svazu – kozáci, Kavkazané, vlasovci – a také někteří Slováci, dokonce i Češi...

Už v den vypuknutí povstání vstupuje do budovy švýcarského generálního konzulátu v Bratislavě na Palisádách nenápadný muž. Do budovy přišel tajně, přičemž dobře věděl, že tím riskuje svůj život. Tím nenápadným a odvážným mužem není nikdo jiný než

vzpomínaný guvernér Slovenské národní banky Imrich Karvaš, jehož zásluhou se podařilo ještě před vypuknutím povstání dopravit velkou část slovenského zlata do Švýcarska.

Podle svých poválečných vzpomínek dr. Karvaš tehdy švýcarskému generálnímu konzulovi dr. Grásslimu řekl: „Žádám vás, pane generální konzule, aby všechny slovenské cennosti uložené v Bank für internationalen Zahlungsungleich (Banka pro mezinárodní platby) v Basileji a ve Švýcarské národní bance v Bernu, jste okamžitě zablokovali ve prospěch budoucí Československé republiky, protože slovenská vláda vzhledem k nové situaci v Banské Bystrici nemá už právo disponovat s majetkem slovenského lidu.“

Mnozí slovenští vojáci, kteří zasáhli i do bojů na východní frontě, proti Sovětskému svazu odmítali bojovat ve svazku s Německou armádou. Patřil mezi ně kapitán Ján Nálepka (vlevo), který se svými vojáky přešel na stranu partyzánů generála A. N. Sakhovova (vpravo). Ján Nálepka padne 16. listopadu 1943 při osvobození Ovrutče a stane se prvním Slovákem vyznamenaným řádem Hrdina Sovětského svazu.

republiky, protože slovenská vláda vzhledem k nové situaci v Banské Bystrici nemá už právo disponovat s majetkem slovenského lidu.“

Doktor Grásslí zasílá žádost doktora Karvaše do Švýcarska.

Ve stejné době posílá do Švýcarska spěšný dopis také dr. Edvard Beneš. Československý prezident a představitel československé exilové vlády ve Velké Británii rovněž žádá švýcarskou vládu, aby slovenský zlatý poklad

zablokovala.

Švýcaři těmto žádostem vyhověli. Vyhověla i Banka pro mezinárodní platby v Basileji, která před pěti lety vydala nacistickému Německu více než 23 tun československého měnového zlata.

Jenomže – zdaleka ještě nebyl konec. O zlato uložené ve Švýcarsku žádali rovněž tehdejší představitelé Slovenského státu. Velmi dobře totiž věděli, že porážka Německa je už jen otázkou

času. Věděli také, že právě zlato jim může zajistit bezstarostný život v emigraci.

Mezi tyto lidi patřil také tehdejší slovenský velvyslanec v Bernu dr. Jozef Kirschbaum. Tentýž dr. Jozef Kirschbaum, který ještě jako generální tajemník Hlinkovy slovenské ľudové strany prohlásil: „... nepřicházíme do žádného konfliktu se svědomím, ani s křesťanstvím, které právě rozlišuje trest a odměnu. Když zákonem sáhne na Židy, trestáme jen zločinnost příslušníků této rasy, a ne jednotlivců.“ (Ivan Kamenec: Po stopách tragédie)

Doktor Kirschbaum ještě před koncem války uprchne a dlouhé roky bude poté žít v kanadském exilu. V Československu bude v nepřítomnosti odsouzen k dvacetiletému vězení.

Po listopadu 1989 začne opět navštěvovat Československo a ještě před svou smrtí, v roce 2001, obdrží v Bratislavě čestné občanství.

Tehdejší intervence dr. Jozefa Kirschbauma u představitelů Švýcarska byla však neúspěšná.

Naopak – 28. února 1945 švýcarská vláda oznamuje, že přerušuje diplomatické styky se Slovenským státem a navazuje diplomatické styky s československou vládou v Londýně.

Příběh slovenského zlata však zdaleka ještě nekončí...

Další část slovenského zlatého pokladu se v době povstání nacházela přímo v Banské Bystrici. Povstalci sem přivezli zlato ze Státní mincovny v Kremnici. Podle poválečných vzpomínek Imricha

Po potlačení Slovenského národního povstání ustoupili partyzáni a povstalečtí vojáci do hor. Patřil mezi ně štábní kapitán Stanislav Rejthar (v popředí v krátkém leteckém kabátě), stíhací pilot, který po ústupu z Francie v roce 1940 bojoval v řadách britského královského letectva. Aby v roce 1943 odešel s několika dalšími československými stíhači na východní frontu a na Slovensko. Tady pak pod velením štábního kapitána Františka Fajtla působil jako náčelník štábu 1. československého samostatného stíhacího leteckého pluku – Zvolenského.

Karvaše to byla bedna o váze 106 kilogramů, dále dva slitky stříbra a dva kotouče zlatostříbrné směsi – vážící 9,360 kilogramu a 9,250 kilogramu.

Dne 6. října 1944 vstoupili příslušníci 1. československého armádního sboru v Sovětském svazu společně s vojsky Rudé armády na československé území. Slovenské národní povstání však už prožívalo svou agónii, nepomohla ani podpora spojeneckého letectva (přímo na Slovensku působil také 1. československý samostatný stíhací letecký pluk – Zvolenský, vedený štábním kapitánem Františkem Fajtlem), německá přesila byla příliš silná

Cestou na Chabenec... pochod ustupujících povstalců přes zasněžené vrchy nazvali později mnozí z nich – kteří měli to štěstí a přežili – cestou bílé smrti.

Povstalci stihli ještě připravit transfer zlata do Moskvy. Zachoval se dokument (příkaz filiálce Slovenské národní banky v Banské Bystrici) vydaný předsednictvem Slovenské národní rady, ve kterém

doslova stojí: „Na základě usnesení předsednictva Slovenské národní rady vám tímto dáváme příkaz, abyste odeslali na vlastní účet leteckou cestou do Moskvy do úschovy 21 beden o celkové brutto hmotnosti 1062,255 kg, slovy jeden tisíc šedesát dva kg a 255 g... Tyto drahé kovy vyberte z vlastních zásob a z úschovy Státní mincovny v Kremnici, která si je k vám uložila do depozitu.“ Dokument podepsal tehdejší pověřenec vnitra Slovenské národní rady – dr. Gustav Husák...

Vzácný náklad byl poté naložen do dvoumotorového letounu Douglas (D-47). Letoun odstartoval 14. října 1944. V té době už bylo letiště obklíčeno německými jednotkami. Pilot Vasiljev (později obdržel za tento mistrně zvládnutý let titul Hrdina Sovětského svazu) šťastně překonal frontu a přistál na osvobozeném území. Zlato a stříbro bylo posléze uloženo v moskevské státní bance.

Milan Vároš popisuje ve své knize „Osudy zlatých pokladů“ ještě jednu tak trochu úsměvnou příhodu, která se slovenským zlatem bezprostředně souvisí:

Těsně před německou kapitulací, někdy v březnu pětáctýřicátého roku, se v Slovenské národní bance objevili nejvyšší nacističtí představitelé na Slovensku. V čele se šéfem nacistických vojsk na Slovensku generálem SS Hermannem Höflem a německým velvyslancem v Bratislavě Hansem Eardem Ludinem. Účel návštěvy byl zřejmý – ukrást, co se ještě ukrást dá. Pracovníci banky je přivedli k velké bedně, otevřeli ji a nacisté se nestačili divit. Až jim prý z toho všeho přecházel zrak. V bedně byly zlaté cihly, také ale spousta deviz včetně švýcarských franků... Ideální základ pro život ve sladké emigraci.

Nadšení nacistických pohlavárů neznalo prý mezí. Rychle nechali vzácnou kořist naložit do aut a uháněli co nejrychleji pryč.

Škoda že se už nedozvíme, jak nacisté reagovali, když zjistili, co si vlastně odvezli. I když – oba jmenovaní byli později zadrženi, odsouzeni a 9. 12. 1947 popraveni... Pro vysvětlení – opuncované zlaté cihly, které německé pohlaváry tolik oslnily, nechal ředitel Státní mincovny v Kremnici ing. Eudovít Gavora udělat – z olova! A cihly nechal pak opatrně pozlatit. A co se bankovek týče – všechny

byly falešné. Dnes už není známo, jestli pan inženýr Gavora a jeho spolupracovníci tento svůj husarský kousek náležitě oslavili. V každém případě se jim podařilo dokonale přelstít nejvýše postavené a také nejnebezpečnější nacisty na Slovensku.

Ministr zahraničí a ministr vnitra Slovenského státu dr. Ferdinand Durčanský při projevu v Žilině. Po válce se dostane na listinu válečných zločinců. Přesto však nikdy neskončí před soudem. Díky pomoci některých kruhů ve Vatikánu a také – svého zlata.

Dr. Jozef Kirschbaum, odsouzený po válce v nepřítomnosti k 20letému vězení. Po listopadu 1989 začne znovu navštěvovat Československo. Někteří naši vysocí představitelé mu při první návštěvě zajistí veškerou ochranu. Dr. Kirschbaum zemře v roce 2001.

Při této příležitosti není na škodu vyslovit hypotézu, že mnozí představitelé Slovenského státu měli větší štěstí než oba nacističtí pohlavři a nejrůznějšími cestami si nějaké to zlato (bylo to i zlato ukradené slovenským Židům) včas obstarali.

Zlatými zdroji se už krátce po válce chlubil některým svým soukmenovcům někdejší ministr zahraničí Slovenského státu dr. Ferdinand Durčanský. (Tato informace pochází z Dokumentačního

střediska Simona Wiesenthala ve Vídni – pozn. S. M.) Durčanský, který v prvních poválečných letech žil v Itálii, věnoval značné prostředky na to, aby s pomocí svých domácích spolupracovníků, kteří zůstali na Slovensku, získával informace zejména politického charakteru. Válečný zločinec Ferdinand Durčanský měl však i jiné finanční zdroje než jenom zlato a některé jiné vzácné kovy. Mark Aarons a John Loftus citují ve své knize „Ratlines“ objevený dokument americké zpravodajské služby CIA, podle něhož „Durčanský v žádném případě nepopírá, že slovenská populistická emigrace je podporována Vatikánem a že část finančních prostředků přijímá od církevních hodnostářů, především v Belgii a Argentině“.

Velkým bohatstvím disponoval hned po válce Durčanského souputník, již zmíněný dr. Jozef Kirschbaum. Později oba žili v Kanadě, přednášeli na univerzitách a byli činní v krajanském hnutí. Díky zlatu, které měl k dispozici, se mohl někdejší velvyslanec Slovenského státu Karol Sidor vstěhovat do Spojených států amerických, kde pak prožíval velmi šťastný a bezstarostný život...

Jaký byl závěr válečného příběhu slovenského zlata? Ještě v pětáctýřicátém roce ho Švýcaři věnovali obnovenému Československu. Druhou část slovenského zlatého pokladu vrátili i Sověti. V archivu krennické mincovny je k dispozici dokument z 20. ledna 1947, podle kterého „... ing. Ambróz nám oznámil, že zlato odvezené během povstání do Moskvy se už vrátilo do Prahy. Ukázal nám podepsané hlášení Národní banky v Praze od pana ředitele Brabce, zn. Devčuk/Bk/Črt ze dne 8. 1. 1947, v němž hlásí, že zlato dovezl z Moskvy pan ing. Stupka letadlem. Spisy jsou v Národní bance v Bratislavě...“

Byl to cenný příspěvek nejenom pro Slovensko, ale pro celou obnovenou Československou republiku.

Z POZŮSTALOSTI HUBERTA RIPKY

Využijme znovu pomyslného stroje času, abychom se mohli přenést z válečné a poválečné doby až do roku 2002. Je parné léto a já se ve studovně Státního ústředního archivu v Praze na Chodovci už několikátý den probírám archivem doktora Huberta Ripky.

Kdo byl Hubert Ripka? Vystudovaný historik, později archivář ministerstva národní obrany, redaktor Národního osvobození a Lidových novin, od července 1940 státní tajemník v ministerstvu zahraničí československé exilové vlády ve Velké Británii, od října 1941 státní ministr... Jeden z prvních organizátorů československého zahraničního odboje, muž, který v době Mnichova patřil mezi nejradikálnější odpůrce kapitulace. V Londýně bezezbytku podporoval Benešovu politickou linii... Po osvobození bude až do své další emigrace v osmačtyřicátém roce ministrem zahraničního obchodu.

Archiv, který po tomto neobyčejně činorodém politikovi zůstal, obsahuje, jak ke své radosti zjišťuji, mnoho dokumentů o československém měnovém zlatě.

Ze zmíněných dokumentů je patrné, že Ripka, ale i někteří další exiloví politici chtěli přijít na to, proč a za jakých okolností vydali Britové Německu více než 23 tun našeho zlata. Československé měnové zlato bylo, podle svědectví archivu, předmětem nesčíslného množství jednání, debat, dohadů.

Nejčastěji zde vystupuje jméno – dr. Alfréd Drucker... Byl to člen právní rady československé exilové vlády v Londýně. Později, což potvrzuje i dopis podepsaný přímo dr. Hubertem Ripkou, byl dr. Drucker jmenován právním poradcem československého velvyslanectví a generálního konzulátu a „všech československých ústředních orgánů, pokud jsou nebo budou v Londýně“.

První prosincový den dvačtyřicátého roku informuje Alfréd Drucker Huberta Ripku o svém setkání s dr. J. W. Beyenem, který byl v době, kdy Velká Británie souhlasila s vydáním více než 23 tun československého zlata Německu, prezidentem Banky pro mezinárodní platby. Dr. Drucker uvádí, že hned v úvodu setkání

svému partnerovi sdělil, že se zajímá o osudy československého měnového zlata. „Historie československého zlata mne zajímá zvláště pro mezinárodněprávní závažnost celého případu.“

Dr. Beyen pak Druckerovi dlouze vyprávěl o tom, co v době vydání československého zlata v březnu devětatřicátého roku osobně prožíval. Prý už 18. března v ranních hodinách dostal od Národní banky československé přípis, který podepsali ředitelé této banky František Peroutka a Josef Malík. Podle tohoto přípisu měla Banka pro mezinárodní platby převést 6 milionů ve zlatě na Říšskou banku v Berlíně. Dr. Beyen, jak tvrdil Alfrédu Druckerovi, informoval právního zástupce basilejské banky dr. Weisla. Ptal se ho, jestli je převod takzvaně čistý. Dr. Weisl údajně prezidentu banky řekl, že „neexistují žádné právní důvody, podle kterých by měl dr. Beyen tento příkaz odmítnout“.

Alfréd Drucker Hubertu Ripkovi sděluje, že vzpomínaný dr. Beyen dnes s odstupem doby říká, že právní zástupce dr. Weisl „nejednal správně“. A vzápětí se dr. Druckerovi ospravedlňoval, že on sám byl tehdy údajně zcela bezmocný a proti právnímu závěru nemohl nic dělat. Dr. Drucker ovšem namítá, že mohl, jako nejvyšší šéf banky, předložit záležitost vydání či nevydání československého zlata rozhodčímu soudu. Na to mu ovšem dr. Beyen odpověděl, že Němci by to mohli brát jako záminku. V té době totiž patřili mezi významné klienty této banky a dr. Beyen měl prý strach, že by Německo mohlo banku opustit, což by pak mohlo vést přímo k její likvidaci...

Jak se zdá, právě tohle asi rozhodlo, že československé zlato bylo predisponováno do Německa...

Alfréd Drucker pak argumentoval výroky některých britských politiků, kteří s převodem zlata, když se celá věc provalila v tisku, nesouhlasili a tuto transakci odmítli. Vzpomněl i na představitele francouzské vlády. (Byla už zmínka o tom, že od vydání československého zlata do Německa se distancoval také tehdejší francouzský ministr zahraničí Georges Bonnet.) Dr. Beyen však Alfrédu Druckerovi opakovaně tvrdil, že naopak Francouzi s transakcí souhlasili... Několikrát také zdůrazňoval, že „měl vždycky

Pozůstalost dr. Huberta Ripky se pro mne stala cenným vodítkem při pátrání po osudu našeho měnového zlata.

vřelý vztah k Československu, což prý dokázal tím, že v době, kdy nacistické Německo žádalo Banku pro mezinárodní platby o převedení druhé části československého zlata, uloženého v Bank of England, prý dr. Beyen okamžitě telefonoval do Říšské banky s tím, že tomuto příkazu nevyhoví.

My však již víme, že o vydání druhé části československého zlata se jednalo v době, kdy Velká Británie i Francie po napadení Polska Německem 1. září 1939 byly už ve válce proti Hitlerovi. Víme také, že Britové už v této době měli s československým zlatem své plány...

Podle zprávy Alfréda Druckera tento člen právní rady naší exilové vlády v Londýně předal informaci o svém setkání s dr. Beyenem také československému ministrovi zahraničí Janu Masarykovi.

K další schůzce s dr. Beyenem došlo 5. ledna 1943. Rovněž o tomto setkání informoval Alfréd Drucker Huberta Ripku. Za pozornost stojí, že se této schůzky zúčastnil rovněž Paul Einzig. My o něm víme, že to byl právě on, kdo ve Financial News 18. května 1939 zveřejnil (spolu s ním tak ve stejný den učinil v Daily Telegraph T. B. Martin – pozn. S. M.) to, co mělo zůstat utajeno, informaci o převodu československého zlata do Německa.

Alfréd Drucker už v úvodu debaty připomněl skutečnost – také už o tom byla řeč – že někteří úředníci Národní banky československé informovali příslušné úředníky britského a francouzského zastupitelství v Praze, že jde o vynucený příkaz ředitelů banky a že je třeba zlato Německu nevydávat. Dr. Beyen však namítl, že tito úředníci měli, kromě diplomatů, informovat také vedení Banky pro mezinárodní platby... Jak to ovšem měli udělat v situaci, kdy u nás byl protektorát a basilejská banka neměla u nás žádné zastoupení, to už dr. Beyen neřekl.

Zmíněný dr. Beyen pak znovu hovořil o vlivu německého kapitálu v basilejské bance. Podle jeho informací Banka pro mezinárodní platby „žije zejména zásluhou německého kapitálu, který sem odvádí

(informace z roku 1943 – pozn. S. M.) 9 milionů švýcarských franků ročně“. Dr. Beyen se pak dr. Druckerovi svěřil se svými názory na „finanční imperialismus Spojených států“. V tomto směru se prý shodli s přítomným Paulem Einzigem. Oba se prý obávají „neblahého ovlivnění evropských věcí Američany“. A oba vyslovili obavu, „že po této válce budou (Američané) příliš zasahovat do vnitřních záležitostí evropských“. Paul Einzig pak připomněl některé případy toho, kdy ještě před poskytnutím Lendlease (už jsme se zmínili o tom, že šlo o zbraně, které v roce 1940 nakupovali Britové od Spojených států amerických, mimo jiné zřejmě i za československé zlato) nutili Američané Brity, aby se vzdali nejprve některých svých investic, zvláště v Jižní Americe, a že Lendlease poskytli Američané teprve poté, kdy Britové tyto investice opustili.

Zajímavá je další zpráva Alfréda Druckera z 8. února 1943. Opět se sešel s Paulem Einzigem. Tento novinář, známý svými „neformálními kontakty s osobnostmi i řadovými úředníky ve finančních kruzích Velké Británie, Francie a dalších zemí“ (Vít Smetana, „Británie a československé zlato“), dr. Druckerovi sdělil, že podle svých informací se o rozhovorech o československém měnovém zlatě dozvěděl i další československý exilový ministr – financí – doktor Ladislav K. Feierabend. Podle Einziga se dr. Feierabend chystá pronést na toto téma před některými vlivnými britskými politiky další řeč. Paul Einzig pak na dr. Druckera naléhal, aby někdo dr. Feierabendovi tento úmysl rozmluvil. Prý by to mohlo „poškodit československé zájmy“.

Alfréd Drucker pak přislíbil, že celou „věc bude považovat za diskrétní“.

Jakým způsobem by, probůh, mohl Ladislav K. Feierabend, tento národohospodář, který před lety studoval mimo jiné i v Oxfordu, na začátku protektorátu člen vlády generála Eliáše, muž, kterému se v lednu 1940 podařilo za dobrodružných okolností uprchnout na západ – mohl poškodit československé zájmy? A zrovna tím, že se zeptá na to, jak to bylo s převodem zlata nacistickému Německu, nota bene zlata, které nám právoplatně patřilo? Možná nebyl zájem „dráždit“ mocného spojence. Blížil se konec války, bylo zřejmé, že

[illegible]

tuje cysen dokument, který hovoří o ton
icátého roku se Ladislav K. Feierabend s
rem Bank of England sirem Montaguem. Č
a Financí však tentokrát nezajímal převod
kého Německa, nýbrž se chtěl zeptat na to,
případně ještě učiní, s druhou částí našeh
něch více než 26 tun, které jsme dali Britů
i 1940 a které měly uprostřed války mimo
verner se ošíval, hovořil údajně o vyšší
ém tajemství... Zkrátka a dobře, Ladislav
ze schůzky s nepořízenou. Kdo ví, jestli už v
o část našeho zlatého pokladu zmizela kdesi v

117

Z toho všeho, co už o transferu československého zlata do Německa na jaře 1939 víme, lze usoudit, že přes všechny možné protesty britských politiků či novinářů, kritizující převod československého zlata do Německa, vítězi byli bankéři. Jak ostatně v knize „Tajná válka proti Židům“ napsali John Loftus a Mark Aarons, kteří tuto transakci považovali za klasický případ „morální obojakosti“, bankéři z Bank of England se za „každou cenu chtěli vyhnout opakování debaklu ze začátku třicátých let, kdy evropské centrální banky bojovaly navzájem proti sobě. Mezinárodní bankovní stabilita byla důležitější než pouhé nepříjemnosti války.“

Ladislav K. Feierabend našel, jako jeden z mála našich exilových politiků, odvahu zajímat se veřejně o osudy druhé části československého zlata, uloženého v Bank of England. Zlata, kterého jsme se vzdali v roce 1940 v prospěch britských spojenců.

Tento závěr se zdá být logický. A hlavně pravdivý. Přestože již citovaný současný britský historik Martin D. Brown v roce 2000 napsal, že převedení československého zlata nebylo snad důsledkem nějakých antipatií Britů vůči Čechoslovákům, ale spíš toho, že ve Velké Británii převládlo „upřímné přesvědčení, že neexistuje možnost, jak by britská vláda mohla transferu zlata zabránit“. Jak dále Brown připomíná, Banka pro mezinárodní platby byla koneckonců nepolitická organizace, vytvořená pro to, „aby do její činnosti nemohly zasahovat národní vlády“. To byl podle Browna argument, „který později nespokojeně přijala československá vláda v exilu“.

V té souvislosti se pak společně s Martinem D. Brownem ptáme: „Jestliže Velká Británie tak úzkostlivě dbala na nezávislost Banky pro mezinárodní platby, proč tak úporně půl roku předtím netrvala na nezávislosti Československa...?!“

Rovnám zažloutlé písemnosti, skládám desky, postupně je ukládám do prostorných kartonů, označených jako – Archiv Huberta Ripky.

V duchu se loučím nejenom s dr. Hubertem Ripkou, ale také s důsledným, systematickým a mimořádně v trvalém dr. Alfrédem

Druckerem. Z jeho dopisů a jiných dokumentů bylo možné vyčíst, že šlo o mimořádně pracovitěho člověka, který vždy zdůrazňoval, že cílem jeho snažení je – služba Československu.

Snad tato slova dokreslí i dopis, který dr. Alfréd Drucker napsal 27. září 1944 a poslal československému exilovému ministrovi spravedlnosti dr. Jaroslavu Stránskému:

„Slovutný pane ministře, blíží se konec války a s ním konec státního zřízení v zahraničí a také Právní rady. Nejsem úředníkem a stanu se jejím zrušením zase soukromníkem. Uvažuji pochopitelně o své práci po válce a považuji za svou povinnost oznámit Vám, slovutný pane ministře, že zůstanu po zrušení Právní rady československé vládě k dispozici. Zdůrazňuji ovšem, že za svou činnost v zahraničí si nečiním žádných nároků jakéhokoliv druhu do budoucna, ježto šlo o práci, která v podstatě byla jen pokusem – a jak doufám ne zcela neúspěšným pokusem – o splnění občanské povinnosti. Jde mi jen o to, vyjádřit svou ochotu sloužiti i v míru. Nebudu-li povolán, vrátím se do činnosti, soukromé, jsa přitom přesvědčen, že i v ní budu moci pracovat pro ideály Masarykovy republiky, jejímž jsem odchovancem. Jsem Vám, slovutný pane ministře, hluboce oddaný – Dr. A. Drucker.“

Činnost doktora Druckera dostává zajímavý rozměr ve chvíli, kdy v archivu objevím jeden zajímavý dokument... V srpnu 1939, tedy už po vyhlášení okupace, odjeli do Londýna český přednosta kontrolního oddělení devizového odboru naší banky Jan Sommer, kterého doprovázeli vládní rada říšského ministerstva hospodářství L. Turovski a vedoucí devizového oddělení naší banky dr. Herbert Krause. Válka už byla na spadnutí a nacisté potřebovali zajistit naše zablokované devizy za vyvezené zboží. Jak jednání dopadlo, není z dokumentu patrné, ale dozvíme se tu, že zmíněná delegace se ve Velké Británii setkala s podporou některých československých emigrantů, kteří byli údajně už předem vytypovaní německým velvyslanectvím v Londýně. Mezi jmény „vytypovaných“ figuruje i jméno – dr. Alfréda Druckera. Tito emigranti prý poskytli cenné informace „o osobách, s nimiž mělo být o devizových záležitostech jednáno“. Podle dokumentu Drucker naopak požadoval „jako

protislužbu možnost vystěhování jeho rodičů a jeho manželky z protektorátu do zahraničí, což mu bylo přislíbeno“.

Těžko lze z tohoto dokumentu usoudit, do jaké míry šlo ze strany dr. Druckera o nějakou spolupráci s protektorátními úřady či o jeho vydírání nebo dokonce o zpravodajskou hru. V každém případě to byl právě on, kdo získal pro naše exilové představitele nejvíce věrohodných informací o osudech čs. měnového zlata. A jeho zásluhy jsou nezpochybnitelné.

K osobě dr. Alfréda Druckera zbývá ještě dodat, že po návratu do Československa v pětáctýřicátém roce působil jako advokát a byl aktivním členem tehdejší národně socialistické strany. Protože měl dobré informace, včas vytyšil, co se v Československu bude záhy odehrávat, a ještě několik měsíců před únorovými událostmi vycestoval znovu do Velké Británie. V Londýně si otevřel advokátní kancelář...

Eldariel - Czech elves
database

ZLATÝ DŮL

S blížícím se koncem války si čím dál více nacistů uvědomovalo, že už je jen otázkou velmi krátké doby, kdy bude Adolf Hitler definitivně poražen. Pro nacistické obchodníky a bankéře byl rozhodujícím zlomem – Stalingrad. Porážka nacistických vojsk ve stalingradském kotli počátkem třiačtyřicátého roku způsobila, že začali plánovat, jak dostat své majetky z Německa, případně jak to udělat, aby jim bohatství zůstalo i po skončení války.

Všeobecně se dnes ví, že už v této době Perónová vláda v Argentině začala s otevřenou náručí přijímat nacistický kapitál, který se měl stát zárukou poválečné prosperity Argentiny. Ale nebyla to zdaleka jenom Argentina...

Podle Jamese Poola („Tajní spojenci Adolfa Hitlera 1933-1945“), „v lednu 1945 hodilo Hitlera přes palubu 90 procent německých průmyslníků a všichni se jenom modlili, aby válka už rychle skončila. Jejich cílem bylo vydat spojencům německý průmysl v co možná funkčním stavu, aby si ujistili zisky ze svého majetku i po válce...“

Dne 12. ledna 1945 Rudá armáda zahajuje rozsáhlou ofenzivu. Sověti procházejí Polskem a částí Maďarska. Ve Slezsku vstupují na německou půdu. Dne 13. dubna je dobyt Vídeň.

Britové s Američany překračují v březnu Rýn, postupují velmi rychle a obsazují jedno německé město za druhým.

Dne 16. dubna překonávají Sověti Odru. Začíná útok na Berlín. Odpoledne 22. dubna vychází Adolf Hitler na chvíli ze svého bunkru, aby dekoroval jednotku mladičských příslušníků Hitlerjugend, fanaticky bojujících za svého Führera. Potom sestoupí opět dolů a odtud už putuje – po sebevraždě 30. dubna – rovnou do pekla.

Dne 7. května 1945 podepisuje generál Alfred Jodl – za přítomnosti zástupců Velké Británie, Francie, SSSR a USA – bezpodmínečnou kapitulaci.

Ale ještě předtím – v dubnu 1945 – se u příslušníků 3. americké armády generála George Pattona objevují tři bývalí vězni. Dva

Rusové a jeden Francouz. Vyhublí muži, kterým se podařilo uprchnout z pochodu smrti, sdělují americkým vojákům neuvěřitelnou zprávu. V nedalekých dolech je ukrytý nacistický zlatý poklad.

Generál Patton této zprávě zpočátku vůbec nevěřil. Nakonec ale Američané objevili v nedalekých solných dolech Merkes, v šachtě Kaiserode, zlato nedozírné ceny. Osmnáctikilové zlaté cihly, bedny plné zlatých a stříbrných cigaretových pouzder, nejrůznější šperky, klenoty, diamanty a vzácné mince – byly ukryty 800 metrů pod povrchem země.

Podle toho, co generál George Patton zaznamenal, vojáci za doprovodu geologů a také dvou někdejších ředitelů Říšské banky, které vzpomínání vězni identifikovali, objevili v podzemí mimo jiné „4500 zlatých cihel v ceně asi 57 milionů 600 tisíc dolarů“. O pár dní později byla už cena odhadnuta na 250 milionů dolarů...

V době, kdy stále ještě zuří válka a pokračuje rozhodující bitva o Berlín, spojenci převážejí zlato do Frankfurtu nad Mohanem.

Dodejme ještě, že Američané mezi ukořistěným zlatem objevili také pytle opatřené vlaječkami a pečeti Národní banky československé v Praze. Spojenci tedy našli také část československého zlata, které nacisté odvezli v průběhu okupace.

Kromě toho tu ještě byly celé pytle zlatých plomb, vytlučených ze zubů usmrcených Židů...

V archivu vzpomínaného dr. Huberta Ripky existuje kopie dopisu, kterou dr. Ripka, už jako československý ministr zahraničního obchodu, zaslal do Velké Británie. Dopis má datum 28. dubna 1945, což znamená, že to bylo v době, kdy československá vláda sídlila už v Košicích. Dr. Ripka žádá britskou vládu o to, aby, „až spojenci objeví zlato, které nám nacisté odcizili, neopomněli naše oprávněné nároky... československá vláda si činí i za Národní banku československou nároky na zlato, které bylo nebo bude ukořistěno spojeneckým vojskem, a to z toho titulu, že Němci část zásoby měnového data Národní banky čsl. násilně odvezli z tresorů Národní banky čsl. a část zlata byla Národní banka čsl. nucena převést jednak do depositu u Říšské banky v Berlíně, jednak odvést jako podíl na

zlatém krytí za obíhající bankovky v pohraničním území.“

Z bojů o Stalingrad... Totální porážka německých vojsk dovršená 2. února 1943 bude znamenat začátek konce hitlerovského Německa.

Na první pohled by se mohlo zdát, že Hubert Ripka neměl o nálezu Američanů v Merkesu ani tušení, ale nebylo tomu tak. Potvrzuje to například bývalý československý ministr zahraničí Bohuslav Chňoupek v knize „Memoáry in claris“, kde uvádí, že už v dubnu 1945 spatřili objevené zlato členové československé reparační komise a zástupci Národní banky. Čechoslováci, podle těchto údajů, odjížděli prý zklamáni. K velké lítosti zjistili, že „z obrovského množství drahých kovů nám patří pouze 3758,88 kilogramu zlatých mincí.

Podle poválečných údajů objevili v závěru války a krátce po ní naši západní spojenci v Německu – a také v několika neutrálních zemích – 277 tun zlata. Jejich tehdejší hodnota se pohybovala okolo 772 milionů (tento údaj byl vyčíslen ve zlatých markách). Odhadovalo se však, že to byla pouhá polovina z toho, co nacisté stihli v průběhu války nakrást – zejména v okupovaných zemích.

Guinnessova kniha rekordů uvádí ztracený zlatý poklad Říšské banky jako největší nevyřešenou bankovní loupež v dějinách. Podle britských publicistů Iana Sayera a Douglase Bottinga, autorů knihy

„Nazi Gold“, končí stopa tohoto zlata kdesi na německo-rakouské hranici, blízko Garmisch-Partenkirchenu.

Ovšem John Loftus a Mark Aarons, když psali knihu „Tajná válka proti Židům“, došli při svém pátrání k závěru jinému.

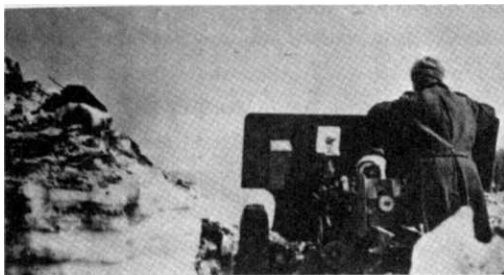
Podle důvěrné informace penzionovaného poručíka armády Spojených států amerických a někdejšího speciálního agenta CIC (americká tajná služba, předchůdkyně CIA – pozn. S. M.) byla většina pokladu přepravena na velmi krátkou vzdálenost přes Rakousko a Brennerským průsmykem do Itálie. Šlo, podle zmíněných autorů, o „německo-vatikánské spojení“.

Vzpomínáte si na slovenské válečné zločince Jozefa Kirschbauma a Ferdinanda Durčanského? Ci na někdejšího velvyslance Slovenského státu Karola Sidora, který v době války působil ve Vatikánu? Už jsme se o nich zmínili v kapitole o slovenském zlatém pokladu. Všichni se dostali, za přispění Vatikánu, a hlavně ukradeného zlata, do bezpečného zámorí.

Ví se také, že s přispěním některých vatikánských kruhů se do Argentiny přepravil architekt „konečného řešení“ Adolf Eichmann... A mnozí další.

Odhaduje se, že bezprostředně po skončení války se do Latinské Ameriky dostalo na 30 000 nacistických uprchlíků. Mnohým z nich pomohlo právě uloupené zlato a jiné cenné předměty.

John Loftus a Mark Aarons („Ratlines“) jdou ve svém pátrání ještě dále – ve své knize tvrdí, že právě z Argentiny, která zbohatla díky nacistickému zlatu, proudila později „finanční injekce zpět do západního Německa na podporu velkého hospodářského zázraku v letech 1948-1951“. Ale to už se dostáváme k jiné kapitole. Kapitole neméně zajímavé, která by pojednávala o tom, kdo nacisty po válce kryl a hlavně – proč je kryl... (O částečnou odpověď na tyto otázky

V zimě, na přelomu let 1944–1945 už bylo zřejmé, že konečná porážka Německa je už jen otázkou času.

jsem se pokusil v knize „Nacisté pod ochranou aneb Kdo vlastně prohrál válku?“, která vyšla v roce 2001 – pozn. S. M.)

Velitelské osobnosti západní fronty. Zprava britský generál (později bude polním maršálem) Bernard Law Montgomery, velitel 8. armády, vedle něho velitel 12. skupiny armád, generál Omar Nelson Bradley a velitel americké 3. armády George S. Patton... Shodou okolností a náhdy to budou právě vojáci generála Pattona, kteří objeví v dubnu 1945 zlatý poklad, který nacisté ukořistili v okupované Evropě včetně naší země. A synovec generála Montgomeryho Alan bude pro změnu za několik desetiletí jednat s československými představiteli o vrácení našeho zlata.

Nacistické zlato však zřejmě opouštělo Evropu i jinými cestami. Aragonský novinář Ramon J. Campo se v knize „El Oro de Canfranc“ (Canfrancské zlato) pokusil vysvětlit záhadu, která už řadu let obestírá nádraží Canfranc Estacion, ležící u jižních hranic Francie se Španělskem. Podle autorova tvrzení tudy nacisté ještě v době války přepravovali zlato uložené ve Švýcarsku. Zlato putovalo do Španělska a odtud ještě dále, třeba i do Latinské Ameriky. Ramon J. Campo objevil dokumenty, podle kterých v období od 16. června 1942 do 27. prosince 1943 prošlo Canfrancem 86,6 tuny zlata. Z

tohoto množství 74,5 tuny zlata putovalo do Salazarova fašistického Portugalska a pak ještě dále...

A když už byla řeč o Švýcarsku. Tady sídlila nejenom Banka pro mezinárodní platby, která na jaře 1939 vydala československé zlato Říšské bance, ale sem nacisté soustřeďovali největší množství zlata, které pak, když to bylo pro ně výhodné a nutné, deponovali dále. Díky zlatu, uloženému v neutrálním Švýcarsku, si mohli dovolit vést tak dlouho válku na několika frontách.

Tyto informace byly donedávna utajovány. Nikdo nechtěl slyšet o tom, že by úctyhodné a neutrální Švýcarsko podporovalo jakýmkoliv způsobem Adolfa Hitlera.

Roku 1997 musela mluvčí Švýcarského sdružení bankéřů (Schweizerische Bankiervereinigung) Silvia Matileová přiznat, že „mezi roky 1939 až 1945“... koupili německé zlato za 415 milionů dolarů. Tuto částku, podle paní mluvčí, však prý Švýcaři chtěli po válce spojencům vrátit. Avšak ve Washingtonské dohodě z 25. května 1946 se Švýcaři pouze zavázali, že vrátí 60 milionů dolarů ve zlatě – „jako dobrovolný příspěvek k obnově Evropy“. Jako na oplátku se spojenci zrekli dalších nároků vůči švýcarské vládě, včetně Švýcarské národní banky – v souvislosti s nákupy zlata během války s Německem.

V každém případě je dnes jasné, že neutrální Švýcarsko sloužilo nacistickému Německu i jako srovnárna zlata za devizy...

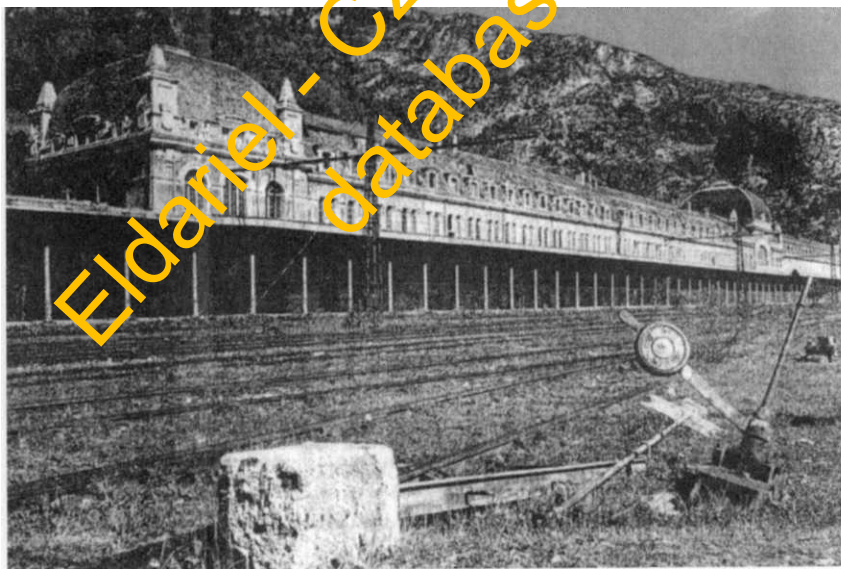
Když se znovu vrátíme ke konferenci Fenomén holocaust, která se uskutečnila v říjnu devětašedesátého roku v České republice, můžeme opět vzpomenout na příspěvek historičky Jaroslavy Milotové, která ve svém vystoupení uvedla také, že „největší množství šperků, drahých kamenů a diamantů pocházejících ze židovského majetku bylo v letech 1940 až 1942 prodáváno do Švýcarska. V roce 1941 se do těchto obchodů přímo zapojily i tamní klenotnické firmy...“

Podobně v době války postupovali například Švédové. V roce 1997 zveřejnila vyšetřovací bankovní komise Sveriges Riksbank – Švédské národní banky, že tato banka nakoupila za druhé světové války od hitlerovského Německa 59,7 tuny zlata. Tyto nákupy

schválila tehdejší švédská vláda – údajně proto, že ji zástupci Říšské banky ujistili, že nejde v žádném případě o zlato uloupené nacisty.

„Krysími stezkami“, s pomocí některých představitelů Vatikánu a Mezinárodního červeného kříže, se podařilo z Evropy uprchnout válečnému zločinci Adolfu Eichmannovi. Žil pak, než ho objevili příslušníci izraelského Mossadu, jako úctyhodný občan Argentiny, té Argentiny, která prosperovala z nacisty ukradeného zlata.

Nádraží Fantom (Canfranc Estacion). V období od 16. června 1942 do 27. prosince 1943 mělo tudy projet téměř 90 tun nacistického zlata.

Později Švédové – na základě poválečné dohody se spojenci – vrátili Nizozemsku 17,9 tuny ukradeného zlata a Belgii 7,2 tuny zlata...

Dlouho se rovněž nevědělo, že velká část zlata, které nacisté uloupili na okupovaných územích, byla na světové trhy prodávána přes Istanbul.

V roce 2002 dospěli američtí a němečtí bankovní experti k závěru, že tehdejší německý velvyslanec v Turecku Franz von Papen ukryl v Turecku velké množství zlata a jiných cenností. Odhaduje se, že majetek přepravený z Německa do Turecka dosahoval hodnoty 67 milionů dolarů. Spojené státy americké zveřejnily už krátce po válce, že do Turecka byly zaslány tři tuny zlata, které nacisté uloupili v okupovaných evropských zemích. Představitelé Turecka to později opravdu potvrdili – s vysvětlením, že „nevěděli, že to je zlato kradené“.

V roce 1947 spojenci Turecko vyzvali, aby zlato vrátilo. Odpověď byla velmi stručná: Turecko tak učiní jen v případě, že Německo přistoupí na turecký požadavek kompenzace dluhů...

Jak je patrné, se zlatem se různě „šachovalo“ už v prvních týdnech a měsících míru.

Mnohé části Evropy ovládl poválečný chaos. Ekonomika řady zemí byla v troskách. Na jedné straně byly statisíce zbídačelých lidí, kteří si jen tak tak zachránili holé životy, a na straně druhé byli – třeba i ti, kteří přemýšleli, jak se, s přispěním poválečných zmatků, co nejvíce obohatit.

A to se týkalo také osvobozeného Československa.

RUSOVÉ PŘICHÁZEJÍ

V době, kdy německý generál Alfred Jodl podepisoval v Remeši bezpodmínečnou kapitulaci německých vojsk, v Praze už třetí den pokračovalo povstání. Zdejší německé velení si velmi dobře uvědomovalo význam Prahy jako hlavního města i jako komunikačního uzlu. Je tedy jasné, že nacisté chtěli povstání za každou cenu potlačit.

Prudké boje zuřily zejména v budově a okolí českého rozhlasu, také třeba na Wilsonově nádraží, v sokolovně v Riegrových sadech či u školy Na Smetance...

Právě 7. května, kdy situace povstalců byla kritická, zasahují po boku Pražanů vlasovci – původně zajatí rudoarmějci, které bývalý sovětský velitel, rovněž zajatec, generál Vlasov, získal pro spolupráci s Němci a pro boje proti sovětské armádě. Právě tento fakt vedl k tomu, že se velitelé vlasovců nedohodili s představiteli České národní rady, mezi které patřili především profesor Albert Pražák a jeden z pozdějších mužů ledna 1968 – Josef Smrkevský. Poté začali vlasovci ustupovat z Prahy na západ.

O den později podepisuje generál Rudolf Toussaint protokol o kapitulaci. Podle této dohody měly být zastaveny boje – s tím, že němečtí vojáci dostanou šanci volně projít na západ, k Američanům, kterým se chtěli vzdát do zajetí.

Boje v Praze však pokračovaly i po podpisu kapitulace. Stále ještě umírali lidé. Časně ráno, 9. května 1945, dorazily do Prahy jednotky Rudé armády. Sovětské jednotky musely během dvou dnů, podle vzpomínek maršála A. A. Grečka, urazit 180-200 kilometrů.

Je pravdou, že v té době stáli už v západních Čechách Američané. V době vypuknutí povstání byli příslušníci 3. americké armády generála George S. Pattona, kteří také, jak už víme, objevili před několika týdny v německých solných dolech zlatou kořist nacistů, pouze několik málo desítek kilometrů od Prahy. Zachovala se Pattonova depeše, kterou odeslal právě 5. května svému nadřízenému, veliteli 12. skupiny armád generálu Omaru Bradleymu:

„Půjdu až k Vltavě. Vyřídím Rusům, že se hodlám zastavit až tam.“

V této souvislosti se opět setkáme se jménem dr. Huberta Ripky. Byl to on, kdo prostřednictvím rychlé depeše naléhal na vrchního velitele spojeneckých armád generála Dwighta D. Eisenhowera, aby Američané vstoupili do hlavního města

někdejšího Československa a zabránili tak dalšímu krveprolití. S Eisenhowerem jednal také velitel našeho letectva na západě generál Karel Janoušek: českoslovenští letci byli připraveni letět Praze na pomoc.

Ovšem Sověti i západní spojenci měli už v té době dohodnutou demarkační linii. A tu nesměla žádná ze stran překročit. Eisenhower, podle svých poválečných vzpomínek, navrhl přece jen náčelníkovi generálního štábu sovětské armády generálu Alexeji Antonovovi, aby americká 3. armáda postoupila alespoň do západních předměstí Prahy. Sovětský generál prý tento plán zavrhl a přesvědčoval Eisenhowera, aby „se spojeneckými armádami v Československu nepostupoval na východ od původně stanovené linie“, protože by, jak uvedl, „mohlo dojít k záměně vojsk“.

Eisenhower tedy nařizuje Bradleymu, aby okamžitě sdělil Pattonovi, že nesmí za žádných okolností překročit linii Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice. Nesmí proniknout do větší hloubky než osm kilometrů severovýchodně od Plzně. „Ike si na konci nepřeje žádné mezinárodní komplikace,“ pověděl Bradley Pattonovi.

Patton je zklamán. A svým zklamáním se tentokrát netají ani před svými muži...

Poslední fáze druhé světové války v Protektorátu Čechy a Morava. Prázdné stavějí barikády.

Dne 9. května 1945 slaví Praha a s ní celá země konečně mír. Ještě v posledních hodinách pražské operace padly při boji s německými vojsky stovky povstalců a zejména rudoarmějců.

Válka v Evropě však ještě nekončí. U Čimelic se soustředila stasisíková jednotka německých vojáků, kteří se odpojili od svého velitele maršála Ferdinanda Schörnera. Vojákům, kteří se ocitli u

Boje v Praze pokračovaly i po podpisu kapitulace německých vojsk 8. května 1945.

Čimelic, velí generálporučík hrabě Karl-Friedrich von Pückler; vzdává se až v noci z 11. na 12. května 1945... Válka v Evropě definitivně skončila.

A zatímco Pražané prožívají první mírové okamžiky, mezi sovětskými rudoarmějci je už v plné práci úzce specializovaná skupina několika lidí. Jsou to pracovníci sovětské státní banky (Gosbank) a rovněž příslušníci kořistního oddělení Rudé armády – CGV (Centralnaja grupa vojsk).

Podle publikace „Židovské zlato, ostatní drahé kovy, drahé kameny

a předměty z nich v českých zemích 1939-1945“ tito lidé „měli v průběhu osvobozovacích akcí dbát na zabezpečení trofejního bankovního majetku ve prospěch vítěze“. Jejich činnost prý byla „hojná, nicméně centrálně nekoordinovaná a předpisy detailně neupravená, tedy i nesoustavná, v každém jednotlivém případě odlišná, administrativně zcela nedostatečná a zejména v mnoha

ohledech zcela nekvalifikovaná“.

Sovětské specialisty začali pátrat po kořisti také v bankách, zejména v pobočkách bank německých. Už v květnových dnech obsadili sovětské osvoboditelé centrály německých peněžních ústavů: Böhmische Escompte Bank, Böhmische Union-Bank, Kreditanstalt der Deutschen. A rovněž také Národní banku pro Čechy a Moravu.

Českoslovenští a sovětské zástupci uzavřeli mezivládní dohodu, někdy se jí říká – Trofejní smlouva, o způsobu použití válečné kořisti na československém území. Podle této dohody byl německý majetek definován jako „majetek, který byl Němci vybudován na československém území v průběhu války nebo byl na něj v průběhu války dovezen“.

Jak smlouva vysloveně deklarovala, za německý majetek nebyl považován předválečný majetek československých občanů německé národnosti. Sovětská strana měla omezit své kořistní nároky pouze na podniky a majetek, „které mají podstatně důležitý vojenský význam“ a mohly být využity v dalších vojenských operacích... Jak však dochované dokumenty prokazují, sovětská strana tuto dohodu, tak jak byla koncipována v plném znění, často porušovala.

Stále častěji se objevovaly problémy v komunikaci mezi našimi a sovětskými zástupci; pramenily hlavně z toho, že členové sovětských kořistních oddílů nebyli o zmíněné vládní dohodě dost dobře informováni.

Snahou po zklidnění vztahů bylo rozhodnutí, na jehož základě zástupci československého ministerstva financí a zástupci Rudé armády společně otevírají trezor Národní banky československé. Stane se tak 2. listopadu 1945. O den později je, opět společně, otevřen trezor v Böhmische Union-Bank.

Objevuje se však

Generál George S. Patton, který jde v čele svého doprovodu, zdraví obyvatele Strakonice.

problém: sovětští důstojníci začnou dávat na všechny německé a sporné sejfy pečeti. Důvod je zřejmý – chtějí tuto kořist, jak otevřeně říkají, připravit k transportu do Sovětského svazu.

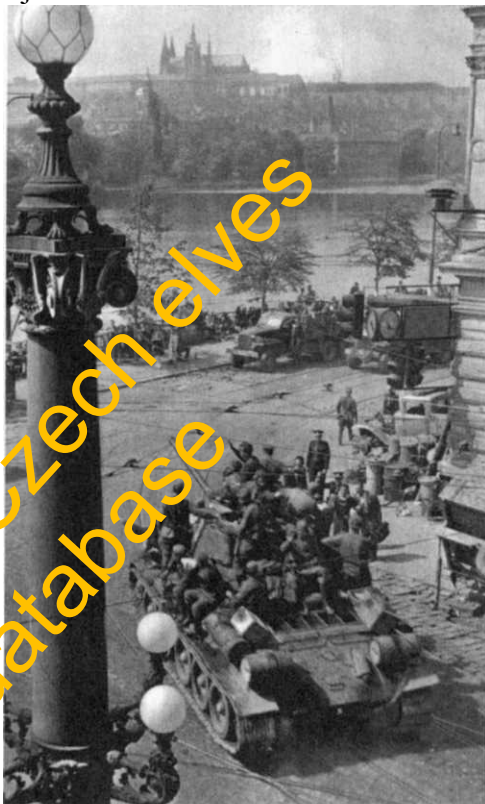
Dne 12. listopadu 1945 pak Sověti otevírají trezor v Böhmische Escompte Bank a o tři dny později v Kreditanstalt der Deutschen.

V ohrožení se ocitá židovské zlato. Ta část zlata, odebraného Židům, kterou nestačili nacisté z protektorátu odvézt.

Autoři zmíněné publikace dospěli po několikaletém pátrání k závěru, že „součet odebraného zlata prokazatelně odebraného židovským subjektům činil 614,62 kilogramu“. Tato suma však představuje, podle názoru historiků, pouhou spodní hranici. Zejména proto, že se vůbec nedochovaly údaje o přímých prodejkách zlata ze strany společnosti Hadega společnosti, která se židovským zlatem a dalšími cennostmi včetně stříbra a drahokamů obchodovala...

Proti akcím příslušníků sovětských kořistních oddílů československá strana ostře protestuje. Následují horečná jednání mezi ministry zahraničí Janem Masarykem a Valerijem Zorinem.

Českoslovenští představitelé několikrát zdůrazňují, že jde o židovský majetek. A na tento majetek, objevený v trezorech, se tedy

Časně ráno 9. května 1945 dorazily do Prahy jednotky Rudé armády. Vzápětí se v Praze objevují také příslušníci kořistního oddělení Rudé armády – CGV (Centralnaja grupa vojsk).

žádné kořistní nároky nevztahují. Vždyť se jedná o věci, patřící kdysi obětem politické a rasové perzekuce.

Nicméně podle dobových údajů tu bylo více než 800 kufrů, definovaných jako „sporný majetek“. Obsah těchto kufrů pocházel jednak z Böhmische Escompte Bank a z Böhmische Union-Bank. Rovněž z depozita majetkového úřadu, resp. vystěhovaleckého fondu.

Sovětská strana opakovaně zdůrazňovala, že Československá republika neprokázala, že zlato je původu českého a říšské marky vzešly z výměny za české koruny. Ze svého tvrzení neustoupila ani poté, kdy českoslovenští úředníci předali svým sovětským partnerům potřebné doklady...

Nakonec se obě strany dohodnou na tom, že společně prověří obsah kufrů, přichystaných k odvozu do Sovětského svazu. Šlo zejména o nejtěžší zavazadla. Podle dochovaných dokumentů byly v kufrech často „jen šaty, prádlo, bezcenné obrazy“. Ovšem podle publikace o židovském zlatě zůstala neotevřena většina lehčích kufrů, označovaných jako „letecké“. Při otvírání kufrů docházelo k vypjatým situacím. To když třeba sovětský představitel major Gimmelfarb „odmítal odvážené kufrы otvírat a československé Němce považoval za říšské státní příslušníky“. Posléze však sovětský major přece jen některé kufrы otevřel.

Sověti posléze uvolnili všechny židovské kufrы, balíčky a bedny, pokud zněly na jméno.

Ještě předtím sovětsští představitelé vyjmuli ze 417 kilogramů požadovaného zlata – 20 kilogramů, to když uvolnili kolekci historických zlatých mincí.

Podle konečné zprávy bylo z 549 položek uvolněno ze Sovětského svazu „220 položek, což naši tehdejší představitelé považovali za úspěch“. Zachránit se podařilo například také pět kufrů firmy Micke „s drahými stříbrnými kusy“.

Současně bylo připraveno k převozu i zlato z Národní banky.

Sověti nám ještě slíbili, že pokud se prý objeví v kufrech, které si Rudá armáda odváží, nějaký předmět „mající vztah k Československé republice, bude vrácen“. Později nám pouze sdělili,

že v kufrech odvezených z pražských bank „nebyly ztraceny univerzitní insignie ani jiné historické předměty“.

Podle závěrů expertního týmu (tvořili ho Jaroslava Milotová, Jan Kuklík, Drahomír Jančík, Eduard Kubů, Jiří Šouša a Jiří Novotný), který se zabýval osudy židovského zlata, odvezli od nás Sověti téměř 400 kilogramů zlata – jako válečnou kořist. Jak historikové uvedli: „Československá republika ho (zlato) jako židovské nikdy vysloveně neoznačila a z politických důvodů na ně neuplatnila nárok. Celá kauza se stala předmětem utajení.“

Dodejme ale, že „předmětem utajení“ se pro širokou veřejnost staly nejenom osudy téměř 400 kilogramů zlata, odvezeného do Sovětského svazu, ale také osudy zhruba 50 tun zlata, které jsme před válkou uložili do bankovních sejfů našich západních spojenců, abychom posléze o většinu tohoto zlata za ne dost dobře vyjasněných okolností přišli.

Chování příslušníků sovětských kořistních oddílů v pražských bankách se často setkávalo se značnou kritikou odpovědných československých úředníků. Kvůli tomu absolvoval náš ministr zahraničí Jan Masaryk řadu jednání – ať už osobně nebo po telefonu.

O problémech týkajících se sovětské válečné kořisti jednal se sovětským ministrem zahraničí Valerijem Zorinem například také československý ministr zahraničního obchodu Hubert Ripka.

VÍTĚZOVÉ A PORAŽENÍ

Udělejme si teď malou rekapitulaci. V době před Mnichovem měla naše země v různých sejfech, ať už doma nebo v zahraničí, uloženo více než 90 tun měnového zlata. 14 tun jsme ztratili po záboru pohraničí.

Dalších více než 6 tun odvezli nacisté – po příchodu do Prahy v roce 1939 a 1940... včetně velmi vzácné numismatické sbírky zlatých mincí.

Přes 23 tun vydali Britové z basilejské Banky pro mezinárodní platby.

A připočteme ještě více než 26 tun, které jsme dali Britům k dispozici v roce 1940 – aby za toto zlato mohli koupit strategické suroviny, také zbraně.

Dalších 15 tun zlata využili nacisté pro obchodování, které se dělo sice jménem Národní banky, ale jak už bylo řečeno, tato banka neměla v podstatě žádné pravomoci a byla zcela podřízena Říšské bance.

Nějaké zlato nám ještě zbylo v některých zahraničních sejfech. A zmínit se musíme i o odcizeném zlatu z brněnské Zbrojovky a plzeňské Škodovky (více než 1 tuna).

V polovině šestačtyřicátého roku připravil poválečný ředitel naší Národní banky JUDr. Leopold Chmela studii, ve které se pokusil vyčíslit hospodářské ztráty Československa v průběhu německé okupace. Odhadl, že výše měnových ztrát představovala 135,5 miliardy korun a ztráty státních financí – 96,8 miliardy korun. Pokud šlo o peněžnictví, doktor Chmela uváděl ztrátu ve výši 64,9 miliardy korun. Průmysl – 38,4 miliardy korun. Zemědělství – 44,5 miliardy korun. Doprava – 46,2 miliardy korun.

Ztrátu židovského majetku odhadl dr. Chmela na 30 miliard korun.

Celkovou ztrátu naší země vyčíslil na 456,3 miliardy korun (L. Chmela – Hospodářská okupace Československa).

Později měl však k dispozici více podkladů, podle nichž odhadl celkovou škodu způsobenou německou okupací na více než 324 miliardy korun. Jenomže když k tomuhle všemu připočítal ještě

škody, které utrpěly státní podniky, Národní banka československá, armáda – dospěl k astronomické částce – 612 miliardám korun.

Dr. Chmela a s ním další hospodářští odborníci počítali ještě dále. Do úvahy vzali měnovou reformu, změnu kupní síly koruny – to všechno včetně dalších ekonomických zrát. K věcným škodám připočítali ještě „škody a ztráty osobní... Podle provedeného šetření počet osob, které přišly o život během okupace, nebo jejichž zdraví bylo tak těžce poškozeno, že pracovní schopnost byla natolik snížena, že jsou odkázáni na veřejnou péči, je 212 tisíc osob. (V pozdějších letech se však ukázalo, že tyto lidské ztráty byly ještě o několik desítek tisíc vyšší – pozn. S. M.) Na veřejnou podporu po osobách, které přišly za války o život nebo jsou trvale invalidní, připadá 170 tisíc osob.“

A dr. Chmela pak závěrem konstatuje:

„Shrme-li tedy věcné i osobní škody způsobené německou okupací Československu v hodnotě dnešní koruny československé, dojdeme k závratné cifře... 1 bilionu 351 miliardy 300 milionů korun čs., čili v číslici... 1 351 300 000 000 Kčs.

Tato částka by stačila ku krytí skoro dvaceti let celostátních výdajů rozpočtového rozpětí poválečné výstavby, aniž by byl ministr financí nucen vybírat jakékoliv daně.“

Bylo už řečeno, že nacisté nám v průběhu okupace uloupili celkem 42 tun (některé prameny hovoří o 44 tunách) měnového zlata.

Snahou hospodářských představitelů obnoveného státu bylo – získat co nejvíce zlatých rezerv zpátky do našich sejfů.

Své naděje tehdy upírali k nálezu spojeneckých vojsk ve vzpomíněném solném dole. To i přesto, jak už jsme ostatně uvedli, že při první obhlídce byli naši odborníci zklamáni, čekali, že československého zlata bude mezi dalšími objevenými zlatými rezervami pocházejícími z dalších okupovaných míst Evropy – přece jenom více...

Dne 31. 7. 1945 zveřejňuje armádní list „The Stars and Stripes“ článek plukovníka Bernarda Bernsteina – ředitele finanční sekce americké armády v Evropě. Bernstein se zde znovu vrací k okolnostem objevení zlata v německém solném dole. Bernstein

vyslovuje hypotézu, že toto zlato bude pravděpodobně „použito k účelům reparací a restitucí“.

Hned poté cestují do Německa pracovníci Národní banky československé – Josef Jenček a ing. Rudolf Kroc.

Oba úředníci odjíždějí už šest dnů po otištění Bernsteinova článku. Podle pracovní zprávy, kterou po návratu sepsali, jednali nejprve se samotným Bernsteinem a poté odjedli do Frankfurtu nad Mohanem, kde bylo objevené zlato uloženo. V doprovodu příslušného amerického úředníka vstoupili do oddělení sklepního trezoru bývalé Říšské banky. Spatřili tu na vlastní oči zlato, stříbro, platinu, korunovační klenoty, odcizené Němci v okupovaných zemích“. Jak oba českoslovenští úředníci uváděli, měli rovněž možnost přesvědčit se o tom, „s jakou naprostou přesností se provádí identifikace každého jednotlivého slitku zlata, jakož i zlatých mincí“.

Josef Jenček a ing. Rudolf Kroc měli také možnost nahlédnout do knih Říšské banky. Hovořili rovněž s německým zajatcem Thomasem, bývalým vedoucím úředníkem hlavní pokladny této banky.

Návrat československých vojáků z Velké Británie. Kdo mohl tušit, že jednou budeme muset za jejich hrdinství platit...

Poté se oba úředníci vrátili zpátky do Prahy – pro další instrukce. O týden později, co se vrátili ze své první „průzkumné“ mise, odjíždějí do Německa znovu. Tentokrát je doprovází ještě kontrolor Václav Pokorný a ředitel dr. Kopfstein.

Čechoslováci připravili pro své západní spojence „Zprávu o zlatě Národní banky československé“. Uvedli tu i seznam zlatých slitků, převedených na Říšskou banku počátkem března devětatřicátého roku Bankou pro mezinárodní platby v Basileji. Také seznam 81 slitků zlata ze Škodovky a Zbrojovky – nuceně převedených na Říšskou banku. Ve zprávě se dále uvádí, že ze ztrát, které Československo utrpělo Němci vynucenými převody měnového zlata Národní banky československé, tvoří největší položku zlato, které Národní banka československá byla nucena deponovati u Říšské banky v Berlíně“.

A znovu se tu popisuje nešťastný převod našeho zlata, uloženého ve Velké Británii – nacistickému Německu:

„Šlo přitom o příkaz, jež si Němci vypatili na Národní bance Československé, ježto nebylo v československém zájmu, aby podstatná část měnového zlata byla uložena u Říšské banky. Proto bylo úředníky Národní banky československé soukromou cestou informováno tehdy ještě v Praze existující britské velvyslanectví, aby provedení příkazu bylo v Londýně zmařeno. Ač směrodatná místa v Londýně věděla o pravém stavu věci – jak přiznal sám kancléř Pokladu v debatě v britské Dolní sněmovně – byl příkaz proveden. Banka pro mezinárodní platby potvrdila provedení příkazu dopisem ze dne 24. března 1939 Č. 913162.“

Dne 9. listopadu 1945 začíná v Paříži, za účasti 18 zemí vítězné protihitlerovské koalice, reparační konference. Bude trvat do 21. prosince, kdy dojde k uzavření Dohody o reparacích od Německa, o založení mezispojeneckého reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata.

Podle prohlášení nově utvořené Trojstranné (Tripartitní) komise pro zlato (tuto komisi tvoří zástupci Velké Británie, Francie a Spojených států amerických) – mělo zlato objevené spojenci v solných dolech být rozděleno mezi 15 evropských ústředních bank.

Je však třeba zdůraznit, že veškeré toto zlato mělo být nejprve shromážděno do společné podstaty a pak rozděleno, jako restituce, příslušným zemím. Jednotlivé množství se počítalo podílem celkového množství nalezeného zlata k množství zlata, které ta či ona země ztratila v důsledku německého loupění či převodů.

Ovšem ještě před zahájením odškodňování oddělili spojenci z částky 240 milionů dolarů – 50 milionů. Tyto peníze vrátili, na základě již zmíněné Washingtonské dohody, Švýcarsku.

Pro státy zbídačelé nacistickým Německem bylo posléze připraveno zlato v hodnotě 190 milionů dolarů.

Co se týkalo Československa – Tripartitní komise rozhodla, že dostane zpátky 24,5 tuny měnového zlata – přestože Československo požadovalo 45,3 tuny zlata odcizeného nacisty.

Náš delegát předložil mimo jiné dokument, podle něhož bylo během okupace z naší země násilně odvezeno:

176 572 kusů dukátů, hlavně jubilejních svatováclavských;

15 082 350 kusů zlatých korun;

151 620 kusů říšských marek (ve zlatě) a další zlaté mince z různých zemí.

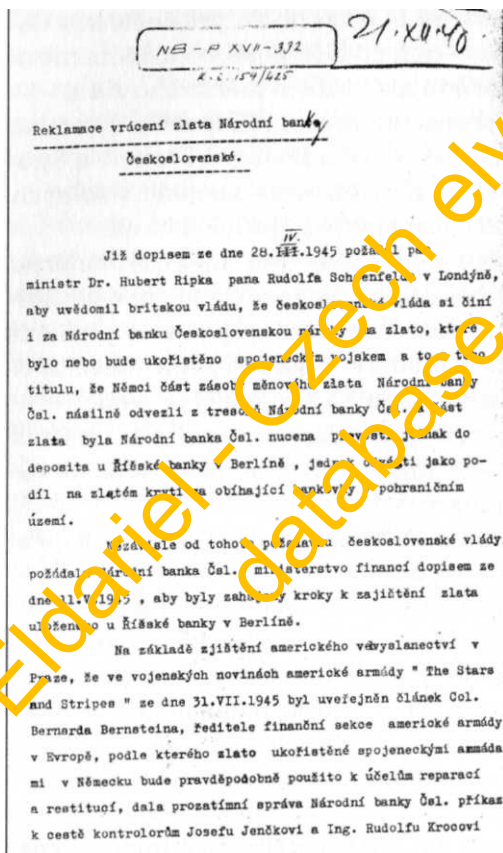

Zapomněl jsem i za tanky, se kterými naši vojáci bojovali v Dunkerque...

Mezitím ale pokračovalo úsilí našich bankovních úředníků o to, abychom zlato dostali zpátky co nejdříve. Československá ekonomika to bytostně potřebovala.

Ještě před zasedáním pařížské konference se ve Frankfurtu nad Mohanem objevuje (16. 11. 1945) opět neúnavný ing. Rudolf Kroc. Tentokrát zde stráví plných deset dní. Jedná s vedoucím finančního odboru panem Foxem. Společně projednávají některé okolnosti toho, podle jakých směrnic bude zlato vyčleněno pro Československo...

Inženýr Kroc navštěvuje rovněž jistého pana Dunkela, který je vedoucím nově utvořené Division of Investigation of Cartels and External Assets. Pan inženýr Kroc od něho zjišťuje, že „československé zlato nebylo přetaveno, ale zůstalo ve svém původním stavu a složení a bylo odvezeno do solných dolů v Merkesu, odkud bylo převezeno zpět do budovy Říšské banky ve Frankfurtu nad Mohanem americkými orgány“.

Zpráva o československém zlatu, uloženém ve Frankfurtu nad Mohanem...

Vedení naší Národní banky se i v této době stále zabývalo také okolnostmi předání našeho zlata Velkou Británií Německu – v roce

1939.

V archivu České národní banky můžeme objevit zajímavý dopis ze 4. března 1947. Nejmenovaný zástupce devizového odboru Národní banky československé v Praze píše vrchnímu řediteli Živnostenské banky v Praze doktoru Konečnému, že Národní banka požádala písemně jak Bank of England v Londýně, tak i ministerstvo financí v Praze „o podrobnosti, za jakých došlo k prodeji jejího zlata a zlata čs. soukromých bank v Londýně během války“.

Jak je tedy patrné, to co v Londýně během války pracně zjišťoval dr. Alfréd Drucker a jeho prostřednictvím například Hubert Ripka a Jan Masaryk, se po válce stalo u nás zřejmě předmětem utajení, protože nejvyšší bankovní představitelé, jak je patrné z tohoto dopisu, neměli o zmíněném převodu zlata, jak se zdá, ani tušení...

Dopis pokračuje tím, že zatímco na dopis odeslaný zástupcům Bank of England v Londýně nedostala Národní banka v Praze dosud odpověď, „oznámilo nám ministerstvo financí dopisem ze dne 14. 1. 1947, že k prodeji zlata čs. soukromých bank nebyl dán tehdejšími vládními činiteli souhlas a ani nebylo v této otázce jednáno; při jednání v Londýně... ve věci restituce tohoto zlata zaujala britská Treasury neústupné stanovisko s odvoláním na britské zákonodárství. Z taktických důvodů zdálo se tehdy čs. delegaci výhodnějším, aby ponechala řešení této otázky přímo našim bankám, a to tím spíše, že prodej zlata byl proveden, podle právy našeho ministerstva financí, v soulase s britským zákonodárstvím; podle mínění ministerstva financí bylo by možno vymáhati restituci zlata jediné „na poli mezinárodního práva“.“

V dopise se objevuje návrh, aby se celou touto záležitostí začalo ministerstvo financí opravdu zabývat – s tím, že by mělo požádat o pomoc ministerstvo zahraničních věcí.

Co se dělo dál? Víme, že žádný mezinárodní soud o naše zlato se nekonal. A z naší strany nikdo nic oficiálně – v tomto směru – nenavrhoval. Lze usoudit proč. Velká Británie – společně s dalšími západními spojenci – měla k dispozici cenné rukojmí: více než 24 tun zlata, které, jak Tripartitní komise slíbila, mělo přijít zpátky do Československa.

Doba však byla čím dál vyhrcořenější. Winston Churchill 5. března 1946 ve známém projevu ve Fultonu použil prvně termín – železná opona. V československých parlamentních volbách konaných 26. května 1946 získala Komunistická strana Československa 40 procent hlasů (ovšem na Slovensku vyhrála se 60 procenty Demokratická strana).

V červnu 1947 vyhláší americký ministr zahraničí George Marshall plán (později nazvaný Marshallův), který měl umožnit rekonstrukci evropského hospodářství. Sovětský svaz, který už v této době získával v Československu čím dál větší vliv, se od počátku k tomuto plánu stavěl zamítavě. Československo však, jako jediný z tehdejších sovětských spojenců, obeslalo konferenci o Marshallově plánu. I když jsme toto pozvání přijali, nakonec naše země pod tlakem Sovětského svazu svou účast odvolala. Z této doby pochází známý výrok Jana Masaryka, který prohlásil, že se do Československa vrací jako „Stalinův pohunek“.

Winston Churchill při projevu ve Fultonu. Je 5. březen 1946. Začíná studená válka.

Československým bankovním expertům, kteří vedli jednání o návratu našeho zlata, se pracovalo stále hůře. Jejich vyjednávací pozice byla u západních spojenců čím dál obtížnější.

Přesto však Tripartitní komise začala jednotlivým zemím zlato vydávat. Většinou formou záloh.

Do roku 1948 obdržela Belgie (90 649,8374 kilogramu zlata). Ještě o něco více dostalo Holandsko – více než 92 000 kilogramů.

Rakousko získalo zpět téměř 20 000 kilogramů. Další zlato dostaly například Itálie, Lucembursko, Řecko.

První zálohu dostalo konečně také Československo. Celkem 6074,1564 kilogramu – podle příslušného dokumentu šlo hlavně o zlaté svatováclavské dukáty.

Stručně řečeno z více než 90 tun zlata, které mělo v roce 1938 Československo uloženo v bankovních sejfech u nás i v zahraničí – se nám vrátilo pouhých 6 tun...

Eldariel - Czech elves
database

PRVNÍ ROKY STUDENÉ VÁLKY

Je 7. červen 1948. Časně ráno začíná drobný muž diktovat svému sekretáři dopis. Koncepti tohoto dopisu promýšlel několik dní a hlavně nocí... Je mu čtyřiašedesát let, a přesto si připadá o mnoho let starší. Ta tam je jeho někdejší pracovní energie, zmizel jeho optimismus. Je z něho starý a zlomený muž, který tuší, že se ocitl na konci své cesty...

Dr. Edvard Beneš diktuje dopis adresovaný předsedovi vlády Klementu Gottwaldovi:

Pane předsedo vlády,

dne 4. května t. r. oznámil jsem Vám svůj definitivní úmysl rezignovat na prezidentskou funkci. Prodiskutovali jsme tehdy toto mé rozhodnutí v souvislosti s problémy celkové politické situace. Sdělil jsem Vám též, že také lékaři mi doporučují, abych vzal ohled na svůj dnešní zdravotní stav.

Odvolávaje se na tento náš rozhovor, prosím Vás, abyste oznámil Národnímu shromáždění mé rozhodnutí a požádal je, aby vzalo laskavě na vědomí moji rezignaci na odpovědný úřad... Děkuji mu za jeho důvěru, děkuji za důvěru a lásku lidu, která mi byla vždy nesmírnou posilou a kterou jsem se snažil nezklamat.

Přeji všem svým drahým spoluobčanům, jejich odpovědným zástupcům a jejich vládě, aby republika zůstala ušetřena všem pohrom, aby všichni žili a pracovali v snášenlivosti, lásce a odpuštění, svobody přáli a svobody svědomí užívali.

Věřím v dobrého génia našeho lidu a věřím v krásnou budoucnost naší drahé republiky. Váš Dr. Edvard Beneš v. r.

Kancléř Jaromír Smutný zanechal po sobě cenné svědectví o exilovém působení a o posledních letech prezidenta Edvarda Beneše. Snímek ho zachytil v doprovodu prezidenta v Lánech (24. 11. 1947).

Podle vzpomínek některých tehdejších Benešových spolupracovníků (jde například o prezidentova kancléře Jaromíra Smutného – Svědectví prezidenta kancléře) byl dr. Beneš v této době už těžce nemocný. Svou úlohu v období, které vyvrcholilo 25. únorem 1948, považoval – podle svědectví Jaromíra Smutného: ten vycházel z podrobného záznamu ze setkání dr. Beneše s K. Gottwaldem 4. května 1948 – za své osobní ponižení a také za „diktát ulice“.

Právě v únorových dnech osmačtyřicátého roku se odehrával rozhodující boj o další orientaci Československé republiky. Vše začalo tím, když vešlo ve známost, že posledních šest nekomunistických velitelů policie bude přeloženo z Prahy. Vzápětí – jako na protest – podalo 12 ministrů ze tří tehdejších politických stran demisi. Předpokládali, že komunisté buď ustoupí, nebo že vláda padne a dojde k novým volbám. Velmi se však přepočítali. Lidé vycházejí do ulic. Schází se sjezd závodních rad. Sjezd dělnických komisí. Pod tlakem veřejnosti je pak prezident nucen demisi přijmout...

Vzniká nová vláda, ve které mají druhou převahu komunisté. O pár dní později dr. Edvarda Beneše mimoděk zasáhne smrt ministra zahraničí Jana Masaryka. Je 10. května 1948.

Jaromír Smutný bude později vzpomínat:

„Smrt Jana Masaryka dr. Beneše nesmírně rozrušila, i když to dával velmi málo najevo. Vykonal vždy na sobě značné úsilí, aby potlačil projevy vnitřních pocitů. Vzal na vědomí oficiální výklad ministrů, že Masarykova smrt byla sebevražda, ale mnohé okolnosti do dramatu Masarykova životního konce již od první chvíle vnášely záhadu; a Benešovo

Klíčový okamžik pro další osudy Československa. Dne 25. února 1948 jedná Edvard Beneš s Antonínem Zápotockým, Václavem Noskem a Klementem Gottwaldem.

přesvědčení o sebevraždě nikdy nebylo úplné.“

Prezident Beneš se rovněž odmítá ztotožnit s novou československou ústavou, vyhlášenou 9. května 1948. Své výhrady sdělil při vzpomínaném rozhovoru 4. května 1948 přímo Klementu Gottwaldovi. Jen zasvěcení pak věděli, koho měl Klement Gottwald opravdu na mysli, když 9. května 1948 hovořil v Národním shromáždění o nové ústavě:

„Najdou se snad ještě lidé, které právě tato představa skutečné, reálné moci lidu straší a trápí. Hlubokomyslně uvažují, jakými způsoby a jakými prostředky má být vůle lidu uplatňována, ač nová ústava má i pro tyto předpisy velmi jasné a podrobné. Mají obavy, že by snad vůle lidu mohlo být zneužito, že snad sama tato vůle by se mohla stát zlovůlí nebo libovůlí. Máme za to, že tyto a podobné obavy nejsou na místě. My aspoň tyto obavy rozhodně nesdílíme. Máme plnou důvěru v náš lid a neobávám se projevu jeho vůle.“

Podle vzpomínek Jaromíra Smutného se Klement Gottwald těmito slovy ironicky vypořádával s prezidentskými námitkami, „aniž by se odvážil uvést, že jde o námitky dr. Beneše“.

Klement Gottwald odmítal, že by „vůle lidu mohlo být zneužito“. Příští roky hovořily, jak yíme, o něčem úplně jiném. Jak ostatně napsal historik Karel Kaplan, „bořily se a ničily dosavadní a utvářely se jiné vztahy mezi občany, vztahy mezi mocí, státem, jeho institucemi a občany, kdy se přivracela stupnice lidských hodnot, kdy právní jistota vystřídala masová nezákonnost, kdy se od základů a nuceně měnila sociální struktura obyvatelstva, kdy se v hrozivé podobě a ukutnostmi představovala diktátorská moc a jí vytvářená atmosféra strachu, kdy se ekonomika a politika podřizovala sovětským velmocenským zájmům“.

Dr. Edvard Beneš tedy abdikoval a stal se soukromníkem. Netušil ještě, že mu do konce života zbývají už jen zhruba tři měsíce...

To, co dr. Beneš v této době opravdu prožíval, vědělo jen pár jeho nejbližších spolupracovníků. Patřil k nim i jeho bývalý „válečný“ osobní tajemník dr. Eduard Tábořský. Ten se po osvobození stal československým velvyslancem ve Švédsku. Hned po únoru osmačtyřicátého roku však abdikoval a dr. Benešovi napsal osobní

dopis.

O jeho obsahu mi vyprávěl při našem setkání v roce 1990:

„Především jsem mu vytýkal to, že měl hned po únoru rezignovat. Později jsem často přemýšlel nad tím, proč ve své funkci stále setrval. Myslím, že stále doufal v rozumnou politiku Gottwalda a Noska (Václav Nosek byl komunistickým ministrem vnitra – pozn. S. M.). On prostě nebyl z těch, kteří by jednoznačně řekli: Tohle je můj názor a já z něho za žádnou cenu neustoupím. Proto také slíbil ministrům, že jejich demisi nepřijme, že najde nějaké kompromisní řešení, ale pak názor změnil, hlavně proto, že se obával vojenského zásahu Stalina. Věděl totiž, že se v tomto směru západní spojenci – archivy to dnes ostatně dokazují, že se zde Beneš nemýlil – budou držet vojensky stranou.“

Leckdo dnes možná ani neví, že dr. Táborský, společně s několika spolupracovníky, usiloval o Benešovu emigraci na Západ. A dokonce se pokoušel tento útek

zorganizovat. Byla by to v Benešově životě už třetí emigrace. První přišla na počátku první světové války, druhá koncem osmatřicátého roku...

„Třebaže Beneš byl už starý a nemocný, domnívali jsme se, že jeho osobnost by mohla sjednotit nový exil. Pravidelně jsem do

Poslední fotografie Jana Masaryka před smrtí. Snímek byl pořízen 7. března 1948 na Staroměstském náměstí, při oslavách 98. nedožitých narozenin jeho otce.

Švédska dostával zprávy o Benešově zdravotním stavu. Zařizoval to můj nástupce u Edvarda Beneše doktor Václav Sýkora, který to pak odnesl, chudák, vězením. Při udržování kontaktů s doktorem Benešem nám hodně pomáhala i paní hraběnka Amélie Posse-Brázdová, švédská občanka, která se provdala za českého malíře. Bylo pak domluveno, že Beneš požádá československé orgány, aby mu v důsledku jeho nedobrého zdravotního stavu povolily odjezd do jednoho švýcarského sanatoria. Když jsem se potom dozvěděl o prudkém zhoršení Benešova zdravotního stavu, myslel jsem, že to hraje jen tak na oko, aby se dostal do Švýcarska. Mýlil jsem se. Beneš zemřel.“ (3. září 1948 – pozn. S. M.)

Edvard Beneš, u kterého Eduard Táborský obdivoval zejména jeho „vytrvalost, houževnatost, skromnost a schopnost soustředit se na věc...“ tedy odešel. A společně s ním odešla i mnohá tajemství. Jedním z nich je i to, co vlastně věděl o osudech československého zlatého pokladu, o válečném či mnichovském úvěru. Z žádné jeho řeči, z žádné jeho písemnosti se rovněž ani nedozvíme, jak se stavěl k úsilí československých ekonomů, kteří se od konce války snažili ze všech sil dostat naše zlato zpátky do Československa.

Naštěstí tu zůstaly mnohé archivní materiály – tedy jen ty, které v roce 2000 nepodléhaly „režimu utajení“...

Z některých dokumentů lze vyčíst, že v září 1949 Československo sjednalo s Velkou Británií několik dohod. Začalo se už hovořit o nutnosti náhrady za znárodněný majetek britských občanů, k čemuž u nás došlo ani ne tak po roce 1948, ale už v první vlně znárodnění, v říjnu roku 1945.

Znárodnění postihlo také majetky občanů Spojených států amerických. Právě i tato skutečnost se za pár let stane předmětem jednání o návratu československého měnového zlata. V tomto případě – což dnes málokdo ví – šlo však zejména o ty naše bývalé občany, kteří ještě před německou okupací uprchli do Spojených států amerických a tam ještě před znárodněním získali americké občanství.

Při jednání o znárodněném majetku britských občanů došlo – v roce 1949 – poměrně rychle k dohodě. Jádrem pozdějších sporů bylo hlavně splacení půjček, které britská vláda poskytla Benešovi a jeho exilové vládě už v průběhu války. Jak víme, byly to prostředky nutné pro formování naší armády a také pro chod exilové administrativy.

Po skončení války byly obě strany přesvědčeny, že tuto půjčku nám uhradí německé reparace. Jak ale dnes víme – žádné reparace jsme od Německa (ať už šlo o tehdejší Německou demokratickou republiku či o Spolkovou republiku Německo) nikdy nedostali.

Tehdy, po roce 1949, představoval československý dluh vůči Velké Británii necelých dvacet milionů liber (přesně 19,7 milionu liber). Zhruba polovinu představoval „válečný úvěr“ a druhou část tvořily peníze, které si dr. Beneš vypůjčil na úhradu výdajů své exilové administrativy.

Amelie Posse-Brázdová zprostředkovávala po únoru 1948 kontakt mezi nemanželským Edvardem Benešem a jeho bývalým tajemníkem Eduardem Táborským.

PŘÍBĚH POPRAVENÉHO NÁMĚSTKA

Pokud hovoříme – v souvislosti se znárodněním majetku britských občanů – o tom, že mezi Československem a Velkou Británií došlo v roce 1949 poměrně rychle k dohodě, je zapotřebí věnovat se nyní jednomu příběhu s tragickým koncem, příběhu, který s našimi závazky vůči Velké Británii, a tedy také s československým měnovým zlatem, bezprostředně souvisí a který lze, alespoň částečně, rekonstruovat i z dostupných českých a britských archivů... Je to příběh náměstka československého ministra zahraničního obchodu Rudolfa Margolia.

Leckdo z nás si možná dnes už ani neuvědomuje, že od konce druhé světové války směřoval československý export nikoliv do Sovětského svazu, jak v současné době občas slyšíme, ale především – na Západ. A bylo tak tomu ještě i po únoru osmačtyřicátého roku. A pokud šlo o strategické suroviny, dovážené naopak do naší země, pocházely rovněž převážně ze západních zemí.

V roce 1949 nastala však krizová situace. Československu zůstaly už jen minimální zásoby strategických surovin; stačily nanejvýše na několik týdnů. V té době britská vláda pohrozila zastavením všech dodávek – pokud nezaplatíme úhradu za znárodněný britský majetek a nezačneme splácet válečný úvěr.

Do Londýna tehdy odjela československá delegace, kterou vedl náměstek ministra zahraničního obchodu dr. Rudolf Margolius, tehdy 36letý, někdejší vězeň několika nacistických koncentračních táborů, idealisticky založený a přitom velmi vzdělaný a talentovaný, schopný organizátor. Před londýnským jednáním dobře

Proces s „protistátním spikleneckým centrem“ v čele s Rudolfem Slánským. Jedním z odsouzených k smrti bude i Rudolf Margolius – smrt si paradoxně vyslouží za to, že pomohl sjednat s Velkou Británií hospodářskou dohodu, která našemu průmyslu umožnila přežít nejtěžší období studené války a embarga.

věděl, jak závažné okamžiky ho čekají. Jeho žena vzpomínala později na to, jak bezprostředně před odletem do Velké Británie, byl její muž „ještě ustaranější a zamyšlenější než jindy“. (Heda Kovályová: Na vlastní kůži) Ale jednou večer prý přišel domů jako vyměněný. „Řekl mi, že dostal od vlády ujištění, že má naprosto volnou ruku při celém jednání a že bude pokládat za úspěch, dosáhne-li jakékoli dohody.“

Jednání byla dlouhá. Během nich musel Rudolf Margolius přiletět dvakrát z Londýna do Prahy, aby se poradil o dalším postupu rozhovorů. Nakonec se podařilo uzavřít dohodu, podle které jsme se zavázali zaplatit náhradu za znárodnění. Po uhrazení této pohledávky jsme pak měli začít se splácením válečného úvěru. Britská delegace v čele s pozdějším premiérem Velké Británie Haroldem Wilsonem přistoupila na to, že Britové si budou – jako formu úhrady – takzvaně odštěpovat určitá procenta z prostředků, které Československo získá vývozem našeho zboží do Velké Británie. Jak se později ukázalo, z naší strany to bylo prozíravé řešení. Britská vláda byla tak totiž zainteresována na udržení poměrně vysoké úrovně československého exportu do Velké Británie.

Podobná dohoda měla být uzavřena také mezi Československem a Spojenými státy americkými. Rovněž i do Washingtonu odletěla československá delegace. K jednání však nedošlo. Vedoucí naší skupiny totiž hned po přiletu požádal Američany o politický azyl. A kromě toho přecal americkým úředníkům veškeré směrnice, které měl připravit pro jednání. Zbytek československé delegace se tedy vrátil s nepořádkem do Prahy...

Ovšem co se týče Rudolfa Margolia, ten se vrátil z Londýna téměř jako hrdina. Klement Gottwald ho dokonce pozval do svého soukromého bytu. Podle Hedy Kovályové-Margoliové údajně jejího muže „objal a blahopřál mu, jak nade všechno očekávání skvěle svůj úkol splnil“. Rudolf Margolius, „utahaný a nevyspalý si konečně oddechl“. Bylo léto 1949.

V lednu 1952 bude Rudolf Margolius zatčen. Stane se jedním z obžalovaných takzvaného protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským. Podobně jako další spoluobžalovaní se ve

vynuceném doznání přizná, že se zabýval „rozsáhlou špionážní a záškodnickou činností, směřující k rozvracení československého hospodářství...“ Rovněž se také „přizná“ k tomu, že měl snahu „spoutat československé hospodářství s kapitalistickými zeměmi“.

Jedním z klíčových bodů obžaloby proti Rudolfu Margoliovu se stane právě československo-britská dohoda z devětačtyřicátého roku. Hlavní žalobce JUDr. Josef Urválek označí Margoliovu účast při londýnských jednáních za „záškodnickou“. Obžalovaný pak, v duchu naučeného scénáře, při hlavním přelíčení řekne, že „škodlivost a záškodnictví této dohody spočívalo hlavně v tom, že touto dohodou byl poskytován velký prospěch britským kapitalismu“.

Rudolf Margolius pak bude, společně s dalšími deseti spoluobviněnými, odsouzen k trestu smrti a popraven...

Nicméně smlouva, kterou pomáhal uzavřít, bude oboustranně plněna i po jeho smrti.

S odstupem doby lze dnes říci, že zmíněná dohoda umožnila československému průmyslu přežít nejtěžší období studené války a embargo.

Zašer z procesu. Rozsudky byly vyhlášeny 27. listopadu 1952. Jedenáct obviněných, včetně Rudolfa Margolia, dostalo trest smrti.

ČAS ŽELEZNÉ OPONY

Jaký je svět první poloviny padesátých let?

Naplno zuří studená válka. Evropa je rozdělena železnou oponou – na dva nesmiřitelné světy. Toto rozdělení pociťuje jak Východ, tak i Západ. Dalo by se teď dlouze hovořit o politických procesech v Československu, nejenom o popravách vzpomínaného Rudolfa Margolia a jeho druhů, ale o šibenicích, na kterých skončili například generál Heliodor Píka, dr. Milada Horáková a stovky dalších... Například v archivu českého Ministerstva spravedlnosti lze objevit dokument z dubna 1951 „Z porady dělnických prokurátorů“, kde se konstatuje, že v roce 1951 byl počet ukládaných rozsudků smrti tak vysoký, že ministerstvo spravedlnosti zdůvodňovalo odklady v procesech těmito slovy: „Dříve není odsouzení všech těchto případů možné, protože by se nám tresty smrti hromadily v krátkém časovém úseku.“

Studená válka však často nepochopitelně komplikovala život i mnohým lidem na Západě. Vzpomeňme na činnost takzvaného Výboru pro vyšetřování neamerické činnosti senátora McCarthyho, který – pro podezření z levicovosti – vyštval ze země například Charlieho Chaplina a změnil život tisíce dalších lidí, kteří například přišli o cestovní pasy a byli vyhazováni z lukrativních zaměstnání...

V devětačtyřicátém roce vzniká Severoatlantická aliance. Zuří válka v Koreji.

V pětapadesátém bude založena Varšavská smlouva.

Přesto všechno i v těchto letech stále pokračuje jednání o návratu československého měnového zlata.

Po první splátce v roce 1948 – šlo, jak už jsme uvedli, o více než 6 tun zlata, z čehož drtivou většinu tvořily zlaté mince, zejména svatováclavské dukáty – nebylo ale vůbec jasné, kdy Československo dostane další část: zhruba 18 tun. V případě zmíněných 6 tun šlo de facto o restituci, která souvisela s rozhodnutím Tripartitní komise, že přednostně bude vráceno zlato, jehož majitele lze identifikovat. I proto první část vyplátili spojenci ve zlatých mincích, které neoddiskutovatelně patřily Československu.

Jednání však jsou stále tvrdší – stejně tak, jak se postupně ochlazují vzájemné vztahy mezi Československem, Velkou Británií a Spojenými státy americkými.

Ve hře se opět ocitá – mnichovský úvěr.

Připomene nám to například zápis z jednání československého zástupce dr. Kulhánka s generálním sekretářem Tripartitní komise pro restituci měnového zlata dr. Watsonem. Toto jednání se odehrálo 14. února 1950 v Bruselu.

Divizní generál Heliodor Píka, někdejší náčelník československé vojenské mise v Sovětském svazu, byl popraven 21. června 1949 ve věznici Plzeň-Povážská.

Podle svědectví dr. Kulhánka mu dr. Watson připomněl – údajně dost ostře – že na podzim 1938 poskytla vláda Velké Británie Československu 10 milionů liber...

My už víme, že šlo právě o mnichovský úvěr, kdy nám Britové jako odškodnění za Mnichov poskytli úvěr s jednocentním úrokem – ve výši 6 milionů liber. A dále 4 miliony jako „dar“ za odstoupení Sudet.

Byla řeč o tom, že naše země vyčerpala z půjčky 25 milionu liber, zbytek, ve výši 3,5 milionu liber, byl hned po 15. březnu zablokován. A v roce 1940 byl z něho vytvořen československý fond (Czechoslovak financial claims fund), jehož správou bylo pověřeno britské ministerstvo financí. Toto ministerstvo pak mělo z této částky platit různé závazky československé vlády nebo „osob, sídlících nebo uskutečňujících obchod na území bývalé ČSR“ vůči britským věřitelům. Z tohoto fondu byly vyplaceny dva miliony liber.

Nyní, zhruba pět let po válce, Britové vyčíslili celkovou výši mnichovského úvěru částkou 4,43 milionu liber...

V době, kdy dr. Kulháněk debatoval s dr. Watsonem, však ještě tato částka určena nebyla. Dr. Kulháněk tehdy dr. Watsonovi řekl, že „položka 10 milionů nemá přímou ani nepřímou souvislost s

československým nárokem na restituci měnového zlata, ve smyslu ustanovení části III reparační smlouvy“.

Dr. Kulhánek však došel k závěru – což zdůrazňuje ve své zprávě – že při jednání s dr. Watsonem získal dojem, že „jest snahou komise (Tripartitní – pozn. S. M.) neb aspoň jejího generálního sekretáře (dr. Watsona), pod pláštíkem přísného zkoumání skutkové podstaty oddalovati rozhodnutí o žádosti československé vlády. Nicméně není možné, aby skutková podstata v příštích několika týdnech byla Tripartitní komisí jednoznačně a pro komisi uspokojujícím způsobem prokázána.“

Jak ale pozdější roky měly ukázat, optimismus dr. Kulhánka se bohužel nenaplnil.

Ze zprávy zmíněného dr. Kulhánka lze odvodit, že Československo usilovalo, aby nám Tripartitní komise vrátila přece jenom více zlata, než jak bylo určeno. (Máme na mysli náš podíl ze společné podstaty zlatých zásob, které Spojenci objevili na jaře pětačtyřicátého roku v německých solných dolech.) Dr. Kulhánek na dr. Watsona naléhal, aby se v tomto směru konkrétně vyjádřil – zda Tripartitní komise uzná československé požadavky na konkrétní částku našeho zlata, případně zda „pouze“ uzná náš podíl „ze společné podstaty zlatých zásob nalezených spojeneckými armádami...“ Pan dr. Watson prý vyjádřil „jistou váhavost“ a zdráhal se k tomuto bodu blíže vyjádřit přes to, že jsem jej opětovně o to požádal“.

V závěru své zprávy dr. Kulhánek apeluje na příslušná místa Československé republiky, aby se více věnovala „otázce našeho zlata“.

V dalších letech dostávají zlato od Tripartitní komise další státy. Kromě tří zemí – Albánie, Polsko a Československo...

Ve dvaapadesátém roce vrcholí československo-americký spor o

JUDr. Milada Horáková, aktivní účastnice protinacistického odboje a někdejší poslankyně Národního shromáždění, skončila rovněž svůj život na šibenici. Bylo to 27. června 1950. Podle údajů Konfederace politických vězňů České republiky bylo v době působení prezidentů Klementa Gottwalda, Antonína Zápotockého a Antonína Novotného popraveno u nás z politických důvodů 240 lidí.

širokopásovou válcovnu. Toto zařízení jsme ve Spojených státech amerických nakoupili – a zaplatili – už v roce 1947. Válcovna určená pro Třinecké železárný nás stála 16 020 144 dolarů.

Avšak Spojené státy americké, které žádaly mimo jiné o náhradu za znárodněný majetek amerických občanů, nechaly tuto válcovnu vyložit v hamburském přístavu. O dva roky později prodali Američané naši válcovnu do Latinské Ameriky. Jistá argentinská firma získala toto zařízení za pouhých 9 milionů dolarů, tedy za polovinu toho, co jsme kdysi za válcovnu zaplatili my.

V té době Američané na Československu požadují 45 milionů dolarů a navrhují, abychom část těchto pohledávek zaplatili prodejem části našeho zlata, zadržovaného Tripartitní komisí.

Československá strana tento požadavek odmítá. A jako náhradu za znárodněný majetek amerických občanů nabízí částku – 20 milionů dolarů.

Nadějně zní obsah dokumentu z 8. prosince 1955. Hovoří se zde o tom, že na základě dalších jednání bychom mohli americké nároky uspokojit 12 miliony dolarů. Další prostředky měly být použity z prodeje válcovny. A poté bychom by mohli dostat zpátky zadržovanou část našeho zlata.

Ale i z toho posléze sejde...

Mezitím Československo pociťve splácí Velké Británii náhradu za znárodnění – tak jak to dojednali v devětačtyřicátém roce Harold Wilson a Rudolf Margolius. Do konce padesátých let se Československu podaří požadovanou částku zaplatit. Ovšem zároveň – je to patrné zejména ve druhé polovině padesátých let – náš export do Velké Británie postupně klesá, to jak se československá ekonomika čím dál více stává závislejší na hospodářském systému východního bloku.

Jak víme, po zaplacení náhrady za znárodnění mělo Československo splácet válečný úvěr. V této době, na konci padesátých let, však naše země britsko-československou smlouvu vypovídá. Českoslovenští představitelé odůvodňují tento krok tím, že někdejší západní spojenci nám stále odmítají vydat měnové zlato...

Američtí vojáci v době korejské války...
Svět je rozdělen na dva tábory a je zjevné, že naše zlato nám západní spojenci už jen tak nevydají.

Jednání o československém zlatém pokladu, však, byť s přestávkami, pokračují.

V roce 1961 se opět začíná – alespoň co se týče rozhovorů se Spojenými státy americkými – blýskat na lepší časy: Americký velvyslanec v Praze podepisuje dokument o vydání 18,5 tuny zlata (8003 kilogramů v cihlách a 10 497 kilogramů v mincích). Československo ale zaplatí 12 milionů dolarů jako náhradu za znárodnění majetku amerických občanů.

Zní to optimisticky. Československá strana odpovídá, že s podmínkou souhlasí. A vyjadřuje ochotu požadovanou částku – ještě před přijetím našeho zlata – deponovat do kterékoliv evropské banky, kterou si Spojené státy samy určí.

Jenže brzy na to přichází ze Spojených států amerických zpráva: Vláda USA zvyšuje cenu znárodněných majetků amerických občanů a společnosti v Československu na 54 milionů dolarů.

Pár slov pro dokreslení tehdejší atmosféry finančních trhů v Americe: Na podzim 1960 vyletěla v Londýně cena zlata prudce nahoru. Amerika, pokud chtěla kurs dolaru stabilizovat, nezbývalo jí nic jiného než prodat část vlastního zlata, a tak stlačit jeho cenu.

Na obranu ohroženého dolaru vznikl – zlatý pool. Co to znamenalo? Nejmocnější banky tehdejšího západního světa se spojily, aby mohly

Francouzský prezident Charles de Gaulle zdůraznil v roce 1965 nezastupitelnost zlata pro Francii. Podle jeho slov „zlato nemění svou hodnotu a je věčné“.

cenu zlata kontrolovat.

V roce 1962 měl pool k dispozici kapitál 270 milionů dolarů ve zlatě. Spojené státy americké přispěly do společné sumy celou polovinou.

Ovšem zhroutení západního měnového systému pokračovalo. A s ním i odliv zlata ze Spojených států amerických.

Vlád některých západních zemí se zmocnila panika. Například Francie si počátkem pětadesátého roku vyžádala u Federální rezervní banky – výměnu podstatné části svých dolarových zásob za zlato.

A byla tu krize. Krize jako následek – mimo jiného – amerického platebního deficitu.

Mnozí ekonomové navrhovali, aby se zlato stalo základem nového měnového systému. Význam zlata zdůraznil ve svém projevu (4. února 1965) francouzský prezident, generál Charles de Gaulle. Připomněl nezastupitelnost zlata, „které nemění svou hodnotu, zlata, které je věčné“. De Gaulle otevřeně prohlásil, že nebude moci klidně spát, dokud francouzský zlatý poklad nebude z New Yorku a z Londýna, kde bylo francouzské zlato deponováno, zpátky ve Francii.

Francouzský ministr financí pak rozhodl, aby se finanční transakce uskutečňovaly nikoliv v dolarech ale – ve zlatě.

A cena prudce stoupala. V příštích letech mělo dojít ke zrušení zlatého poolu – už nestačil odrážet nájezdy spekulantů a soukromníci dostali zákaz nakupovat zlato z oficiálních měnových rezerv. Poté však následovala mohutná vlna spekulací se zlatem. Něco takového nemělo ve své době obdobu. Americkou platební bilanci čekal nejvyšší deficit v dosavadních dějinách Spojených států amerických...

V srpnu 1971 bude muset americký prezident Richard Nixon zrušit konvertibilitu dolaru za zlato „či cokoliv jiného“ (or any other assets), aby vůbec zachránil Fort Knox (největší úložiště zlata na světě) před likvidací. Dolar bude po osmatřiceti letech znovu devalvovat...

ZLATÝ CHRÁM FORT KNOX

Fort Knox, o jehož záchranu, jak bylo řečeno v předchozí kapitole, se musel zasadit sám americký prezident, je považován za největší peněžní pevnost na světě. Po válce se zde ukrývaly tři čtvrtiny zlatých zásob západního světa. Například v roce 1957 tu bylo zlato v hodnotě 22,86 miliardy dolarů.

Pro nás je Fort Knox – tenhle chrám zlata, rozkládající se v romantických lesích státu Kentucky, pětaticet mil jižně od Louisvillu – zajímavý i tím, že v době, o které je řeč, tu byla soustředěna i značná část československého zlatého pokladu, zadržovaného od roku 1945 Tripartitní komisí.

Faktem je, že naše zlato nemohlo být asi chráněno lépe. Zkusme si nyní pro představu přečíst pár slov z knihy Desidera Galského – „Zlato, kaučuk, diamanty“:

„Stojí (Fort Knox) o samotě uprostřed lučin. Míří k němu jediná cesta, padesátiyardová příjezdová silnice, která prochází silně pancéřovanými vraty na Bullion Boulevardu neboli třídu Zlatých mincí. Jakmile se pancéřované nákladní automobily ocitnou za pancéřovanými vraty, pokračují v jízdě po okružní silnici, která vede kolem chrámu zlata k zadnímu vchodu, kde se zlato vykládá. Tato okružní silnice je postavena z ocelových plátů. Desky jsou namontovány na závěsech a v případě poplachu může být celý ocelový povrch silnice hydraulicky zdvižen tak, že vytvoří vnitřní ocelovou ochrannou zeď.“

Když se pancéřové vozy s cenným nákladem zlatých prutů vypraví na cestu do Fort Knoxu, jsou podél trasy rozestaveny kulomety, připraveny ruční granáty a slzotvorné bomby. Vozy doprovází oddíl po zuby ozbrojených mužů. Řidič pancéřovaného vozu nikdy předem neví, jakou trasou pojedje. Při odjezdu dostane zapečetěnou obálku a v ní je přesně určena trasa. Ulice, jimiž jede, jsou uzavřeny normálnímu provozu a přísně stráženy. Na důležitých křižovatkách stojí stráž s automaty.

Pevnost chrání třetí americká obrněná divize. Veliké skladovací haly jsou vytesány do skály. Jednotlivé komory jsou zesíleny

ocelovou konstrukcí proti zemětřesení. Dveře mohou být v případě nebezpečí během několika minut elektricky svařeny. Ocelovou vrstvu do hlavních komor může otevřít jen šest lidí najednou, z nichž každý zná svůj tajný kód pro soustavu zámků. Důmyslná síť televizních kamer hlídá každý kout a fotobuňky zaznamenávají každý pohyb...

Dodejme ještě, že skladovací prostory Fort Knox se rozkládají na jednom tisíci čtverečních metrů. Zdejší železobetonové zdi jsou vysoké až dvanáct metrů. Síla zdi – dvacet metrů.

Vskutku velkolepá a nedobytná zlatá pevnost... Vřak také svého času někdejší americký prezident H. G. Hoover na adresu tohoto obřího sejfu řekl:

„Lidská činnost je za našich dnů opravdu prapodivná. S velkými náklady dobýváme ze země zlato a pak je opět s velkými náklady zakopáváme do jeskyní v Kentucky. Člověk by si dovedl představit rozumnější hospodářství.“

Americký prezident měl bezesnou pravdu, co je to ale platné, když zlato tolik vzrušuje člověka. Jak už kdysi J. W. Goethe ústy svého Fausta řekl:

„Každému zlata jen chce se, každý se, každický třese po zlatě. Běda, my chudí!“

Je až neuvěřitelné, že tento magický žlutý kov si svou tajemnou moc udržuje nad člověkem už šest tisíc let. Staří Egypťané kvůli zlatu dobývali svět. Stejně tak Římané. Kvůli zlatu se vypravil na moře Kryštof Kolumbus, aby pak omylem objevil Ameriku. Kvůli zlatu se mezi sebou zabíjeli zlatokopové v Kalifornii, Austrálii, na Klondiku.

Zlato ovládlo už v dávnověku i naši zemi. Prokazatelně ho těžili už Keltové – to bylo ve 4. století před naším letopočtem. Lidé hledali a rýžovali zlato na březích Otavy, Blanice, Kocáby, Berounky, Sázavy... Později vznikly zlaté doly například v Kašperských Horách či na Slovensku u Kremnice.

A nezapomeňme ani na císaře Rudolfa II., posedlého svými alchymisty, kteří mu, jak slibovali a nikdy nesplnili, měli vyrábět zlato ve velkém...

Trezory ve zlatém chrámu Fort Knox. Největší peněžní pevnost na světě. Tady byla – v poválečných letech – po desetiletí zadržována i část československého měnového zlata.

Možná se to v této době bude někomu zdát neuvěřitelné – ale těžba zlata pokračovala u nás i po pětáctýřicátém roce. Tehdejší Československo v tom vidělo jednu z možností, jak v době, kdy nám Tripartitní komise zadržovala zlatý poklad, rozšiřovat, byť velmi skromně, naše zlaté rezervy.

Například ve zlatých dolech v Jílovém u Prahy dokázali technici a horníci získat během osmapadesátého roku 120,5 kilogramů čistého zlata – při kovnatosti 7,9 gramu v jedné tuně kamene.

O rok později odhadovali geologové zdejší zásoby rudy na 145 412 tun při průměrném obsahu 3,95 gramu zlata v tuně.

Ovšem dobývání a hlavně technologické získávání zlata bylo čím dál dražší. Například v roce 1966 se v Jílovém vytěžilo už jen 75,4 kilogramu zlata. A kovnatost klesla až na 2,26 gramu.

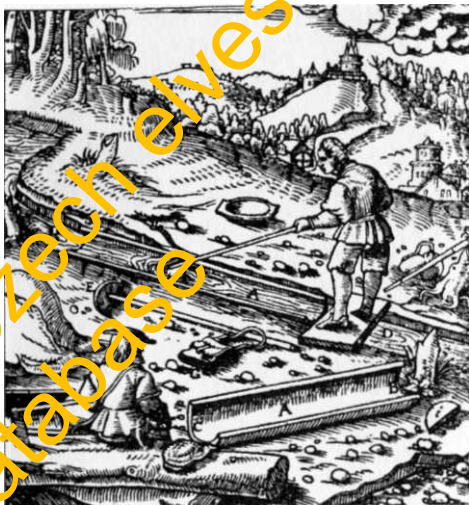
O dva roky později, 31. 12. 1968, byla těžba zlata v Jílovém u Prahy zastavena...

Byly však ještě další pokusy – pokud nepočítáme klasické bankovní operace – jak rozšířit naše zlaté zásoby: Už po skončení války se začalo hovořit o nové národní sbírce. Sbírece, která měla napodobit tu, která se v Československu odehrávala v letech 1919-1924. Tato myšlenka se však tentokrát neujala. Nebylo ani divu. Země byla okupací ochromena a lidé měli jiné starosti. Navíc v době, kdy Československo během války ztratilo přes čtvrt milionu lidí – počítáme-li k Československu ještě Podkarpatskou Rus, která však v roce 1945 připadla Sovětskému svazu...

Přesto však můžeme najít některé drobné pokusy zlatou sbírku přece jen zorganizovat. Důkaz můžeme objevit například v kronice Modřan. Sbíрка na zlatý poklad republiky se tu uskutečnila bezprostředně po 9. květnu 1945. A vynesla „zlaté mince, skvosty atd. – 197,40 gramu, pozlacené předměty a double – 60,08 gramu, stříbrné mince československé a cizí – 14 kilogramu, stříbrné předměty – 4,975 kilogramů a na hotovosti – 14 216,30 korun“.

Co se však zrovna s touto sbírkou stalo – nevíme.

S větším ohlasem se národní zlatá sbírka setkala v době Pražského

Vzpomínka na dávnou historii těžby zlata u nás. Takhle se v dobách středověku propíraly zlatonosné rudy.

jara osmašedesátého roku. Nadšení ze socialismu s lidskou tváří, z mužů ledna – Alexandra Dubčeka, Josefa Smrkovského, Ludvíka Svobody a Oldřicha Černíka – a hlavně naděje v demokratický zítřek, přispěly významnou měrou k tomu, že lidé, stejně jako kdysi v prvních letech Československé republiky, odevzdávali své úspory, rodinné šperky, snubní prsteny.

Časopis Reportér zveřejnil 24. dubna 1969, tedy už po vpádu vojsk pěti zemí Varšavské smlouvy v čele se Sovětským svazem, dopis důchodce Rudolfa Kopeckého z Prahy, který jak napsal,

V době Pražského jara zadládl mezi Čechy a Slováky podobné nadšení jako kdysi při založení československé republiky. Protože naše měnové zlato zadržovali stále naši někdejší západní spojenci, vznikla nová iniciativa na vytvoření zlatého pokladu republiky. Lidé znovu odevzdávali své úspory, rodinné šperky, snubní prsteny...

věnoval na zlatý poklad republiky 8,5 gramu. Navrhoval, aby se za vybraný obnos, který byl v té době odhadován na 300 milionů korun, „postavily buď nemocnice a domovy pro престárlé, nebo byty pro nebydlící... dnes jsme chudý stát a musíme šetřit“.

Jak bylo opravdu s Fondem republiky naloženo, není příliš známo. Později se v tisku objevila strohá zpráva, že druhá národní sbírka občanů bude věnována na výstavbu nových domů.

To bylo počátkem sedmdesátých let. U nás nastupovala normalizace a náš zlatý poklad zůstával stále v nedobytných sejfech Bank of England a Fort Knox.

LANDSMANŠAFT ZASAHUJE

Opět dělám okružní cestu po třech archivech, kde pátrám – v souvislosti s československým zlatým pokladem – nejčastěji: Státní ústřední archiv, spisovna ministerstva financí a konečně i Archiv ministerstva zahraničních věcí. V tom posledně jmenovaném se probírám zejména dostupnými dokumenty o československých jednáních o našem zlatu se Spojenými státy americkými...

Rozhovory o československém zlatém pokladu pokračovaly i počátkem sedmdesátých let. Několikrát se už zdálo, že úspěch je na dosah ruky. Ale, jak se vzápětí ukázalo, radost byla předčasná.

Další etapa jednání vrcholí v roce 1974, krátce poté, co po aféře Watergate odstoupil prezident Richard Nixon ze své funkce. V té době se otázkou československého zlata zabývají obě komory amerického Kongresu. Na výsledku těchto jednání záviselo, jestli bude ratifikována chystaná mezinárodní dohoda o vydání československého měnového zlata.

Při bouřlivém jednání zazní také dva pozoruhodné příspěvky. Nejprve senátor za stát Aljaška Mike Gravel prohlašuje, že cena zlata se v posledních letech mnohonásobně zvýšila, takže Československo bude natolik bohaté, že bez problémů může zaplatit všechny požadavky... Jiný senátor pro změnu vysloví obavu, že Československo by také mohlo za zadržované zlato požadovat úroky...

V jednom okamžiku padne názor, že „Československo dluží americkým občanům 105 milionů dolarů za vyvlastnění jejich majetku. A pokud nezaplatí alespoň hlavní část – tedy 64 milionů dolarů, zlato nebude do Československa v žádném případě uvolněno.“

Odpůrci dohody argumentují tím, že zlato patří československému lidu a v Československu vládne nedemokratický totalitní režim. Obyvatelstvo nemá možnost kontrolovat vládu a rozhodovat o důležitých otázkách. Za této situace je nutno počítat s tím, že vládnoucí klika zlato „zašantročí“. Je třeba počkat tedy s vydáním zlata, dokud se režim v Československu nezmění... Bude ironií

osudu, že československé zlato bude jednou opravdu „zašantročeno“ – ovšem až po listopadu 1989, několik let po porážce totalitního režimu... Ale o tom až později.

Tehdy v roce 1974 americký Kongres chystanou dohodu o návratu československého zlata – odmítne.

Další jednání se opět ocitá ve slepé uličce...

V létě 1975 se v Helsinkách schází více než 50 hlav států a předsedů vlád, aby se tu vyjádřili k otázkám evropské bezpečnosti a spolupráce. Dne 1. srpna 1975 podepisují přítomní zástupci jednotlivých evropských zemí a Spojených států amerických a Kanady Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě – novodobou chartu míru...

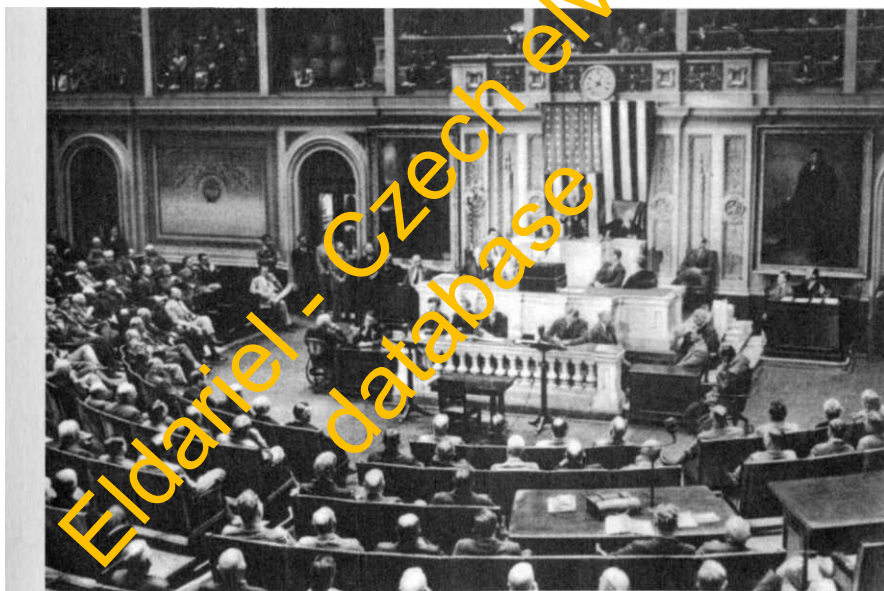
Sedmdesátá léta znamenala pro Československo rovněž rozšiřování kontaktů se Spolkovou republikou Německo. V tomto směru byla mimořádně významná Smlouva o vzájemných vztazích mezi oběma zeměmi, uzavřená v prosinci 1973. Součástí této smlouvy byla také pasáž: „Spolková republika Německo a Československá socialistická republika považují mnichovskou dohodu z 29. září 1938 v souvislosti s jejich oboustrannými vztahy podle této smlouvy za neplatnou.“

Na rok 1978 byla připravována návštěva tehdejšího hlavního představitele socialistického Československa dr. Gustava Husáka ve Spolkové republice Německo. Ovšem dva měsíce před touto návštěvou dal o sobě důrazně vědět dr. Walter Becher, poslanec německého Spolkového sněmu a mluvčí Sudetoněmeckého krajanského sdružení (landsmanšaftu).

Pan doktor Becher – obrazně řečeno – chtěl zabít dvě mouchy jednou ranou. Jednak chtěl reagovat na chystanou Husákovu návštěvu a zároveň se chtěl hlasitě vyjádřit k tomu, že se ve Spojených státech jednalo o dalších osudech československého měnového zlata. Proto také dr. Walter Becher napsal osobní dopis americkému prezidentovi Jamesi Carterovi s tím, že Československo by mělo zaplatit dalších 300 milionů dolarů jako kompenzaci za „tři miliony vyhnaných Němců, kteří se podíleli na vzniku československého pokladu“. Tato částka měla být, podle pana

doktora Bechera, získána z prodeje našeho zlata.

Dr. Walter Becher patřil už od prvních poválečných okamžiků k duchovním otcům sudetoněmeckého landsmanšaftu. Už v červnu 1945, poté co ho propustili ze zajateckého tábora, se spolupodílel na založení Pomocného střediska pro uprchlíky ze sudetských území [Hilfsstelle für Flüchtlinge aus den Sudetengebieten). Jméno dr. Bechera nalezneme také mezi signatáři dokumentu z roku 1949, který dodnes patří mezi zásadní prohlášení landsmanšaftu. Jde o Eischstättskou adventní deklaraci. Tento dokument formuloval zásady „sudetoněmecké evropské politiky“. Pro zajímavost ocitujme alespoň část tohoto prohlášení:

Americký Kongres zažil v sedmdesátých letech řadu vášnivých debat a dokonce i ostrých hádek o to, zda vydat či nevydat československé měnové zlato.

„... Nejtěžší narušení evropské rovnováhy od doby stěhování národů (vyhnání) ohrožuje celý evropský Západ východoasiatskou převahou. Národy za železnou oponou by měly vědět, že znovunastolení jejich vlastních práv a svobod je neoddělitelně spojeno s uznáním a znovunastolením práva na vlast pro všechny vyhnance. Naším nezadatelným požadavkem je návrat vlasti v jazykových hranicích z roku 1937. Jde o nastolení udržitelného poměru mezi Německem a jeho západoslovanskými sousedy. Předpokladem také pro to by byla připravenost Čechů a Poláků vrátit vyhnaným Němcům jejich vlast. Všechny tyto úkoly mohou být řešeny pouze v rámci federalistického uspořádání Evropy.“

Kromě dr. Waltera Bechera tento dokument podepsali například Friedrich Brehm – ještě před pár lety SS-Sturmbannführer a nositel zlatého odznaku NSDAP. Dále třeba Walter Hergl – někdejší SS-Hauptsturmführer a funkcionář NSDAP. Potom také Eugen Lemberg, který v osmatřicátém roce patřil mezi nejaktivnější členy Sudetoněmeckého freikorpsu a sám se podílel na několika teroristických akcích proti příslušníkům československé Stráže obrany státu a proti československým policistům.

V době vzniku Sudetoněmeckého krajanského sdružení patřil mezi čelné představitele také – Rudolf Lodgman von Auen. Na jaře 1948 se stal předsedou tzv. Sudetoněmeckého výboru, o několik měsíců později stojí už v čele Zemské organizace Sudetoněmeckého landsmanšaftu a je také jeho prvním mluvčím. Že je vám to jméno povědomé? Nemýlíte se, byl to tentýž Rudolf Lodgman von Auen, který ještě jako poslanec československého předválečného Parlamentu vystoupil ve sněmovně (v roce 1925) s obviněním, že

Počátkem sedmdesátých let, přestože u nás už vládla normalizace, se na chvíli začalo zdát, že nám Velká Británie a Spojené státy americké náš zlatý poklad přece ještě dávají. Americký prezident Richard Nixon (na snímku s Elvisem Presleym) byl této myšlence dost nakloněn. Pak ale přišla aféra Watergate a Nixon musel ze svého postu odstoupit a proti vydání našeho zlata se postavila skupina vlivných kongresmanů.

českoslovenští legionáři rozkradli v Rusku „obrovské množství carského zlata“...

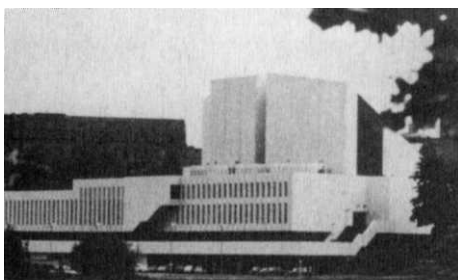
Jednou ze složek Sudetoněmeckého krajanského sdružení bude i Witikobund. Zpočátku bude působit ilegálně, především proto, že mnoho představitelů tohoto hnutí se bude muset ještě skrývat – kvůli svým aktivitám v různých nacistických represivních složkách, například jednotkách SS... později však budou „kamarádi“ z Witikobundu vystupovat zcela otevřeně. A počátkem 90. let předseda Witikobundu H. R. Ůberlacker veřejně prohlásí, že „ve válečných dobách použití násilí proti vůdčímu zástupci jiného státu z mezinárodně právního hlediska je běžná věc“.

V jiném prohlášení Witikobundu ze stejné doby stojí, že „šovinismus Čechů stál u zrodu světa nacismu“. A podle tohoto dokumentu byl československý prezident dr. Edvard Beneš „demokraticky maskovaný starý nacist“, jehož režim údajně „pronásledoval sudetské Němce z rasistických důvodů“.

A když už jsme znovu u Edvarda Beneše, stojí teď za to citovat jeho slova ze 14. prosince 1945, která pronesl před osvobozenými politickými vězni.

„Přijdou brzo chvíle, kdy tito viníci se budou před sebou samými a před světem očišťovat z toho, co v těchto letech napáchali. A budou tomu sami věřit, až tyto své lži budou pronášet. Říkal jsem při jiných příležitostech, že máte všechno zaznamenávat a povědět, co jste zažili ve svých vězeních a koncentračních táborech. Ne snad jen proto, abyste všem řekli o svém trápení, ale proto, abyste se znovu mohli bránit, až oni začnou s touto svou „očišťovací“ kampaní.

Že začnou – o tom buďte přesvědčeni. A konečně přijdou opět, aby od očišťování přešli k útoku. Bude to nová reakce, která opět spojí útok na pokrok sociální s útokem na naši svobodu národní a

Palác Finlandia v Helsinkách. Dějiště Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

lidskou.“

A připomeňme v té souvislosti i slova někdejšího Benešova osobního tajemníka Eduarda Tábořského, který na adresu bývalého československého prezidenta opakovaně říkal, že dr. Beneš, ať už na něho s odstupem doby můžeme mít názor jakýkoliv, se ve svých předpovědích málokdy mýlil...

O více než půlstoletí později bude řada nejenom německých, ale také českých novinářů psát o „krvavém odsunu německých obyvatel“ z československého pohraničí v letech 1945-1947.

Pod palbu kritiky se nedostane zdaleka jen dr. Edward Beneš, ale třeba také Winston Churchill.

Počátkem listopadu 2002 přinese nejčtenější německý list Bild článek, podle něhož britský válečný premiér Winston Churchill byl – válečný zločinec. Bild, prostřednictvím německého historika Jörga Friedricha, autora knihy Der Brand (Požár), vyzve, „aby se uznalo utrpení, které způsobili německému lidu spojenečtí příhoi během

bombardování. Britský list Daily Telegraph v reakci na článek v Bildu zeřazuje (19. 11. 2002), že „celá kampaň je ukázkou rostoucího přesvědčení Němců, že i oni byli obětmi války – i když ji začala jejich země. Prolamuje šest desetiletí skoro naprostého ticha.“

Pro oživení paměti – abychom se znovu vrátili k odsunu německých obyvatel z Československa – dne 17. července 1945 se sešli tehdejší představitelé vítězných mocností. Prezident USA Harry S. Truman, britský premiér W. Churchill a za sovětskou stranu J. V. Stalin. Později, 2. srpna, podepsali Spojenci společné prohlášení. Velmoci tehdy také uznaly nutnost odsunu německého obyvatelstva

Účastníci Helsinské konference. V naší zemi se tehdy několik zasvěcených lidí domnívalo, že toto setkání na nejvyšší úrovni otevře znovu cestu k návratu našeho zlata.

z našeho pohraničí. Ale nejenom od nás, ale například také z Polska.

Dne 20. listopadu 1945 rozhodla spojenecká kontrolní rada o přesídlení německého obyvatelstva z Československa, Maďarska a Polska do čtyř okupačních pásem Německa. V případě Československa se předpokládal odsun asi 2 500 000 osob. Kromě toho značné množství sudetských Němců, kteří se v době války a okupace dopouštěli prokazatelných zločinů, uprchlo z našeho území ještě před koncem války a před německou kapitulací.

Vzpomínaný dr. Edvard Beneš ve svém projevu (14. 10. 1945) zdůraznil, že němečtí antifašisté, kteří zůstali věrni republice, mohou v Československu zůstat. Beneš se vyslovil hlavně pro to, aby odsun byl „lidský, slušný, správný, morálně odvodnitelný, přesně plánovaný a se všemi spojenci přesně dohodnutý“.

Dnes už se ale ví, že zejména při „divokém odsunu“, který u nás začal ještě před konečným prohlášením Postupimské konference, ale také později – docházelo ze strany některých československých občanů k tragickým excesům, dokonce i k vraždám.

Česko-německá komise historiků došla v roce 2002 k závěru, že počet obětí „divokého vyhnání“, včetně sebevražd těch, kteří odsun odmítli (podle úmrtních listů mělo jít zhruba o 3411 lidí) – se pohybuje okolo 19 000 lidí.

Avšak někteří historikové, například z řad Sudetoněmeckého krajanského hnutí, hovoří o 220 000 mrtvých. Toto číslo však česko-německá komise historiků odmítla – s tím, že výše zmiňované tvrzení není podloženo věrohodnými údaji a dokumenty...

Pokud se ale vrátíme zpátky do poloviny sedmdesátých let a k nátlaku dr. Waltera Bechera, někdejšího vedoucího redaktora Henleinova ústředního deníku Die Zeit, který vycházel v Liberci, a pozdějšího vysokého funkcionáře SA, na amerického prezidenta, aby odsunutí sudeští Němci dostali od Československa 300 milionů dolarů „za odsunuté sudetské Němce“, kteří se prý podíleli na vzniku československého pokladu, je zřejmé, že i sudeští Němci si velmi dobře uvědomovali, jak mimořádnou hodnotu československé zlato má...

V této době totiž zlato opět získávalo čím dál lepší pozici. V roce

1974 začíná zlato opět sloužit jako záruka při mezinárodních půjčkách. O rok později je ve Spojených státech amerických zrušen zákaz soukromého vlastnictví zlata. A v roce 1980 dosahuje, 21. ledna, cena zlata na mezinárodních trzích rekordní výše 850 dolarů za troyskou unci.

Jestliže dnes například někteří představitelé sudetoněmeckého krajanského sdružení nemohou přijít na jméno Edvardu Benešovi, nutno říci, že tvrdou posmrtnou kritiku si vysloužil i Benešův kolega a přítel Winston Churchill. Podle nedávného článku v německém listu Bild byl prý Churchill – válečný zločinec. Na snímku ministerský předseda Velké Británie uprostřed války s plynovou maskou a helmou.

A právě v této době několik kongresmanů navrhuje, aby se více než 18 tun československého zadržovaného zlata prodalo. Z výtěžku prodeje se měly zaplatit všechny pohledávky.

Nebylo to nic nového. Toto téma už projednával americký Kongres v roce 1974. O tři roky později, tedy v roce 1977, přišel předseda finančního výboru Senátu Kongresu Spojených států amerických Russel B. Long s otevřeným dopisem, určeným tehdejšímu ministru zahraničí USA Cyru Vanceovi. Pan Long dospěl, jak uvedl, „k názoru, že je správné, aby vláda USA uspokojila nevyřešené pohledávky amerických občanů ze zlata (pan Long měl samozřejmě na mysli zlato československé – pozn. S. M.), které je v současné době přímo či nepřímo kontrolováno Spojenými státy...“

Česko-německá komise historiků došla v roce 2002 k závěru, že počet obětí poválečného „divokého vyhnání“ německých obyvatel z Československa, včetně sebevražd těch, kdo odsun odmítli (podle úmrtních listů mělo jít zhruba o 3411 lidí) – se pohybuje okolo necelých 19 000 lidí.

Tento návrh a další podobné návrhy však narazily na odpor ostatních členů Tripartitní komise – zástupců Velké Británie a Francie.

Když už jsme u Francie, je zajímavé, že právě zástupci této země

po celou dobu od pětáctýřicátého roku, kdy probíhala složitá jednání o návratu československého zlata, pokaždé deklarovali, že s vydáním našeho zlata souhlasí. Avšak podle stanov Tripartitní komise s vydáním museli souhlasit všichni tři členové této komise. A tato shoda stále – máme teď na mysli rok 1980 – nenastala.

V roce 1981 však probíhá několik dalších kol jednání – jak ve Washingtonu, tak i v Praze. Za československou stranu vedl jednání Jaroslav Žantovský. V období března až srpna 1981 proběhlo celkem pět kol rozhovorů. Jednání byla dlouhá a hlavně tvrdá. Posléze Američané snižují základ finanční náhrady ze 113,5 milionu dolarů na 90 milionů. Po odečtení 8,5 milionu dolarů za vzpomínanou válcovnu šlo celkem o 81,5 milionu dolarů.

Od této chvíle je konečná dohoda na dobré cestě.

Dne 15. prosince 1981 schvaluje dohodu americký Kongres.

A o pár dní později, 29. prosince, podpisuje americký prezident Ronald Reagan prováděcí zákon o československém zlatu.

Je to historická událost. Uplynulo 36 let od konce druhé světové války. Zlato, které kdysi spojenci objevili v německých solných dolech, bylo už vesměs vydáno do zemí, odkud je nacisté kdysi uloupili.

V roce 1976 bylo odškodněno už i Polsko.

Teď, koncem jednání osmdesátého roku, zůstávaly ve hře poslední dva státy – Albánie a Československo.

Jestliže mezivládní jednání mezi Československem a Spojenými státy americkými v roce 1981 byla velmi vyčerpávající na obou stranách, rozhovory mezi našimi diplomaty a jejich kolegy z Velké Británie měly být ještě mnohem tvrdší.

BUDEME PLATIT KRVÍ

Jednoho dne objevuji ve spisovně českého ministerstva financí další zajímavý dokument. Pochází z devětačtyřicátého roku, ale jeho obsah do jisté míry předznamenává to, co se odehrávalo v roce 1981, kdy probíhala poslední etapa vyjednávání s Velkou Británií o návratu československého měnového zlata.

Příslušný text reaguje na britské opakované požadavky uhradit válečný a mnichovský úvěr. (Tady je zapotřebí ještě připomenout, že v polovině padesátých let přestává Československo válečný úvěr splácet; příslušné finanční částky, podle vysvětlení tehdejších československých představitelů, začneme splácet teprve poté, kdy nám bude zadržované zlato konečně vráceno.)

„Oba úvěry byly důsledkem Mnichova,“ je možno číst ve zmíněném dokumentu, „nebýt mnichovských událostí, nemuselo se dnes hovořit vůbec třeba zrovna o britském úvěru... Válečný úvěr nemusel být tak velký, ale jen v menším rozsahu, kdyby britská vláda nevydala Němcům 23 tun československého měnového zlata.“ A ještě je tu pasáž připomínající, že v době války „šlo o službu společné věci“.

Dne 6. srpna 1981 byla zahájena závěrečná fáze jednání mezi Velkou Británií a Československem.

Jaká ta jednání vlastně byla? Co všechno se asi při nich odehrávalo? Tyhle otázky mne neustále pronásledují. Zvláště poté, co jsem se dozvěděl, jak už ostatně bylo řečeno v kapitole Jedna záhada za druhou, že zápisy z těchto rozhovorů jsou údajně – přísně tajné...

A tak se opět objednáвам do archivu českého ministerstva zahraničí, kde jsem měl už v minulosti možnost studovat mezivládní smlouvy mezi Československem, Velkou Británií a Spojenými státy americkými, smlouvy, které předcházely návratu československého měnového zlata v roce 1982.

A znovu prosím, zda bych mohl studovat dokumenty, s jejichž pomocí bych mohl rekonstruovat obsah jednotlivých rozhovorů. Zajímají mne především naše jednání s Brity...

A znovu se – bohužel – dozvídám, že se k těmto údajům dostat nemohu, protože prý stále „podléhají režimu utajení“. Odcházím s nepořízenou.

Nechci to vzdát. Jsem však čím dál skeptičtější. Jak se zdá, mnohaměsíční úsilí míří kamsi do ztracena.

Jenomže – člověk by měl občas přece jen věřit na zázraky. A třeba i na lidi, kteří v jistých chvílích dovedou projevit značnou dávku odvahy...

A tak jistého časného rána sedím v jisté místnosti, v jisté budově (není to ovšem ministerstvo zahraničí) – a před sebou mám úctyhodné množství dokumentů.

Je mi, jako bych právě vyhrál v loterii. Lisuji totiž v zápisech mezivládních jednání mezi Velkou Británií a Československem z roku 1981!

Čtu stránku po stránce. Doslova jedním dechem. A před očima se mi odvíjí neuvěřitelné drama, jehož protagonistou je – československé měnové zlato.

Jak je patrné, naše a britská delegace se v průběhu jednoho roku sešly celkem pětkrát. Hlavním vyjednávačem za československou stranu byl JUDr. Richard Král, CSc.

Zanedlouho se s ním scházím v jeho bytě. Předě mnou sedí muž s prošedivělým plnovousem. Má kultivované vystupování a bystré oči. Mluví pomalu, ale věcně. Od prvních okamžiků je mi jasné, že sedím před člověkem, který má spoustu informací a znalostí nejenom o historii našeho měnového zlata, ale o historii této země vůbec. Právě on mě přivede na myšlenku, že historie československého zlatého pokladu je neodmyslitelná od historie, včetně všech možných zvratů, naší republiky.

Už od prvních chvil našeho setkání, jakmile začne můj hostitel vyprávět, chápu, že tento člověk jednáními o dalších osudech našeho zlata – doslova žil.

„Ta jednání, kterých jsem se já osobně účastnil, trvala po celý jedenaosmdesátý rok. Postupně se objevila celá řada dramatických momentů. Nikdo vlastně nevěděl, jak ta jednání dopadnou. Ale já si tenkrát opravdu uvědomoval, že všechno to, co se kolem zlata

odehrávalo, bylo klíčové pro naši historii. Věřte mi nebo ne, ale v průběhu jednání mi často před očima vyvstaly nejrůznější klíčové okamžiky této země. Ať už to byl osmnáctý rok, Mnichov, německá okupace, válka, studená válka...“

Za britskou stranu vedl jednání synovec maršála Bernarda L. „Monty“ Montgomeryho, legendárního velitele 21. skupiny armád, která připravovala invazi. V čase vylodění Spojenců v Normandii, vedl „Monty“ pozemní operace...

„Byl to příjemný pán,“ vypráví o synovci slavného spojeneckého velitele Alanu Montgomerym Richard Král. „Působil jako typický anglický gentleman a podle toho se také choval. Spusně, decentně a velmi korektně. Ta jednání s ním byla často až symbolická. Zvláště když začal, stejně jako další členové britské vyjednávací skupiny, na nás naléhat, abychom splatili válečný a mnichovský úvěr.“

Oba úvěry chtěli Britové splatit do příslovečné poslední pence. A právě v těchto okamžicích docháze o leckdy, na obou stranách, k větším či menším projevům emocí.

Za zaznamenání stojí citát z knihy bývalého ministra zahraničí socialistického Československa ing. Bonuslava Chňoupka – Memoáre in claris. Bývalý československý první diplomat vzpomínal na to, jak se u něho objevil jeden z tehdejších československých vyjednávačů. Žádal, aby byl z dalších jednání odvolán. Jako důvody uvedl:

„Víte, velmi pečlivě jsem si prostudoval podklady, hlavně otázku vojenského úvěru. A je mi z toho nanic. Až se mi zvedá žaludek. Určitě jste viděl seznamy vojenské výzbroje a výstroje. Vždyť my máme platit i za šňůrky do bagančat, za spodky či za šle, které nosili naši vojáci, když bojovali i za ně, Angličany. No ale prosím... každý má jinou morálku, každý jinak vidí svět. Ale co je na tom strašné, a to neumím přenést přes srdce, jsou mrtví. Tam je započítaná výstroj těch, co padli. A leží někde v Africe, u el-Alameinu a Tobrúku, kde bojovali proti Rommelovi a nejenom za nás, ale i za Anglii! A jsou tam započítané i ponožky našich letců, co bránili Londýn a bombardovali Německo a někde je tam sestřelili a zahynuli! A jsou tam i uniformy důstojníků, které přesunuli z Anglie do Ruska a kteří

tam bojovali se svobodovci a padli možná na Dukle nebo u Mikuláše. Až mi z toho naskakuje husí kůže, když o tom hovořím, nehněvejte se, ale nemohu. Ne že bych byl slabá nátura. Němci mě zajali v Povstání a do konce války mě drželi v zajateckém lágru, tam jsme si všichni užili své, ale na tohle nemám dost silné nervy. Pochopte mne. A vyměňte mne. Sotva bych se udržel, kdyby mi předložili účty za košile, rukavice a svetry, a musel bych říci – tak a teď jdeme účtovat za krev!“

Velké Británii jsme zaplatili i za výstroj, výcvik a výzbroj těchto vojáků...

Tyto řádky mne zaujaly. Že by právě tohle bylo důvodem, proč jsou zápisy z jednotlivých jednání mezi Československem a Velkou Británií i po 30 letech – tajné?

Pokusil jsem se ing. Bohuslava Chňoupka vyhledat. Ochotně se se mnou setkal, ale měl jsem pocit, že ví mnohem více, než mi říká. Střetnutí s člověkem, o němž ve své knize psal, mi zprostředkovat

odmítl. Vysvětloval to tím, že jde o jeho dlouholetého spolupracovníka i přítele, který nemá zájem o své tehdejší zkušenosti jakkoliv veřejně hovořit.

Pan inženýr Chňoupek, jak mi řekl, se přímých jednání o britském válečném a mnichovském úvěru osobně neúčastnil. Ale byl o nich jako tehdejší ministr zahraničí pravidelně podrobně informován. Právě tato jednání byla podle jeho slov mimořádně citlivá, až choulostivá. Britské vyjednávače charakterizoval jako mimořádně schopné, ale zároveň také tvrdé partnery. Právě tyto rozhovory ing. Chňoupek považuje za vůbec nejobtížnější v celé dosavadní historii zadržovaného československého měnového zlata.

Je pochopitelné, že jsem se na údaje z Chňoupkovy knihy ptal doktora Richarda Krále.

„Ten válečný úvěr se pohyboval okolo devíti milionů liber. Britové si opravdu vyčíslili i náklady na naši vojenskou jednotku a chtěli to zaplatit,“ potvrzuje Richard Král. „Naši vojáci byli sice začleněni do britské armády, ale placeni byli z vojenského rozpočtu. Po válce si Britové vytáhli z účelných knih všechny potřebné údaje a podle nich nám to všechno napočítali. Tedy – všechny náklady na naši vojenskou jednotku a hlavně na zbraně. Zaplatit jsme měli i zhruba tři stovky tanků a stovku letadel, které jsme od Britů dostali bezprostředně po válce.“

Z vyprávění Richarda Krále je patrné, že okolo válečného úvěru byly rozhovory často dost vyhrocené. Celá tahle záležitost se musela řešit na dvou jednáních.

„Pan Montgomery strašně těžce nesl, že mu neustále připomínáme Mnichov. Jednou řekl, že ho to velmi uráží. Já zase odpověděl, že nás pro změnu uráží to, že Britové chtějí peníze za naše vojáky, kteří bojovali nejenom za svoji zemi, ale také za Velkou Británii... Bylo to dost vzrušující. Pak jsme se dohodli, že se zbavíme emocí a pokusíme se dojít k nějakému rozumnému kompromisu. Ten kompromis spočíval v tom, že jsme jim nakonec měli zaplatit nominální částku z toho, co původně požadovali, a bez úroků. Svým způsobem to bylo pro nás výhodné, protože britská libra šla mezitím dolů.“

„Je pravdou to, že nám Britové při jednáních přesně vyčíslili i počet stejnokrojů a bot našich vojáků?“ ptám se Richarda Krále.

„Oni nám to nevyčíslovali, abyste mi rozuměl, tyto požadavky nám nedali přímo na jednací stůl, ale je fakt, že si z toho vojenského rozpočtu stáhli všechny finanční položky, které šly na československou jednotku. To znamená třeba i ty uniformy a boty.“

„Mám tomu rozumět tak, že si vyčíslili třeba i stejnokroje našich padlých vojáků?“

„Samozřejmě, to se nijak neoddělovalo.“

Dodejme ještě, že jsme měli zaplatit i za každý náboj, který naši vojáci v bojích proti nacistům vystřelili. Zaplatit jsme měli i každou bombu, kterou příslušníci československé bombardovací perute vyhazovali na nepřátelské cíle...

Zápisy z československo-britských jednání, ke kterým jsem se shodou náhod a velké dávky štěstí dočkal, slova dr. Richarda Krále jen potvrzují.

Už při první schůzce obou delegací, 6. srpna 1981, trvá Alan Montgomery na tom, že musíme zaplatit globální částku 47 milionů liber.

Součástí této částky je i válečný úvěr – více než 13 milionů liber. Jde o dvě části tohoto úvěru. Tedy o výdaje na exilovou administrativu a dále o vojenský úvěr, z něhož byly placeny potřeby našich vojáků včetně jejich výcviku, výstroje a výzbroje. (Dne 31. 1. 1943 se naší exilové vládě podařilo uzavřít s Brity dohodu, podle které jsme za výcvik a výzbroj přestali platit a hradili jsme hlavně osobní výdaje vojáků včetně plátů – pozn. S. M.)

Britové rovněž požadují zaplatit za mnichovský úvěr – téměř 5 milionů liber.

Dalších více než 19 milionů liber má Československo zaplatit jako úhradu mezivládních dluhů.

A to není všechno. Britové nárokují dalších více než 6 milionů liber na úhradu různých soukromoprávních nároků britských občanů vůči Československu. Jinými slovy – jde o majetek britských občanů, znárodněný po roce 1949.

Co je pozoruhodné – britští vyjednávači přicházejí rovněž s

požadavkem zaplatit i za majetek Židů, kterým se podařilo uprchnout před Hitlerem a stali se občany Velké Británie. Britští diplomaté přišli s přesným výčtem obrazů, šperků, bytového zařízení. Jak je zřejmé ze zápisů, pan Montgomery byl dost překvapen, když se dozvěděl, že židovský majetek, zejména šperky, nekonzfiskovali Češi, ale německé gestapo...

Ale vraťme se znovu k válečnému úvěru. Právě kvůli němu se rozhořel mimořádně ostrý diplomatický boj.

Československá strana navrhuje, že Velké Británii zaplatíme veškeré výdaje na exilovou administrativu.

A 40 procent z vojenského úvěru. Jedním z argumentů bylo i to, že českoslovenští vojáci podléhali britskému velení, bojovali a umírali nejenom ve válce proti Hitlerovi, ale třeba také za „britské zájmy“ v různých částech světa.

Dr. Richard Král připomíná, že v době druhé světové války působilo v britských ozbrojených silách více než 14 000 Čechoslováků (podle gen. Gustava Sýroby to bylo 18 250 vojáků – pozn. S. M.). Zhruba tisíc mužů padlo.

Dr. Král dodává, že jsme ochotni zaplatit za vojenskou techniku, kterou naši vojáci mohli v roce 1945 dovézt do Československa. Šlo například o 1000 vozidel různých druhů, kolem 300 tanků a stovky letadel.

Alan Montgomery připomíná, že ke svým závazkům jsme se přihlásili i po skončení druhé světové války.

Vzápětí slyší námitku, že Československu tehdy ani nic jiného nezbylo, protože jinak by mu prý Velká Británie odmítla poskytnout potřebnou pomoc na překonání obtíží, pramenících z německé okupace.

Kromě toho byli tehdy jak Britové, tak Čechoslováci přesvědčeni, že potřebné prostředky na splácení dluhů získáme prostřednictvím reparací, které nám (a nejenom nám) mělo Německo, na základě smlouvy uzavřené v Postupimi zaplatit. Jak známo, tyto reparace jsme nikdy nedostali.

Britští vyjednávači však trvají na svém.

Dr. Richard Král namítá, že válečné dodávky neplatila ani jedna

okupovaná země... Tyto dodávky neplatila ani Velká Británie Spojeným státům americkým.

Připomíná své nedávné jednání s členy delegace Spojených států amerických, kteří potvrdili, že britská strana platila Spojeným státům americkým pouze válečný materiál, používaný po válce k civilním účelům.

Alan Montgomery však tvrdí, že na počátku války britská strana platila Spojeným státům „obrovské částky za válečné dodávky“.

„Britská strana nemůže uznat, že žádat úhradu nákladů na vydržování československých jednotek by bylo řeším, zač by se měla britská vláda stydět,“ říká Alan Montgomery. A ještě říká, že českoslovenští vojáci nebojovali jen za zájmy britského impéria, ale také za osvobození Československa. „Zaplacení těchto nákladů je tudíž zaplacením rozumných závazků partnerů a nemůže poškodit jejich vztahy v budoucnu,“ dodal ještě synovec slavného maršála „Montyho“.

Je zvláštní, že zatímco Britové urputně trvali na tom, aby Československo zaplatilo válečný úvěr v plné výši, včetně úroků, Velká Británie na druhou stranu – už v roce 1956 – odpustila tento úvěr například Polsku. Polsko tedy nemuselo platit za vojenský materiál, poskytnutý v době války polským jednotkám. Kromě toho se ještě v průběhu války představitelé Velké Británie a polského exilu dohodli, že Poláci zaplatí pouze 40 procent z částky, poskytnuté na vydržování jejich exilové administrativy...

Mimořádně dramatické je třetí kolo československo-britských jednání 22. a 23. října 1981.

Opět se hovoří o „Mnichovu“. O tom, že mnichovská dohoda, na které se podílela i Velká Británie, způsobila naší zemi škodu zhruba za 40 miliard korun, což je „astronomická částka“.

Československo odmítá za mnichovský úvěr platit!

Na obou stranách padají ostrá slova. Jednání je několikrát přerušeno.

Britové pak nabízejí některé ústupky. Je naděje, že Velká Británie sníží částku, která se týká soukromoprávních pohledávek a některých mezivládních dluhů.

Velká Británie nám pak odpouští úhradu mnichovského úvěru.

Další kolo jednání se odehrává ve dnech 11. až 13. listopadu 1981. Československo vyslovuje ústy svého hlavního vyjednávače, že je ochotno zaplatit celý válečný úvěr. Také požadované mezinárodní dluhy včetně soukromoprávních pohledávek. Více než 24 milionů liber.

Žádáme však také, aby Britové zaplatili československý majetek, zablokovaný ve Velké Británii. Zhruba v hodnotě půl milionu liber.

Alan Montgomery reaguje jedinou větou: „Návrh je zajímavý.“ Požádá o přerušení jednání.

Jde k telefonu. Jeho hovor trvá jen několik minut.

Potom se pan Montgomery opět vrací do jednací místnosti. A oznámí: „Částka je přijatelná.“

V tomto okamžiku – přestože musíme vzít v úvahu, že Britové od nás původně žádali 47 milionů liber, takže snížení částky na zhruba 24 milionů liber lze považovat svým způsobem za úspěch – je zřejmé, že za návrat našeho zlata budeme platit nejenom penězi, ale také krví. Krví československých válečných hrdinů...

V jednom okamžiku se Richarda Krále zeptám: „Věřil jste po celou dobu, že zlato přece jen dostaneme?“

„To přesvědčení ve mně opravdu bylo. Jinak bych totiž nemohl tuhle práci ani dělat. Ale vyskytovaly se dost nepříjemné překážky. A třeba i u nás doma.“ Richard Král pak připomněl svého času jednoho z nejmošnějších mužů socialistického Československa – Vasilu Bilaka. Ten si jednou povolal doktora Krále do své kanceláře, kde ho bez obalu požádal, aby další jednání o návratu československého zlata zastavil a dokonce – rozbil. „Já mu oponoval, že v takovém případě naši váleční západní spojenci zlato prodají a Československo nedostane nic...“ Vasil Bilak však prohlásil, že právě o tohle mu jde. „Ať si Američané i Britové zlato klidně prodají. My to využijeme v propagandě. Vždyť lidé si ještě po dvou generacích pamatují na Mnichov. To, co se týče našeho zlata, si budou také dlouho pamatovat.“... Svět by se prý měl dozvědět o tom, že naši někdejší západní spojenci nás vydírají a zlato nám chtějí vrátit teprve poté, co jim zaplatíme za československé vojáky, kteří

bojovali proti Hitlerovi a ještě k tomu po jejich boku... Dr. Král však Bilakův návrh, jak mi řekl, odmítl, a tak se v tehdejším předsednictvu ÚV KSČ objevil připravený dokument, podle něhož měly být dojednané dohody schváleny. Na tomto jednání vystoupil Vasil Bilak s dlouhým emocionálně laděným projevem. Opět navrhoval, abychom jednání o návratu našeho zlata zastavili. Nikdo z přítomných ho však naštěstí nepodpořil. Gustav Husák prý tehdy řekl: „No, všem nám to leze krkem, ale co se dá dělat.“ A pak ohlásil projednání dalšího bodu programu. Návrh o návratu našeho zlata byl tedy přijat bez hlasování.

Je zajímavé, že podobným způsobem proběhlo projednávání zmíněné dohody v americkém Kongresu. Proti vystoupili pouze dva kongresmani a přednesli obvyklé výhrady proti vydání zlata. Pak byl tento bod přijat bez hlasování aklamací...

Leckoho v této souvislosti napadne, že Československo počátkem 80. let přistupovalo na britské i americké požadavky hlavně proto, že naše tehdejší ekonomika potřebovala nové zdroje. Zlaté zdroje.

Podle Víta Smetany návrat zlata mohl znamenat „vítanou finanční injekci pro komunistický režim v Československu, který toho času mimo jiné sanoval dodávkami zbraní i jiným způsobem hned několik zemí aktivně podporujících terorismus v různých částech světa (Libye, Sýrie atd.) a sám na svém území cvičil příslušníky protizápadně orientovaných teroristických bojůvek...“

Richard Král však tvrdí, že ekonomické aspekty této transakce

Vasil Bilak (vlevo) na snímku s Gustávem Husákem byl odhodlán využít otázku návratu našeho zlata k ideologickému boji proti „západnímu imperialismu“.

nehrály žádnou roli. Vezmeme-li do úvahy, že část vráceného zlata měla být použita k zaplacení amerických a britských pohledávek, zvýšily se, podle Richarda Krále, zlaté zásoby pouze asi o 10 procent. „Československo mělo tehdy slušné zlaté rezervy a nepatřilo k vysloveně chudým zemím. Podle doktora Krále mělo zlato pro naši zemi především historickou, a tedy symbolickou hodnotu...“

Koncem roku 1981 došlo tedy i k dohodě s Velkou Británií. Československo souhlasilo s vyrovnáním válečného úvěru. A také s tím, že zaplatíme tři miliony liber – za znárodněný majetek britských občanů. Tady je nutná malá odbočka. Byla už zmínka o tom, že koncem padesátých let Československo uhradilo Velké Británii všechny dluhy za znárodněný majetek britských občanů. Šlo o znárodnění v letech 1945 až 1949. Tentokrát Velká Británie požadovala uhradit to, co jsme britským občanům znárodnili po roce 1949...

Naopak britská strana slíbila, že uhradí 700 000 liber za majetek Československa, který byl od druhé světové války blokován ve Velké Británii.

Z celkové původní částky, kterou od nás britská strana požadovala – šlo o 47 milionů liber –, jsme nakonec měli zaplatit přesně 24 266 619 liber...

Byla už zmínka o Francii, která od pětáctýřicátého roku nevznášela nikdy žádné námitky proti případnému vrácení zlata do Československa.

Dr. Richard Král přesto musel jednat i v Paříži, aby zde získal konečný souhlas k vydání našeho zlata.

„S Francií, se kterou nebyly nikdy žádné problémy, jsme jednali pouze jednou, což stačilo. Já jim tam podrobně vykládal o naší historii. Když jsem skončil, pan státní tajemník dlouho mlčel. A pak mi řekl: ‚My vaše argumenty chápeme. Francie neudělá nic, co by mělo návrat vašeho zlata nějak překazit. Na nás se můžete spolehnout.‘ A tím jednání skončilo.“

Uplynulo takřka 37 let od chvíle, kdy spojenečtí vojáci objevili v Německu i naše uloupené zlato. Po desetiletích nekonečných jednání dospěli konečně představitelé Spojených států amerických, Velké

Británie a Československa k finální dohodě:

Tripartitní komise pro restituci měnového zlata nám vydá 10 397,3164 kilogramu ryzího zlata v mincích a 8002,6836 kilogramu ryzího zlata v cihlách.

Současně Československo zaplatí Spojeným státům americkým 81 500 000 a 2 869 868,10 amerických dolarů.

Spojené království Velké Británie a Severního Irska obdrží od Československa 24 266 619 liber šterlinků.

Podle Víta Smetany smlouva mezi Spojenými státy americkými a Československem „byla hodnocena jako velmi výhodná pro americkou stranu. Nejenže vcelku bezprecedentně ukládala československé straně uhradit americkým záuhatelům ztráty z poválečného období v plné výši, ale dokonce tuto sumu navyšovala o úroky – celkem se jednalo o 81,5 milionu dolarů. Dále mělo Československo zaplatit 4,87 milionu dolarů za vybavení přejaté v roce 1946 od 3. americké armády a uvolnit zmrazené účty amerických bank v Československu po roce 1948 v celkové výši jednoho milionu dolarů. Americká strana se na oplátku zavazovala uvolnit zablokovaný československý majetek a nebránit jeho transferu do Československa.“

Buď jak buď – poslední lednový den dvaosmdesátého roku došlo v Černínském paláci k historické události. Ministr zahraničních věcí Československa Bohuslav Chmela se zde schází s velvyslancem Spojených států amerických J. F. Matlockem a velvyslancem Velké Británie J. R. Kichem.

Každý z nich tu pronese krátký projev. Nejčastěji se v nich objevuje názor, že podepsání těchto smluv odstraňuje dnes vlastně jeden z posledních pozůstatků druhé světové války...

V této chvíli byl návrat československého měnového zlata už jen otázkou času.

ZLATÝ NÁVRAT

Za den návratu československého zlatého pokladu byl určen 20. únor 1982. V pohotovosti byli diplomaté, právníci, bankovní odborníci, policisté.

Do vlasti se mělo vrátit 18,4 tuny zlata – uloženého jednak ve Spojených státech amerických (8,2 tuny) a jednak ve Velké Británii (10,2 tuny).

Z původních požadavků jsme však museli hodně slevit. Ještě v roce 1945 žádalo Československo spojence o návrat více než 45 tun zlata. Tripartitní komise tento nárok s nepatrnou odchylkou (komise nám určila přesně 43 999,4 kilogramů zlata) uznala.

V roce 1948 jsme však dostali pouze zálohu ve výši něco přes 6 tun, a to bylo všechno. A teď nám tedy měl být vydán zbytek – i když „jen“ 18,4 tuny.

Dr. Richard Král a další diplomaté dojednali poslední podrobnosti, týkající se „zlatého transferu“.

„Celá akce měla být utajená,“ vypráví Richard Král. „Protože jak ve Velké Británii, tak i ve Spojených státech amerických existovala silná politická opozice, jejíž mnozí představitelé návratu československého zlata nepřáli. A co víc – mohli odvoz zlata zablokovat. Kdokoli měl nějaké pochybnosti vůči Československu, mohl prostřednictvím soudu návrat zlatého pokladu zastavit. Tahle možnost blokády opravdu existovala. Podobných případů, třebaže se nejednalo zrovna o transfer zlatého pokladu, bylo už více... Posádky československých letadel, letět měly tři stroje, dostaly, ovšem v zalepených obálkách, příslušné instrukce. Tyto obálky směly otevřít teprve poté, co bylo letadlo ve vzduchu.“

Přestože Švýcarsko je neutrální zemí, ani tady nemohl nikdo vyloučit, že se třeba někdo neobrátní na soud s žádostí, aby naše zlato bylo ještě na poslední chvíli zadrženo – až do rozhodnutí soudu o konkrétních nárocích. Proto hlavní aktéři předávacího aktu navrhli, aby se vlastní vydání a převzetí zlata uskutečnilo v sobotu, kdy soudy neúřadují. A vše se mělo odehrát – jak už bylo ostatně řečeno – za přísného utajení.

Návrat zlata byl tedy připraven.

Scénář měl být následující: Československo uloží na svůj účet u švýcarské banky příslušné částky v dolarech a v librách. Tripartitní komise dá pokyn, aby zlato bylo přemístěno ze Spojených států amerických a Velké Británie do Curychu. Mělo se tak stát poté, co bude ověřeno, že proti vydání zlata nebyla podána žádná žaloba. V sobotu pak měla zasednout přímo v budově banky Tripartitní komise, a ta přijme rozhodnutí o předání zlata Československu. Zlato bude vydáno československému zmocněnci (dr. Královi) poté, jakmile budou peníze převedeny na příslušné účty vlád Spojených států amerických a Velké Británie – ve Washingtonu a Londýně. Československý zmocněnec měl bance předat příkazy k převodu peněz, jakmile obdrží zprávu, že banka má v úschově rozhodnutí Tripartitní komise. Vše mělo proběhnout v budově banky prakticky zároveň nebo v těsném sledu.

Ovšem začaly se, podle vzpomínek dr. Krále, objevovat signály, že se aktivizují některé kruhy, které předání zlata nepřály...

Curych... Právě tady se odehrála utajená akce. Čím byl přesun československého měnového zlata zpátky do vlasti.

Těsně před chystaným transferem švýcarská vláda oznamuje, že je ochotna zprostředkovat předání zlata. Odmítá však mít cokoliv společného s předáním peněz, které Československo mělo zaplatit Spojeným státům americkým a Velké Británii. Co teď? Podle čerstvě uzavřených dohod se mělo finanční vyrovnání uskutečnit současně s předáním zlata. Lidově řečeno – z ruky do ruky.

Sdělení působilo jako blesk z čistého nebe. Bylo to zcela nepochopitelné; vždyť švýcarská banka měla za převod peněz inkasovat obvyklý bankovní poplatek. A ten v tomto případě měl činit téměř 150 000 USD. Bylo tedy zřejmé, že banka musí mít dobrý

důvod k obavám, když souhlasí s tím, že o tyto peníze přijde...

Následují další jednání, další telefony, další rozhovory. Nakonec se podaří dohodnout, že Čechoslováci uloží peníze v Bank of England, a sice na zvláštní účet československé vlády. Zároveň s převzetím zlata Československo z tohoto účtu převede příslušnou částku na účet americké vlády a další částku na účet vlády Velké Británie...

Bank of England projevila nebývalou ochotu: Veškeré převody uskuteční – bezplatně. Vyvstal však další problém: ve Velké Británii jsou, jak známo, banky v sobotu a v neděli zavřeny. Zavřeny jsou i ve dnech státních svátků. Britové tyto dny označují jako Bank Holiday. Tato tradice nebyla porušena několik staletí. Stal se však

První československé letadlo naložené částí zlata, odstartovalo z curyšského letiště v 18.20 hodin.

malý zázrak. Vedení Bank of England, zřejmě i po konzultaci s britskou vládou, nakonec rozhodlo, že tradice bude porušena a banka bude mimořádně v provozu i v sobotu.

Dr. Richard Král se už nikdy nedozvěděl, co vlastně vedlo Švýcary, kteří byli jinak velmi vstřícní, k rozhodnutí vycouvat na poslední chvíli z docela obyčejné a jednoduché bankovní operace. Ale na křidu to nikomu nepřidalo.

Jak se den D blížil, nervozita všech účastníků rostla. Celou záležitost brali velmi vážně i Američané. Bylo to patrné už z toho, že odpovědní úředníci přijeli do Curychu s osmi perfektně vycvičenými příslušníky americké námořní pěchoty. Tito muži byli určeni k ochraně československého zmocněnce doktora Richarda Krále.

Celá akce byla odstartována 19. února 1982, v 19 hodin středoevropského času a měla se už od samého začátku podobat napínavému filmu... Ve stejnou dobu startuje v Londýně zvláštní letadlo, naložené částí našeho zlata. O hodinu později toto letadlo

přistává v Curychu.

Transportní vozidla v doprovodu obrněnců švýcarské policie převážejí zlatý poklad do budovy se zvláštními trezory přímo na letišti. Budovu stráží ozbrojení příslušníci policie.

Ve dvě hodiny v noci středoevropského času startuje, tentokrát v New Yorku, další letadlo s druhou částí našeho zlata. V deset hodin ráno přistává v Curychu. Zlato bylo, stejně jako v prvním případě, převezeno do budovy s trezory.

Je 20. února 1982. Ještě tři hodiny před přistáním amerického letadla skupina československých expertů, zástupci švýcarské banky, včetně zástupců Tripartitní komise, začínají kontrolovat londýnské zlato. Kontrola končí ve chvíli, kdy přistává letadlo vypravené z New Yorku. Začíná kontrola i druhé části zlata. Končí těsně před půl jednou středoevropského času.

Mezitím na betonové ploše letiště v Curychu přistávají tři zvláštní letadla TU 154, která sem přiletěla z Prahy.

V pátém poschodí budovy Swiss Bank Corporation se scházejí hlavní aktéři této transakce. Jsou tu podepisovány příslušné dokumenty.

Po skončení jednání vydává československý zmocněnec příkaz pro Bank of England. V průběhu dalších minut se telefonicky ohlašují peněžní ústavy v Londýně i v New Yorku: peníze jsou řádně převedeny.

Krátce po 16. hodině ředitel Švýcarské banky telefonicky oznamuje svému zástupci na letišti číslo kódu. Teprve teď může být otevřen trezor. V tomto trezoru je mimo jiné i písemný pokyn pro naložení zlata do československých letadel.

„Pak jsem to naše zlato viděl na vlastní oči,“ vypráví Richard Král. „Měl jsem z toho tak trochu smíšené pocity. Zhruba polovina zlata byla v mincích a ty byly uloženy v takových zapečetěných sudech, nebo spíše kontejnerech. A zlaté cihly byly volně uloženy na paletách. Na paletách, na kterých se třeba prodávají cihly nebo betonové tvárnice. Po tom všem, co jsem kolem našeho zlata zažil, to pro mě bylo tak trochu zklamání,“ přiznává po letech Richard Král.

Nechce se mi věřit, že by přes to všechno neměl alespoň nějaký

pocit satisfakce...

„A víte, že ani ne? Když dlouhou dobu žijete v napětí, a já opravdu v napětí žil, tak si něco takového příliš neuvědomujete. Pochopte, zlato ještě stále nebylo doma, a já si pořád uvědomoval všechna možná rizika, která hrozila.“

První československé letadlo odstartovalo z curyšské letištní plochy v 18.20 hodin. Po čtvrt hodině odstartoval druhý letoun. A za dalších patnáct minut letoun třetí. Posádku tvořili příslušníci letky Federálního ministerstva vnitra.

Do Prahy naše letouny putovaly oklikou: přes Salcburk, Vídeň a Bratislavu – do Prahy.

Na ploše starého ruzyňského letiště přistálo první z letadel půl druhé hodiny po startu. Tedy před 20. hodinou.

Vzápětí přistála i další dvě letadla.

Teprve teď si mohl vládní zmocněnec oddechnout. A s ním všichni ostatní, kteří se na zlatém návratu podíleli.

Nastal čas vykládky zlata. Osir tun zlata ve zlatých cihlách. A zhruba 10 tun v mincích. Soupis z tehdejší doby jen naznačuje, o jak mimořádně cenné mince šlo: svatováclavské zlaté dukáty, zlaté guldeny, zlaté dolary a další cenná platidla.

Ovšem Vasil Bilak na svou prolnu nezapomněl. Z titulu své moci rozhodl, aby návrat našeho zlata provázela jen minimální publicita...

Zlato, v jehož jménu umírali naši vojáci na nejružnějších bojištích světa, bylo po 44 letech opět doma.

Jenomže – tento návrat měl přece jenom hořkou příchut'. Zvláště když si člověk uvědomil, za jakých okolností nám vůbec bylo vydáno – co všechno a hlavně za co – jsme museli kvůli tomu zaplatit...

ROZPAKY NA BRITSKÉM VELVYSLANECTVÍ

Na jaře 2000 připravuji pro televizní pořad Na vlastní oči reportáž o osudech československého měnového zlata. V té době už znám okolnosti jeho návratu ve dvaosmdesátém roce. Vím také o utajených diplomatických jednáních ohledně válečného úvěru či úvěru mnichovského. A napadá mě mnoho věcí...

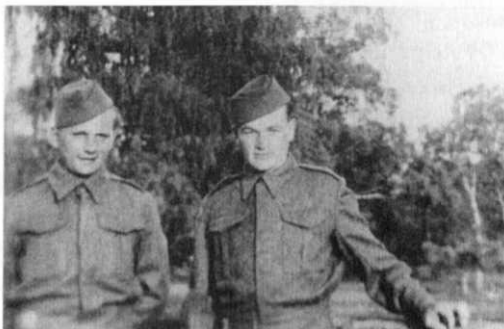
Jenom na západní frontě zahynulo od července 1940 do května 1945 v řadách čs. jednotek 361 vojáků. Také více než pět set československých letců. Za všechny tyto lidi jsme tedy museli dodatečně zaplatit.

Zaplatit jsme museli například za vojína Jiřího Haase, který byl 6. června 1941 v Sýrii, nedaleko silnice z Merdjayonu do Matuly, zabit nepřátelským granátem a stal se prvním padlým československým vojákem na Středním východě.

Zaplatit jsme museli za vojína Leo Gutfreunda, který 30. října 1941, jako první z Čechoslováků, padl při obraně Tobrúku. Zaplatit jsme museli také za další zabitě obránce Tobrúku, za Františka Adámka, Josefa Kutala, Jana Kijoviče... A také za padlé od Dunkerque – Karla Spira, Otakara Gabriela a další.

Jako „dlužník“ britských bank padl také jeden z nejstatečnějších československých stíhacích pilotů Wing Commander, štábní kapitán Alois Vašátko, který 23. června 1942 zahynul v boji nad francouzským pobřežím...

Zaplatit jsme museli například za více než sto parašutistů, kteří byli v průběhu let 1941-1945 vysazeni ke speciálním operacím na našem území. Tito lidé, právem označovaní za nejstatečnější z nejstatečnějších, měli padesátiprocentní ztráty. Jedenáct ze všech obětí bylo zastřeleno při pronásledování, deset zahynulo vlastní rukou v obklíčení, čtyři po požití jedu v bezvýchodné situaci, jeden sebevraždou ve vězení, dvanáct bylo ubito v různých koncentračních táborech a devět zahynulo poté, co jejich letouny, které je vezly nad československé území, byly sestřeleny...

Jozef Gabčík (vlevo) a Jan Kubiš ještě ve Velké Británii...

Úřední sdělení Říšského vedoucího

Jak byli dopadeni pachatelé atentátu a jejich pomocníci

Dvacet milionů korun bude rozděleno jako uznání dík českým lidem, kteří pomáhali při pátrání.

Josef Gabčík
Snímek: Čepa.

Čtyřlístek 21. června. Po skončení nepřátelského setro-
vání sděluje Říšský vedoucí, že
německé policie toto o blížící se kol-
nostech, spojených s dopadením vra-
hů četa bezpečnostní služby a bez-
pečnostní služby. Gruppen-
führera Heydricha.

Atentát na Gruppenführera
Heydricha byl, jak již před časem
sděleno, spáchán dvěma muži, z nichž
jeden nosil pušku a druhý se pokou-
šel sáhnout k anglické automatické
pistolce.

Konaly pátrání státní poli-
cie, oběť na podkladě vražed-
ných nástrojů a věci zanechaných na
místě atentátu, nebo odhozených na
díleku, bylo zjištěno, že pachatelé
jsou tyto osoby:

I. Jan Kubiš, narozený 24. čer-
na 1913 v Dolních Vilémovicích, okr.
Třebíč (rodiče: František Kubiš a
Kristina Kubišová, roz. Mlýsková,
bytem v Dol. Vilémovicích, č. 171,
pošta Lipník), bývalý četník bývalého
česko-slovenského pěší pluku č. 34.

(Pokračování na str. 2.)

Jan Kubiš
Snímek: ČEPS.

...za svůj statečný čin zaplatili životem...

A když už jsme u parašutistů – zaplatit jsme pochopitelně museli také za Jozefa Gabčíka, Jana Kubiše a Josefa Valčíka, kteří v květnu 1942 smrtelně zranili zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha.

A mohli bychom jmenovat jednoho padlého za druhým...

„Překvapuje mě to,“ netají se svým názorem generál Gustav Svoboda, když při našem setkání přijde řeč na válečný úvěr a hlavně na to, za co všechno jsme museli ve dvaaosmdesátém roce Velké Británii zaplatit. „Když se to tak vezme, tak se vlastně kupčilo s krví těch, kteří zahynuli,“ dodá pan generál suše.

Podobně hovoří i další válečný veterán a dnes tajemník Československé obce legionářské, plukovník Václav Straka:

„My jsme ale přece bojovali za Anglii! Samozřejmě že jsme bojovali především za Československo, proto jsme také šli do armády, ale pokud jde o nás, o vojáky, podle mého názoru měla britská vláda naše potřeby platit, protože v době, kdy jsme byli v Anglii, bojovali jsme za Anglii! My jsme nemohli bojovat za protektorát, to byl náš cíl – osvobodit Československo. Když jsme jeli do Francie, byli jsme nasazeni do bojů z rozhodnutí spojeneckého velení. Abych to tak řekl frází: my jsme nasazovali životy z rozkazu britských velitelů. A v době letecké bitvy o Anglii to byli hlavně naši vojáci, dobře vycvičení a zorganizovaní, kteří bránili zemi proti případným výsádkům či námořní invazi. Britové se tehdy mohli spojit s nancivýše na narychlo zmobilizované staříky s naprosto nedokonalou výzbrojí...“

Zajímalo mne také, co tomuhle všemu říkají po letech třeba i představitelé Velké Británie. A tak jsem se ohlásil na britském velvyslanectví v Praze.

Přijal mě mluvčí velvyslanectví Zbyněk Havránek. Byl vstřícný, usměvavý a na náš rozhovor se dobře připravil. Bylo zřejmé, že nelenil a prostudoval mnoho historických i archivních materiálů. Popisoval mi celý průběh anabáze československého měnového zlata od pětáctýřicátého roku, zdůrazňoval složitost poválečných jednání mezi oběma vládami. Hovořil o britských požadavcích nahradit znárodněný majetek britských občanů. Shodli jsme se také na tom, že

jádrem sporu nebylo ani tak znárodnění, ale spíše splácení válečného úvěru. Faktem je, že po válce Československo tyto dluhy uznalo a zavázalo se je splatit. Jenomže obě strany spoléhaly, že tyto peníze nám poskytne – Německo. V duchu závěru dohody o reparacích.

Tyto peníze jsme však nikdy nedostali. I když je možné říci, že jednou z příčin bylo rozdělení Německa na Spolkovou republiku Německo a na Německou demokratickou republiku... Pro zajímavost je možné uvést, že dohoda o reparacích je, podle mezinárodního práva, stále platná; teoreticky tedy na reparace od Německa máme pořád nárok...

Uprostřed naší debaty jsem si nemohl odpuště položit panu Havránkovi jednu jedinou otázku, na kterou jsem po celou dobu našeho setkání podvědomě myslel:

„Ten válečný úvěr nám Velká Británie poskytla teprve poté, co jsme se v její prospěch vzdali 26 tun našeho zlata. A nakonec to všechno dopadlo tak, že jsme museli zaplatit třeba i uniformy vojáků, kteří bojovali a umírali i za Velkou Británií? Bylo to vůbec od Velké Británie morální?“

„No, morální...“, pan Havránek se trochu rozpačitě pousmál. „Tohle bohužel nejsme schopni komentovat, myslím tím britské velvyslanectví. Já si osobně myslím, že tohle je spíše otázka pro historiky. A co se týče samotných československých vojáků, hlavně letců, ti bezesporu tvořili významnou kapitolu novodobé historie a Velká Británie tyto statečné lidi dodnes velmi oceňuje. Kontakty mezi představeni Velké Británie a českými válečnými veterány jsou velmi vřelé.“

V tom následním jsem musel dát panu Havránkovi za pravdu. Ještě třeba v předlistopadových dobách britská ambasáda pravidelně zvala naše veterány, hlavně letce, bojující kdysi na západní frontě, na různé slavnostní akce a pokaždé jim tu bylo vysloveno poděkování za jejich válečná hrdinství...

Přesto jsem tehdy v létě 2000 odcházel z britského velvyslanectví s poněkud rozpačitými pocity.

Shodou okolností se v ten samý den objevila v novinách zpráva o velké slavnosti, která se uskutečnila právě ve Velké Británii, v

Cholmondeley, kde v roce 1940 došlo k ustavení naší vojenské jednotky.

Autor článku psal o setkání našich válečných veteránů. Mezi účastníky nechyběl ani český ministr zahraničí Jan Kavan, ministr obrany Vladimír Vetchý a předseda Sdružení československých legionářů v zahraničí generál Miloslav Kašpar.

„Anglie má v dějinách zahraničního odboje českého a slovenského národa symbolický význam – podobně jako za první světové války se zde i po Mnichovu soustředilo vedení československého státu. Do Británie také směřovaly kroky mnoha českých a slovenských vojáků, kteří opustili porobenou vlast s touhou bojovat proti fašismu se zbraní v ruce. Třem a půl tisícům z nich se po pádu Francie stal dočasným útlukem park zámku v Cholmondeley,“ psal autor článku.

„Když jsme jeli do Francie, byli jsme nasazeni do bojů z rozhodnutí spojeneckého velení. Abych to tak řekl frází: my jsme nasazovali životy z rozkazu britských velitelů,“ řekl mi v roce 2000 plukovník v. v. Václav Straka. Na snímku z válečných let vidíme Václava Straku jako vojenského redaktora ve Velké Británii.

Generál Miloslav Kašpar ve svém projevu připomněl slova Jana Masaryka, kterými československé vojáky v Anglii uvítal: „Na naše britské spojence se můžete stoprocentně spolehnout.“

Ministr Kavan ve svém proslovu vysoce ocenil příspěvek českých a slovenských letců v bitvě o Anglii. Poděkoval pak Británii za její podporu a konstatoval, že čeští a slovenští vojáci neprolévali svou krev nadarmo...

Eldariel - Czech elves
database

UTAJENÝ KŠEFT

Opustili jsme naše měnové zlato 20. února 1982, kdy se po mnoha letech dostalo šťastně do Československa.

Bohuslav Chňoupek ve své knize „Memoáre in claris“ popisuje, jak byl druhý den po návratu československého zlatého pokladu pozván do podzemí Státní banky. „Procházeli jsme chodbami oddělenými masivními mřížemi jako ve vězení. A pak jsme zastavili před zamřížovanou místností s pohádkovou scénérií. Na paletách, přepásané ocelovými pásky, se blýskaly zlaté cihly uprostřed se vršila kupa zlatých mincí. Až mi přecházel zrak. Znameněl jsem. Asi tak jako prospektor, co propadl halucinacím zlaté norečky, když na vykolíkováném claimu vyrýžoval nugget jako diaň. Nic podobného jsem do této doby neviděl. Jakou pohádku z dětských dob o tajemných pokladech a zlatých jeskyních to připomínalo? Ženy v modrých pláštích se v tom bizarním světě chovaly až neskutečně: z kupy vybíraly mince a třídily je.“

„Je to opravdu naše zlato?“ ověřoval jsem si.

„Podívejte,“ ukázal můj průvodce, „na všech cihlách jsou vyražena čísla. Souhlasí s naší dokumentací. Je to naše, nikým nedotknuté zlato...“

Po chvíli ukázali ministru zehnaní vrácené mince. Na jejich adresu průvodce ministrovi řekl:

„Pytle, co jsme zatím otevřeli, byly, jak jsem říkal, nedotknuté. Jak je Němci uloupili, takové jsou i dnes. Bohužel, pokud jde o obsah, neznáme ho. A tak otvíráme jeden pytel za druhým, sypeme mince na dlažku, probíráme je, třídíme. A je jich, bratru, okolo šesti tun. Šest tun mincí! Dovedete si to představit? A třídíte je! Museli jsme požádat naše sekretářky, aby nám s tím pomohly. Zatím nejčastěji natrefíme na naše koruny, svatováclavské dukáty, německé marky, rakouské koruny, carské ruble, všechno ve zlatě, ale měli jsme v rukách už také stará perská, švédská i turecká platidla, ba našel se i starý tereziánský tolar, který ještě před válkou obíhal v Etiopii. Numismatická hodnota těchto mincí, což si jistě dovedete představit, je úplně jiná, než je cena troyské unce či ryzího zlata.“

Zatím to neumíme odhadnout. Na to musí přijít odborníci. Ale zdá se mi už teď, že to budou násobky světové ceny.“

Ministr měl, což je pochopitelné, úplně jiné starosti a hlavně možnosti, než mám v roce 2001 třeba já. „Mohl bych se podívat do úložišť rezerv České národní banky,“ ptám se mluvčího České národní banky Milana Tománka. „Rád bych se dozvěděl, kolik toho zlatého pokladu vlastně máme?“

Pan Tománek odmítavě vrtí hlavou. „Možné to není, nezlobte se. Přístup do těchto míst je zakázán. Říkám to s odvoláním na konkrétní právní předpisy. Prostě není možné, abyste do těchto úložišť jakkoliv vstupoval.“

Jinými slovy totéž mi do telefonu ostře řekl ředitel odboru České národní banky dr. Surga.

Začalo mi to všechno vrtat hlavou. Čím více mne představitelé České národní banky od zlatého pokladu odrazovali, tím více mne zajímalo, co se s naším zlatým pokladem vlastně děje.

Bylo mi ovšem jasné, že část zlatého pokladu v bankovních sejfech už není. Bylo to dáno rozdělením někdejšího Československa.

Už v roce 1992, jak prošlo i našimi sdělovacími prostředky, začala pracovat vládní komise, která se zabývala dělením majetku bývalé federace a hlavně otázkou dělení československého měnového zlata.

V té době, podle oficiálních informací České národní banky, mělo Československo k dispozici 102 tuny zlata. Klíč použitý k jeho dělení mezi Českou a Slovenskou republiku byl stejný jako pro ostatní majetek – dvě ku jedné. Češi si měli ponechat 68 tun a Slováci si měli odvézt 34 tun zlata. Vyčleněním 7,492 tuny z děleného zlata se nakonec dospělo k 63,289 tunám pro Českou republiku a 39,137 tunám pro Slovenskou republiku. Později ještě došlo k dělení zlata z jiných finančních operací – Slovensko tak mělo získat ještě 4,5 tuny zlata.

O sedm let později mohli premiéři obou zemí Miloš Zeman a Mikuláš Dzurinda podepsat dohodu o dělení majetku. Podle této dohody obdržela slovenská strana zmíněné 4,5 tuny zlata. Před zraky televizních kamer pak Miloš Zeman předal svému slovenskému

kolegovi symbolickou čtrnáctikilogramovou zlatou cihlu v hodnotě asi čtyř milionů korun. „Uzavřením minulosti vytváříme předpoklady pro dobré vztahy v současnosti a budoucnosti,“ řekl pan Mikuláš Dzurinda zpravodaji České tiskové kanceláře.

„Mohl bych se podívat do úložišť zlatých rezerv České národní banky?“ zeptal jsem se počátkem roku 2001 v hlavní budově ČNB zdejších představitelů. Byl jsem odmítnut. To jsem ještě netušil, že vedení našeho největšího bankovního ústavu náš zlatý poklad – prodalo.

Dobrá – ale co je s dalšími tunami někdejšího československého, nyní tedy i z českého měnového zlata?

„Copak vy to nevíte?“ řekl mi pak jednoho dne nejmenovaný pracovník České národní banky, který měl pak jeden jediný zájem, aby jeho jméno zůstalo utajeno. „Copak vy nevíte, že jsme před dvěma lety zlato prodali?“

Nechci tomu věřit. Jak někdo může prodat národní zlatý poklad? A dokonce tak, že o tom neproběhne žádná větší zmínka v novinách či televizi?

Pak televize odvysílá dokument Martina Skyby a Anděly

Špindlerové – „Zlatý poklad“, na jehož vzniku se podílel i vzpomínaný britský historik Martin D. Brown. Film, který zajímavým způsobem připomínal historii československého zlata, v závěru informoval o tom, že naše zlato bylo opravdu prodáno.

Jenomže – kdy se tak stalo, za jakých okolností a hlavně – proč?

Žádám o vyjádření vedení České národní banky. Telefonicky o to prosím, přes mluvčího banky, ředitele odboru – Radka Urbana.

Má žádost vyvolává mezi některými pracovníky banky zmatek. Několik dní musím čekat. Ředitel mi pak vzkazuje, že před kamerou mluvit nebude.

V té době opět kontaktuji svého známého z České národní banky. Má pro mě další informaci, kterou mi sdělí opět jedině pod slibem, že nikde neuvedu jeho jméno.

„Zlato jsme prodali v roce 1998. Ve dvou etapách. Stalo se tak počátkem září. A v první fázi mělo jít zhruba o 31 tun zlata. A vlastně jsme to zlato vyměnili se Spolkovou republikou Německo – za dluhopisy.“

Znovu se obracím na ředitele odboru České národní banky pana Urbana. Nakonec se musím spokojit s jeho strohým vyjádřením, zaslaným prostřednictvím faxu:

„Při rozhodování o prodeji části svých zlatých rezerv dospěla Bankovní rada České národní banky k závěru, že tehdejší objem zlata v devizových rezervách neodpovídal účelu držení devizových rezerv.“

Strohá a poněkud šalamounská odpověď mi nestačí. Prosím o delší vyjádření. Chci vidět dokumenty o prodeji a hlavně dokumenty o množství prodaného zlata včetně jeho „sortimentu“ – prodávali jsme jenom zlaté cihly, nebo také zlaté mince?

Nakonec mne přijme nejmenovaný zástupce České národní banky. Tváří se tak trochu jako tajemný hrad v Karpatech, a jak se v dalších minutách ukáže, spíše sonduje, co všechno o prodeji našeho zlata vím... Po chvíli jednání s tímto panem úředníkem docházím k závěru, že čas s ním strávený je pouze ztrátou...

Ptám se pak na názor doktora Richarda Krále, někdejšího vládního zmocněnce pro návrat československého zlata. Co tomuhle

všemu dnes říká?

„Je to zvláštní. My jsme vlastně uvěřovali nebo uvěřujeme západní státy, které vydaly ty dluhopisy, a to všechno za situace, kdy tady doma potřebujeme kapitál a snažíme se sem dostat investice. To je prostě absurdní. Považuji to, s odpuštěním, za šílené rozhodnutí, za velkou chybu. A vůbec nevím, kdo takhle vlastně rozhodl.“ A pak ještě dodá:

„Já se s tím prostě nemohu smířit. Považuji to za chybu a dokonce za víc než chybu. To zlato mělo přece symbolickou hodnotu. Tady nešlo jen o peníze, a tak to také většina našich lidí chápala. Zlatý poklad si každá země úzkostlivě chrání, třeba zrovna Spojené státy americké... Mně to připadá, jako kdyby někdo prodal zlatý snubní prsten – nejenom tedy svůj, ale i své manželky – dal tyto prsteny do banky, protože jsou z toho úroky a protože se to tomu někomu vyplácí... A ta výměna za dluhopisy – co je to vlastně dluhopis? Forma úvěru, který poskytuje ten, který dluhopis kupuje... Pro mě, věřte, mělo to zlato hodnotu jako symbol. Bylo to něco jako Hradčany, jako státní vlajka, hymna, kormovační klenoty... Ne, to zlato se prodávat nemělo. A nemělo ani zůstat v rukou bankovních úředníků, kteří o něm rozhodovali.“

Kdo vlastně tvořil bankovní radu České národní banky, která o prodeji československého zlatého pokladu rozhodla? Členové ing. Ota Kaftan, ing. Jiří Pospíšil, CSc, ing. Miroslav Hrnčíř, DrSc, RNDr. Luděk Niedermayer. Dále viceguvernéři České národní banky ing. Jan Vít a ing. Pavel Kysilka. A mezi nimi autorita nejvyšší – tehdejší guvernér České národní banky a předtím krátce premiér české „úřednické“ vlády ing. Josef Tošovský. Zkušený finanční odborník, který byl v roce 1995 zvolen Evropským bankéřem roku a pod jehož vedením udělala Česká národní banka v roce 1997, tedy rok před prodejem našeho zlata, osudovou chybu, když při útocích na korunu přehnaně intervenovala – ve snaze udržet poměrně stabilní kurs koruny. Tyto operace stály miliardy devizových rezerv, které byly takto prakticky vyhozeny z okna...

Přichází den, kdy v pořadu Na vlastní oči vysíláme dlouho připravovanou reportáž. Nejenom o historii a osudech našeho zlatého

pokladu, ale také o tom, co všechno a hlavně za co jsme museli našim někdejšími spojencům zaplatit, abychom dostali alespoň zbytek zlata zpátky do Československa.

Hned druhý den se doslova strhne bouře. Diváci volají, píší elektronickou poštou. Málokdo tomu všemu může uvěřit. Zejména se

Federace: Dělení československého majetku ještě neskončilo

Jak to skutečně bylo se zlatem

Poslední den roku 1992, poslední den společného státu Čechů a Slováků, podepsali zástupci Státní banky československé a budoucích centrálních bank Česka a Slovenska protokol o předání a převzetí zásob zlata Státní banky československé. Tato položka však není dosud uzavřena.

Michal Achremenko

Dělení federálního majetku se uskutečňovalo na základě článku 6 odstavce 4 ústavního zákona č. 541/1992 Sb. Jednou z položek společného majetku bylo 102 tun zlata. Klíč použitý k jeho rozdělení byl stejný jako pro ostatní majetek - dvě ku jedné. Češi si měli ponechat 68 tun a Slováci si měli odvézt 34 tun zlata. Vyčleněním 7,492 tuny z děleného zlata se nakonec dospělo k 63,289 tuny pro ČR a 39,137 tuny pro SR. Vyčleněné zlato SR zaplatila zvlášť.

Jak přesně byl majetek vážen, vyplývá z toho, že se hmotnost zlata po-

Všechny protokoly mezi Českou a Slovenskou republikou byly řádně podepsány a představiteli obou zemí premiéry Klaus a Mečiar.

čítala místo obvyklých trojských uncí (přibližně tuny a kilogramů) na poměrně kuriózní jednotku - „ryzí váha v gramech“. Jednoduše řečeno 1992 představovaly zásoby zlata 102 425 192,282 gramů. Z celkového množství zlata bylo 579 029,960 gramu uloženo v zahraničí a 70 846 162,322 gramu kde- u v tuzemsku. Tyto zásoby nezahrnovaly 96 mil. trojských uncí (asi 3 tuny) zlata ze swapové operace s Bankers Trust Company. Z celkové hmotnosti zlata se vyčlenilo 7 492 422,918 gramu pro Slovenskou republiku, za něž Národní banka Slovenska zaplatila 2/3 jeho účetní hodnoty - 312 406 613,43 Kčs.

Zbývající část zlata se rozdělila v poměru dvě ku jedné včetně zlata ze swapové operace.

Z protokolu uveřejněného v inzerátu tedy nevyplývá nic jiného, než že dohody bylo dosaženo a protokol byl podepsán všemi účastnickými stranami. Požadavek na vrácení zbývajících 4,1 tuny česká strana ani v nejmenším nepochybuje a je připravena o něm jednat. Problém je v tom, že protokolem o dělení federálního majetku bylo podepsáno celkem 18 a že ne všechny závazky, které v nich slovenská strana uznala, také splnila. Zajímavý detail je, že protokoly nebyly očišlovány, a proto ten o dělení zlata nemohl mít číslo jedna. Všechny ostatní uvedené údaje však souhlasí.

Jak je patrné z článku, zveřejněného 5. 5. 1997 v Lidových novinách, bylo ještě před rozdělením československého naších bankovních sejfů více než 100 tun zlata.

lidé nemohou vyrovnat se skutečností, že jsme ještě dlouho po válce museli platit Velké Británii i za československé vojáky, kteří za tuto zemi bojovali a umírali. Buď to považovali za úplný výmysl, nebo naopak za neuvěřitelnou nehoráznost.

V podobném duchu reagují i na skutečnost, že Česká národní banka drtivou většinu československého zlatého pokladu prodala.

Čekám teď na to, co představitelé České národní banky udělají. Měli by konečně odpovědět na otázky, které jsem jim dlouhou dobu bezúspěšně kladl. Bez jakékoliv odezvy... Čekám – protože právě bankéři jsou teď na tahu.

PŘESTŘELKA NA INTERNETU

Pár dní po odvysílání naší reportáže o osudech československého měnového zlata se na internetových stránkách České národní banky v „Servisu pro média“ objevuje obsáhlý článek ředitele odboru České národní banky Radka Urbana.

Pan ředitel tu nejprve obsáhle hovoří o práci Tripartitní komise pro restituci zlata po druhé světové válce. A uvádí, že Československo podobně jako ostatní země dostalo v roce 1947 zpět první dodávku měnového zlata...

V mnohých dokumentech, které má k dispozici třeba i archiv České národní banky, se ovšem pan ředitel mohl dočíst o tom, že zálohu ve výši zhruba 6 tun (hlavně ve zlatých mincích) jsme nedostali zpět v roce 1947, nýbrž až o rok později. A kromě toho je z dalších písemností patrné, že co se zálohy týče, nedostaly ji zdaleka všechny státy, kterým zlato patřilo. Spojenci tehdy zcela eliminovali například Polsko. (Své zlato dostalo Polsko zpátky až v roce 1976 – pozn. S. M.)

Pan ředitel pak připomíná mnohokrát citovaný fakt, že v dalších letech na nás spojenci žádali náhradu škody za znárodněný majetek. Pan ředitel tu výslovně připomíná znárodnění v říjnu 1948, tedy po nástupu komunistů k moci. Opět se však trochu mýlí. V tomto případě šlo o majetek znárodněný v říjnu 1945...

Ředitel České národní banky pak ještě připomíná, že po zrušení Tripartitní komise v roce 1998 dostala Česká republika ještě, jako konečné vypořádání, asi 330 kilogramů zlata. (O dva roky dříve tato komise ještě vyplatila poslední zadržované zlato, a sice Albánii – pozn. S. M.)

Zlato z roku 1998 česká vláda obratem prodala – za 100 milionů korun. Pět milionů korun vláda věnovala Fondu pro odškodnění obětí holocaustu a zbytek byl, podle Radka Urbana, zúčtován jako „mimořádný příjem běžného hospodaření státního rozpočtu“.

Pan ředitel dále uvádí, že „v roce 1990 došlo k vyčlenění aktiv nesouvisejících s činnostmi centrální banky ze Státní banky československé. Správa devizových rezerv včetně zlata v SBČS zůstaly. Centrální banka od této doby spravovala 105 tun zlata. Po

rozdělení ČSFR se toto množství snížilo na 70 tun zlata. Z nich bylo 56 tun prodáno a 14 tun si ČNB ponechala.“

Prodej československého měnového zlata zdůvodnil Radek Urban tím, že „v dnešním neinflačním světě zlato přestalo plnit funkci pojistky proti inflaci (argument 'neinflační', typicky je tento přístup ilustrován chováním investorů z jihovýchodní Asie, s výjimkou Indie, kteří tradiční držbu zlata nahrazují investicemi do akcií). Existují jiná, téměř bezriziková aktiva, která plní investiční roli a nahrazují zlato v portfoliích centrálních bank (argument ‚nahrazování‘). Volatilita cen zlata a zápůjčních sazeb zlata je příliš vysoká. Zlato se dostalo do pozice, kdy už není ‚ničí závazek‘, do pozice, kdy je ‚závazkem všech‘ (současných investorů), a vůbec není jednoduché ho prodat v případě okamžité potřeby.“

Pan ředitel Urban pak vysvětluje, že naše republika se nyní nachází v úplně odlišné geopolitické situaci než předválečné Československo. Zlato prý už neplní úlohu „záchranného“ aktiva (argument „NATO“). Argumentuje pak některými jinými zahraničními bankami, které zlato prodávají, protože cena zlata klesá.

Podle Radka Urbana je „Česká národní banka přesvědčena, že úloha zlata jako uchovatele hodnot už patří minulosti“. A uvádí banky, které zlato prodávají, případně se chystají prodávat, jako například centrální banky Nizozemska, Austrálie, Kanady... „Ekonomické zájmy převažily nad sentimentem,“ dočteme se v závěru článku. „Na tom ostatně není nic špatného v situaci, kdy si sentiment ani nemůžeme dovolit.“

Při čtení tohoto článku jsem si vybavil studii britského historika Martina D. Browna, zveřejněnou v Central Europe Review. Martin D. Brown tu nejprve konstatuje, že Česká republika „už nemá žádné zlaté rezervy“. Konstatuje, podobně jako Radek Urban, že ceny zlata klesají a většina hlavních evropských mocností prodává své nadbytečné zásoby. „Česká národní banka nakoupila za poslední své zlaté rezervy obligace EU (Eurobonds).“

Podle Martina D. Browna došlo k tomuto prodeji „na základě údajně spolehlivé rady od Světové banky a také pro možnosti

tvůrčího účetnictví, jaké nabízejí ty obligace EU...“ Na rozdíl od optimisticky naladěného Radka Urbana však pan Brown sděluje, že v důsledku toho, co již bylo řečeno, „už nemá Světová rada pro zlato Českou republiku na svých seznamech. Česká republika se nyní ocitla na seznamech těch zemí, které mají minimální zlaté rezervy, a z nichž většina je charakterizována přízviskem 'rozvojové země'.“

Martin D. Brown pak ještě na adresu československého zlatého pokladu připomíná okolnosti jeho vzniku a jeho osudy. Zmiňuje známý fakt, že tyto „zlaté státní rezervy vznikly poprvé během první Československé republiky (1918-1938) a byly udržovány během dramatických událostí 'extrémního století' (jak ho charakterizoval historik Eric Hobsbawn). Teď už přestaly existovat.“

Jako odpověď na výrok pana ředitele Urbana, že „ekonomické zákonitosti převážily nad sentimentem“, stojí za to odcitovat jinou pasáž z článku Martina D. Browna:

„... československé zlaté rezervy měly daleko větší hodnotu než pouze čistě finanční. Byly pojítkem s minulou středoevropskou historií a s předchozími inkarnacemi České republiky, pojítkem, které vedlo od likvidace 'nové Evropy' v roce 1939 přes celou dobu války k poválečné bipolární konfrontaci až po dnešní 'nový světový pořádek'.“

Na prodej našeho zlata reaguje na svých internetových stránkách rovněž zastupitel prvního pražského obvodu a finanční expert Michael Gregor. Zdůrazňuje, že Česká národní banka „bez většího zájmu veřejnosti, tak i například Parlamentu, již několik let systematicky likviduje český zlatý poklad – monetary gold base“. Rovněž Michael Gregor považuje prodej zlata z rezerv našeho státu „za nesprávné a rizikové rozhodnutí“. Úlohu či nezastupitelnost monetárního zlata přirovnává ke kvalitním obrazům či starožitnostem. Jestliže ale třeba obraz či starožitnost je nutné kupovat v dobách krizí a prodávat v období stability a ekonomické konjunktury, u monetárního zlata je tomu zcela naopak. A pak Michael Gregor doslova uvádí: „Odborníci, kteří prodej zlata nepovažují za rizikový a namítají, že lze rezervy podle potřeby doplnit, by měli odpovědět, za co by v takovouto chvíli prodané zlato

nakoupili. ČNB pro výprodej zlatých devizových rezerv snad nemohla zvolit horší období. Končící desetiletí bylo nesmírně klidné, stabilní a s minimem konfliktů. Nic tak nesráží cenu zlata jako stabilita a bezpečí. Kéž by nám to vydrželo. Je pravda, že ceny zlata klesají. Používat ale argument, že se likvidují zlaté doly, je jednak naivní a především pouze účelové. Doly se konzervují a špičkoví investoři kupují jejich akcie za nízké ceny. Vědí, že ekonomicko politický cyklus obrátí dříve nebo později cenu zlata a strží pohádkové zisky.“ V závěru své úvahy se Michael Gregor ptá České národní banky – i když ví, že mu na jeho otázku stejně nikdo neodpoví – kdo si vlastně náš zlatý poklad koupil. „Doufám jen, že to nejsou ony velké a bohaté banky států jako například USA,“ které se podle jednoho výroku Radka Urbana „dostaly do pasti tím, že mají velké zlaté rezervy“.

Na již zmíněný internetový článek ředitele odboru ČNB Radka Urbana se ozývá rovněž někdejší vládní zmocněnec pro návrat československého měnového zlata Richard Král.

Nejprve upřesňuje tvrzení pana Urbana o tom, že Spojené státy americké a Velká Británie žádaly od Československa zaplacení majetků svých občanů vyvlastněných v říjnu 1948. „Jde nejméně o tři zásadní nepřesnosti,“ uvádí Richard Král. „Znárodnění, na které se autor R. Urban odvolává, nebylo provedeno v roce 1948, ale již v říjnu 1945. Problém nebyl v tom, že postihlo majetky 'některých amerických a britských firem'. Pokud jde o nároky, které vůči nám uplatňovaly USA, šlo v převážné většině o fyzické osoby. Bývalé československé občany, kteří před okupací uprchli do USA a tam ještě před znárodněním získali americké občanství. Lví podíl na nich měla rodina uhlobarona Petschky, v jehož vile v Dejvicích má dnes rezidenci americký velvyslanec...“ Richard Král pak zopakoval, co ostatně řekl i mně při osobním setkání, že ve vztahu k Velké Británii nehrálo znárodnění podstatnější roli, spíše šlo o splácení půjček, poskytnutých dr. Edvardu Benešovi na financování československé vojenské jednotky a jeho exilové administrativy... A připomíná, co už také víme, že se počítalo s tím, že půjčka bude uhrazena v rámci reparací od Německa.

Richard Král připomíná jednání, která se s našimi západními spojenci vedla i po roce 1948. A uvádí málo známý fakt, že „v roce 1974 byla s USA dokonce parafována dohoda o vrácení zlata“. Tato dohoda však nebyla schválena Kongresem. „Hlavní překážka, proč žádný z pokusů věc vyřešit neuspěl, nebyla ani tak v politické oblasti, jako ve skutečnosti, že při tehdejší ceně zlata 35 USD za unci prostě zlata nebylo dost, aby se americké a britské požadavky pokryly.“

V další části svého článku vyslovuje Richard Král zklamání nad tím, že ředitel ne dost dobře argumentoval při zdůvodnění, proč bylo naše zlato v roce 1997 vlastně prodáno.

„Je pravda, že cena zlata, stejně jako je tomu například u ropy, kolísá,“ píše Richard Král. „V dlouhodobém horizontu však neustále roste. Od začátku sedmdesátých let stoupla cena desetkrát. Ani tvrzení, že jiné centrální banky též prodávají, není relevantní. Ony totiž též nakupují. Pokud vím, žádná z nich své zásoby nelikvidovala jako ČNB. O tom všem je ale možné diskutovat. Je možné se dohadovat, zda se za deset let nebyde zlato prodávat za sto nebo pět set USD. Pro mě a řadu dalších občanů jde ale o něco úplně jiného...“

Autor se pak vrací k tomu, co říkal v závěru našeho osobního setkání. A svým způsobem dává za pravdu i závěrečné pasáži, kterou zveřejnil Martin D. Brown. Richard Král totiž znovu zdůrazňuje, že v případě našeho zlata šlo hlavně „o symbol naší státnosti. Jako s takovým se neupíjí. Korunovační klenoty též neunesou žádné úroky. Za Hradčany by hotelová síť Hilton jistě taky zaplatila slušné peníze. Oboje stejně jako například státní hymna a vlajka patří u nás z historických důvodů do stejné kategorie jako měnové zlato. Připouštím, že někdo, kdo toho ví tak málo o historii československého měnového zlata a zřejmě o historii vůbec, se na to může dívat jinak.“

A později mi někdejší vládní zmocněnec pro návrat československého měnového zlata ještě řekne: „To, že nám tehdy ve dvaosmdesátém západní váleční spojenci zlato konečně vrátili, bylo možné především proto, že se nám podařilo přesvědčit všechny ty,

kteří se jednání účastnili, o symbolickém významu zlata pro Československo. U Britů a Francouzů tu hrál svou roli i pocit viny za mnichovskou dohodu v osmatřicátém roce. Pochopili to ovšem také Američané, kteří jinak na nějaké citové argumenty příliš nedají a historie pro ně zase tak moc neznamená. Všichni, včetně nezúčastněných Švýcarů, udělali tehdy pro dojednání základních parametrů dohody ještě celou řadu kroků a rozhodnutí, které šly takzvaně nad rámec toho, co jsme od nich mohli očekávat. Jen proto, abychom zlato dostali skutečně zpátky. A je pro mě tedy velmi smutné, když se po letech našeho zlata s lehkým srdcem vzdáme, protože u někoho 'převážily ekonomické zákonitosti nad sentimentem'."

Eldariel - Czech elves
database

PÁTRÁNÍ PO ZLATÝCH MINCÍCH

Asi půl roku poté, co byla odvysílána naše reportáž o československém měnovém zlatu, dostanu do redakce dopis. Pisatel mi doporučuje, abych se začal zajímat také o osud mincí, které tvořily nezanedbatelnou část někdejšího československého zlatého pokladu. „Víme vůbec, co se s tím velkým množstvím mincí vlastně stalo? A jsou ty mince stále v našem vlastnictví? Dopis mne zaujal. A také inspiroval.

O pár dnů později se scházím se svým dlouholetým známým. Vím o něm, že patří mezi lidi posedlé numismatikou. Sbírá nejružnější mince, hledá je skoro po celém světě, objíždí i nějaké burzy, jak u nás, tak i v zahraničí...

„Je možné, aby se třeba nějaká mince ze zlatého pokladu ztratila a objevila se pak na nějaké burze, ať už doma nebo v zahraničí?“ zajímám se.

Můj známý odpovídá, že podle jeho názoru to možné je. Občas to prý mezi některými numismatiky zaslechne... Ale k nějaké ztrátě mincí mohlo prý dojít spíše v minulosti. Údajně se dodnes dost dobře neví, jestli byl zlatý poklad republiky, ježož sbírka byla vyhlášena v roce 1968, opravdu úplně celý použit na výstavbu nových bytů, jak to tvrdily některé tehdejší československé sdělovací prostředky.

Ovšem jiný nejméněovaný historik – numismatik, možnost toho, že by se ze zlatého pokladu mohla „ztratit“ sebemenší mince, rozhodně odmítá. Ve svém písemném sdělení uvádí:

„Osoby, které mají ke zlatu v bankách fyzický přístup (i když pomínem technickou stránku věci tj. bezpečnostní opatření, pečetení schránek apod.), nebudou riskovat svoje postavení kvůli (přeženu to) pár stovkám tisíc Kč, které by se daly na takovém 'byznysu' při troše štěstí a velké trpělivosti vydělat. (Větší množství moderních zlatých mincí je najednou na sběratelském trhu neprodejné, trvalo by to velmi dlouho.) Kromě toho některé zahraniční banky (dělají to hlavně Švýcaři) běžně na trhu ,v malém' nabízejí zlaté i stříbrné obchodní mince (včetně zlata z druhé poloviny 19. století) za cenu, která je jen mírně vyšší než cena drahého kovu v nich obsaženého,

takže konkurence je velká.“

Což o to – Švýcarsko si, na rozdíl třeba od naší země, může vzhledem ke svým bankovním a jiným možnostem přece jenom ledacos dovolit... Nicméně mne ani tento názor moc neuspokojil.

Ze všeho nejdříve si kladu otázku, čím mohou být vzácné mince třeba zrovna pro numismatiky zajímavé?

Jestliže první světová válka postupně ukončila ražby zlatých mincí pro potřeby oběhu (závazky směňovat bankovky za zlato byly postupně rušeny), zlaté mince získávaly na hodnotě mnohem větší, než jaká na nich byla vyznačena. Staly se pak oblíbenými mezi sběrateli – ovšem sběrateli z majetnějších kruhů.

„Jaká je vlastně hlavní výhoda zlatých sběratelských mincí?“ ptám se svého přítele – numismatika.

„Oproti zlatým slitkům obsahují menší množství kovu. Také jde lépe rozeznat jejich pravost nebo nepravost. A pokud jde třeba o svatováclavské dukáty, které byly vydávány třeba u příležitosti milénia svatého Václava, jsou cenné pro numismatiky třeba i proto, že kvalita těchto, ale i jiných podobných mincí je vlastně garantována státy, které tyto mince vydaly, a z toho důvodu jsou i snadno prodejné.“

Znovu si vybavím knihu Zlato – od magie až po finanční spekulace od Jana Struže a Bohumila Studýnky:

„S přibývajícím věkem se sběratelská hodnota zlatých mincí zvyšuje, naproti tomu například běžné šperky vycházejí z módy a na ceně ztrácejí. Tyto důvody znamenají pro ražby zlatých mincí další podněty, a to zhruba pro dvě skupiny spotřebitelů. První z nich označím za tezauryanty, které zajímají zlaté mince jen pro jejich trvalou hodnotu zlata, druhé za sběratele – numismatiky, kteří je sbírají především pro jejich krásu a rozmanitost. Takto zjednodušené rozdělení nelze ovšem vykládat dogmaticky, poslouží nám pouze jako hrubá orientace k objasnění dvou základních přístupů vydavatelských zemí.“

Tohle všechno, včetně názorů obou zmíněných numismatiků, ve mně vzbuzuje další zájem.

Víme, že němečtí okupanti vyvezli už v letech 1939-1940 velké množství vzácných mincí, které tvořily součást někdejšího československého zlatého pokladu.

Jistou část z nich pak v pětáctýřicátém roce objevili naši američtí spojenci. Mince pocházející z československých zlatých rezerv poznali, jak už bylo uvedeno, snadno – podle vlaječek naší národní banky, umístěných na pytlích s mincemi...

V osmačtyřicátém roce nám Tripartitní komise vrátila jako zálohu více než 6 tun našeho zlata, převážně ve zlatých mincích. V roce 1982 jsme dostali, jak známo, 18,4 tuny zlata. Zhruba 10 tun z toho bylo v mincích. Pokud tedy dobře počítáme, co se vráceného zlata týče mělo být v roce 1982 v sejfech Státní banky československé minimálně 16 tun jenom mincí. A to nepočítáme další nezjištěné množství mincí, které se v poválečných letech staly rovněž součástí československého zlatého pokladu.

Svatováclavské dvoudukáty a pět dukáty... Tyto mince by měly být v sejfech České národní banky. Je však otázkou, kolik těchto minc tam vlastně je...

A teď si znovu vezmeme k ruce článek ředitele odboru České národní banky Radek Urbana z léta 2000, článek zveřejněný na internetových stránkách České národní banky – Servis pro média. Radek Urban zde přiznal, že ještě v roce 1990 měla Státní banka československá k dispozici přes 100 tun zlata. Po prodeji našich zlatých rezerv a po vyrovnání se Slovenskem má prý naše země všehovšudy 14 tun veškerého zlata. Nuže – a kolik mincí nám dnes vlastně zbylo?

Znovu jsem v České národní bance. A znovu se objednávám u mluvčího pana Tománka. Ukazuji mu dostupné archivní dokumenty... „Pan Urban dnes veřejně tvrdí, že nám ze zlatých rezerv zůstalo 14 tun – oproti minulým rokům a hlavně oproti zásobám zlata ve vyspělých zemích světa – tedy spíše pakatel.

Zajímalo by mě teď ale, v jakém poměru naše současné zlaté rezervy máme. Kolik zlata máme ve zlatých cihlách a kolik ve zlatých mincích.“

„Na tu otázku odpovědět nemohu,“ řekne mi pohotově pan Tománek. „Nemohu to říci s ohledem na bankovní tajemství.“

„Vědět, kolik máme zlatých mincí a ryzího zlata, když můžeme znát alespoň teď množství našeho zlata – je tajné?“

Pan Tománek však trvá na svém. Tuhle informaci prý znát nesmím.

Opět zkouším poprosit, abych se dostal do úložiště zlata a třeba ty tuny mincí, pokud tam jsou, viděl.

„Už jsem vám na to jednou odpověděl. Nemůžete. Vstup do těchto úložišť je zakázán.“

Odpověď na otázku, kolik mincí jsme od roku 1990 prodali, za jakou cenu a komu – tedy nedostanu.

Opět odcházím z České národní banky s nepořízenou. Čemu má v takové chvíli člověk vlastně věřit? A proč je otázka zrovna československých zlatých mincí tajná? A vůbec se mi nechce věřit, co mi v důvěrném rozhovoru prozradil jistý nejmenovaný zaměstnanec České národní banky. Tehdy mi naznačil, že se tyto mince, pokud byl o tom informován, prodávaly zahraničním partnerům úplně stejně jako třeba zlaté šitky – na váhu!

Pokud jde o zlaté svatováclavské dukáty, které byly vydávány třeba u příležitosti millénia svatého václava, jsou cenné i proto, že kvalita těchto, ale i jiných podobných mincí je garantována státem, které tyto mince vydaly, a z toho důvodu jsou i snadno prodejné.

Za pár týdnů se mi do rukou dostane důležitý dokument. Pochází z roku 1982, tedy z doby, kdy se naše měnové zlato vrátilo zpátky do Československa. Podle tohoto soupisu nám Britové a Američané vrátili milion a půl nejrůznějších zlatých mincí.

Dodám ještě, že příběh československých zlatých mincí, včetně mnohých otazníků, se stal námětem mé další televizní reportáže.

Krátce po jejím odvysílání se představitelé České národní banky rozhodli, že ukážou veřejnosti část zlatého pokladu.

Reportérka Mladé fronty Dnes pak mohla popsat svou cestu do podzemí České národní banky, kde se „signál mobilního telefonu ztrácí“... Návštěvník se pak pomalu blíží k obrovským, stříbrně zářícím a metr širokým vratům trezoru... „Dveře váží třicet tun a jsou z 30. let. Nikdo ani neví, jak se sem dostaly, nicméně jsou tu od počátku fungování centrální banky,“ říká šéf expozice Lidé a peníze... Podle autorky reportáže největší pozornost návštěvníků upoutají cihličky naskládané do dvou pyramidek a „házející žluté odlesky – část zlatých rezerv České národní banky. Každá váží 12,5 kilogramu, přičemž v cenách roku 2000 přišel kilogram zlata na 340 tisíc korun. Celkem tak za sklem září hromádka v hodnotě 340 milionů korun“

Sběratelská hodnota zlatých mincí se rok od roku zvyšuje... jsou to velmi dobře uložené peníze.

Tvůrci této bezesporu zajímavé expozice tu rovněž vystavili vitríny se stovkami nejrozumnějších mincí, „ať už pamětních či takových, s kterými se platilo před osmdesáti lety, vitríny s bankovkami osudnými i zářícími... Přesně tak totiž vyhlížejí peníze, jimiž se platilo ještě před deseti lety.“

Zájem o výstavu byl velký. Jenom během prvního měsíce, tedy v lednu 2002, našlo sem cestu na dva tisíce lidí. A ti všichni byli nadšeni z toho, co viděli.

Byli nadšeni, když spatřili několik set nejrozmanitějších mincí a pár cihel zlata...

PRODANÉ ZLATO A ZAPOMENUTÍ HRDINOVÉ (Místo závěru)

Dramatická cesta československého zlatého pokladu je u konce. Završila se společně s dvacátým stoletím a zároveň i s rozpadem společného státu Čechů a Slováků.

Ale zlato, „žlutý ďábel“ a zároveň i „anděl štěstí“, bude s člověkem i nadále, aby i ovlivňovalo jeho osudy. Protože zlato, řečeno slovy Jana Struže a Bohumila Studýnky („Zlato – od magie až po finanční spekulace“), „není tak mrtvé, jak se snaží mnozí prohlašovat. Je to stále kov nadmíru přitažlivý pro peněžní hospodářství tohoto světa a nejen pro ně. Padají hodnoty, hrouť se měny, lidé se bojí o svůj majetek a utíkají se ke zlatu...“

Vzpomeňme teď znovu na citovaný článek Michaela Gregora, který kritizoval vedení České národní banky za unáhlený výprodej zlatých rezerv. Především proto, že končící desetiletí (autor psal svoji stať v roce 2000) bylo „nesmírně klidné, stabilní a s minimem konfliktů. Nic tak nesráží cenu zlata jako stabilita a bezpečí. Kéž by nám to vydrželo,“ přál si autor... Zhruba rok po zveřejnění tohoto článku došlo k teroristickému útoku v New Yorku. Následovaly další události. A tak v závěru roku 2002 mohli bankéři zaznamenat, že slabší dolar a obavy investorů z dalšího vývoje na Středním východě, hlavně ohledně Iráku, donutily investory hledat „bezpečnější přístavy“ pro své investice. Začali se tedy soustřeďovat na komodity, u kterých lze očekávat značný růst. Je to především ropa a – zlato.

A tak se po několikaleté odmlce dostává zlato opět ke slovu. Jako tradiční komodita do „nepohody“. Od ledna 2002 do konce roku stoupla jeho hodnota o 23 procent. A vzestup pokračoval i v prvních měsících roku 2003.

To už je ale jiná kapitola. Buď jak buď – na někdejší československý zlatý poklad, na který se skládaly celé předchozí generace a o kterém s hrdostí hovořili představitelé Masarykova Československa – zůstanou jenom vzpomínky. Vzpomínky zůstanou i na všechno to, co naše zlato provázelo – tedy i na tisíce československých vojáků, kteří bojovali a často umírali také ve

jménu tohoto zlata. Příběhy těchto lidí jsou, jak jsme se mohli dočíst, také příběhem našeho zlatého pokladu. Je proto docela symbolické, když vzpomínaný ředitel odboru České národní banky napíše – v souvislosti s prodejem československého

(od roku 1992 českého) zlata – že „ekonomické zájmy převažily nad sentimentem“. Věřu, sentimentem nová česká bankovní generace opravdu netrpí. Ale ono nejde jenom o bankéře.

V časopisu „Národní osvobození“, který vydávají Svaz bojovníků za svobodu, Československá obec legionářská a Sdružení osvobozených politických vězňů, vyšel 15. srpna 2002 obsáhlý rozhovor šéfredaktora listu Jindřicha Dřeboty s předsedkyní Svazu bojovníků za svobodu Andělou Dvořákovou. Paní předsedkyně také hovořila o tom, jak česká současná elita vnímá existenci posledních obětí nacistické okupace a také existenci posledních žijících válečných veteránů. Zmínila se rovněž o svém setkání s předsedou Petičního výboru Parlamentu České republiky a pozdějším ministrem zahraničních věcí České republiky Cyrilem Svobodou. Paní Dvořáková byla při tomto setkání, jak přiznává, „dost šokována jeho slovy: Paní předsedkyně, uvědomte si, že vaše biologické hodiny dotikávají, a nemůžete tedy čekat od politiků nebo veřejnosti nějaký mimořádný zájem.“

Doba se mění a s ní i žebříčky hodnot. Ještě v roce 1974 nám Američané odmítli vydat zlato s odůvodněním, že toto zlato patří pouze československému lidu. Ale protože Češi a Slováci nemají možnost kontrolovat vládu a rozhodovat o důležitých otázkách, mohla by vládnoucí komunistická klika zlato „zašantročit“; bude tedy dobré s vydáním zlata počkat, až se v Československu režim změní... Je ovšem ironií osudu, že k „zašantročení“ zlata došlo až v demokratické České republice, devět let po Listopadu – aniž by se vůbec někdo obtěžoval zeptat občanů České republiky na jejich

názor...

Ale koho tohle všechno dnes už zajímá? Lidé mají spoustu starostí a málokdo dnes už ví, že tu byl nějaký zlatý poklad a už není, že tady byli i nějací stateční lidé... zapomenutí hrdinové, za jejichž hrdinství jsme museli ještě po letech tvrdě platit.

V duchu smutné pravdy, že i válka není nic jiného než docela obyčejný kšeft.

Eldariel - Czech elves
database

PŘÍLOHY

Eldariel - Czech elves
database

11/11
NÁRODNÍ BANKA
ČESKO-SLOVENSKÁ V PRAZE,
DEVISOVÝ ODBOR

PRAHA II., BŘEDOVSKÁ ULICE 3a
ADRESA PRO TELEGRAMY: "NÁRODNÍ BANKA PRAHA"
TELEFON: 305-51, 308-55 AŽ 308-59.

Original převzat 18/3
p. Hrudan

Ref.: Dev/DS/Ing. Kal/jh.

246
Praha, den 18. března 1939.

NB-PXVII - 332/1
L.C. 430/B

An das
Reichsbank-Direktorium,
Berlin C 100

Wir teilen Ihnen höflichst mit, dass wir heute die
Bank of England, London, ersucht haben, aus unserem Golddepôt bei
ihr

2106 / Zweitausendsechshundertsechs / Goldbarren
auf die Bank für Internationalen Zahlungsausgleich in Basel zu
übertragen.

Gleichzeitig haben wir die Bank für Internationalen
Zahlungsausgleich angewiesen, dieses Gold für Ihre Rechnung zu
halten.

Desgleichen haben wir die Bank für Internationalen
Zahlungsausgleich in Basel ersucht,

Goldbarren im Gewichte von rund 23.100 Kilogramm fein
aus unserem bei der Bank of England, London, auf den Namen der
Bank für Internationalen Zahlungsausgleich und für unsere Rech-
nung erliegenden Golddepôt nunmehr für Ihre Rechnung zu halten.

Die obenangeführten Goldmengen, über welche Ihnen
von der Bank für Internationalen Zahlungsausgleich genaue Ge-
wichtsangaben zugehen werden, bleiben unser Eigentum und zu un-
serer freien Verfügung. Wir bitten um dies gleichlautend be-
stätigen zu wollen.

NÁRODNÍ BANKA ČESKO-SLOVENSKÁ V PRAZE
M. Křišťák

V tomto okamžiku byl osud více než 23 tun našeho zlata zpečetěn. Dostanou ho
nacisté.

Dislokace zlata v cizině

k 23.květnu 1939.

B R I á vue Paris	r.v.kg	21.04010	K	674.146.10
á vue Bern	"	27.84223	"	892.092.80
Pohledávkové zlato	r.v.kg	48.88233	K	1.566.239.90
Ingotism, London	r.v.kg	26.763.746.2	K	857.537.539.90
B R I , London	"	5.122.90287	"	167.318.259.20
, Bern	"	59.65421	"	13.125.735.70
	"	371.77751	"	11.889.692.70
Reichsbank, London	"	18.330.13050	"	588.132.925.20
Měnové zlato	r.v.kg	51.122.11151	K	1.638.004.215.70
Celkový stav v cizině	kg	51.170.99384	K	1.639.570.452.60

Od druhé poloviny 30. let ukládala československá vláda čím dál více zlata do zahraničí. S vírou, že o naše zlato tu bude dobře postaráno.

Finanční smlouva mezi vládou Spojeného království Velké Británie a severního Irska a Československou prozatímní vládou

Vláda Spojeného království Velké Británie a severního Irska a Československá prozatímní vláda se dohodly na následujícím:

ČLÁNEK 1.

1. Úvěr ve výši 7.500.000,- a případné dohodnuté další částky budou poskytnuty vládou Spojeného království Československé prozatímní vládě a platby budou uskutečňovány s ohledem na

a) náklady hrazené britským Ministerstvem války a Ministerstvem letectva v souvislosti s operacemi Československých ozbrojených sil v souladu s vojenským rozpočtem; výše částky a hlavní body budou projednány oběma smluvními vládami;

b) náklady spojené se schválenými službami, které mohou být předmětem dohody mezi smluvními vládami, by měla nést Československá prozatímní vláda v souladu s výše uvedeným vojenským rozpočtem;

c) náklady, vzniklé v souvislosti s jakýmkoli schválenými operacemi, dohodnutými oběma smluvními vládami, by měla nést Československá prozatímní vláda v souladu s civilním rozpočtem; výše nákladů a hlavní body budou projednány oběma smluvními vládami;

d) jakékoli další výdaje, na nichž se účastnické vlády dohodnou, nebudou hrazeny z tohoto úvěru.

2. Jednání o splátkách, zmiňovaných v pododstavcích a) a d) předcházejícího odstavce, vedené Oddělením vlády Spojeného království, vyústí v to, že uvedené Oddělení předloží seznam poplatků příslušnému československému úřadu ve Spojeném království. Jeho kopie bude zaslána československému Ministerstvu financí, další kopii obdrží Ministerstvo financí Spojeného království. Po schválení výše částky Ministerstvo financí Spojeného království vydá požadovanou částku Oddělení, přičemž zatíží odpovídající částkou úvěrový účet a obdrží formální potvrzení od Ministra financí Československé prozatímní vlády.

ČLÁNEK 2.

1. V případě, že náklady uvedené v odstavci 1d) předchozího článku budou pokryty jiným způsobem než prostřednictvím Oddělení vlády Spojeného království, bude žádost o platbu československý Ministr financí adresovat přímo Ministerstvu financí vlády Spojeného království které, pokud je platba schválena jako platba odpovídající výši úvěru a pokud je schválena výše

Smlouva z 10. prosince 1940. Dostaneme od Britů úvěr, ale za cenu toho, že se vzdáme zbytku našeho zlatého pokladu.

částky, vydá požadovanou částku a obdrží od Ministra financí požadované potvrzení.

2. Vyhovuje-li to oběma smluvním vládám, platba adresovaná československému Ministru financí by s ohledem na výdaje uvedené v odstavci 1b) a c) předchozího článku mohla být uskutečněna formou měsíčních splátek na základě obdržení měsíčního výpisu z účtu, předloženého československým Ministrem financí Ministerstvu financí Spojeného království.

ČLÁNEK 3.

Schvaluje se, že úvěr ve výši 7. 500.000,- uvedený v článku 1 bude přímým závazkem Československé prozatímní vlády vůči vládě Spojeného království a otázka termínu splatnosti nebude vznesena před natyčím platnosti Mírové smlouvy mezi Spojeným královstvím a Německem.

ČLÁNEK 4.

Československá prozatímní vláda souhlasí

- i) že veškeré zlato Československé národní banky bude poskytnuto vládě Spojeného království na podporu Spojeneckých vojenských sil a že za tímto účelem bude toto zlato prodáno CEF (Custodian of Enemy Property = správce majetku nepřítel) ve Spojeném království Bank of England (Anglické bance) za libry šterlinků.
- ii) že pojistí předmětné zlato proti jakémukoli vyhlášení na vládě Spojeného království, Bank of England a CEF.

Na důkaz čehož níže podepsaní, zplnomocnění k tomuto účelu svými příslušnými vládami, podepsali tuto smlouvu ve dvojím provedení 10. prosince roku 1944 v anglickém jazyce.

Dr. Eduard Outrata, poslanec
Kingsley Wood, poslanec

Z á z n a m.

Doplňuji své předchozí záznamy o věci čsl. zlata v Anglii takto:

Jest na základě sdělení Dr. Beyena vůči mně a Dr. Einzigovi jisto, že čsl. zlato spolu se značnějším obnosem zlata říšskoněmeckého bylo na účtě banky pro mezinárodní platby u Bank of England v prosinci 1939. Jest takřka vyloučeno, že by toto zlato nebylo ještě v Anglii a jediné místo kam případně bylo dopraveno, je Amerika.

Dr. Einzig šetří po tom, zda zlato bylo dopraveno do Ameriky, čili zda zůstalo zde a informoval o celé věci již několik členů anglického kabinetu a parlamentu, o nichž si je jist, že ho budou podporovat v boji proti hospod. 'appeasementu'. Naznačil mně, že bude případně s britské strany vyvolána o tom diskuse v britském kabinetu.

Byl jsem v pátek dne 5.II. Minzigovým hostem a sdělil jsem mu, že moje šetření v našem ministerstvu financí nevedlo k tomu, že také náš ministr financí nezná čísla Goldbars svého času deponovaných Národní bankou československou u Banky pro mezinárodní platby a uložených v Londýně. Když Dr. Einzig slyšel, že p. ministr Feierabend chce se přiležitostně o věci zmíniti vůči zástupcům Treasury, velmi se obával, že by to mohlo mít velmi neblahý vliv na naši zabezpečit čsl. zájmy. Kdyžby se o tom Treasury předčasné dovědělo, že se věc stane předmětem interpellace nab podobně, mohla by učinit určité kroky, aby zmařila předem úspěch.

Malšhal na mne, abych upozornil ministre Dr. Feierabenda zvláště na to, aby věc považoval za krajně důvěrnou. Učinil jsem tak ihned po hovoru s Dr. Einzigem a p. ministr Dr. Feierabend přislíbil, že věc bude považovati za diskretní.

Dr. Einzig se tázal dopisem také vel. Malika na to, zda zná čí nezná čísla jednotlivých zlatých kusů ať rad. Malik mu odpověděl, že se věci tou nehodlá zabývatí. Dr. Einzig se chce sejit s Malíkem, aby zjistil, proč mu zasílá negativní odpověď, zda nic neví, neb nechce podati informaci. Pozornil jsem Einziga na postoj Malíkův k panu prezidentovi a k vládě, by Einzig nebyl příliš překvapen když se Malíkem sejde. Divil se, že Malík mohl tak dalece zapomenout a domníváje se, že na něj má vliv, hodlá ho zranit, aby se omluvil a s čsl. vládou spolupracoval. Pozornil jsem Einziga na to, že považují Malíkův případ za beznašedlivý.

Nynější prezident banky pro mezinárodní platby, Američan, je t.č. na cestě za Ameriky do Basileje. Vyslovoval se v Americe několikrát v tom smyslu, že jako spolupráce s řediteli cedulových bank na evropské pevnině jest velmi příjemná, že obchodní a průmyslové kruhy, zvláště pak kruhy bankovní jsou přátelé spojenců a že dokonce i vedoucí funkcionáři Reichsbanky vyjma Funka, který jest pouhou figurou, jsou anti-nacisté. Tyto zprávy přiměly Einziga k tomu, aby asi před 3 nedělemi ve Financial News psal

Jedna z důvěrných zpráv dr. Alfreda Druckera o osudech československého zlatého pokladu, uloženého ve Velké Británii.

proti těmto pokusům hospodářského appeasementu. Hodlá na Banku pro mezinárodní platy a její funkcionáře při každé jen poněkud vhodné příležitosti útočit, poněvadž má zato, že jest ústředím pro snahy o kompromisní mír s Německem.

Jest mu známo, že Schacht byl před nedávnem znovu v Basileji.

Poukázal jsem na to, že jsou jiné hospodářské styky mezi Anglií a Německem i za války. Einzigovi nebylo známo, že mezi britským ocelářským kartelem a Deutsche Metallgesellschaft jest ujednání, podle kterého obě strany participují vzájemně na svých ziscích. A není zákonných překážek, proč by anglický kartel neměl obdaržeti příslušející mu podíl na těchto ziscích v neutrálních zemích. Došlo o tyto zisky k rozhodčímu sporu mezi anglickou a německou skupinou, který se projednává ve Švýcarsku. Poradce anglické skupiny jest jeden mně známý právník, který přizval jako finančního poradce Dr. Beyena, který tuto funkci v rozhodčím sporu přijal. Einziga ve zpráva velmi zajímala a prosil mne o bližší údaje, které mu poskytnu.

Máme oba prima facie zato, že by šlo o právo byla uprávněna podle anglického práva žádati o prozatímní opatření u zdejšího soudu / Injunction / proti bance pro mezinárodní platy za tím účelem, aby udala Beneficial ownership svých aktív v Anglii.

8. února 1943.

Dr. Alfred Drucker, v.r.

30

MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI

V Londýně dne 27. září 1944.

Slovutný pane ministře,

blíží se konec války a s ním konec státního zřízení v zahraničí a také Právni rady. Nejsem úředníkem a stanu se jejím zrušením soukromníkem.

Uvažuji pochopitelně o své práci po válce a považuji za svou povinnost oznámit Vám, slovutný pane ministře, že ustanuť zrušení Právni rady československé vlády k dispozici.

Zdůrazňuji ovšem, že za svou činnost v zahraničí si nečiním žádných nároků jakéhokoliv druhu do budoucna, ježto šlo o práci, která v podstatě byla jen pokusem - a jak doufám ne zcela neúspěšným pokusem - o splnění občanův povinnosti. Jde mi jen o to, vyjádřit svou ochotu sloužit v míru.

Němdu - jsem povolán vrátit se do činnosti soukromé, jsem ovšem přesvědčen, že i v ní budu moci pracovat pro ideály naší republiky, jejíž jsem odchovancem.

Jsem Vám, slovutný pane ministře,

hluboce oddaný
Dr. A. Drucker
Dr. A. Drucker.

Prof. Dr. Jaroslav Stránský,
ministr spravedlnosti
v Londýně.

Další z dopisů neúnavného dr. Alfreda Druckera. Po celou dobu války patřil k nejlépe informovaným úředníkům naší exilové vlády.

Reklamacce vrácení zlatá Národní banky
Československé.

Již dopisem ze dne 28.^{IV.}III.1945 požádal pan ministr Dr. Hubert Ripka pana Rudolfa Schenfelda v Londýně, aby uvědomil britskou vládu, že Československá vláda si činí i za Národní banku Československou nároky na zlato, které bylo nebo bude ukořistěno spojeneckým vojskem a to z toho titulu, že Němci část zásoby měnového zlatá Národní banky Čsl. násilně odvezli z trezoru Národní banky Čsl. a část zlatá byla Národní banky Čsl. nucena převésti jednak do deposita u Říšské banky v Berlíně, jednak odvésti jako podíl na zlatém krytí za obíhající bankovky v pohraničním území.

Nedávše od toho požadavku Československé vlády požádala Národní banka Čsl. ministerstvo financí dopisem ze dne 11.IV.1945, aby byly zahájeny kroky k zajištění zlatá uloženého u Říšské banky v Berlíně.

Na základě zjištění amerického včyslanectví v Praze, že ve vojenských novinách americké armády " The Stars and Stripes " ze dne 31.VII.1945 byl uveřejněn článek Col. Bernarda Bernsteina, ředitele finanční sekce americké armády v Evropě, podle kterého zlato ukořistěné spojeneckými armádami v Německu bude pravděpodobně použito k účelům reparací a restitucí, dala prozatímní správa Národní banky Čsl. příkaz, k cestě kontrolorům Josefu Jenškovi a Ing. Rudolfu Krocovi

Je léto 1945, dva úředníci národní banky československé jednají s americkými úřady o návratu našeho zlatého pokladu zpět do vlasti...

potíže působila doposud rekonstrukce případu transferu 1845 slitků, které byly deponovány na jméno Banky pro mezinárodní platy v Londýně, které Národní banky Čsl. byla nucena převést do depot Říšské banky v Berlíně.

Při této příležitosti předali jmenovaní pánové seznam slitků, které byly převedeny na Říšskou banku počátkem března 1939 od Banky pro mezinárodní platy v Basileji a od Národní banky švýcarské v Bernu v celkové váze cca 14536 kg představující patřičnou část krytí korunového oběživa na t.zv. sudetském území. Rovněž odevzdali seznamy 81 slitků zlata Škočovky a Zbrojovky, které tyto podniky byly donuceny předati Říšské bance v Berlíně.

Bylo jim přislíbeno, že po dohotovení zprávy o Československém zlatě; bude tato zpráva asi za 14 dní zaslána prostřednictvím amerického velvyslanectví v Praze Národní bance Československé k prozkoumání a že na základě této přesné zprávy bude teprve možno určit eventuelní připomínky a provést identifikaci jednotlivých slitků a mincí v tresorech Říšské banky ve Frankfurtu n.M.

Po těchto rozhovorech s americkými úřady v Frankfurtu nad Moh. bylo Ing. Krocovi americkým velvyslanectvím v Praze dne 8.9.1945 telefonicky sděleno, že došel tento telegram:

Discussion Czech gold planned Frankfurt
postponed few days because researches delayed.
Will advise shortly.

Ježto další zprávy nedošly a věc se stala naléhavou následkem toho, že Dr.Hajdu z ministerstva zahraničních věcí zjistil při návštěvě v Londýně, že podle britského stanoviska k restitucím budou uznány pouze nároky na vrácení téže věci, odejel Ing.Kroc ve dnech 16. - 26.listopadu 1945 na doporučení amerického velvyslanectví znovu do Frankfurtu n.M. kde byl odkázán na vedoucího finančního odboru Mr.Foxe. Tento vyjádřil podiv nad tím, že americké velvyslanectví v Praze doporučilo Ing.Kroci jeti do Frankfurtu n.M., ježto ve věci restitucí ať se týkají zlata, jiných drahých kovů, šperků, cenných papírů nebo pod. nemůže toho času vůbec býti jednáno, což odůvodňoval tím, že nejdu doposud stanoveny směrnice pro taková jednání, ježto bylo pouze rozhodnuto, že příslušná jednání budou společná pro všechny interesované státy, avšak teprve tehdy, až bude zjištěn skutečný stav všech věcí a předmětů v Německu nalezených. Přesto, že považoval návštěvu u Col.Bernsteina / který podle sdělení ~~Mr.Foxe~~ Mr.Foxe odjel meštinám do USA/ a u Lt.Col.Cragona za zbytečnou, navštívil Ing.Kroc Lt.Col.Cragona v budově Říšské banky, který však neodělal, zda Mr.Dunkel je ještě v Evropě. Přesto podělal se Ing.Kroci nalézt Mr.Dunkela v nové vytvořené Division of Investigation of Cartels and External Assets, jejímž vedoucím byl před svým odjezdem do USA Col.Bernstein. Mr.Dunkel dovolil Ing.Kroci nahlédnouti do konceptu své zprávy, která byla adresována Lt.Generl L.D.Clayovi, Deputy Military Governor, N.S.Group, Control Council, Germany APO 742. V této zprávě se zjišťuje, že československé zlato nebylo přetaveno, ale zůstalo ve svém

původním stavu a složení a bylo odvezeno do solných dolů
v Merkerzu, odkud bylo převezeno zpět do budovy Říšské
banky ve Frankfurthu n.M. americkými orgány.

- o -

/Obsah této zprávy je podán v separátním pojednání o
zlatu Národní banky Československé deponovaném u býv.Říšské
banky v Berlíně, nacházející se t.č. ve Frankfurthu n.M./

- o -

Na pařížské reparační konferenci, která zasedala dne
9.listopadu - 21.prosince 1945 byla sjednána tato dohoda o
restituci měnového zlata, které je obsaženo v částce III.
dohody o reparacích.

Podle této dohody má býti měnové zlato nalezené
v Německu spojeneckými armádami sponožďeno do společné pod-
staty a rozděleno jako restituce státům připuštěným podělití
se na této podstatě v poměru k množství zlata, které ztratily
následkem německého loapení anebo ~~xx~~ bezprávných převodů do
Německa.

SZ/Po/hh.

15308

Archiv č. 17

V Praze dne 15. října 1947.

Velmi nutné !

Důvěrné !

Ministerstvo zahraničních věcí;

P r a h a .

K tamnímu čj. 166.105/B/47

Věc: Restituce měnového zlata.

Potvrzujeme příjem tamního dopisu ze dne 9. t. m. s 3 přílohami ve věci dalších dokladů, týkajících se 6.375 kg, 8588 zlata v mincích odvezeného Němci do 1. 1. 1940.

Dovolujeme si Vás informovat, že doklady jsme dali ofotografovat a text český resp. německý byl přeložen do angličtiny a francouzštiny, jak žádá tripartitní komise. V této souvislosti si dovoluujeme však upozornit, že fotografování a hlavně odborné překlady si vyžadají doby náročnou a žádáme, aby pan vládní delegát na tuto okolnost upozornil.

Kopie dopisu tripartitní komise ze dne 6. 10. 1947 GROM 113 byla nám zaslána též přímo Úřadem delegáta republiky Československé při mezispojenecké reparační agencií v Bruselu dne 7. t. m.

NÁRODNÍ BANKA ČESKOSLOVENSKÁ
Materiál pro zahraničí

Kopie: p. vrch. řed. Dr. Chmela
p. řed. doc. Dr. Král

Boj o vrácení našeho zlata pokračuje. Nikdo ještě netuší, že bude trvat dlouhé desítky let.

D o h o d a

mezi vládou Československé socialistické republiky
a vládou Spojeného království Velké Británie a Se-
verního Irska o vypořádání určitých otevřených ná-
roků a finančních otázek

Vláda Československé socialistické republiky a
vláda Spojeného království Velké Británie a Severního
Irska

přejíce si vypořádat určité vzájemné nároky a
otevřené finanční otázky, se dohodly takto:

Článek 1

Vláda Československé socialistické republiky
/dále jen "československá vláda"/ souhlasí zaplatit
v souladu s ustanoveními této Dohody a vláda Spoje-
ného království Velké Británie a Severního Irska
/dále jen "vláda Spojeného království"/ souhlasí
přijmout netto částku 24,266.619 liber sterlingů
/dvacet čtyři miliony dvě stě šedesát šest tisíc
šest set devatenáct liber sterlingů/, jako úplné
a konečné vypořádání a vyrovnání jejich vzájemných
nároků, jak je dále uvedeno v článcích 2 a 3.

Jak je z této dohody patrné, Velká Británie souhlasí s vydáním zbytku našeho
zlatého pokladu teprve poté, co Československo zaplatí 24 milionů liber.

Článek 2

Nároky vypořádané československou vládou podle článku 1 jsou:

/1/ Všechny nároky vlády Spojeného království, státních příslušníků Spojeného království a také osob, společností, firem nebo sdružení, jejichž peněžní pohledávky nebo majetek byly podrobeny zvláštním opatřením v důsledku okupace Československa nepřítelem, které vznikly před dnem vstupu této Dohody v platnost,

/a/ které se buď zakládají na československých znárodnovacích, vyvlastňovacích, vrubu odnímajících nebo jiných omezujících opatřeních dotýkajících se jejich majetku, práv nebo zájmů; nebo

/b/ jde o nároky, které byly oznámeny československé vládě;

za podmínky, že v případě nároků státních příslušníků Spojeného království majetek, právo nebo zájem byl jimi od doby vzniku nároku nepřetržitě vlastněn.

/2/ Určité mezivládní dluhy československé vlády vůči vládě Spojeného království, které vznikly před dnem vstupu této Dohody v platnost.

Článek 3

Nároky vypořádané vládou Spojeného království podle článku 1 jsou všechny nároky československé vlády, státních příslušníků československé socialistické republiky a osob, společností, firem nebo sdružení, jejichž peněžní

pohledávky nebo majetek byly podrobeny zvláštním opatřením v důsledku okupace Československa nepřitelem, které vznikly přede dnem vstupu této Dohody v platnost a zakládají se na kontrole nepřátelského majetku, uvalené Schovateli Spojeného království na jejich majetky, práva nebo zájmy.

Článek 4

Každá z vlád rozdělí náhradu, kterou obdrží podle této Dohody, pokud to bude možné, v souladu s jejím právním řádem, aniž by z toho vyplývala jakákoliv odpovědnost pro druhou vládu.

Článek 5

Každá z vlád poskytne na žádost druhé vlády jí dostupné informace týkající se vlastnictví a hodnoty majetků, práv a zájmů podle článku 2 a 3, aby jí byla nápomocna při rozdělení náhrady, obdržené podle této Dohody, mezi nárokovatele.

Článek 6

Při vstupu této Dohody v platnost bude vláda Spojeného království informovat Tripartitní komisi pro restituci měnového zlata o svém souhlasu k uvolnění 10.397,3164 kilogramů ryzího zlata v mincích a 8.002,6836 kilogramů ryzího zlata v prutech československé vlády.

Článek 7

1. Československá vláda obdrží od Tripartitní komise pro restituci měnového zlata další zálohu in natura ze svého podílu zlata podle článku 6 podle postupů stanovených v Příloze A, která je nedílnou součástí této Dohody.

2. Vláda Spojeného království obdrží současně částku 24,266.619 liber sterlingů podle postupů stanovených v Příloze B, která je nedílnou součástí této Dohody.

3. Postupy stanovené v Přílohách A a B mohou být měněny v souladu s účelem této Dohody vzájemnou dohodou mezi příslušnými orgány obou stran.

Článek 8

Dnem nebo po dnu, kdy vydání zlata a převod částky budou provedeny podle odstavců 1. a 2. článku 7 této Dohody:

1/ Československá vláda bude osvobozena od všech závazků vůči vládě Spojeného království, pokud jde o dluhy vůči vládě Spojeného království, které měla uhradit podle "Dohody o mezivládních dlužích, podepsané v Londýně dne 28. září 1949", a vládě Spojeného království, státním příslušníkům Spojeného království a jiným osobám, společnostem, firmám nebo sdružením podle článku 2, pokud jde o nároky uvedené v tomto článku.

/2/ Vláda Spojeného království bude osvobozena od všech závazků vůči československé vládě, státním příslušníkům Československé socialistické republiky a jiným osobám, společnostem, firmám nebo sdružením podle článku 3, pokud jde o nároky v tomto článku.

/3/ Žádná z vlád nebude podporovat ani předkládat druhé vládě jakékoliv nároky uvedené v člancích 2 nebo 3. V případě, že by takové nároky byly předloženy přímo některé z vlád, tato vláda je odkáže na druhou vládu.

/4/ Obě vlády budou pokládat za plně a s konečnou platností vypořádané a vyrovnané všechny své nároky z titulu daní, dávek a poplatků vztahujících se k majetkům, právům a zájmům uvedených v člancích 2 a 3.

Článek 9

1. Každá z vlád bude informovat diplomatickou cestou druhou vládu o tom, kdy vnitrostátní postupy předepsané jejím právním řádem k tomu, aby tato Dohoda vstoupila v platnost, byly splněny. Tato Dohoda vstoupí v platnost dnem, kdy bude učiněno pozdější oznámení.

2. Nedohodnou-li se strany jinak, tato Dohoda pozbude platnosti, jestliže vydání zlata a převod částky podle odstavců 1. a 2. článku 7 této Dohody nebudou provedeny do dvanácti kalendářních měsíců od vstupu této Dohody v platnost.

Na důkaz toho podepsaní, jsouce náležitě zmocnění
svými vládami, tuto Dohodu podepsali.

Dáno v *Praxe* dne *29. ledna* 1982 ve
dvou vyhotoveních, každé v jazyce českém a anglickém,
přičemž obě znění mají stejnou platnost.

Za vládu
Československé socialistické
republiky

Za vládu
Spojeného království Velké
Británie a Severního Irska

ing. Bohumír Vondráček

J.R. Rich

P ř í l o h a A

V souvislosti s článkem 7 bude vydání další zálohy vztahující se k podílu československé vlády ze zlata opatrovaného Tripartitní komisí pro restituci měnového zlata jak je stanoveno v článku 6, dále uváděného v této Příloze a v Příloze B jako "zlato", provedeno podle následujícího postupu:

/1/ Po vstupu této Dohody v platnost, ve stejné době, kdy vláda Spojeného království oznámí podle článku 6 Tripartitní komisí pro restituci měnového zlata svůj souhlas s vydáním 10.397,3164 kilogramů ryzího zlata v mincích a 8.002,6870 kilogramů ryzího zlata v prutech československé vlády, vláda Spojeného království oznámí, že nebrání žádosti československé vlády o přemístění zlata na účet Tripartitní komise pro restituci měnového zlata /Pařížská dohoda o reparacích od Německa, o zřízení mezispojeneckého reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata z 14. ledna 1945/ jménem vlády Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, Spojených států amerických a francouzské republiky jako společných držitelů u Swiss Bank Corporation v Curychu za podmínky, že československá vláda zaplatí všechny s tím spojené výlohy a předloží všechny příslušné dokumenty.

/2/ Tripartitní komise pro restituci měnového zlata pojistí zlato způsobem, který bude stanoven po poradě s československou vládou.

/3/ Po přemístění zlata na účet Swiss Bank Corporation v Curychu bude vláda Spojeného království usilovat v dohodě s vládou Spojených států a francouzskou vládou o brzké zasedání Tripartitní komise pro restituci měnového zlata v Curychu. Toto zasedání se bude konat ve stejný den bezprostředně před schůzkou svolanou Swiss Bank Corporation za účasti velvyslanců nebo jiných náležitě zmocněných zástupců československé vlády a vlády Spojeného království podle Přílohy B této Dohody. Na tomto samostatném zasedání budou provedeny úkony uvedené v odstavcích 5 - 8 této Přílohy.

/4/ Po vstupu této Dohody v platnost a před zasedáním v Curychu, za účelem vyhovění žádosti uvedené níže v odstavci 6, československá vláda vystaví svému velvyslanci ve Švýcarsku nebo jinému zástupci v Curychu nezbytné plné moci a zmocní ho, aby informoval generálního tajemníka Tripartitní komise pro restituci měnového zlata, že příkaz k vydání má být vystaven na jméno Státní banky československé.

/5/ Na zasedání Tripartitní komise pro restituci měnového zlata v Curychu, poté, co komisař Spojeného království podepíše československý příděl, který bude současně podepsán nebo byl již před tím podepsán komisaři Francie a Spojených států, generální tajemník předá velvyslanci nebo jinému náležitě zmocněnému zástupci československé vlády dopis Tripartitní komise pro restituci měnového zlata, oznamující další přidělení zlata československé socialistické republice v obvyklé formě takových dopisů používaných Tripartitní komisí a připojí k němu kopii podepsaného přídělu a návrh

příkazu k vydání zlata s dostatečnou specifikací pro Swiss Bank Corporation. V tomto dopise generální tajemník také požádá československou vládu, aby jmenovala instituci nebo subjekt, na jehož jméno má být příkaz k vydání vystaven, a aby vystavila velvyslanci nebo jinému náležitě zmocněnému zástupci československé vlády plné moci, kterými bude zmocněn ke vzdání se nároku a převzetí příkazu k vydání. K tomuto dopisu bude rovněž připojen návrh formy prohlášení o vzdání se nároku a potvrzení o přijetí v její obvyklé formě používané Tripartitní komisí.

/6/ Po převzetí dopisu od generálního tajemníka velvyslancem nebo jiným náležitě zmocněným zástupcem československé vlády na tomto zasedání velvyslanec nebo jiný náležitě zmocněný zástupce československé vlády předá generálnímu tajemníkovi své plné moci a bude ho informovat, že jmenovanou institucí nebo subjektem je Státní banka československá.

/7/ Generální tajemník, po obdržení originálu plných mocí od československé vlády a prohlášení o vzdání se nároku a potvrzení o přijetí podepsaných velvyslancem nebo jiným náležitě zmocněným zástupcem československé vlády, předá podepsaný originál příkazu k vydání Swiss Bank Corporation.

/8/ Swiss Bank Corporation po převzetí podepsaného originálu příkazu k vydání a podle postupu uvedeného v Příloze B převede ve svých knihách zlato uvedené v příkazu k vydání z účtu Tripartitní komise pro restituci měnového zlata /Pařížská dohoda o reparacích od Německa,

o zřízení mezispojeneckého reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata z 14. ledna 1946 /jménem vlád Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, Spojených států amerických a Francouzské republiky jako společných držitelů, na účet na jméno vlády Československé socialistické republiky pro účet Státní banky československé.

Eldariel - Czech elves
database

P ř í l o h a B

V souvislosti s článkem 7 zaplacení částky 24,266.619 liber sterlingů vládě Spojeného království bude provedeno současně s vydáním zlata podle Přílohy A československé vlády, v souladu s následujícím postupem:

/1/ Před vstupem této Dohody v platnost obdrží každá vláda od Swiss Bank Corporation potvrzení, že dostane-li dopis uvedený níže v odstavci 2 a uzavře-li příslušná ujednání se Státní bankou československou zajišťující zaplacení všech dávek, poplatků a výloh za úkony uvedené níže, včetně přepravy zlata z New Yorku a Londýna do Curychu a - bude-li to nutné - z Curychu do New Yorku a Londýna, provede v něm popsaná opatření a neprovede příkaz k vydání Tripartitní komise pro restituci měnového zlata jiným způsobem, než je dále uvedeno. Každá z vlád bude informovat banku, že souhlasí s tím, aby převzala takový závazek vůči druhé vládě.

/2/ V době vstupu této Dohody v platnost československá vláda doručí následující dopis Swiss Bank Corporation v Curychu:

D o h o d a

mezi vládou Československé socialistické republiky
a vládou Spojených států amerických o vypořádání
určitých otevřených nároků a finančních otázek

Vláda Československé socialistické republiky a
vláda Spojených států amerických, obě si vypořádají
určité vzájemné nároky a otevřené finanční otázky,
se dohodly takto:

Článek

Vláda Československé socialistické republiky, dále
jen "Československá vláda", souhlasí zaplatit v souladu
s ustanovením této Dohody a vláda Spojených států ame-
rických, dále jen "vláda Spojených států", souhlasí
přijmout částku 81,500.000 US dolarů a částky, které
jsou uvedeny v člancích 9 a 10 této Dohody, jako úplné
vypořádání a vyrovnání jejich následujících vzájemných
nároků:

/1/ Všech nároků vlády Spojených států nebo jejich
státních příslušníků vůči Československé vládě zakláda-
jících se na znárodnovacích, vyvlastňovacích a takových
opatřeních, na jejichž základě bylo s majetky, právy a
zájmy nakládáno, nebo zakládajících se na jiných omezu-

Američanům zaplatíme přes 80 milionů dolarů...

jících opatřeních, zahrnujících převzetí vlastnictví nebo výkon kontroly nad jejich majetky, právy a zájmy, nebo nad jakýmikoliv jinými majetky, které vznikly přede dnem vstupu této Dohody v platnost.

/2/ Všech nároků československé vlády nebo státních příslušníků Československé socialistické republiky vůči vládě Spojených států zakládajících se na znárodnovacích, vyvlastňovacích a takových opatřeních, na jejichž základě bylo s majetky, právy a zájmy nakládáno, nebo zakládajících se na jiných omezujících opatřeních, zahrnujících převzetí vlastnictví nebo výkon kontroly nad jejich majetky, právy a zájmy, nebo nad jakýmikoliv jinými majetky, které vznikly přede dnem vstupu této Dohody v platnost.

Článek 2

Nároky státních příslušníků Spojených států uvedené v článku 1 jsou otevřené a nevypořádané nároky týkající se majetků, práv a zájmů dotčených znárodnovacími, vyvlastňovacími a takovými opatřeními přijatými československou vládou, na jejichž základě bylo s majetky, právy a zájmy nakládáno, nebo dotčených jinými omezujícími opatřeními, která zahrnují převzetí vlastnictví nebo výkon kontroly nad ním, která se jich dotýkají, které ode dne takového znárodnění nebo jiného převzetí vlastnictví nebo výkonu kontroly nad ním do dne vstupu této Dohody v platnost nepřetržitě příslušely osobám, které byly státními příslušníky Spojených států, nebo všem společnostem nebo jiným právním subjektům, za kte-

ré Spojené státy podle svého právního řádu mohou uplatňovat mezinárodní odpovědnost.

Článek 3

Rozdělení náhrady, kterou má vláda Spojených států obdržet podle této Dohody, patří do výlučné působnosti vlády Spojených států v souladu s jejím právním řádem, aniž by z toho pro československou vládu vyplývala jakákoliv odpovědnost.

Článek 4

/1/ Československá vláda na žádost vlády Spojených států, aby jí byla nápomocna při rozdělení náhrady obdržené vládou Spojených států podle této Dohody mezi nárokovatele, poskytne takové informace nebo důkazy včetně údajů o vlastnictví a hodnotě majetků, práv nebo zájmů uvedených v článku 1 odst. 1, které mohou být nutné nebo vhodné pro jakýkoliv účel, pokud budou československé vládě k dispozici.

/2/ Vláda Spojených států předá československé vládě jména nárokovatelů, kteří obdrželi náhradu, a kopie rozhodnutí a nálezů, kterými bylo přiznáno odškodnění. Vláda Spojených států poskytne další informace a osvědčení o vlastnictví týkající se majetku uvedeného v nálezu, pokud o ně československá vláda požádá a budou-li vládě Spojených států k dispozici.

Článek 5

Při vstupu této Dohody v platnost bude vláda Spojených států informovat Tripartitní komisi pro restituci měnového zlata o svém souhlasu k uvolnění 10.397,3164 kilogramů ryzího zlata v mincích a 8.002,6836 kilogramů ryzího zlata v prutech československé vlády.

Článek 6

/1/ Československá vláda obdrží od Tripartitní komise pro restituci měnového zlata in natura další zálohu 10.397,3164 kilogramů ryzího zlata v mincích a 8.002,6836 kilogramů ryzího zlata v prutech drženího v opatrování Tripartitní komisi pro restituci měnového zlata podle postupu stanoveného v Příloze A, která je nedílnou součástí této Dohody.

/2/ Současně vláda Spojených států obdrží částky US \$ 81,500,000 a US \$ 2,369.868,10 podle postupu stanoveného v Příloze B, která je nedílnou součástí této Dohody.

/3/ Postupy stanovené v přílohách A a B mohou být měněny v souladu s účelem této Dohody vzájemnou dohodou mezi příslušnými orgány obou stran.

Článek 7

Den, kdy bude uskutečněno vydání zlata a částek US \$ 81,500.000 a US \$ 2,369.868,10 smluvním stranám

podle ustanovení článku 6 a příloh A a B této Dohody, bude uváděn jako "den vypořádání".

Článek 8

Dnem nebo po dnu vypořádání:

/1/ Československá vláda bude osvobozena od všech závazků vůči Spojeným státům nebo jejich státním příslušníkům v souvislosti s opatřeními vůči majetkům, právům a zájmům uvedeným v článku 1 odst. 1.

/2/ Vláda Spojených států nebude vůči československé vládě uplatňovat ani jí předkládat žádné takové nároky. V případě, že by takové nároky byly předloženy přímo státními příslušnými Spojených států československé vládě, československá vláda je odkáže na vládu Spojených států.

/3/ Československá vláda bude pokládat za plně vypořádané a vyrovnané všechny své nároky z titulu daní, dávek a poplatků vztahujících se k majetkům, právům a zájmům uvedeným v článku 1 odst. 1.

/4/ Vláda Spojených států bude osvobozena od všech závazků v souvislosti s nároky uvedenými v článku 1 odst. 2.

Článek 9

/1/ Československá vláda uvolní vládě Spojených států během 30 dnů ode dne vypořádání:

a/ korunový účet armády Spojených států u Živnostenské banky, národní podnik, ve výši Kčs 7,161.557,00;

b/ zvláštní korunový účet velvyslanectví Spojených států v Praze u Československé obchodní banky, akc. spol. tzv. filmový účet, ve výši Kčs 887.691,00.

/2/ Částky uvedené v odstavci 1 tohoto článku budou použity v Československé socialistické republice pro úřední účely, včetně nákupu nemovitého majetku, placení úhrady za nájemné bytů a budov, platů, místní dopravy, výloh a jiných běžných nákladů velvyslanectví Spojených států. Pokud částky uvedené v odstavci 1 tohoto článku zůstanou na účtu, budou zúčtovány běžnou úrokovou sazbou odpovídající danému účtu.

Článek 10

Československá vláda zaplatí vládě Spojených států k úplnému vypořádání svých závazků z Úvěrové dohody o nákupu zbyteků americké armády ze dne 28. května 1946 co do jistiny i úroků tyto částky:

(1) Počáteční platba US \$ 2,869.868,10 bude provedena podle článku 6 odst. 2 a Přílohy B této Dohody. Zbývající US \$ 2 miliony budou zaplacený ve dvou stejných splátkách ke dni 1. července každého následujícího roku. Vláda Spojených států může použít těchto částek podle své volby v průběhu 3 let ode dne vypořádání na nákup nemovitostí v Československé socialistické republice pro potřeby svého velvyslanectví v souladu s československým právním řádem.

/2/ V den vypořádání částka US \$ 750.000 bude uložena na účet vlády Spojených států v bance v Československé socialistické republice. Zbývajících US \$ 750.000 bude uloženo na tento účet ke dni 1. července roku následujícího po roku, v němž došlo ke dni vypořádání. Rozdíl všech splatných úroků bude uložen na tento účet ke dni 1. července následujícího roku. Velvyslanectví Spojených států bude oprávněno čerpat z tohoto účtu částky v Kčs v přepočítacím kursu platném v okamžiku čerpání. Zůstatek na tomto účtě ke dni 30. června druhého roku následujícího po roce, v němž došlo ke dni vypořádání, bude v tento den převeden vládě Spojených států. Zůstatek z poslední splátky úroků bude převeden vládě Spojených států ke dni 30. června čtvrtého roku následujícího po roce, v němž došlo ke dni vypořádání.

Článek 11

Do 30 dnů ode dne vypořádání vláda Spojených států zruší svoji blokující kontrolu nad veškerými československými majetky, právy a zájmy ve Spojených státech a nebude klást žádné překážky jejich převodu do Československé socialistické republiky. Vláda Spojených států poskytne československé vládě na její žádost nezbytnou administrativní pomoc při provádění tohoto ustanovení, především jména a umístění majetků, práv a zájmů československé vlády ve Spojených státech. V rámci své působnosti vláda Spojených států také poskytne československé vládě takovou jinou přiměřenou pomoc a informaci týkající se ostatního československého majetku, práv a zájmů ve Spojených státech.

Článek 12

Tato Dohoda vstoupí v platnost dnem výměny písemných oznámení o schválení příslušnými orgány Československé socialistické republiky a Spojených států amerických.

Na důkaz toho podepsaní, jsouce náležitě zmocnění svými vládami, tuto Dohodu podepsali.

Dáno v *Paříži* dne *29. ledna* 1982

ve dvou vyhotoveních, každé v jazyce českém a anglickém, přičemž obě znění mají stejnou platnost.

Za vládu

Za vládu

Československé socialistické republiky

Spojených států amerických

Ing. Bohumír Chmelař *Jack S. Matlock, Jr.*

Příloha A

V souvislosti s článkem 6 bude vydání další zálohy 10.397,3164 kilogramů ryzího zlata v mincích uložených ve vacích a 8.002,6836 kilogramů ryzího zlata v prutech, vztahující se k podílu československé vlády ze zlata opatrovaného Tripartitní komisí pro restituci měnového zlata, provedeno podle následujícího postupu:

/1/ Po vstupu této Dohody v platnost, ve stejné době, kdy vláda Spojených států oznámí podle článku 5 Tripartitní komisí pro restituci měnového zlata svůj souhlas s vydáním 10.397,3164 kilogramů ryzího zlata v mincích a 8.002,6836 kilogramů ryzího zlata v prutech československé vládě, vláda Spojených států oznámí, že podporuje žádost československé vlády o přemístění zlata na účet Tripartitní komise pro restituci měnového zlata /Pařížská dohoda o reparacích od Německa, o zřízení mezinárodního reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata z 14. ledna 1946/ jménem vlády Spojených států amerických, Spojeného království Velké Británie a Severního Irska a Francouzské republiky jako společných držitelů u Swiss Bank Corporation v Curychu za podmínky, že československá vláda zaplatí všechny s tím spojené výlohy a předloží všechny příslušné dokumenty.

/2/ V souvislosti s přemístěním zlata do Curychu Tripartitní komise pro restituci měnového zlata pojistí zlato proti ztrátě nebo zničení na dohodnutou výši, která bude stanovena po poradě s československou vládou.

/3/ Po přemístění 10.397,3164 kilogramů ryziho zlata v mincích a 8.002,6836 kilogramů ryziho zlata v prutech na účet Swiss Bank Corporation v Curychu, bude vláda Spojených států usilovat v dohodě s britskou a francouzskou vládou o brzké zasedání Tripartitní komise pro restituci měnového zlata v Curychu. Toto zasedání se bude konat ve stejný den, bezprostředně před schůzkou svolanou Swiss Bank Corporation za účasti velvyslanců nebo jiných náležitě zmocněných zástupců československé vlády a vlády Spojených států podle Přílohy B k této Dohodě. Na tomto samostatném zasedání budou provedeny úkony uvedené v odstavcích 5 - 8 této Přílohy.

/4/ Po vstupu této Dohody v platnost a před zasedáním v Curychu, za účelem vyřízení žádosti uvedené níže v odstavci 6, československá vláda vystaví svému velvyslanci nebo jinému zástupci v Curychu nezbytné plné moci a zmocnění, aby informoval generálního tajemníka, že příkaz k vydání má být vystaven na jméno štátní banky československé.

/5/ Na zasedání Tripartitní komise pro restituci měnového zlata v Curychu, poté co komisař Spojených států podepíše československý příděl, který bude současně podepsán nebo byl již před tím podepsán komisaři Francie a Spojeného království, generální tajemník Tripartitní komise pro restituci měnového zlata v Bruselu předá velvyslanci nebo jinému náležitě zmocněnému zástupci československé socialistické republiky dopis Tripartitní komise pro restituci měnového zlata oznamující další přidělení zlata československé socialistické republice v obvyklé formě takových dopisů a

připojí k němu kopii podepsaného příkazu a návrh příkazu k vydání vaků majících obsahovat 10.397,3164 kilogramů ryzího zlata a prutů majících obsahovat 8.002,6836 kilogramů ryzího zlata, s dostatečnou specifikací pro Swiss Bank Corporation v Curychu. V tomto dopise generální tajemník také požádá československou vládu, aby jmenovala instituci nebo subjekt, na jehož jméno má být příkaz k vydání vystaven, a aby vystavila velvyslanci nebo jinému náležitě zmocněnému zástupci Československé socialistické republiky plné moci, kterými bude zmocněn ke vzdání se nároku a převzetí příkazu k vydání. K tomuto dopisu bude rovněž připojen návrh formy prohlášení o vzdání se nároku a potvrzení o přijetí v jeho obvyklé formě.

/6/ Po převzetí dopisu od generálního tajemníka velvyslancem nebo jiným náležitě zmocněným zástupcem Československé socialistické republiky na tomto zasedání, velvyslanec nebo jiný náležitě zmocněný zástupce československé vlády předá generálnímu tajemníkovi Tripartitní komise pro restituci měnového zlata své plné moci a bude ho informovat, že jmenovanou institucí nebo subjektem je státní banka československá.

/7/ Generální tajemník, po obdržení originálu plných mocí od československé vlády a prohlášení o vzdání se nároku a potvrzení o přijetí podepsaných velvyslancem nebo jiným náležitě zmocněným zástupcem československé vlády, předá podepsaný originál příkazu k vydání Swiss Bank Corporation.

/8/ Swiss Bank Corporation po převzetí podepsaného originálu příkazu k vydání a podle postupu uvedeného

v příloze B, převede ve svých knihách vaky a pruty uvedené v příkazu k vydání z účtu Tripartitní komise pro restituci měnového zlata /Pařížská dohoda o reparacích od Německa, o zřízení mezispojeneckého reparačního úřadu a o vrácení měnového zlata z 14. ledna 1946/ jménem vlád Spojených států amerických, Spojeného království Velké Británie a Severního Irska a Francouzské republiky jako společných držitelů, na účet na jméno vlády Československé socialistické republiky pro účet Státní banky československé.

Eldariel - Czech elves
database

Příloha B

V souvislosti s článkem 6 převod částek US \$ 81,500.000 a US \$ 2,869.868,10 vládě Spojených států bude proveden současně s vydáním 10.397,364 kilogramů ryzího zlata v mincích uložených ve vacích a 8.002,6836 kilogramů ryzího zlata v hrutech podle Přílohy A československé vlády, v souladu s následujícím postupem:

/1/ Před vstupem této Dohody v platnost obdrží každá vláda od Swiss Bank Corporation potvrzení, že dostane-li dopis uvedený níže v odstavci 2 a uzavře-li příslušná ujednání se Státní bankou československou zajišťující zaplacení všech dávek, poplatků a výloh za úkony uvedené níže, včetně přepravy zlata z New Yorku a Londýna do Curychu a bude-li to nutné z Curychu do New Yorku a Londýna, provede v něm popsaná opatření a neprovede příkaz k vydání Tripartitní komise pro restituci měnového zlata a neprovede převody US \$ 81,500.000 a US \$ 2,869.868,10 jiným způsobem, než je v něm uvedeno. Každá z vlád bude informovat banku, že souhlasí s tím, aby převzala takový závazek vůči druhé vládě.

/2/ V době vstupu této Dohody v platnost, československá vláda doručí následující dopis Swiss Bank Corporation v Curychu:

**Kolik zlata drží státy a mezinárodní organizace
(v tunách, listopad 2002)**

1.	USA	8149,0
2.	Německo	3445,8
3.	MMF	3217,3
4.	Francie	3024,6
5.	Itálie	2451,8
6.	Švýcarsko	1951,6
7.	Nizozemsko	873,3
8.	ECB	766,9
9.	Japonsko	765,0
10.	Portugalsko	606,8

45.	Slovensko	35,1
59.	Česká republika	13,7

(Zdroj: World Gold Council)

Bez komentáře...

PRAMENY

BIBLIOGRAFIE:

AARONS, Mark; LOFTUS, John: Operace Ratlines. Bohemia, Praha, 1994.

AARONS, Mark; LOFTUS, John: Tajná válka proti Židům (Jak západní zpravodajské služby zrazovaly židovský lid). Goldstein & Goldstein, Praha, 1997.

BAKULE, V.: Světové finance. SNTL, Praha, 1976.

BARTOŠ, Josef: Okupované pohraničí a české obyvatelstvo 1938-1945. Český

svaz protifašistických bojovníků, Praha, 1986. BENEŠ, Edvard: Paměti. Orbis, Praha, 1947.

BENEŠ, Edvard: Šest let exilu a druhé světové války. Orbis, Praha, 1946. BENEŠ, Edvard: Demokracie dnes a zítra. ČIN, Praha, 1946. BERGSCHICKER, Heinz: Deutsche Chronik 1933-1945. Verlag der Nation, Berlin, 1982.

BESYMENSKI, Lew: Der Tod des Adolf Hitler. Unbekannte Dokumente aus

Moskauer Archiven, Eingeleitet von Karl-Heinz Janssen, Hamburk, 1968. BONDYOVÁ, Ruth, Jakob Edelstein. Sefer, s. r. o., Praha, 2001. BOROVAN, Václav: Historie československého vojenského letectva 1914-1945.

Knižní klub a nakl. Cento, Praha, 1998. BROWN, Martin D.: The Great Czechoslovak Gold Chase. In: Central Europe

Review, roč. 2, č. 11 (20. 3. 2000). CĚSAR, Jaroslav; ČERNÝ, Bohumil: Nacismus a třetí říše. Orbis, Praha, 1963. ČEJKA, Eduard: Československý odboj na Západě I.-II. díl. Magnet-Press, Praha, 1991.

ČELOVSKÝ, Boris: So oder so – řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945. Tilia, Šenov u Ostravy, 2002.

ČELOVSKÝ, Bořivoj: Mnichovská dohoda 1938. Tilia, Šenov u Ostravy, 1999.

ČERNÝ, Václav: Křik koruny české, Paměti 1938-1945. Atlantis, Brno, 1992.

ČVANČARA, Jaroslav: Někomu život, někomu smrt.

Československý odboj a nacistická okupační moc 1939-1941. Laguna a Proxima, Praha, 2002. ČVANČARA, Jaroslav: Někomu život, někomu smrt. Československý odboj a nacistická okupační moc 1941-1943. Laguna a Proxima, Praha, 1997.

DIVIŠ, Vladimír; VLČEK, Josef: Návrat zlatého vězně. Novinář, 1982.

EINZIG, Paul: In the Centre of Things: The Autobiography of Paul Einzig. London, Hutchinson, 1960.

FEIERABEND, Karel Ladislav: Politické vzpomínky. Atlantis, Brno, 1994, I.-II. díl.

FIRT, Julius: Knihy a osudy. Index, Kom, 1972. FOIT, Ferdinand: Zlato v současném světě. Praha, Svoboda, 1978. FORSYTH, Frederick: Spis Odessa. Nakladatelství Svoboda, Praha, 1992. GALSKÝ, Desider: Zlato, kaučuk, diamanty. Albatros, Praha, 1974. GISEVJUS, Hans Bernd: Adolf Hitler I.-II. Slovenský spisovateľ, Bratislava, 1991.

GOEBBELS, Joseph: Die Tagebücher von Joseph Goebbels. Im Auftrag des Instituts für Zeitgeschichte und in Verbindung mit dem Bundesarchiv. Vyd. Elke Fröhlich, část I.: 1924-1941. Sämtliche Fragmente. 4 svazky, München, 1987.

GOLDHAGEN, Daniel Jonai: Hitlerovi ochotní katani. Nakladatelství Lidové

noviny, Praha, 1997. HAVEL, Jan: Smrt Jana Masaryka očima kriminalisty. Lupa, Vizovice, 1998. HERDĚ, G; STOLZE, A: Die Sudetendeutsche Landsmannschaft. Kom, 1987. HERTOVÁ, Yvette: Zákopová válka. Naše vojsko, Praha, 1988. HITCHCOCK, Edward, B.: Zasvětil jsem život míru. Jaroslav Podroužek, Praha, 1947.

HITLER, Adolf: Monology ve vůdcově hlavním stanu 1941-1944. Aurora, Praha, 1995.

HITLER, Bridget: The Memoirs of Bridget Hitler. Ed. by Michael Unger, Dallas, 1979.

HNÍK, František M.: Edvard Beneš, filosof demokracie. Melantrich, Praha, 1946.

HODNÝ, Martin: Českoslovenští politici 1918-1991. Nakl. M.

Hodný, Praha, 1991.

HONZÍK, Miroslav: Legionáři. Novinář, Praha, 1990. HORA, Ota: Svědectví o puči. Sixty-Eight Publishers, Toronto, 1978. HRADSKÁ, Katarína: Případ Wisliceny. Academie Electronic Press, Bratislava, 1999.

HRUŠKA, Emil: Pohoří divočáků aneb sudetoněmecké kapitoly. Futura, Praha, 2002.

CHMELA, Leopold: Hospodářská okupace Československa, její metody a důsledky. Orbis, Praha, 1946.

CHŇOUPEK, Bohuš: Memoáre in claris. Belimex, Bratislava, 1998.

JANČÍK, Drahomír; KUBŮ, Eduard; NOVOTNÝ, Jiří; ŠOUŠA, Jiří: Zrůdný monopol. „Hadega“ a její obchod s drahými kovy a drahokamy za druhé světové války. III. Tereziánské studie a dokumenty. Institut Tereziánské iniciativy, Praha, 2001.

JOHN, Miroslav: Čechoslovákismus a ČR 1914-1938. Baroko & Fox, Beroun, 1994.

KAMENEC, Ivan: Po stopách tragédie. Archa, Bratislava, 1991.

KÁRNÍK, Zdeněk: České země v éře první republiky (1918-1938). Libri, Praha, 2000.

KÁRNÝ, Miroslav: „Konečné řešení“. Genocida českých Židů v německé protektorátní politice. Praha, 1991.

KEEGAN, John: Who's Who in World War II. Routledge, London, 1995.

KNOPP, Guido: Hitlerovi pomocníci. Pragma, Praha, 1998.

KOL. AUTORŮ: Svět ve válce 1939-1945. Svojtka a Vašut, Praha, 1944.

KOL. AUTORŮ: Politická elita meziválečného Československa. Kdo byl kdo 1918-1938. Pražská edice, k. s., Praha, 1998.

KOL. AUTORŮ: Vyhnání Čechů z pohraničí 1938. Ústav mezinárodních vztahů ve spolupráci s Kruhem občanů České republiky vyhnaných v r. 1938 z pohraničí, Praha, 1998. Dva svazky.

KOL. AUTORŮ: Slovník prvního československého odboje 1914-1918. Hermes, Praha, 1993.

KOL. AUTORŮ: Židovské zlato, ostatní drahé kovy, drahé

kameny a předměty z nich v českých zemích 1939-1945. Institut Terežinské iniciativy v nakladatelství Federace židovských obcí Sefer, s. r. o., Praha, 2001.

KOL. AUTORŮ: Rozumět dějinám. Gallery, s. r. o., Praha, 2002

KOVÁLYOVÁ, Heda: Na vlastní kůži. Československý spisovatel, Praha, 1992.

KŘEN, Jan: Do emigrace. Naše vojsko, Praha, 1963.

KŘEN, Jan: V emigraci: Západní zahraniční odboj, 1939-1940. Naše vojsko, Praha, 1969.

KUBŮ, Eduard: Czechoslovak gold reserves and their surrender to Nazi Germany. In: Nazi Gold The London Conference 2.-4. December 1997. London, 1998.

KUKLÍK, Jan: Londýnský exil a obnova československého státu. Karolinum, Praha, 1999. LAGUS, Karel; POLÁK, Josef: Město za mřížemi. Naše vojsko – Svaz protifašistických bojovníků, Praha, 1964.

LANGER, František: Za cizí město. Inform.-osv. odbor československého vojska na Rusi Irkutsk, 1919.

MILOTOVÁ, Jaroslava: Protektorátní tisk a „židovská otázka“. In: Terežinské studie a dokumenty. Institut Terežinské iniciativy, Praha, 1996.

MILOTOVÁ, Jaroslava: K historii Neurathova nařízení o židovském majetku. In: Terežinské studie a dokumenty, Institut Terežinské iniciativy, Praha, 2002.

MORAVEC, František: Špión, jemuž nevěřili. Sixty-Eight Publishers Corp., Toronto, 1977.

MOTL, Stanislav: Nacisté pod ochranou. Kdo vlastně prohrál válku? (Deset let pátrání po nepotrestaných zločinech). Rybka Publishers, Praha, 2001.

MOTL, Stanislav: Tváře osudu. AZ-SERVIS, Praha, 1992.

MOTL, Stanislav: Muži generála Pattona. Novinář, 1990.

MÜLLER, Rolf-Dieter: Der Manager der Kriegswirtschaft Hans Kehrl: Ein Unternehmer in der Politik des Dritten Reiches. Klartex Verlag, Essen, 1999.

NOVOTNÝ, Jiří, ŠOUŠA, Jiří: Zavedení měny zlaté devizy v

RČs v roce 1929 z pohledu Národní banky československé. In: Seminář a jeho hosté, Sborník prací k 60. narozeninám doc. Dr. Rostislava Nového, Praha 1992.

OTÁHALOVÁ, Libuše; ČERVINKOVÁ, Milada: Dokumenty z historie československé politiky, 1939-1943. Academia, Praha, 1966, dva svazky.

PACNER, Karel: Osudové okamžiky Československa. Themis, Praha, 1997.

PAŠÁK, Tomáš: Pod ochranou Říše. Práh, Praha, 1998.

PAULOVÁ, M.: Dějiny Maffie I. Čs. graf. Unie, Praha, 1937.

PERNES, Jiří: Až na dno zrady. Emanuel Moravec. Themis, Praha, 1997.

PEROUTKA, Ferdinand: Budování státu. Fr. Borový, Praha, 1933, čtyři svazky.

PEROUTKA, Ferdinand: Byl Edvard Beneš vinen? Společnost Edvarda Beneše, Praha, 1996.

PETRŮV, Helena: Právní postavení Židů v Protektorátu Čechy a Morava (1939-1941). Institut Tereziánské iniciativy v nakladatelství Federace židovských obcí Sefer, s. r. o., Praha, 2000.

PICHLÍK, K; KLÍPA, B.; ZABLOUDILOVÁ, J.: Českoslovenští legionáři. Mladá fronta, Praha, 1997.

PLESKOTOVÁ, Petra: Zlato: (O šestitisícileté historii drahého kovu). Albatros, Praha, 1974.

POOL, James: Tajní spojenci Adolfa Hitlera 1933-1945. Práh, Praha, 1999.

POSSE-BRAZDOVÁ, Amélie: Tajné dopisy z Prahy 1948. Společnost Edvarda Beneše, Praha, 1994.

PROCES s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským: Vydalo ministerstvo spravedlnosti v nakladatelství Orbis, Praha, 1953.

RAUSCHNING, Herman: Gespräche mit Hitler. Zürich, New York 1940. REJTHAR, Stanislav: Dobří vojáci padli... (Ze vzpomínek válečného pilota).

Ostrov, Praha, 1999. RICHTER, Karel: Československý odboj na Východě. Magnet-Press, Praha,

1992.

RÓDER, Thomas, KUBILLUS, Volker: Muži za Hitlerem. Votobia, Olomouc, 2000.

SCHWARZWÁLLER, Wulf C: Hitlerovy peníze. Themis, Praha, 2001. SMETANA, Vít: Británie a československé zlato. „Case study“ britského ap –

peasementu? In: Soudobé dějiny VIII/4, Praha, 2001. SMUTNÝ, Jaromír: Svědectví prezidentova kancléře. Mladá fronta, Praha, 1996.

SMOLÍK, Josef, ŠTĚPÁN, Jan: T. G. Masaryk ve třech stoletích. L. Marek, Brno, 2001.

SOMMER, Karel: Sovětská válečná kořist a Československo. In: O sovětské imperiální politice. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas paedagogica, Civilia, 1995.

SOMMERVILLE, Donald: Druhá světová válka den za dnem. Mustang, spol. s r. o., 1995.

SPÁČIL, Bedřich: Česká měna od dávné minulosti k dnešku. Orbis, Praha, 1974.

SPEER, Albert: Erinnerungen. Berlin, 1969. SPEER, Albert: Spandauer Tagebuch. Berlin, 1977.

STANĚK, Tomáš: Odsun Němců z Československa 1945-1947. Academia-Na-še vojsko, Praha, 1991.

STRÁNSKÝ, Jaroslav: Hovory k domovu. Fr. Borový, Praha, 1946.

STRÓBINGER, Rudolf: Plameny nenávisti. Lidová demokracie, Praha, 1963.

STRUZ, Jan; STUDÝNKA, Bohumil: Zlato. Od magie až po finanční spekulace. Mladá fronta, Praha, 1985.

SVOBODA, Gustav (gen. ing.): Ti, kteří se nevrátili. Impuls, Praha, 1992.

SVOBODA, Gustav (gen. ing.): Československé hroby v zahraničí. Československá obec legionářská, Praha, 1996. ŠETŘILOVÁ, Jana: Alois Rašín, dramatický život českého politika. Argo, Praha, 1997.

ŠOUŠA, Jiří: Rašínova měnová reforma v roce 1919-1920. In:

Měnové systémy

na území českých zemí 1892-1993. Opava – Praha 1995.
TÁBORSKÝ, Eduard: Prezident Beneš mezi Západem a Východem.
Mladá

fronta, Praha, 1993. TÁBORSKÝ, Eduard: Pravda zvítězila,
Družstevní práce, Praha, 1946. TÁBORSKÝ Eduard: The
Czechoslovak Cause, London, 1945. VÁROŠ, Milan: Osudy zlatých
pokladů. Albatros, Praha, 1989. VÁVRA, Vlastimil: Kam se poděl
státní poklad? Magazín HR, Naše vojsko,

Praha, 1988.

VENCOVSKÝ, František; JINDRA, Zdeněk; NOVOTNÝ, Jiří;
PŮLPÁN, Karel; DVOŘÁK, Petr a kol: Dějiny bankovníctví v
českých zemích. Bankovní institut, a. s., Praha, 1999.

VENCOVSKÝ František: Mnichov 1938 – počátek měnové a
finanční devastace české ekonomiky. In: Finance a úvěr, 48, Praha,
1998/1999.

ZIMMERMANN, Volker: Sudeťští Němci v nacistickém státě.
Prostor, Praha, 2001.

ARCHIVNÍ MATERIÁLY

Archiv České národní banky Praha (AČNB)
Archiv ministerstva vnitra Praha (AMV)
Archiv ministerstva zahraničních věcí Praha (AMZV)
Státní ústřední archiv Praha (SÚA)
Archiv hl. města Prahy (AMP)
Archiv Svazu bojovníků za svobodu Praha (ASBS)
Archiv Kanceláře prezidenta republiky (AKPR)
Archiv kremnické mincovny (AKM)
Ministerstvo financí ČR Praha (spisovna)
Archiv Bank of England, London.
Royal Institute of International Affairs, London.
National Archives, Washington, D.C.
Bundesarchiv Berlin (BA Berlin)
Landesarchiv Berlin (LA Berlin)
Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltungen, Ludwigsburg
Osobní archiv autora

ARCHIVNÍ FOTOGRAFIE POCHAZEJÍ Z TĚCHTO KNIH:

ČVANČARA, J.: Někomu život, někomu smrt (II díly) BENEŠ, E.: Paměti
LAGUS, K, POLAK J.: Město za mřížemi
KOL. AUTORŮ: Rozumět dějinám
REJTHAR, S.: Dobří vojáci padli...
a z osobního archivu
Jaroslava Čvančary Milana Lisého a autora.

Stanislav Motl

KAM ZMIZEL ZLATÝ POKLAD REPUBLIKY

Grafická úprava Honza Šavřda. Tisk Finidr, s. r. o., Český Těšín.

Vydalo nakladatelství Rybka Publishers, V Jirchářích 6, 110 00, v
Praze začátkem jara 2003. Vydání první.

Praha 2003

Eldariel - Czech elves
database